

Fornleifaskráning í Hvanneyrarhreppi II:

Minjar í Siglufirði (sunnan Siglufjarðarbæjar og austan fjarðar), Héðinsfirði og Hvanndölum

Ritstjóri: Birna Lárusdóttir

Höfundar efnis: Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Orri Vésteinsson,
Sigríður Þorgeirsdóttir og Sölvi Björn Sigurðarson

Fornleifastofnun Íslands
FS391-04042
Reykjavík 2008

Forsíðumynd er af bæjarstæðinu í Hvanndölum Ey-021:001 sem stundum hafa verið nefndir afskekktasta byggð á öllu Íslandi.

© Fornleifastofnun Íslands 2008
Bárugötu 3
101 Reykjavík
Sími: 551 1033
Fax: 551 1047
Netfang: fsi@instarch.is
Heimasíða: www.instarch.is

1. INNGANGUR.....	4
2. FYRRI RANNSÓKNIR Á SKRÁNINGARSVÆÐINU.....	6
3. LÖGGJÖF UM FORNLEIFAR.....	7
4. FORNLEIFASKRÁ	8
Ey-007 Skarðdalur.....	10
Ey-008 Skarðdalskot.....	20
EY-009 Leyningur.....	22
EY-010 Hóll	32
EY-011 Saurbær	39
EY-012 Ráeyri (Ráeyrarkot)	47
EY-013 Skútustaðir	54
EY-014 Staðarhóll	56
EY-015 Siglunes.....	68
EY-015b Reiðará.....	96
EY-016 Ámá.....	100
EY-017 Möðruvellir	108
EY-018 Grundarkot	116
EY-019 Vatnsendi	119
EY-020 Vík	125
EY-020b Vík [Brúnakot]	137
EY-021 Hvanndalir.....	144
5. FORNLEIFAR OG BYGGÐ.....	154
Bæjarhólar og býli	156
Kirkjur, kuml og legstaðir	158
Útihús og túngarðar	159
Verbúðir og útgerðarminjar	160
Vörslugarðar.....	161
Mógrafir og móstæði	162
Beitarhús	163
Sel	164
Leiðir.....	165
6. NIÐURSTÖÐUR.....	168
Minjar í hættu	168
Verndun og kynning minja á skráningarsvæðinu.....	169
HEIMILDASKRÁ.....	172
SKRÁ YFIR MINJAR SEM Hafa Sérheiti.....	176
MINJAKORT.....	178

1. Inngangur

Sumar og haust 2006 fór fram síðasti hluti fornleifaskráningar í Hvanneyrarhreppi hinum forna. Að þessu sinni voru skráðar fornleifar á tveimur svæðum: Annars vegar í Hólsdal inn af Siglufirði og í austanverðum firðinum allt austur að Reyðará, að Siglunesi meðtöldu. Hins vegar var farið í Hvanndali, austustu byggð hreppsins sem stundum hefur verið nefnd afskekktasta byggð á Íslandi.

Áður höfðu 189 fornleifar verið skráðar á Úlfisdölum og í sjálfum Siglufjarðarbæ árið 2004 og voru niðurstöðurnar birtar í skýrslu árið eftir.¹ Þá voru fornleifar í Héðinsfirði og á nokkrum jörðum í Siglufirði skráðar vegna fyrirhugaðrar jarðgangagerðar sumarið 2000², alls 153 talsins. Niðurstöður úr þeirri skráningu birtast í fyrsta sinn í heild sinni í þessari skýrslu. Í lokaáfanganum sumarið 2006 bættust 249 fornleifar á skrá. Því hafa nú alls verið skráðar 688 fornleifar í öllum hreppnum á 23 jörðum eða að meðaltali um 30 fornleifar á jörð.

Efnisskipan í þessari skýrslu er svipuð og í öðrum skýrslum um skráningu fornleifa. Á eftir inngangi er kafli um fornleifaskráningu þar sem gefið er yfirlit um forsendur skráningarinnar, s.s. löggjöf og aðferðir. Þá er birt skrá yfir fornleifar á svæðinu og síðan tekið saman yfirlit um helstu minjaflokka. Í fyrri skýrslu um fornleifar á Úlfisdölum og í Siglufjarðarbæ var fjallað nokkuð um minjaflokka og svæðið almennt. Það er gagnlegast að hafa heildarumfjöllun um allt svæðið á einum stað og því verður einnig minnst stuttlega á fornleifar á þessu svæði hér.

Við skráningu á vettvangi árið 2000 unnu Birna Lárusdóttir, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Orri Vésteinsson og Sölvi Björn Sigurðarson. Þar af sáu þrjú þau síðastnefndu alfarið um skráningu í Héðinsfirði. Við skráningu sumarið 2006 unnu Birna Lárusdóttir og Sigríður Þorgeirsdóttir en Lís Rut Björnsdóttir vann við hreinteikningu mynda úr hluta þess áfanga. Þess má geta að gögnin frá árinu 2000, sem eru prentuð í fornleifaskrá hér aftar, eru ekki fyllilega sambærileg við nýrri gögn. Nýrri fornleifalýsingar eru ítarlegri en þær eldri og að auki eru staðsetningar hnita frá árinu 2000 ekki jafn áreiðanlegar og þær sem síðar koma vegna takmarkana sem bandaríski herinn setti á nákvæmni slíkra hnita fram til ársins 2000. Þá er rétt að geta þess að beinar tilvitnanir í örnefnaskrár Helga Guðmundssonar eru sumstaðar teknar úr handriti og þá haldið í rithátt Helga. Annarsstaðar er vitnað í prentútgáfu

¹ Birna Lárusdóttir og Sigríður Þorgeirsdóttir. 2005. Fornleifaskráning í Hvanneyrarhreppi I: Minjar á Úlfisdölum og í Siglufjarðarbæ. FS284-04041. Fornleifastofnun Íslands.

² Orri Vésteinsson. 2001. Fornleifakönnun. Jarðgöng milli Ólafsfjarðar og Siglufjarðar [FS141-01061].

þar sem stafsetning hefur verið samræmd og færð til nútímareglna.

Nokkur önnur atriði má telja til skýringar. Aðalheimild skráningarmanna um fornleifar í túnum eru túnakort sem gerð voru af mælingamönnum árið 1917. Því er oft vitnað til þeirra í fornleifaskrá. Þessi kort eru býsna nákvæm og sýna m.a. útlínur túnræktar á þessum tíma og öll uppistandandi hús. Kortin eru prentuð aftast í skýrslunni en einnig eru útlínur þeirra settar inn á loftmyndir ásamt staðsetningu allra þekktra fornleifa.

Árið 2006 unnu Birna Lárusdóttir og Sigríður Þorgeirsdóttir við skráningu á vettvangi. Vilja þær koma á framfæri þökkum til heimildamanna sinna og þeirra sem greiddu götu þeirra og veittu húsaskjól á ferð um Siglunes og Hvanndali. Má þar helst nefna Valgeir Sigurðsson sem sigldi skráningamönnum á Siglunes og veitti þar húsaskjól, Helgu Erlendsdóttur sem var skrásetjurum innan handar á Siglunesi og kenndi leiðangursmönnum að flaka fisk og síðast en ekki síst Pál Guðmundsson, framkvæmdastjóra Ferðafélags Íslands, sem leyfði skráningamönnum fúslega að slást í för með gönguhóp sem hann leiddi um stórbrotna gönguleið úr Héðinsfirði, yfir Víkurbyrðu og í hina fögru og afskekktu Hvanndali.

2. Fyrri rannsóknir á skráningarsvæðinu

Engar meiriháttar fornleifarannsóknar hafa verið gerðar í Hvanneyrarhreppi fram að þessu en nokkrar minniháttar athuganir.

Bjarni F. Einarsson gerði fornleifaskráningu vegna snjóflóðavarnargarða ofan Siglufjarðarbæjar árið 1997. Gengið var eftir svæðum þar sem fyrirhugað var að reisa leiðigarða. Í stuttu máli fundust engar fornleifar á svæðunum.³

Fornleifaskráning vegna Héðinsfjarðarganga var gerð árið 2000 eins og sagt var frá í inngangi. Þá voru nokkur gangastæði til athugunar og voru öll möguleg vegarstæði gengin og könnuð með tilliti til fornleifa. Þegar ákvörðun var tekin um staðsetningu ganga kom í ljós að fornleifar þyrftu að víkja á tveimur stöðum og fór minjavörður Norðurlands eystra fram á að grafið yrði í þær áður. Hildur Gestsdóttir stjórnaði rannsóknunum. Annars vegar var grafinn upp tvískipt tóft sem reyndist vera lítil rétt, sennilega stekkur. Hins vegar var grafinn skurður í vegggleðslu tóftar sem sennilega hefur verið heystæði. Ekki var unnt að aldursgreina tóftirnar en þó talið líklegt að stekkurinn hafi tilheyrt Ráeyri sem fór í eyði eftir að skriða féll á bæinn árið 1830.⁴

³ Bjarni F. Einarsson. 1997. Leiðigarðar á Siglufirði: álitsgerð vegna fornleifa í tengslum við umhverfismat og fyrirhugaða leiðigarða á Siglufirði. Bréf, sent frá Þjóðminjasafni Íslands.

⁴ Hildur Gestsdóttir og Oddgeir Hansson. 2006. Fornleifauppgröftur í landi Ráeyrar í Skútudal. Björgunaruppgröftur vegna framkvæmda við Héðinsfjarðargöng [FS329-06291]. Fornleifastofnun Íslands.

3. Löggjöf um fornleifar

Á undanförnum árum hafa verið gerðar breytingar á löggjöf um verndun fornleifa og hefur eftirlit með framkvæmd laganna verið aukið. Samkvæmt 10. grein þjóðminjalaga (nr.107/2001), eru allar fornleifar á Íslandi friðhelgar: „Fornleifum má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi né nokkur annar, spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja.“ Auk þjóðminjalaga ná lög um mat á umhverfisáhrifum (nr. 106/2000) einnig yfir verndun menningarminja, enda markmið laganna að tryggja að mat á umhverfisáhrifum verði fastur liður í undirbúningi að framkvæmdum. Er fornleifakönnunin sem þessi skýrsla byggir á unnin í anda þeirra markmiða sem sett hafa verið með löggjöfinni. Mat á áhrifum fyrirhugaðra framkvæmda skv. nýju skipulagi gerir kröfur um fjölþætta athugun á heimildum og vettvangsrannsókn, enda er skilgreining á fornleifum í þjóðminjalögum (9. gr.) víðtæk. Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja, 100 ára eða eldri, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á. Í lögnum eru gefin allnokkur dæmi, svo sem byggðaleifar, bæjarstæði, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum; einnig vinnustaðir þar sem aflað var fanga, sel, verstöðvar, ból, mógrafir, kolagrafir, gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita, gamlir vegir, stíflur, brýr, vöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra; varnarmannvirki; þingstaðir, hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð; áletranir, greftrunarstaðir og skipsflök. Það er skýrt af þessari skilgreiningu að fornleifar eru ekki aðeins öll forn mannvirki heldur einnig staðir sem á einn eða annan hátt tengjast menningu og atvinnuvegum. Þessu hefur verið fylgt við skráninguna, á sama hátt og gert er við almenna fornleifaskráningu. Ef nauðsynlegt er talið að spilla fornleifum eða hylja þær þarf að leita heimildar Fornleifaverndar ríkisins. Komi til björgunargraftar vegna framkvæmda ber framkvæmdaaðili þann kostnað sem af því hlýst. Með hliðsjón af ofangreindum lagaákvæðum er skylt að geta þeirra takmarkana sem eru á meðfylgjandi mati: Þrátt fyrir ítarlega heimildarkönnun og vettvangsathugun eru fornleifar þess eðlis að seint verður skorið úr með fullri vissu að við tiltekna framkvæmd sé engin hætt á að minjar finnist við jarðrask.

4. Fornleifaskrá

Við skráningu á fornleifum notar Fornleifastofnun Íslands staðlað kerfi þar sem hver sýsla hefur skammstafað heiti (MH, GK o.s.frv.) og hver jörð hefur þriggja stafa númer. Miðað er við jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá 1847 og byggir tölusetning jarðanna á því. Skipting jarða um miðja 19. öld ræður ekki aðeins númerum í skránni heldur er miðað við hana þegar ákvarðað er hvaða jörð ákveðnir minjastaðir tilheyra. Hverjum

Fjallað er um hverja fornleif eins og dæmið hér að neðan sýnir

The diagram illustrates the components of a heritage record entry. Labels with arrows point to specific parts of the text and a map:

- númer jarðar eins og í Jarðatali Johnsens 1847** points to **BO-104:025**.
- númer fornleifar á tiltekinni jörð** points to **Gömlugömluhús**.
- sérheiti** points to **tóft**.
- tegund fornleifar** points to **beitarhús**.
- hlutverk fornleifar** points to **beitarhús**.
- hnattstaða í gráðum og mínútum (WGS84 vörpun)** points to the coordinates **64°29.404N 21°57.216V**.
- Sýslutákn** points to **BO-104:025**.
- heimild sem vitnað er í, nánari færsla í heimildaskrá** points to **Heimildir: Ö-Höfn, 6-7**.
- hætta sem stöðjar að fornleif, t.d. v/ framkvæmda eða náttúruafla** points to **Hættumat: engin hætt**.

The text of the entry describes a site near Grautarkletti, mentioning a 12 x 10 m structure and a 0.7 m wall. A map shows the site's location relative to a road and a field, with a 20 m scale bar.

minjastað er gefin kennitala sem er þriggja stafa númer sem hengt er við sýslutákn og jarðarnúmer. Í skránni fær hver minjastaður eina grein og er framsetning upplýsinganna stöðluð.

Í fyrstu línu hverrar greinar eru grunnupplýsingar; auðkennisnúmer, sérheiti, tegund, hlutverk og hnattstaða. Á eftir auðkennisnúmeri kemur sérheiti fornleifar ef eitthvert er og síðan tegund. Með tegundarflokkun er leitast við að skilgreina hvers eðlis fornleifin er, þ.e. hvort um er að ræða mannvirki af einhverju tagi sem enn sést, og þá hverskyns (t.d. tóft, garðlag eða varða), mannvirki sem vitað er um en er horfið (heimild, örnefni) eða fornleif sem ekki hefur verið mannvirki (álagablettur, sögustaður eða nátttröll). Allir fornleifastaðir eru greindir til tegundar en hlutverk þeirra er ekki alltaf hægt að ákvarða. Á eftir hlutverki kemur hnattstaða minjastaðarins í gráðum og mínútum. Mæling hnattstöðu er gerð með GPS staðsetningartækjum (stillingin WGS 84) og er mælt í miðju hvers minjastaðar. Miðað er við að áætlað frávik frá miðju sé ekki meira en 10 metrar að meðaltali. Þar sem getur um „heimild um.“ t.d. útihús, þá er átt við að eingöngu séu til heimildir um staðinn, en minjar hafi ekki

fundist á vettvangi við skrásetningu. Þó engar sýnilegar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnit staðarins ef unnt hefur verið að ákvarða hann á grundvelli fyrirbyggjandi upplýsinga með um 50 metra fráviki.

Í annarri línu hefst lýsing minjastaðar oftast á tilvitnun í fyrirbyggjandi heimildir en síðan er staðsetningu hans lýst. Þar á eftir kemur oft lýsing á aðstæðum og síðast lýsing á mannvirkinu sjálfu ásamt með öðrum upplýsingum sem við eiga.

Í næstsíðustu línu er lagt mat á þá hættu sem minjastaðurinn kann að vera í. Hættustig eru eftirfarandi: 1) engin hættu, 2) hættu og 3) stórhættu. Þeir minjastaðir sem eru fjarri byggð og öllu því umróti sem hugsanlega gæti skemmt þá teljast ekki í hættu. Minjar á eða við svæði þar sem framkvæmdir eiga sér stað teljast í hættu ef hugsanlegt er talið að þeim verði rótað. Sem dæmi um slíka staði má telja fornleifar í túni en þær teljast í hættu vegna þess umróts sem fylgir ábúð og búskap, og minjastaðir sem eru á svæði þar sem framtíðar landnotkun er óráðin. Í stórhættu eru minjastaðir þar sem miklar líkur teljast á að stöðum verði raskað vegna áætlaðs eða fyrirsjáanlegs umróts. Sem dæmi um slíka staði má nefna minjastaði sem eru á skipulagssvæði þéttbýlis, inni í skógræktarreitum, innan áhrifasvæðis stórframkvæmda eða sem uppblástur ógnar.

Ey-007 Skarðdalur

11 hdr 1712, Hólstólseign frá 1492. 22.9.1473 selur Eyvindur Eyvindsson Eyjólfur Arnfinnssyni "jordina skarddal med kotino leyningi er þar hefur med fylgtt." en Eyjólfur greiddi fyrir 14 hdr. - DI V, 718-19. 10.11.1488 selur Jón Sigmundsson Jóni Þórðarsyni "iordena skardzadal j siglvfirde .. ath serliga til reiknvdm leyningenvm." DI VI, 643-44 sbr. 654-55. 18.4.1492 gefur Jón Þórðarson Ólafi Hólabiskupi "iordena skardzadal er liggur i siglunes kirkivsokn .. ok þar med þriv kugillde." DI VII, 128. 1525 er Skarðsdalur talinn meðal Hólastólseigna - DI IX, 301. 1550 á Hólabiskupskirkja "Med Skardzadal .iiij. kugillde. landskyllid j. c." DI XI, 862. 1569: "med Skarsdal 3 kugilldi. landskyllid iij ær og xl alner." BG, 260, landsk. 5 ágildi skv. DI XV, 229. 1570: Med Skarsdal .iii. kug." DI XV, 460. [1575]: "med Skardsdal 3 kugildi." BG, 16. 1582: "med Skardzadal iij kugilldi. landskyllid v agillde." BG, 225. 1583: "med Skarddal iij." BG, 231. 1712 Skarðsdalskot hjáleiga jarðarinnar og Háfagerði eyðihjáleiga. JÁM X, 5-6. Í eyði frá 1941.

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Enginu spillir grjóthrun úr fjallinu og skriður til stórs skaða. Úthagarnir eru nægir." JÁM X, 5. 1920: Tún 4,6 ha, garðar 90m². "„ engjar séru þar allgrösugar og gefi af sér um 130 hesta og túnið sé allvel grasgefið og fáist af því um 60 hestar." Siglufjörður, 85 "Á aðalbýlinu hefur búið verið til þessa árs (1941) en keypt er það nú af kaupstaðnum og notað að nokkru af kúabúi hans sem og hin eyðibýlin, enda óbyggt og engin mjög spillt af svarðarbroti fyrr og nú, næsta óskipulegu, og sum gjöreydd." Ö-Skarðsdalur, 2

EY-007:001 Skarðdalur bæjarhóll bústaður

66°07.717N 18°56.193V

"Þar sem bærinn stendur fremst á hæðarbrún eru melhöfðar tveir litlir. Hefir hann frá fyrstu staðið á þeim syðri

Skarðdalur, bæjarhóll, horft í suðvestur.

en er nýlega færður á hinn ytri. Sunnan bæjarstæðis er stór steinn stakur, nefndur Steinkerling [...], segir í örnefnaskrá. Ekki er fyllilega ljóst hvað hæft er í kenningum um þessa tilfærslu Skarðdalsbæjarins en Sigurjón Sigtryggsson virðist á sama máli, enda segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala: "Eins og áður hefur verið getið stóð Skarðdalur fyrrum þar sem síðar hét Skarðdalskot. Hinn nýi Skarðdalur var fyrst byggður á sextánda öld. Þá var bærinn færður, en lönd öll hin sömu, þar til Skarðdalskot reis á rústum gamla bæjarins og fékk hluta landsins." Bæði bæjarstæðin eru þekkt, sjá einnig Ey-

008:001. Skarðdalur stóð innan skógræktargirðingar, um 70 m austan við núverandi innkeyrslu í skógrækt Siglfirðinga. Bílvegur liggur að bæjarstæðinu og á því stendur nú áhaldahús og nýbyggt salerni.

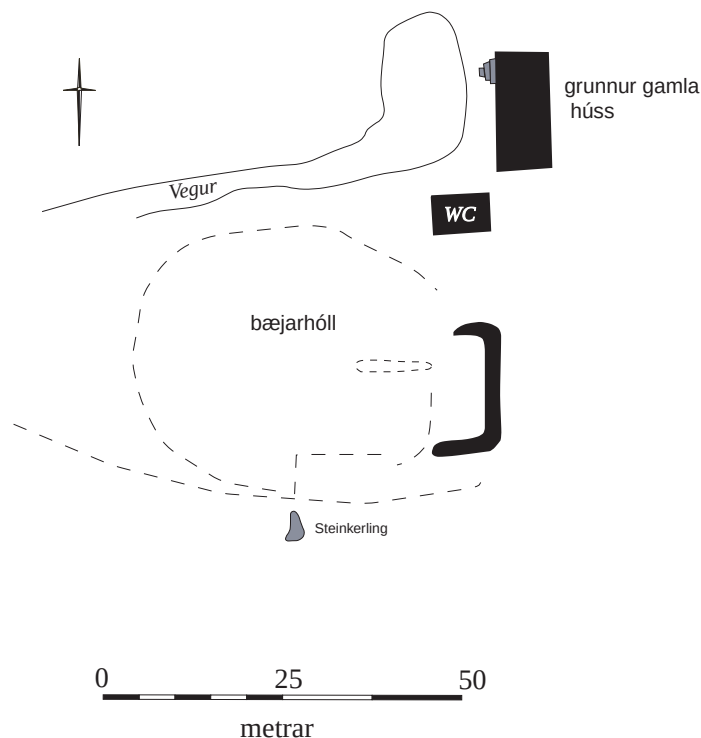
Hár og grösugur hóll og er bratt niður af honum til suðurs og austurs. Þar neðan við er mýrarsund. Raninn sem hóllinn er á heldur áfram til austurs en lækkar talsvert þar sem hólnum sleppir og síðan jafnt og þétt í austurátt. Ekki er mikil skógrækt á þessu svæði enn sem komið er. Þó er dálítið af græðlingum í rananum bæði norðan og austan við hólinn.

Áhaldaskúrinn, sem upphaflega var kindakofi, stendur á steypum grunni sem er undan síðasta íbúðarhúsinu í Skarðdal. Það er talið hafa verið reist árið 1904 en var rífið á 5. áratug 20. aldar. Hús þetta hefur staðið á norðausturbrún bæjarhólsins en eldri bær stóð hins vegar skammt sunnar á hólnum. Þar er gröska mikil og hátt gras. Á túnakorti frá því um 1920 sjást þrjár byggingar á bæjarhólnum og virðist einsýnt að íbúðarhúsið frá 1904 hafi verið nyrsta húsið í hnappnum en innan við 10 m sunnar á hólnum hafa staðið tvær byggingar, hugsanlega útihús eða jafnvel leifar gamla bæjarins sem þá hafa enn verið í notkun. Bæjarhóllinn er mjög þýfður og grösugur og ekki ljóst hvar hann endar að vestanverðu. Þó gæti hann verið uppundir 50 x 30 m að stærð og

snúið austur-vestur. Syðst á hólnum er líkt og efni hafi verið tekið úr honum, þar er L-laga far, sennilega eftir hús og gæti það verið annað húsanna sem sjást á túnakortinu, sennilega það eystra og hefur þá verið byggt inn í hólinn. Við suðvesturenda þessa fars er klettur sá sem nefndur er Steinkerling í örnefnaskrá. Anton Jóhannsson taldi jafnvel að hann hefði verið notaður sem hestasteinn og er það ekki ólíklegt, enda hefur hann verið á hlaðinu framan við bæinn. Þó sjást ekki járnhringir eða aðrar festingar á honum Gamall kálgarður er á stalli austan undir hólum, um 18 x 10 m stór frá norðri til suðurs og hefur sennilega verið notaður a.m.k. fram undir miðja 20. öld. Hlaðið hefur verið um hann að sunnan og austan og sennilega að norðanverðu einnig en að vestanverðu er brún sem myndast af niðugrefti í bæjarhólinn.

Hættumat: hættu, vegna trjáræktar

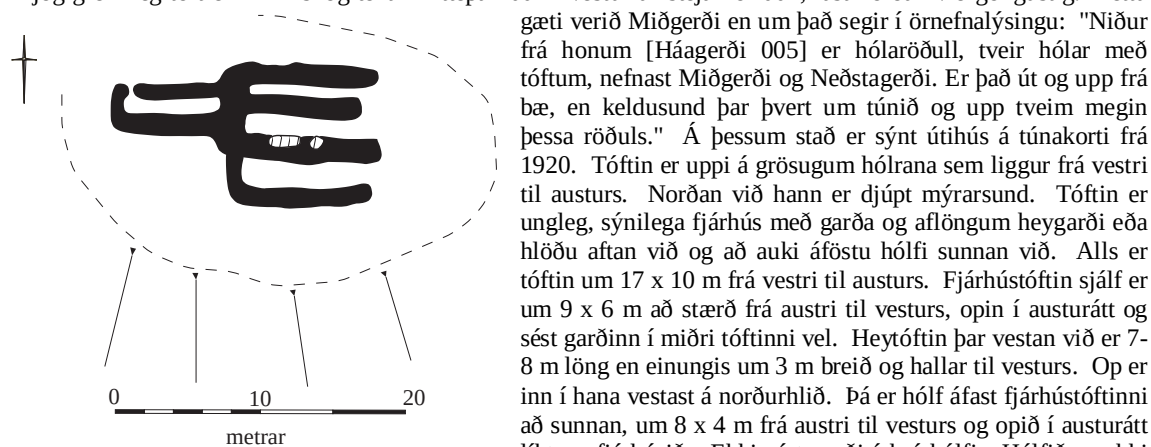
Heimildir: Túnakort 1920; Ö-Skarðsdalur, 2; SS: 544

EY-007:002 Miðgerði tóft fjárhús

66°07.736N 18°56.430V

Mjög greinileg tóft er inni í skógræktinni tæpa 100 m vestur af bæjarhól 001, fast norðan við göngustíg. Þetta

gæti verið Miðgerði en um það segir í örnefnalýsingu: "Niður frá honum [Háagerði 005] er hóluröðull, tveir hólur með tóftum, nefnast Miðgerði og Neðstagerði. Er það út og upp frá bæ, en keldusund þar þvert um túnið og upp tveim megin þessa röðuls." Á þessum stað er sýnt útihús á túnakorti frá 1920. Tóftin er uppi á grösugum hólruna sem liggur frá vestri til austurs. Norðan við hann er djúpt mýrarsund. Tóftin er ungleg, sýnilega fjárhús með garða og aflöngum heygarði eða hlöðu aftan við og að auki áföstu hólfi sunnan við. Alls er tóftin um 17 x 10 m frá vestri til austurs. Fjárhústóftin sjálf er um 9 x 6 m að stærð frá austri til vesturs, opin í austurátt og sést garðinn í miðri tóftinni vel. Heytóftin þar vestan við er 7-8 m löng en einungis um 3 m breið og hallar til vesturs. Op er inn í hana vestast á norðurhlið. Þá er hólfi áfast fjárhústóftinni að sunnan, um 8 x 4 m frá austri til vesturs og opið í austurátt líkt og fjárhúsið. Ekki sést garði í því hólfi. Hólfið er ekki

sýnt túnakorti frá því um 1918. Sennilega er það yngra og hefur líkast til verið notað allt til þess er byggð lagðist af í Skarðdal.

Hættumat: stórhættu, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2; Túnakort 1920

EY-007:003 Neðstagerði heimild um útihús

66°07.744N 18°56.367V

Óljósar tóftaleifar eru fremst eða austast á sama rana og tóft 002 en 40-50 m austar. Þetta gæti verið Neðstagerði en um það segir í örnefnalýsingu: "Niður frá honum [Háagerði 005] er hóluröðull, tveir hólur með tóftum, nefnast Miðgerði [002] og Neðstagerði. Er það út og upp frá bæ, en keldusund þar þvert um túnið og upp tveim

megin þessa röðuls." Á þessum stað er sýnt útihús á túnakorti frá 1920. Raninn er skógi vaxinn, sérstaklega að sunnan og austan. Ekki sjást eiginlegar mannvirkjaleifar á rananum heldur auður, iðagrænn blettur sem er alls um 10 x 7 m stór frá norðri til suðurs. Ekkert grjótt sést í sverði en líklegt er að þarna hafi staðið mannvirki sem síðan hefur verið rífið.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2; Túnakort 1920

EY-007:004 *Bergsgerði* hleðsla útihús 66°07.754N 18°56.456V

Greinileg hleðsla er á kafi í skógi 170-180 m VNV af bæjarhól 001. Þetta gæti verið Bergsgerði, en um það segir í örnefnalýsingu: "Niður frá ytri hól Háagerðis [005] er og hinn þriðji og ysti röðull, einnig tveir hólar, með tóftum; hinn efri stór, lítt ræktaður, nefndur Bergsgerði, var Bergur sá hér á parti 1857-9; hinn neðri lítill, nefndur Þórðargerði [031]." Bergsgerði er líka nefnt í upptalningu í annarri skrá: "Í Skarðsdalslandi - þá eru ýmis nöfn, sérstaklega upp með leiðinni fyrir skarðið. Þar þurfti á örnefnum og kennimerkjum að halda. Þar er Skarðshóll, Kirkjusteinn [012],... Kvíahóll [032].. Bergsgerði .." Á svipuðum slóðum er sýnt útihús á túnakorti frá 1920 og sem líklega er annað hvort þessi staður eða 011.

Hleðslan er uppi á hæðarrana og þétt skógrækt allt í kring.

Erfitt er að átta sig til fulls á umfangi mannvistarleifa á staðnum. Sjáanleg hleðsla er þó um 6 m löng ANA-VNV, 0,4 m breið og 0,3 m há og algróin. Sennilega er þetta útveggur tóftar sem plantað hefur verið í. Af orðalagi örnefnaskrár má ráða að Bergur þessi kunni að hafa búið í húsmannskofa á Bergsgerði.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2; Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 22; Túnakort 1920

EY-007:005 *Háagerði* hleðsla útihús 66°07.735N 18°56.488V

Tóftaleifar eru á kafi í skógi austast á háum hól um 40 m suðvestur af hleðslu 004. Kunnugir telja að þarna hafi Háagerði líkast til verið en um það segir í örnefnaskrá: "Hafa að því stutt hjáleigur tvær er byggðust út frá því. Var önnur þeirra reist um 1680 allmikið upp frá bæ, nefnd Háagerði og stóð til 1697." Síðar í sömu skrá segir: "Norðvestur frá honum [Kvíahól 008] er tún Háagerðis, tveir hólar með nær sléttum túnröðli á milli, nú efst af túni; er hinn syðri hærri og hefir þar líklega býlið verið en síðar fjárhús." Um Háagerði segir í Jarðabók Árna og Páls 1712: "Háfagerdi, eyðihjáleiga. Bygð á fjárhússtæði í heimatúninu hjer um fyrir 30 árum, og varaði bygðin inn til næstu 15 ára." Gróin hæð í skógrækt. Sjáanlegar minjar eru hleðsla í smáhalla mót austri og liggur hún austur-vestur. Hleðslan er um 7 m löng og 0,4 m há, algróin. Rjóður er norðan við hleðsluna en þéttur greniskógur sunnan við. Beint ofan eða vestan við hleðsluna hefur hóltoppurinn verið sléttaður og þökulagður og þar komið fyrir bekk. Kunnugir telja að þá hafi verið sléttað yfir tóftaleifar. Þetta er líkast til hæsta hæðin innan skógræktar og útsýni ágætt.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2; JÁM X, 6

EY-007:006 garðlag túngarður 66°07.723N 18°56.524V

Garðbrot, líklega túngarðsleifar, eru ofan eða vestan við tún.

Jaðar skógræktar, girðing og malarplan er ofan við en trjárækt bæði að norðaustan og suðvestan.

Garðurinn liggur NA-SV og er um 10 m langur, 1 m hár og 2-3 m breiður, grasivaxinn og liggur þvert fyrir brún drags sem aðskilur tvo hæðarana. Ekkert framhald er sjáanlegt á garðinum og raunar engar túngarðsleifar annarsstaðar þótt ekki sé útilokað að þær séu komnar á kaf í skóg.

Hættumat: hætta, vegna skógræktar

EY-007:007 náma mógrafir 66°07.633N 18°56.384V

Ummerki, hugsanlega eftir mógrafir, eru við Leyningsá, um 80 m vestur af bæjarstæði Skarðdalskots Ey-008:001. Grösug eyri neðan við mjög bratta brekku. Greinilega hefur verið stungið þvert úr eyrinni frá norðri til suðurs svo bakki myndast, um 1 m hár. Bakkinn er um 15 m langur en hverfur í skóg syðst. Mögulegt er að stungið hafi verið úr bakkanum í öðrum tilgangi, t.d. til að mynda aðhald.

Hættumat: hætta, vegna skógræktar

EY-007:008 *Kvíahóll* þúst kvíar 66°07.678N 18°56.376V

Óljós tóft er á hæð um 150 m suðvestur af bæjarhól 001. Þessi hæð kemur einna helst til greina sem Kvíahóll en um staðinn segir í örnefnalýsingu: "Skammt ofan bæjarstæðis er Hesthúshóll [021]; var þar síðast fjós en ofar og sunnan við túnið er Kvíahóll hár og mikill." Grösugur rani, að mestu skóglaus, hallar frá honum til norðurs og austurs. Gróska er meiri en víðast hvar í kring. Suðaustast á hæðinni vottar fyrir þúst sem er um 5 x 4 m stór og snýr norður-suður. Smáðæld er í miðju hennar. Að öðru leyti eru yfirborðsummerki óljós.

Hættumat: hætta, vegna trjáræktar

Heimildir:Ö-Skarðsdalur, 2

EY-007:009 garðlag óþekkt

66°07.720N 18°56.335V

Garðlag er um 20 m vestur af tóft á Hesthúshól 021. Smárjóður í skógrækt. Norðurendi garðsins er um 20 m vestur af áðurnefndri tóft. Þaðan liggur hann í sveig frá göngustíg, til suðurs og síðan suðausturs. Hann er algróinn, um 1 m á breidd og 0,7 m á hæð. Alls er unnt að rekja hann um 30 metra. Garðurinn virðist of nærri bæ til að geta verið túngarður og raunar er vel hugsanlegt að hann sé tilkominn eftir að farið var að planta í Skarðdalstún og tilgangurinn hafi verið að mynda skjól fyrir plöntur.

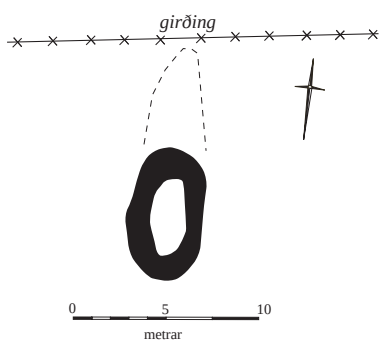
Hættumat: hætta, vegna skógræktar

EY-007:010 tóft útiús

66°07.780N 18°56.253V

Óljósar tóftir eru á hól í túnjaðri, sem norðurgirðing skógræktar liggur um frá austri til vesturs, 120-130 m NNV af bæjarhól 001. Hóllinn er gróinn. Hann snýr austur-vestur líkt og flestir hólranar í Skarðdalstúni. Tekið hefur verið úr norðurbúrinn hans þegar Skarðsvegur var lagður. Vestast vottar fyrir upphækkun, um 6 m stórri. Veggir eru þó ekki heillegir. Hugsanlegt framhald er á upphækkuninni til vesturs en það er óljóst. 7-8 m austar eru óljósar veggjaleifar og gæti þar hafa verið tóft, um 6 x 6 m stór.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-007:011 tóft hlaða

66°07.750N 18°56.518V

Djúp tóft er fast sunnan við Skarðsveg um 250 m VNV af bæjarhól 001. Á svipuðum slóðum er sýnt útihús á túnakorti frá 1920 og gæti verið þessi staður eða Bergsgerði 004.

Gróin hæð. Skógræktargirðing liggur á norðausturbarmi tóftarinnar og grenitré eru allt í kring.

Tóftin er um 7 x 5 m stór og snýr NA-SV. Hún er allt að 2 m djúp en norðvesturhlíð er veigaminnst og lægst. Veggir eru algrónir. Ekkert er vitað um hlutverk tóftarinnar en hún líkist helst hlöðutóft eða jafnvel súrheystóft.

Hættumat: hætta, vegna trjáræktar

Heimildir:Túnakort 1920

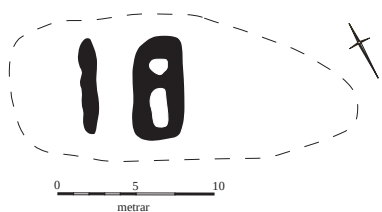
EY-007:012 Kirkjusteinn örnefni

"Í Skarðsdalslandi - þá eru ýmis nöfn, sérstaklega upp með leiðinni fyrir skarðið. Þar þurfti á örnefnum og kennimerkjum að halda. Þar er Skarðshóll, Kirkjusteinn .. " segir í örnefnaskrá "... suður frá enda hans [Siglufjarðarháls] við veginn steinn allstór nefndur Kirkjusteinn," segir í örnefnaskrá. Kirkjusteinn er ekki þekktur lengur. Ekki er vitað hvort nafnið hefur vísað til lögunar steinsins og hann hafi þá hugsanlega verið álfakirkja.

Heimildir:Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 22; Ö-Skarðsdalur, 4

EY-007:013 tóft heystæði

66°07.792N 18°57.140V

Tóft er í mynni Skarðdals um 150 m norðvestan við Gamlastekk 029.

Tóftin er hátt uppi á litlu holti en mýrarsund við það að sunnan og norðan.

Tóftin er greinileg, snýr u.þ.b. norður-suður og er um 6 x 2,5 m að stærð. Sennilega hefur hún verið tvískipt og nyrðra hólfið þá minna en það syðra. Að auki er stakur veggur samsíða tóftinni að vestan um 2 m frá vesturvegg, jafnlangur henni. Tóftin er algróin og hæð mest um 0,3 m. Hún líkist helst heystæði. Ekkert op sést, hvorki á útveggjum né milli hólfa.

Hættumat: engin hætta

EY-007:014 náma mógrafir

66°07.856N 18°55.923V

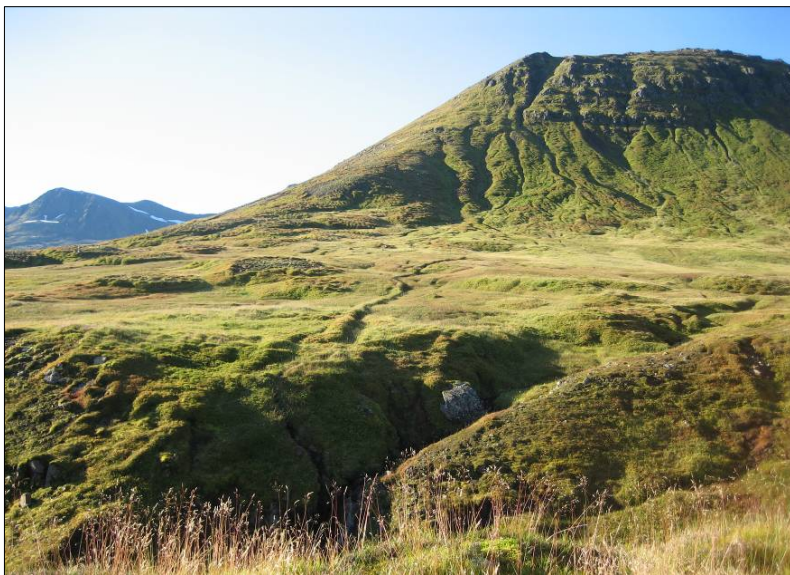
Tvær tóftir eru fast norðan við veginn upp í Siglufjarðarskarð, um 320 m norðaustur af bæjarhól 001. Mógrafir eru við tóftirnar. Nauðbitin hestagirðing. Tveir áberandi hólur eru í girðingunni og eru tóftirnar á þeim austari. Þær eru nauðbitnar og nokkuð traðkaðar af hrossum. Sú eystri er um 2 x 2 m stór, ferköntuð og um 0,5 m há. Hin tóftin er óljósari, tæpum 10 m vestar en jarðfastur steinn er á milli tóftanna. Þústarlag er á þessari tóft og veggir óskýrir, þvermál 4-5 m. Yfirgróin grjóthruða er um 5 m vestar en þessi tóft en annars ekkert grjót í kring. Mógrafirnar eru aðallega á milli hólanna tveggja og einnig norðan við þá, á svæði sem er a.m.k. 30 x 30 m stórt.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-007:015 Skarðsdalsgarður garðlag vörslugarður

66°07.569N 18°56.964V

Í örnefnaskrá segir: "Garður mikill og forn hefir verið þvert yfir mynni dalsins nokkurn spöl upp frá bæ er nefnst hefir Skarðsdalsgarður. Hefir búfénaður verið hafður ofan hans og friðuð engi Skarðsdals og Ness. Er glöggst á honum hlið vegarins." Síðar í sömu skrá segir: "Upp frá Skarðsdalsengi hefir hinn forni garður, sem getið er, legið þvert yfir dalmynnið og upp í hlið Snóks. Sést til hans uns graslendi þrýtur. Við hann, utan Grísarár, hefir síðar verið byggður stekkur er nú nefnist Gamlistekkur [029]." Garðurinn sést enn vel, bæði sunnan og norðan við Grísará. Hann er 500-600 m vestan við Skarðdalsbæ 001.

Skarðsdalsgarður Ey-007:015 sunnan Grísarár, horft í suður.

Norðan Grísarár eru mishæðóttir lyngmóar og mýrarblettir á milli en sunnan árinna nokkuð jafnslétt mýrlendi upp að fjallsrótum. Lýsingin hefst hér norðan vegar. Óljóst vottar fyrir garðbroti niður brattann suður að Grísará á um 15 m löngum kafla en ekki ljóst hvort það er náttúrumyndun eða leifar Skarðsdalsgarðs.

Garðurinn sést hins vegar allvel þegar komið er yfir ána. Þar er tóft hlaðin upp við hann austanverðan, sýnilega yngri en garðurinn, og er það Gamlistekkur (sem nánar má lesa um nr. 029). Hægt er að rekja garðinn frá Gamlastekki með nokkuð góðu móti um 100 m til

NNv, en reyndar eru nokkur skora í nann a þeirri leið. Eftir um 100 m nverrir garðurinn á um 40 m kafla en birtist síðan að nýju, óljós reyndar, á hátt í 50 m kafla en ekki alveg samfelldur. Á þessu svæði er garðurinn víðast hvar um 1,5-2 m breiður og 0,3-0,4 m hár. Þá skal haldið suður fyrir Skarðsveg. Þar er garðurinn fremur ógreinilegur og afmyndaður á um 16 m kafla. Skarð er í hann heldur norðan við miðju og ekki ljóst hvort þar hefur verið hlið eða hvort um rof er að ræða. Þá er komið fram á brattan bakka Leyningsár. Framhald garðsins, sunnan árinna, er ekki í beina stefnu við það sem lýst hefur verið heldur um 50 m austar og stefnir þessi garðhluti meira í suðvestur. Garðurinn er annars mun greinilegri og samfelldari sunnan árinna, sennilega vegna þess að land er þar sléttara. Hann á upptök fast við árbakkann og er hægt að fylgja honum alls um 140-150 m til SSV. Víðast hvar er hann um 2 m á breidd og 0,5-1 m á hæð, hæstur nyrst hjá árbakkanum. Hann er ekki þráðbeinn, sérstaklega er áberandi hlykkur á honum hér um bil um miðbikið. Vænar pælar eða rásir eru meðfram garðinum, meira áberandi að vestanverðu, kannski vegna þess að vatn hefur brotið sér þar leið. Suðurendi garðsins er nokkuð einkennilegur, enda endar hann fyrirvaralaust í miðri mýri og hefur því ekki náð upp að fjallsrótum. Munar sennilega allt að 40-50 m og vel hægt að ímynda sér að garðurinn hafi aldrei verið kláraður. Hvergi sést grjót í hleðslum og sennilegt að hann sé torfhláðinn. Garðurinn er ekki jafn fornlegur eða mikill um sig og t.d. forngarðar í S-Þingeyjarsýslu og ekki víst að hann sé mjög gamall. Ekki er þó hægt að skera úr um það nema með uppgrefti.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur 1 og 5

EY-007:016 náma mógrafir

66°07.819N 18°55.811V

"..engin mjög spilt af svarðarbroti fyrr og nú, næsta óskipulegu, og sum gjöreydd," segir í örnefnaskrá. Mógrafir, með mótóft í miðju, eru norðaustan og neðan við bæinn, 50-100 m frá Hólsá, fast sunnan við veginn upp í Siglufjarðarskarð. Túnjaðarinn er um 40 ofar (vestar). Sléttur grasmói, deiglendur. Allmikið rask er í móanum norðan og austan við mógrafasvæðið. Grafir eru á allstóru svæði, misþétt, alls um 200x150 m. Stök tóft, sennilega mókofi, er sunnan við grafasvæðið.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2

EY-007:017 náma mógrafir

66°08.002N 18°56.021V

Tvær tóftir, sennilega tengdar mótekju, eru suðvestan við tóftir 025 og miklar mógrafir þar í kring. Eystri tóftin er 140-150 m vestur af tóft 025a. Hestagirðing, í henni eru mjög víða mógrafir.

Eystri tóftin (A) er uppi á hól. Hún er um 7 x 4 m stór frá norðri til suðurs, ekki nema 0,2 m há og hlaupin í þúfur að nokkru leyti. Um 3 m löng þúst er áföst tóftinni að norðanverðu, hugsanlega manngerð. Þar liggur girðing yfir, þvert yfir norðurenda hólsins. Um 40 m ofar eða vestar er annar hól og mikið grænt þýfi á honum en þó engar tóftir augljósar. Sunnan við hann eru miklar mógrafir. Ofan við þennan hól og rétt um 100 m vestan við tóft A er niðurgrafin tóft (B). Hún er um 4 x 2 m að innanmáli og snýr norður-suður. Mógrafir eru víða við þennan hól og má segja að allt svæðið frá hesthúsum Siglfirðinga og suður fyrir veginn upp í Siglufjarðarskarð sé sundurgrafið að meira eða minna leyti. Alls er þetta svæði um 600 m langt og á bilinu 100-200 m breitt frá norðri til suðurs.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-007:018 Fljótamannavöð heimild um vað

66°07.889N 18°55.741V

Í örnefnalýsingu Minni Hafnar segir: "Allt til síðustu tíma var alfaraleið frá kaupstaðnum inn fjörur, austur Langeyri og suður um síkið og Hafnarnes; svo tvisvar austur yfir Siglufjarðará, inn nokkuð frá Álfhól uns leiðir skildu og Fljótamenn fóru innan Grísarár upp til Skarðsdals; voru þeirra ferðir tíðastar og nefndust því brotin á ánni Fljótamannavöð, einkum hið innsta, og ofan við það Fljótamannahylur er þó sumir nefndu Fimmhólahyl." Syðra Fljótamannavöðið var hér um bil þar sem Grísará og Snóksá renna í Siglufjarðará, skammt ofan við þar sem nú er dælustöð á bakka Siglufjarðarár. Breidd er á ánni en bakkar allhái. Áin hefur vafalítið breytt sér. Vegurinn liggur yfir ána skammt ofar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Minnihöfn, 2

EY-007:019 þúst útihús

66°07.759N 18°56.277V

Rústalegur hól er í Skarðdalstúni um 100 m norðaustur af bæjarhól 001.

Þetta er austasti hluti á mjóum hæðarrana sem gengur frá austri til vesturs. Þar er eyða í skógræktinni. Mýrarsund er bæði norðan og austan við ranann.

Ekki er eiginleg rúst á hólnum, bara iðagræn bunga sem er um 12 x 7 m stór frá NA-SV.

Hættumat: hætta, vegna skógræktar

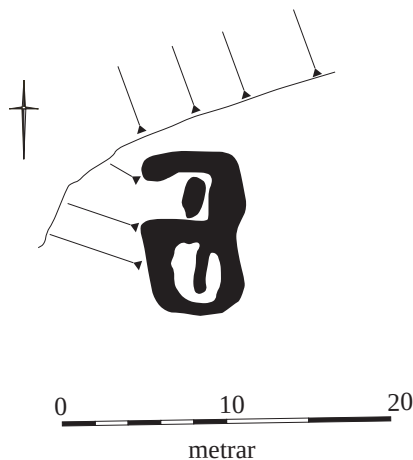
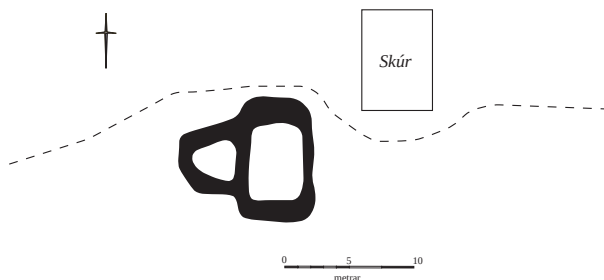
EY-007:020 Neðstagerði tóft fjárhús

66°07.755N 18°56.296V

"Norðvestur frá honum er tún Háagerðis [005], tveir hólar með nær sléttum túnröðli á milli, nú efst af túni; er hinn syðri hærri og hefir þar líklega býlið verið en síðar fjárhús. Niður frá honum er hólardöull, tveir hólar með tóftum, nefnast Miðgerði [002] og Neðstagerði. Er það út og upp frá bæ, en keldusund þar þvert um túnið og upp tveim megin þessa röðuls." Tóft sem gæti átt við annaðhvort Miðgerði eða Neðstagerði er 10-15 m vestur af hól 019. Grösugur hólrani. Ekki er skógur uppi á hárananum en þó er plantað þétt upp við tóftina á allar hliðar nema að norðanverðu. Tóftin er töluvert afmynduð en þó sennilega ekki gömul. Hún virðist í meginatriðum tvískipt, alls um 11 x 7-8 m stór NNA-SSV. Nyrðra hólfið er heldur lengra og breiðara en það syðra. Það er opið í vesturátt. Þýfi er inni í hólfinu austarlega, sennilega myndað af hruni úr þaki eða veggjum. Í syðra hólfi vottar hins vegar fyrir reglulegri upphækkun sem sennilega eru leifar af garða. Veggjahæð er mest um 0,7 m en aðeins sér í grjót á einum stað, í SA horni nyrðra hólsins.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2

EY-007:021 Hesthúshóll tóft fjós

66°07.723N 18°56.304V

"Skammt ofan bæjarstæðis er Hesthúshóll; var þar síðast fjós en ofar og sunnan við túnið er Kvíahóll [008] hár og mikill," segir í örnefnaskrá. Hesthúshóll er 70-80 m vestan við bæjarhól 001, ofan við aðalbílastæðið í skógræktinni og fast

sunnan við lítinn skúr sem er e.k. afdrep. Á þessum stað er merkt inn hús á túnakorti frá 1920. Gróskumikill rústahóll og stendur skúrin á honum norðaustast. Þéttur greniskógur er fast sunnan við tóft á hólum en bratt niður af honum til norðurs og þar er mýrarsund neðan við. Stígur liggur frá austri til vesturs yfir hólinn og áfram inn í skógræktina.

Alls er hóllinn nálægt 30 m í þvermál en þó er nokkuð erfitt að meta það vegna skógarins. Á hæsta punkti hans er tvískipt tóft, vafalaust fjósið sem nefnt er í örnefnaskrá. Alls er tóftin 11 x 10 m stór. Fjósið hefur líklega verið austar, þar er greinilegt um 10 x 6 m stórt hól sem snýr norður-suður en áfast því er minna hól að austanverðu, sennilega hlaða, um 7 x 6 m stór og snýr hún eins. Hvergi sjást op á tóftinni. Af útliti tóftarinnar að dæma er hún ekki gömul, enda veggir enn stæðilegir og allt að 0,6 m háir. Grjóthleðslur sjást þó ekki í veggjum. Vatnskrani stendur uppi í suðvesturhorni fjóstóftar og staðfestir lágan aldur.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2; Túnakort 1920

EY-007:022 Höfðingjalaut heimild um áfangastað

66°07.713N 18°56.710V

"Sunnan hins gamla vegar ofan við tún Háagerðis [005] var áður títt að á í grösugri dæl er því nefndist Höfðingjalaut. Þar skammt ofar, norðanvert á Skarðsdalshryggjum, nefnist Sjónarhóll," segir í örnefnaskrá. Höfðingjalaut er ekki þekkt lengur en Hannes Baldvinsson telur einna helst að hún hafi verið sunnan undir Sjónarhól. Vegur upp í Siglufjarðarskarð liggur í sveig sunnan við hólinn og hefur miklu verið raskað þar vegna vegagerðar og m.a. virðist malarnám hafa átt sér stað í hólum.

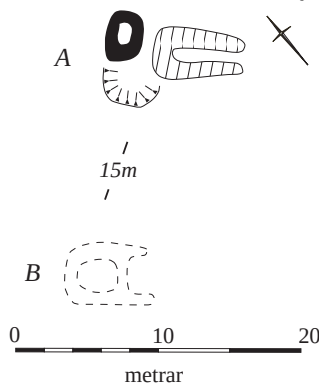
Leifar af gamla veginum 024 sjást norðan í hólum. Ekki er þessi laut lengur "grösug dæl" eins og segir í lýsingunni en þar vex nú lúpína í melnum.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2

EY-007:023 tóftir heystæði

66°07.730N 18°57.435V

Tvær tóftir eru ofarlega í Skarðdal norðanverðum, tæpum 100 m norðan við stíflu í Grísará.

Hóll á mýrlendum tanga. Lækir renna við hann að sunnan og vestan og mynda Grísará. Tóftirnar virðast ekki mjög gamlar. Þær minna helst á heystæði eða mótóftir en þó eru engar mógrafir greinilegar í næsta nágrenni. Norðar er tóft A sem er um 4 x 7 m stór, snýr SA-NV og er opin í suðaustur. Veggir eru sennilega torfhláðir, um 0,4 m háir. Sennilega hefur verið viðbygging að norðanverðu við tóftina því þar er lágreist hól, um 4 x 2 m stórt SV-NA, dyralaust. Áberandi dæld er sunnan við þetta hól og sennilega hefur torf í hleðslur verið rist þar. Tóft B er um 15 m suðvestar en hún er óljósari og veggir nokkuð úr lagi gengnir. Hún er nálægt 8 x 4 m að stærð og snýr SA-NV, opin í SA. Tóftin hefur verið tvískipt og ekki að sjá op á milli hólfa. Veggjahæð er mest um 0,4 m.

Hættumat: engin hætta

Gamli Skarðsvegur Ey-007:024, horft í vestur.

EY-007:024 Skarðsvegur vegur leið

66°07.725N 18°56.726V

"Norðan þessa röðuls, en sunnan Grísarár, sem hér fellur út frá túni, liggur hinn kunni Skarðsvegur upp til Skarðsdalshryggja og dalsins," segir í örnefnaskrá. Víða er minnst á veginn í rituðum heimildum. M.a. segir í Siglufirskum söguþáttum: "...mátti heita illfært hestum um Skarðið þangað til í um 1880 að þar var gerð veruleg vegabót. Á þessum árum var Snorri Pálsson, verslunarstjóri á Siglufirði, annar alþingismaður Eyfirðinga.

Fyrir atbeina hans var þessi lagfæring gerð á kostnað landssjóðs." Gamli Skarðsvegurinn sést vel, t.d. norðan í Sjónarhól, um 400 m VNV af bæjarhól 001. Grýtt en að miklu leyti lynggróið holt. Vegurinn liggur upp með Grísará, mjög nálægt árbakkanum og norðar en núverandi vegur, í það minnsta á þessum stað en sjálfsagt liggur núverandi vegur víða á gamla vegarstæðinu. Norðan Sjónarhóls sést 2-3 m breiður, ruddur slóði á nokkurra tuga metra kafla. Ekki er ljóst hversu gamall þessi vegur er. Alfaravegur hefur legið um Siglufjarðarskarð um aldir en bílfær varð vegurinn ekki fyrr en 1946. Í vikublaðinu Einherja frá 5. janúar 1933 segir: "Stærsti kostnaðarliðurinn við byggingu vegarins, verður því undirbyggingin frá Skarðdalstúni að Skarðsbrekkunni, en eins og Lúðvík Kemp bendir á, má lækka þann kostnaðarlið stórkostlega, með því að ryðja gamla veginn og undirbyggja aðeins þar sem undirbygging er óhjákvæmileg. Þó óneitanlega sé skemmtilegast að undirbyggja veginn strax, verður þó að taka tillit til kostnaðarins og sníða þar stakk eftir vexti, enda geta ruddir vegir, sé vel frá þeim gengið, verið eins góðir yfirferðar og undirbyggðir vegir og jafnvel sumstaðar, td. þar sem ruddir eru malarmlar, öllu betri, einkum sem reiðvegir."

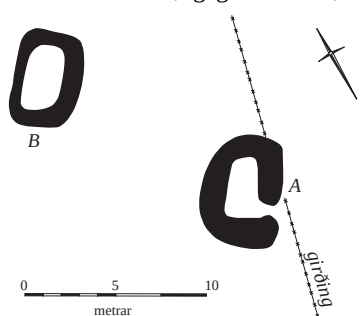
Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2; Siglufirskir söguþættir, 163; Einherji 5. janúar 1933

EY-007:025 *Haraldarholt* tóftir óþekkt

66°08.013N 18°55.828V

"Norðan Grísarár, gegnt bænum, nefndist syðsti hluti Skarðsdalsengis Neðri-Kottunga. Hafði Skarðsdalskot

lengi þann hlut engisins. Nokkur smáholt eru þar og utar í enginu, nefnist eitt hið ysta þeirra Haraldarholt. Hafði Haraldur nokkur þar búskap um sinn," segir í örnefnaskrá. Örnefnið Haraldarholt virðist ekki þekkt nú. Norðarlega í landinu er þó holt með tveimur tóftum sem líklegast er að sé einmitt þetta holt. Þetta er um 150 m sunnan við hesthúsahverfi Siglfiðinga, fast vestan við veginn sem liggur þar áfram inn dalinn. Vallendi í halla mót suðaustri. Nú er þar hestagirðing, nokkuð bitin og tóftir því greinilegar. Austar er sporöskjulaga tóft A, einföld og um 7 x 5 m stór frá NA-SV. Dyr á henni eru sunnarlega á austurvegg. Innra byrði tóftarinnar er fremur ferkantað, veggir býsna þykkir (um 1 m) og lítur út fyrir að þetta sé hústóft fremur en aðeins upphlaðið móstæði. Veggjahæð er mest um 0,4 m en veggir algrónir. Girðing liggur yfir austurenda

tóftarinnar frá norðri til suðurs. Tóft B er um 10 m norðvestar. Hún er 6 x 4 m stór frá norðri til suðurs og fæst ekki betur séð en hún sé einföld og dyralaus. Líkist hún helst heystæði, enda veggir litlir um sig.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2-3

EY-007:026 tóft móstæði

66°07.982N 18°55.905V

Lítil tóft er í hestagirðingu um 100 m suður af tóftum á Haraldarholti 025.

Þurrt holt, mógrafir eru skammt vestan við.

Manngerð upphækkun, um 2 x 2 m stór og 0,5 m há, algróin en líklega er þó grjót í hleðslunni. Sennilega er tóftin tengd mótekju.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-007:027 *Grafargerði* heimild um býli

66°07.769N 18°55.983V

"Skarðdalur, Skarðsdalskot og Grafargerði eru öll á tungunni norðan Leyningsár," segir í örnefnaskrá. "Hafa að því stutt hjáleigur tvær er byggðust út frá því. Var önnur þeirra reist um 1680 allmikið upp frá bæ, nefnd Háagerði [005] og stóð til 1697. Hin um 1910 neðst út frá túni, nefnd Grafargerði; stóð hún til 19[18]," segir í örnefnalýsingu. Nú er ekki vitað hvar Grafargerði stóð nákvæmlega en þó gat Anton Jóhannsson, bent í áttina. Bærinn stóð yst og hér um bil austast á hólrana þeim sem gengur austur frá bæjarhól 001. Á þeim stað er einmitt sýnt hús á túnakorti frá 1920 og er líklegast að það hafi verið byggt á Grafargerði.

Lágir hólar á kafi í grasi. Víða eru á þeim bungur og dældir. Ekki er teljandi skógrækt á þessum slóðum.

Ekki eru greinileg merki um hvar bærinn gæti hafa staðið en þó er á einum stað iðagræn bunga, um 10 x 5 m stór frá austri til vesturs, fast sunnan við skógræktargirðingu. Grafargerði hefur væntanlega verið kennt við mógrafir sem eru fast norðaustan undir hæðarrananum, sjá 016.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 5; Ö-Skarðsdalur; Túnakort 1920

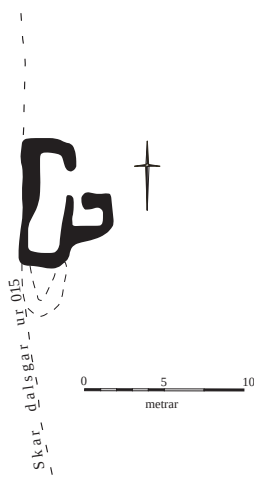
EY-007:028 *Álagasteinn* álagablettur

"Svo eru niður um sig Syðstagrund, Miðgrund og Yztagrund, Grísará, Höfðingalaut, Bóndateigur, Hóla, Álagasteinn .." segir í örnefnaskrá. Álagasteinn virðist ekki lengur þekktur og ekki er hann nefndur í örnefnalýsingu Skarðdals.

Heimildir: Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 22

EY-007:029 Gamlistekkur tóft stekkur

66°07.737N 18°56.987V

"Upp frá Skarðsdalsengi hefir hinn forni garður, sem getið er [sjá 015], legið þvert yfir dalmynnið og upp í hlið Snóks. Sést til hans uns graslendi þrýtur. Við hann, utan Grísarar, hefir síðar verið byggður stekkur er nú nefnist Gamlistekkur. Er þar, einkum ofan garðsins, nokkuð lágra holta og nefnist það svæði Stekkjarhólar," segir í örnefnaskrá. Hólarnir eru líka nefndir í upptalningu í annarri skrá: "Í Skarðsdalslandi - þá eru ýmis nöfn, sérstaklega upp með leiðinni fyrir skarðið. Þar þurfti á örnefnum og kennimerkjum að halda. Þar er Skarðshóll, Kirkjusteininn [012] ... Kotatungur og Stekkjarhólar." Gamlistekkur er skammt norðan við Grísarar, rétt um 600 m VNV af bæjarhól 001. Hann er sambyggður Skarðsdalsgarði 015 austanverðum.

Gróin brekka. Stekkurinn er alls 11 x 8 m stór, tvískiptur og snýr norður-suður. Eins og áður segir þjónar Skarðsdalsgarður sem austurhlíð en hefur þó verið byggður upp að hluta þegar stekkurinn var reistur. Aðalhólf stekkjarsins er austar, 11 x 4 m stórt og snýr norður-suður. Rekið hefur verið inn í það að austanverðu. Lítið hólf, sennilega lambakró, er sambyggt þessu hólfu utanverðu, fast sunnan við opið. Op er á krónni að norðan og er hún alls um 4 x 3 m stór og snýr austur-vestur. Hleðslur eru algrónar og allt að 1 m háar og gróska mikil í stekknunum. Hugsanlegt er að

þriðja hólfíð hafi verið áfast honum syðst en það er óljóst, gæti hafa verið um 3 x 3 m stórt.

Hættumat: engin hættu

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 3; Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 22

EY-007:030 Ausugata heimild um leið

"Austan í Snók eru og giljadrög þrjú nefnist hið ista Ausa, þá hið lengsta nokkuð innar Hvítbergsgil og litlu innar Moldgil. Þrjár eru taldar gangfærar leiðir þvert um hina bröttu hlið Snóks, neðst Ausugata, þá Hvítbergsskrið og efst Breiðaskrið .." segir í örnefnaskrá. Engar áberandi götur sjást nú í austurhlíð Snóks en sennilega hafa þetta verið þrjár útgáfur af sömu leiðinni og gæti hafa farið eftir veðri eða snjóalögum hvaða leið var valin. Líklega hefur leiðin legið upp í Siglufjarðarskarð.

Hættumat: engin hættu

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 3

EY-007:031 Þórðargerði heimild

"Niður frá honum [hólum sem Háagerði 005 er á] er hóluröðull, tveir hólar með tóftum, nefnast Miðgerði [002] og Neðstagerði [003]. Er það út og upp frá bæ, en keldusund þar þvert um túnið og upp tveim megin þessa röðuls. Niður frá ytri hól svaðs er og hinn þriðji og ysti röðull, einnig tveir hólar, með tóftum; hinn efri stór, lítt ræktaður, nefndur Bergsgerði [004], var Bergur sá hér á parti 1857-9; hinn neðri lítill, nefndur Þórðargerði," segir í örnefnaskrá. Ekki er ljóst hvar Þórðargerði hefur verið og vonlítið að koma því heim og saman við tóftaleifar sem nú finnast í skógi vöxnu túni Skarðdals. Það hefur þó verið neðan við Bergsgerði, sem hér er hugsanlega talið sama og 004 og gæti því mögulega verið sami staður og hér er skráður nr. 010, 019 eða 020. Þá gæti Þórðargerði hugsanlega verið horfið í skóg.

Hættumat: hættu, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 2

EY-007:032 Kvíaból örnefni kvíar

"Í Skarðsdalslandi - þá eru ýmis nöfn, sérstaklega upp með leiðinni fyrir skarðið. Þar þurfti á örnefnum og kennimerkjum að halda. Þar er Skarðshóll, Kirkjusteininn [012] .. Kvíaból .." segir í örnefnaskrá. Kvíaból er ekki þekkt nú og vonlítið að koma því heim og saman við sjáanlegar tóftir. Líklega hefur það þó verið í norður- eða norðvesturjaðri Skarðdalstúns, enda liggur leiðin upp í skarðið með norðurjaðri túns.

Hættumat: hættu, vegna skógræktar

Heimildir: Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 22

EY-007:033 Styrbjarnardys varða legstaður

"Skjaldarbringur eru ofan við Skjöld, og þar er Styrbjarnardys, sem gamlar sagnir segir um þennan Styrbjörn, sem þar hvílir, að hann hafi komið frá Dölum til Siglufjarðar og hnuplað byrði sinni af matvælum úr útibúri Hafnarbónda. Bóndi veitti honum eftirför - "mörgum sár er maturinn" - og drap hann þar og urðaði, og síðan er þarna dysin," segir í örnefnaskrá fyrir Siglufjörð, Héðinsfjörð og Úlfsdali. Í örnefnalýsingu Minni-Hafnar segir: "Nálægt vegi þessum [Dalaleið, sjá Ey-002:024] suðaustan við Dalaskarð er vörðubrot eitt er nefnist Styrbjörn. Halda sumir hér það dys, þó ólíklegt sé, en sagt er að þar hafi bráðdauður orðið Styrbjörn bóndi á Hóli, á

heimleið frá Dalabæ með þunga byrði matar stolna frá Rafni bónda þar; var dauði hans kenndur göldrum Rafns. Aðrir segja þó Styrbjörn hafa búið í Úlfsdölum en stolið frá Höskuldi bónda á Meirihöfn sem líka var mjög fjölkunnugur talinn og hafi hann valdið dauða Styrbjarnar. Trúlegra er þó að þá hefði hann farið utar yfir fjallið. Virðist sögn þessi vera frá fyrri hluta 17. aldar, því þá voru þeir Rafn og Höskuldur kunnir bændur en oft mun hér hafa verið gripdeildir útlendra og innlendra. Rafn drukknaði við 5. mann 1636 af ofhleðslu(?) við seladráp í ís." Styrbjarnardys var ekki skráð á vettvangi.

Heimildir:Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 30; Ö-Minni Höfn, 2

EY-007:034 Altari heimild

Í örnefnalýsingu Skarðdals segir: "Uppi á ytri hryggnum, sunnan götu, er klettabrík ein að norðan hnjúksins er nú nefnist Altari. Mun nafn þetta hafa færst á brík þessa nýlega þá hrunið var og horfið "grjótaltari" það er þar var "byggð" 1735, þá fram fór hin fræga athöfn hér, bænir og vígsla, sakir hræðslu íbúa þessara byggða við ofsóknir hulinna vætta á leið þessari og víðar, er þá gekk svo úr hófi að heftar voru samgöngur að mestu. Varð hér þá til óheyrðra ráða að taka og var fjölmenni hér saman stefnt enda trúðu menn því hér að nokkuð væri óhættara síðan. Lifði þó enn í þeim kolum og bænir voru hér fluttar svo lengi, að vel muna það miðaldra menn." Leifar Altaris eru ekki þekktar í seinni tíð og var ekki gerð leit að því á vettvangi. Þó virðist það hafa verið þekkt á 19. öld, sbr. frásögn hér að neðan.

Sagt er frá hinni frægu athöfn, vígslu Siglufjarðarskarðs, í Þjóðsögum Jóns Árnasonar: "Fjallið að ofan er tindum vaxið og klettum helblám. Brún þess hin efsta er svo þunn sem saumhögg. Gegnum eggina liggja sem dyr, auðsjáanlega höggna af fornaldarmönnum, með standberg á báðar síður. Gegnum dyrnar eru hér um fjórar hestlengdir, en vel klyfjafrítt á breidd. Yfir skarði þessu hafði legið síðan í heiðni andi nokkur illkynjaður er birtist í strokkmynduðum skýstólpa er kom úr lofti niður ofan yfir hvað helzt sem undir varð, maður, hestur eða hundur, og lá það dautt samstundis. Annmarki þessi varaði fram á daga Þorleifs prófasts Skaftasonar [lést 1748]. Ferðaðist hann þangað með ráði Steins biskups og nokkrir prestar með honum og vildismenn. Hann hlóð altari úr grjóti annars vegar í skarðinu og hélt þar messugjörð með vígslu og stefndi þaðan vondum öndum og í skarð það eður hraungjá er sunnar nokkru liggur í fjallsbrúninni og kallast Afglapaskarð. Þykir þar æ síðan ískyggilegt. Hefur og nokkrum sinnum vorðið þangað mönnum gengið í villu og bana beðið. Siglufjarðarskarð hefur aldrei síðan vorðið mönnum að meini. Mælti síðan Þorleifur svo fyrir að hver sem yfir skarðið færi skyldi gjöra bæn sína við altarið, og mundi þá vel duga. Sér þessa altaris merki enn í dag."

Heimildir:Ö-Skarðsdalur, 4; ÞJÁ I, 569

EY-008 Skarðdalskot

5 hdr 1712, hjáleiga Skarðdals í byggð 1712. Byggðist sennilega á 17. öld. Í eyði frá 1925. BE 1990 I, 56
1920: Tún 2,4 ha.

EY-008:001 Skarðdalskot bæjarstæði bústaður

66°07.613N 18°56.292V

Í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala segir: "Eins og áður hefur verið getið stóð Skarðdalur fyrrum þar sem síðar

Steyptur útveggur í Skarðdalskoti EY-008:001.

hét Skarðdalskot. Hinn nýi Skarðdalur var fyrst byggður á sextánda öld [sjá EY-007:001]. Þá var bærinn færður, en lönd öll hin sömu, þar til Skarðdalskot reis á rústum gamla bæjarins og fékk hluta landsins." Bæjarstæði Skarðdalskots er um 200 m suður af Skarðdal EY-007:001 og er býsna torfundið fyrir ókunnuga, enda komið á kaf í skógrækt. Þó hefur verið settur upp minnisvarði um bæinn og síðustu ábúendur þar við göngustíg sem liggur gegnum skógarþykknið, um 10 m norðan við síðustu leifar bæjarins. Bærinn er sýndur á túnakorti frá 1920 og hefur staðið nærri miðju túni, syðst og austast húsanna.

Þéttur greniskógur og eru tré orðin allt að 6-7 m há. Einu sjáanlegu ummerkin um Skarðdalskot eru leifar af steypum grunni sem er um 6 x 5 m stór frá norðri til suðurs. Suðurveggurinn er hæstur, allt að 1,6 m. Skógurinn í kring er svo þéttur að ekki er hægt að greina frekari mannvistarleifar og t.d. ekki ljóst hvort eiginlegur bæjarhóll er undir grunninum. Þó virðist halla frá honum til suðurs og af þeirri brún að dæma gæti hóllinn verið allt að 2 m hár. Á hinn bóginn er óvíst hvort brúin er náttúruleg eða tilkomin vegna uppsafnaðra mannvistarleifa. Síðustu ábúendur á staðnum voru Sveinn Sveinsson og Gunnhildur Sigurðardóttir. Búið var í Skarðdalskoti til ársins 1924.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Túnakort 1920; Ö-Skarðsdalur; SS, 544

EY-008:002 tóft útihús

66°07.624N 18°56.303V

Á túnakorti frá 1920 er merkt útihús um 20 m norður af Skarðdalskoti 001. Þar má enn greina tóft sem þó er fremur vandfundin, norðan göngustígs sem lagður hefur verið um skóginn.

Þykkur og hár greniskógur. Tóftin er á hól og rís hærra en leifar bæjarhúsanna 001. Næstum enginn gróður er á veggjum eða í botni heldur aðeins mosi og greninálar, enda ná sölargeislarnir ekki að þröngva sér niður gegnum skógarþykknið. Tóftin er í slæmu ástandi og veggir án efa illa farnir vegna róta trjáanna sem hafa umbýlt hleðslum að meira eða minna leyti. Þó er lögun nokkuð greinileg á yfirborði og hefur tóftin verið um 8 x 5 m stór N-S og dyr sennilega í suðurátt. Á tveimur stöðum grillir í grjóthleðslur innan í veggjum. Aðallega hefur verið plantað í sjálfa veggina en gólfið er að mestu autt þótt sjálfsagt hafi rætur grafið sér leið þangað. Erfitt er að meta hleðsluhæð en veggir ná þó hvergi meira en um 0,5 m hæð.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Túnakort 1920

EY-008:003 tóft útihús

66°07.613N 18°56.326V

Á túnakorti frá 1920 er merkt útihús rúma 20 m vestur af bæjarhúsum 001. Þar eru enn tóftaleifar, sunnan við göngustíginn sem liggur um skóginn. Þykkur og hár greniskógur. Smáeyða er í skóginum þar sem tóftin er en

trjárækt þétt í kringum hana. Veggir tóftarinnar eru mosagrónir og dálítið gras vex á þeim, ólíkt tóft 002. Hún er um 6 x 5 m stór frá norðri til suðurs, einföld. Ekkert grjótt sést í veggjum og óvíst er hvar dyr hafa verið. Tóftin virðist vera á smáhól, í það minnsta hallar frá henni til norðurs að göngustígnum.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Túnakort 1920

EY-008:004 tóft útihús

66°07.618N 18°56.337V

Tóft, væntanlega útihús frá Skarðdalskoti, er á kafi í skógi um 10 m norðvestur af tóft 003. Túnakortið frá 1920 er óskýrt og ekki hægt að segja til um með vissu hvort hús er merkt inn á þessum stað.

Skógurinn er mjög þéttur á þessum slóðum og víða ekki meira en um 1 m á milli 6-7 m hárra grenitríaa.

Erfitt er að komast að og lýsa tóftinni vegna þess hve skógurinn er þykkur. Þó hefur hún sennilega verið tvískipt, alls um 7 x 5 m stór. Austar virðist vera hólf sem er um 5 x 5 m stórt og sýnist sporöskjulaga. Við það að vestanverðu er líklega minna hólf, um 4 x 2 m stórt frá norðri til suðurs, opið í norður.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

EY-008:005 heimild um túngarð

"Var byggðin suðaustan hæðanna og stóð ekki hátt; mun hún frá elstu tíð og sér þar nokkuð til fornra garða um tún meðalstórt, gott og grösugt," segir í örnefnalýsingu. Hér er sennilega verið að vísa til þessa bæjarstæðis (sem Helgi Guðmundsson áleit eldra, þ.e. Skarðdalskots).

Allt túnstæðið er nú á kafi í skógrækt og hið sama má raunar segja um bróðurpart Skarðdalstúns.

Ekki er vitað um neinar leifar fornra garða í nágrenni við bæina.

Hættumat: hætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Skarðsdalur, 1

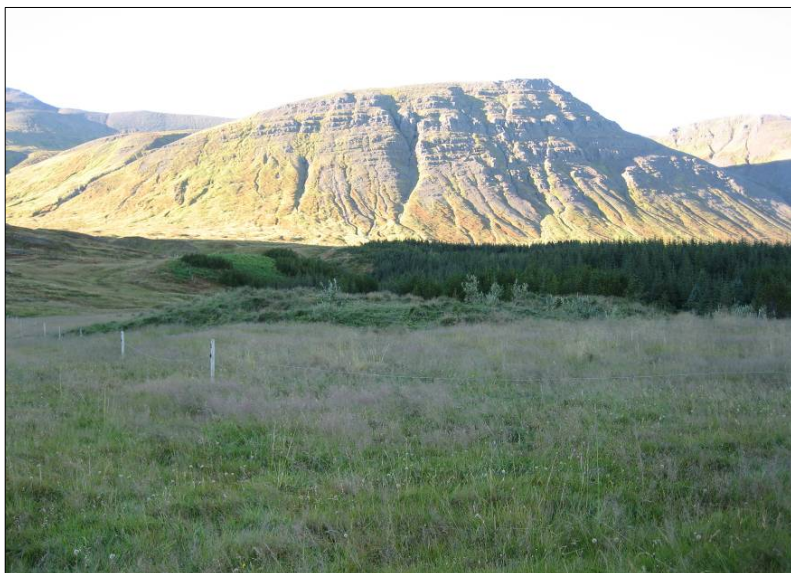
EY-009 Leyningur

10 hdr 1712, Hvanneyrarkirkjueign, áður stólsjörð. 22.9.1473 selur Eyvindur Eyvindsson Eyjólfvi Arnfinnssyni "jordina skarzdal med kotino leyningi er þar hefer med fylgt." en Eyjólfur greiddi fyrir 14 hdr. - DI V, 718-19. 10.11.1488 selur Jón Sigmundsson Jóni Þórðarsyni "iordena skardzdal j siglvfirde .. ath serliga til reiknvdvm leyningenvm." DI VI, 643-44. Ekki getið í kúgildatölum Hólastóls 1569 eða 1575 en kemur fyrst fyrir 1582: "med Leyninge ij kugilldi. landskyllid v agillde." BG, 225. 1583: "med Leyninge ij." BG, 231. 1712 eyðihjáleigan Nesjakot, byggð um 1660, í eyði frá 1680. JÁM X, 7. "Leyningur var innsti bær í Siglufirði og stóð vestanvert í firðinum rétt framan við Skarðsdalsá. .. Síðast var búið á jörðinni 1926." BE I, 56. Kenningar eru á lofti um að býlið sem var inni í dalnum hafi farið í eyði um 1400 og Leyningur sé byggður á hluta af landi þeirrar jarðar, eða Leyningur hafi verið hjáleiga frá Nesi. SS, 516-517. Í eyði 1926. 1712: Túninu spillir Leyningsá með grjóts og sands áburði. Enginu spillir vatnsuppgangur, sem jetur úr rótina, og skriður úr fjallinu, hvorutveggja til stórs skaða. Úthagarnir eru nægir." JÁM X, 7. 1920: Tún 2,1 ha. "Þar voru allgóðir hagar og allvíðlendar engjar og tún sem árið 1918 var talið gefa af sér 100 hesta af töðu." Siglufjörður, 84

EY-009:001 Leyningur bæjarhóll bústaður

66°07.531N 18°56.255V

"Stuttan spöl utan og ofan við Nes, á suðurbakka Leyningsár og skammt frá fjallsrótum, stóð Leyningur," segir í örnefnaskrá.

Bæjarhóll Leynings Ey-009:001, horft í norðvestur.

Bæjarhóllinn er á suðurbakka Leyningsár, við suðausturhorn skógræktar sem er á norðurbakkanum og norðvestan við skeiðvöll. Bærinn stóð ekki hér á síðasta skeiði byggðar í Leyningi heldur ofar, sjá 018 og 019.

Í náttúrulega sléttu túni á árbakka.

Stór rústahóll, alls um 45x40 að stærð og allt að 3 m hár. Síðasti bærinn stóð fram undir lok 20. aldar og hefur rústunum þá verið ýtt saman að hluta og eru hólfin því ekki greinileg, en snjór var á og sína mikil þegar skráð var. Hóllinn er hæstur suðaustast en lægstur í miðjunni. Þess

má geta að skv. örnefnalýsingu stóð bærinn síðast um stutt skeið á Efstagerði 018, en það er ekki sýnt á túnakorti frá 1920, enda ofan og vestan hinnar eiginlegu túnræktar. Á hinn bóginn eru sýnd 3 lítil hús í hnapp á bæjarhólnum á túnakortinu og sennilegt að það hafi verið útihús eða leifar gamla torfbæjarins sem hafa enn verið í notkun, t.d. fyrir skepnur eða sem skemmur. Ekki sjást greinilegar leifar af þeim.

Hættumat: engin hættu

Heimildir: SS, 517; Túnakort 1920

EY-009:002 garðlag túngarður

66°07.573N 18°56.396V

Leifar túngarðs eru annars vegar með vestur- og hins vegar með suðurhlíð Leyningstúns. Norðurendi þess hluta sem er meðfram vesturhlíðinni er um 130 m norðvestur af bæjarhól 001.

Túnið er gróskumikið og tiltölulega slétt. Á rennur meðfram því að norðanverðu.

Vesturhlíð garðsins má rekja rúma 70 m til suðursen þar fjarar hann út. Hann er fremur unglegur og hefur sennilega verið haldið við fram á 19. og jafnvel 20. öld. Hann er um eða yfir 1 m á hæð þar sem mest er en algróinn. Hinn garðbúturinn er meðfram suðurhlíð túnsins og er vesturendi hans 140-150 m suðaustur af suðurenda fyrrnefnda garðsins. Alls er þessi hluti um 60 m langur og sennilega hlaðinn úr torfi eingöngu.

Garðurinn er um 0,7 m hár að utanverðu en 0,4 m sé mælt að innan.

Hættumat: hætta, vegna trjáræktar

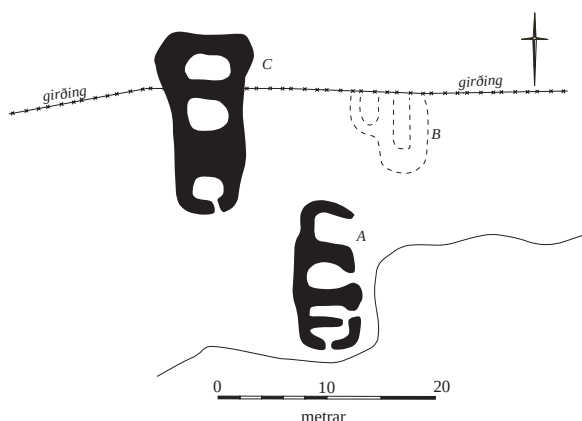
EY-009:003 Fjósþúfur tóftir fjós

66°07.552N 18°56.330V

"Í túni Leynings, upp frá bæ, er þúfnareitur og tóftir, máski af fjósi; nefnast þar Fjósþúfur og stakt melholt þar ofan túns Fjósholt," segir í örnefnaskrá. Þýft svæði sem kemur vel heim og saman við þessa lýsingu er rúma 50 m norðvestur og upp af bæjarhól 001. Þýfður túnjaðar. Lækur rennur fast austan við þúfurnar og norðurfyrir bæjarhólinn. Skógræktargirðing gengur yfir norðanverðar þúfurnar frá austri til vesturs.

Á svæðinu virðast töluvert miklar tóftir en nokkuð erfitt er að átta sig á þeim á yfirborði, enda hafa hleðslur mikið gengið til og hlaupið í þúfur. Sennilega eru tóftirnar þrjár talsins en erfitt er að greina hvar ein endar og önnur tekur við og því eru þær hér skráðar undir einu númeri. Þær ná yfir svæði sem er alls um 30 x 25 m stórt frá norðri til suðurs. Allt er það mjög gróið og gróskumikið og sér hvergi í grjót í hleðsluleifum. Syðst og austast er þrískipt tóft, A, sem gæti verið af fjósi, um 14 x 6-7 m stór frá norðri til suðurs. Syðsta hólfið rís hæst,

hátt í 1 m en síðan fer tóftin lakkandi til norðurs. Öll hólfin eru mjög svipuð að stærð, ekki er innangengt á milli þeirra en á hinn bóginn hafa þau öll dyr í austurátt. Syðsta hólfið er síðan frábrugðið að því leyti að eftir því miðju gengur garði eða jötustæði frá austri til vesturs. Þá er rof á suðurvegg syðsta hólfs og hugsanlegt að þar hafi verið dyr. Tóft B er 7-8 m norðaustar. Hún er óljósari og með mjög signa og fornlega vegg. Þá hverfur norðurendi hennar inn í skógræktina norðan við og því erfitt að gera grein fyrir henni svo vel sé. Þó er hún a.m.k. 9 m löng N-S og 6 m breið. Hugsanlega er lítið hól afast henni að vestanverðu. Að lokum er tóft C um 6-7 m norðvestur af A. Hún er stærst tóftanna en jafnframt óljósust hvað lögun varðar og líkist helst rústahól. Tóftin er á bilinu 15-20 m löng frá norðri til suðurs og allt að 10 m breið. Nú mótast fyrir þremur dældum í hana sem gætu verið leifar hólfa eða húsa og er það syðsta greinilegast og hugsanlega dyr á því í suðurátt. Þá

Leifar af girðingu liggja yfir tóftina norðan við miðju og þéttur skógur er fast norðan og norðvestan við hana. Þá hefur verið plantað í tóftina sjálfa nýlega, t.d. lerkir og birki.

Hættumat: stórhætta, vegna trjáræktar

Heimildir: Ö-Nes, 2

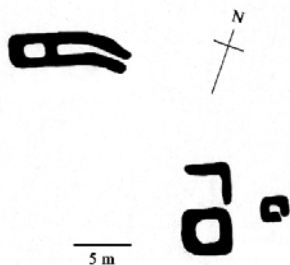
EY-009:004 tóftir heystæði

66°06.616N 18°56.489V

Nokkrar tóftir eru milli Selár og Blekkilsár, um 160 m beint suður af Leyningssseli 022 en austan við tóft og mógrafir 008. Gróin brekka með hólum og hæðum. Alls sjást 4 tóftir á þessum stað, á svæði sem er um 50 x 50 m stórt. Þær eru mjög greinilegar og gætu verið heystæði eða mótóftir. Þær eru allar einfaldar og dyralausar. Syðsta tóftin er sporöskjulaga, 5 x 2 m stór. 8 m norðvestur af henni er önnur svipuð en stærri, um 7 x 3 m. 10 m ofar í brekkunni er óljós tóft en virðist svipuð að stærð og sú síðastnefnda. 15 m norður af henni er svo lítil tóft, 2 x 3 m. Ástand allra þessara tófta er svipað, þær eru algrónar og hvergi sér í grjót en samt eru þær skýrar og veggjahæð allt að 1 m. Hugsanlega leynast fleiri tóftir í hólunum umhverfis.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Hlíð, 1; Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 5; SS, 516

EY-009:005 Réttargrund tóftir rétt

66°06.786N 18°56.359V

Í örnefnaskrá segir: "Skammt út frá bæ ber hinar hallandi grundir einna hæst, nefnist þar Leiti, og lækur er þar fellur niður Leitislækur; hefir hann ásamt mörgum minni lækjum myndað hina sléttu halla. Niður Leitið liggur hinn forni túngarður [sjá 023]; við hann, fremur neðarlega, eru fornar tóftir fjárhúsa og réttar, nefnist þar Réttargrund. Kenna Siglirðingar mannvirki þessi við Loft Guðmundsson er bjó í

Leyningi 1761-1775, síðar í Fljótum, og þeir nefna "ríka"; er þó hvorttveggja fjarri sanni, því ríkur var hann ekki og eldri eru þessar byggðaleifar," segir í örnefnaskrá. Tóftir sem virðast eiga við þessa lýsingu eru um 180 m norðaustur af Leyningsseli 022. Slétt og gróin grund, frekar harðlend.

Tvær tóftir eru á þessum stað. Stærri tóftin er norðar. Hún er 11 x 3 m stór, hugsanlega tvískipt og snýr austur-vestur. Eystri endinn sveigir í átt til hinnar tóftarinnar sem er um 10 m suðaustar. Hún er alls um 8 x 11 m, og samanstendur af 3 hólum eða jafnvel sjálfstæðum einingum. Suðvestast er hól um 3 x 4 m, norðan við það eru tveir veggir sem mynda hól, alls um 4 x 4 m en 2-3 m austar er stakt hól, um 2 x 2 m með op suðaustan megin. Rústir þessar eru algrónar og sést hvergi í grjóti. Veggjahæð er upp undir 1 m. Ekki er ljóst hvort mannvirkið Helgi Guðmundsson taldi rétt og hvort fjárhús.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Hlíð, 1; Ö-Fjallahringur Siglufjarðar, 3

EY-009:006 Syðstagerði tóftir býli

66°07.465N 18°56.489V

"Leyningur, upp með Leyningsá að sunnan, og Háagerði þar litlu ofar," segir í örnefnaskrá. Í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala segir: "Árið 1891 reisti Mikael Ólafsson hjábýli á melhól ofan við Leyningin og nefndi hann Háagerði." "Þar upp af eru melhöfðar nokkuð brattir en nú grónir því á þeim hafa fjárhús verið á síðustu öldum. Nefnist hinn syðsti Syðstagerði, þá hinn næsti, er lítið nær hærri, Efstagerði [018] og út og niður af honum Ystagerði [019], en austan í þeim Gerðabrekka. Á Syðstagerði var húsmannsbýli reist um 1891, nefnt Háagerði, stóð það til 1916," segir í annarri örnefnaskrá. Syðstagerði er væntanlega syðsti rústahóllinn vestan og innan Leyningstúns.

Hár og kúptur, grasi gróinn hóll. Lækur rennur sunnan við hann í dragi.

Tvær tóftir sjást á hólum og er svæðið alls um 17 x 15 m stórt frá norðri til suðurs. Nyrðri tóftin B gæti verið leifar af býlinu Háagerði en sú syðri A sennilega af útihúsi og hefst lýsingin þar. Tóftin snýr austur-vestur og er alls um 15 x 6 m stór og tvískipt. Eystra hólfið er um 2 m breiðara en það vestra. Sennilega er það heytóft. Útihúsið er um 6 x 8 m stórt og sjást ekki dyr á því og ekki heldur garðar eða jötur. Stærð hússins, jötuleysi og hlutfallslega stór heygeymsla við það benda einna helst til að um fjós sé að ræða. Tóft B er um 5 m norðar, 7 x 6 m stór og L-laga. Ekki sjást dyr á henni en vel hægt að ímynda sér að þar hafi

staðið hús að mestu leyti úr timbri en þó hlaðið með veggjum að utanverðu. Fleiri rústir sjást ekki á Syðstagerði en þó er mjög grösugt á hólum norðaustan við tóftirnar og hugsanlegt að þar leynist eldri mannvistarleifar.

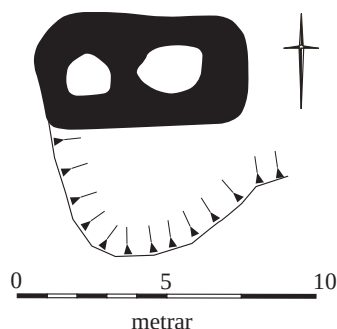
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 5; SS, 519

EY-009:007 Botnaleið heimild um leið

"Inn frá Selá austan í Selfjalli er Geldingahlíð. Liggur hún beint suður frá bæ allt upp að stóru skálmynduðu hvolfi sem þar er suður í hálendið ofarlega. Austan til úr því fellur lækjarkvísl í gili beint norður í Siglufjarðará austan Geldingahlíðar. Við gil þetta skammt inn á hlíðinni er Gangnamannahóll, þar oft skipt mönnum til fjárleita. Upp með gili þessu suður í dalhvolfið og suðvestur upp úr því er kunn gangfær leið til Fljóta er nefnist Botnaleið og gilið Botnaleiðargil, hóll allmikill upp í hvolfinu Botnaleiðarhóll og vestan hvolfsins Botnaleiðarskarð," segir í örnefnalýsingu Hlíðar. Botnaleið er merkt inn á herforingjaráðskort. Hún hefur legið upp úr botni Hólsdals, til vesturs fyrir sunnan Blekkil og niður Nautadal Fljótamegin við Siglufjarðarfjall. Það er svo til beint fyrir ofan bæinn Lambanes. Gengið var inn Hólsdal, allt að Blekkilsá. Sumstaðar sjást kindagötur inn dalinn en ekki eru þær mjög áberandi. Ekki var farið upp í Botnaleiðargil.

Heimildir: Ö-Hlíð, 2; Herforingjaráðskort blað 61 1990

EY-009:008 tóft mógrafir 66°06.612N 18°56.550V

Mógrafir og tóft, sennilega mótóft, eru milli Selár og Blekkilsár, um 170 m suður af Hlíð 023.

Lyngmói. Greinilegar mógrafir eru 20-30 m austur og niður af tóftinni.

Tóftin er 7 x 4 m stór frá austri til vesturs, tvískipt og virðast hólfin hér um bil jafnstór. Engar dyr eru sjáanlegar. Veggjahæð er rétt 0,2-0,4 m og töluverð gróska í veggjum. Greinileg rista er sunnan við tóftina og þaðan hefur hleðsluefnið líklega verið tekið. Mógrafirnar ná yfir hér um bil 12 x 12 m stórt svæði og eru það 4-5 samliggjandi grafir. Sennilega hefur mór

verið settur upp í tóftinni.

Hættumat: engin hætta

EY-009:009 garðlag vörslugarður

66°06.453N 18°56.407V

Í örnefnalýsingu segir: "Þá nefnist og einnig kvíslin, er út fellur um Botnaleiðargil, Blekkilsá og tungan austan hennar, en vestan Siglufjarðarár, Blekkilstunga. Yfir hana nálega yst er gamall garður sem varna hefir átt afreittarfénaði niður í dalinn. Hefur og tunga þessi og fjöllin þar um of lengi verið hið eina afreittarland Siglufirðinga, líklega síðan býli þetta fór í auðn, því sennilega hefir það í fyrstu átt lönd þessi öll." Garðurinn sést ennþá vel. Hann liggur yfir

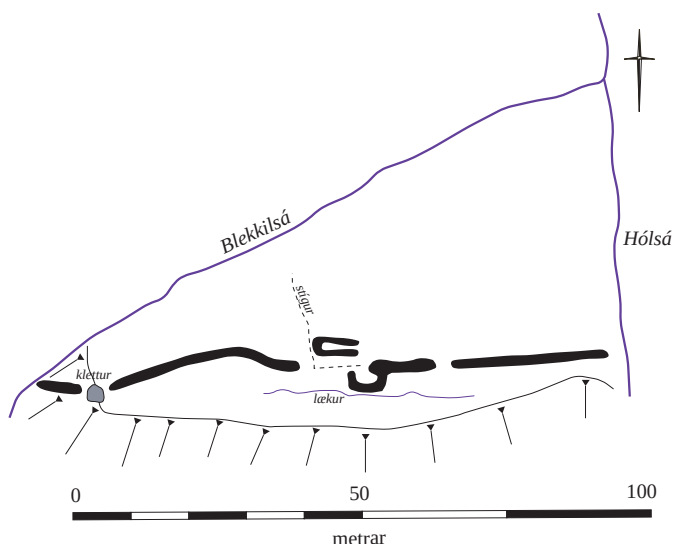
tunguna sem myndast milli Blekkilsár og Hólsár, er sunnan Blekkilsár en vestan Hólsár. Garðurinn er tæpa 500 m suður af tóftum Leyningssels 022. Lyngi vaxin tunga með mýrarblettum hér og þar. Tungan hækkar nokkuð snögglega sunnan garðs og gróður fer þar heldur minnkandi. Garðurinn er mjög greinilegur, 120-130 m langur, nokkuð mishár en nær allt að 0,7 m þar sem best lætur. Breidd hans er allt að 1,5 m og hefur hann haldið lögun sinni vel. Upptök hans að vestan eru nálægt bakka Blekkilsár og liggur hann þaðan um 10 m til vesturs, að stórum, jarðföstum kletti. Frá honum liggur hann áfram en

örlítið meira í ANA, niður aflíðandi brekku er þá komið á tiltölulega slétta tunguna. Um 70-80 m austur af upptökum garðsins eru tvær tóftir sambyggðar honum: Önnur (A) er við hann norðanverðan, fremur unleg, en hin fornlegri (B) að sunnan. Raunar virðist hugsanlegt að tóftirnar hafi í raun verið sambyggðar og því ein tóft en ekki tvær en erfitt er að fullyrða nokkuð um það. Tóft A er um 10 x 4 m frá austri til vesturs, einföld og gróska mikil í veggjum sem eru allt að 0,6 m háir. Op er á tóftinni í austur. Tóft B er sunnan við austurenda tóftar A og sunnan garðs eins og áður sagði. Hún er um 4 x 6 m stór frá austri til vesturs, einföld, gróska minni

og veggir signari en í tóft A. Op er á tóftinni í norður. Hægt er að rekja garðinn um 30-40 m til viðbótar í austurátt þar sem tóftinni sleppir og er þá komið fram á bakka Hólsár. Op eða rof eru á garðinum annars vegar fast vestan við tóft A og hins vegar 10-15 m austur af tóft B. Það er alls ekki augljóst að garðurinn hafi átt að varna afreittarfénaði niður í dalinn, eins og Helgi Guðmundsson getur sér til í örnefnalýsingu. Fé hefði átt greiða leið niður bæði austan við Hólsá og eins upp yfir upptök Blekkilsár og þaðan niður. Annar möguleiki er sá að garðurinn hafi verið hlaðinn til að halda fé á tunganum - jafnvel verið einskonar náthagi. Er þá nærtækast að það hafi verið ær sem síðan hafi verið mjólkaðar í aðhöldum eða kvíum upp við garðinn. Örnefnið Smalaskálahóll skammt ofar bendir til þess að ær hafi verið setnar á þessu svæði. Svæðið á tunganum

Vesturendi Blekkilsgarðs Ey-009:009, horft í austur.

sem garðurinn afmarkar er mest um 60 m breitt en 150 m langt frá austri til vesturs.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Hlíð, 2

EY-009:010 Nesjakot bærstæði bústaður

66°07.398N 18°56.065V

Í Jarðabók Árna og Páls árið 1712 segir: "Nesia kot, eyðihjáleiga. Bygð í úthögum niður við ána hjer um fyrir 50 árum, en nú í auðn undir 30 ár. .. Ekki má hjer aftur byggja, því túnið er mestallt í hrjóstur komið. "Þar fyrir norðan [004], með ánni, var Nes og þar nálægt Nesjakot," segir í örnefnaskrá. Í raun eru hvorki heimildir né fornminjar um býlið "Nes" og er það getgáta fræðimanna: "Nes .. hefir verið stuttri bærleið utar í dalnum, þó innar Hóli, en beint gegn Sólheimum, sem síðar bigðust og getið er. Stóð bigðin á vesturbakka árinna og miðju láglendi dalsins, en nafnið sjálfvalið því túnið var nes eitt eggslétt enn lækjarkvísl ein skildi frá fögru flæðiengi að vestan. Var stór forn garður sunnan túns og vestan, en brotið hefur áin austurhlið þess. Snemma hefir hér bigt verið, en í auðn farið fyrir eða brátt eftir 1400. Er talið að snjóflóð úr austurhlið geti hér fallið ífir ána og hafi það máski því valdið. Virðist og jafnvel hinn forni bær hafi first staðið austarlega á nesinu og er áin nú komin að þeim rústum, en síðar vestar; þar var og endurbigt á 17. öld var þá hjáleigubúli, nefnt Nesjakot, og stóð um 20 ár, eða frá 1660- 1680. Tún hefir hér ekki verið stórt en einkar gott og fagurt, en undirlendi mikið, allt hið fegursta engi samfelld. Lönd hefir Nes átt öll innan Skarðsárdalsar að löndum Hlíðar; þar með suðurhlið Skarðsárdals. Nokkrar fornar sauðaréttir voru hér inn frá túni, einnig ein innan við garðinn og hin ingsta við ingri rústir bæjarins; hafa þær þangað fluttist þá í auðn lá; voru fornmenjar hér því í mesta lagi alls 50-60 tóftir, en var nilega allt niðurbrotið; átti hér garðrækt að hefjast en varð aldrei .." segir í örnefnaskrá. Í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala segir: "Allmiklu utar í dalnum, en samt innar en Hóll, stóð bær, sem efalítið hefur heitið Nes. Það er fornbyli eins og hitt .. Lönd hefur Nes átt öll frá Leyningsá suður til móts við nýnefnt, nafnlaust býli. Á Nesi mun vera snjóflóðahætta nokkur úr austurhliðinni og yfir ána. Snjóflóð þar hafa náð að hylja rústir bæjarins." Af þessum lýsingum að dæma hefur Nesjakot verið á vesturbakka Hólsár, á að giska 200-330 m suðaustan við Leyning. Á þeim slóðum er nú skeiðvöllur og sjást engar fornleifar lengur og er ekki unnt að staðsetja bærstæðið nákvæmlega. Sléttar engjar voru meðfram Hólsá að vestan alllangt inneftir dalnum. Þær voru ræstar fram á 20. öld.

Ljóst er að Nesjakot hefur verið til, enda er þess getið í Jarðabók Árna og Páls og hafði þá verið í eyði um 30 ára skeið. Af lýsingum að dæma hefur það verið á vesturbakka Hólsár eftir því sem næst verður komist, á að giska 2-400 m sunnan við Leyning. Þar er nú skeiðvöllur og ekkert sést til fornleifa. Samkvæmt lýsingum voru áður margar tóftir á þessu svæði, bæði eftir byggð og eins réttartóftir en allt var sléttuð út vegna fyrirhugaðrar garðræktar. Engar heimildir er hins vegar að hafa um Nes og allt eins líklegt að þar sé um að ræða tilgátu Helga Guðmundssonar, sem ritað örnefnalýsingu, og sé sú tilgáta þá til orðin því að Nesjakot hljóti að hafa dregið nafn sitt af höfuðbýlinu Nesi. Það eru mörg dæmi þess að bæir taki endinguna -kot þegar þeir fara í eyði og eins víst að það eigi við hér, þ.e. að Nes hafi hugsanlega verið til en þá verið einn og sami staður og Nesjakot. Ekki sjást neinar rústir lengur á svæðinu sem gætu verið af bærar- eða úthúsum og engar garðleifar.

Hættumat: hætt, vegna rasks

Heimildir:JÁM X, 7; Ö-Nes, 42; Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 5; SS, 516-517

EY-009:011 náma mógrafir

66°06.972N 18°56.261V

Um 350 m norður af Réttargrund [005] og um 50 m vestan við veg inn Hólsdal er mógröf.

Mýrlendi, að hluta til framræst. Mjög regluleg og ferköntuð mógröf, alls 1 m djúp. Ummál 7 x 14 m.

Hættumat: hætt, vegna ábúðar

EY-009:012 tóft heystæði

66°07.051N 18°56.320V

Við enda mýrarinnar sem mógröf 011 er í, innan við 100 m norður af gröfnni, er tóft.

Mýri, að hluta framræst. Sporöskjulaga upphækkun, 4 x 2 m. Hún er algróin og um 0,8 m há. Hugsanlega er þetta heystæði.

Hættumat: hætt, vegna vegagerðar

EY-009:013 náma mógrafir

66°07.094N 18°56.339V

5-10 m norðan við tóft 012 eru nokkrar mógrafir. Í heimild segir: "Mótak var talsvert í Leyningslandi, og var það einnig leigt kaupstaðarbúum .."

Mýri, að hluta framræst. Djúpar og greinilegar mógrafir á svæði sem er allt að 50 x 100 m. Dýpt allt að 2 m. Flestar eru þær samtengdar og sumsstaðar aðeins aðskildar með þunnum bökkum.

Hættumat: hætt, vegna ábúðar

Heimildir:Siglufjörður, 84

EY-009:014 tóftir heystæði

66°07.189N 18°56.363V

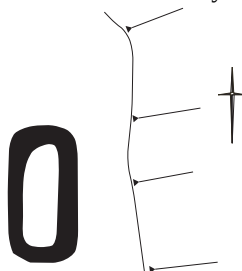
Um 180 m norður af mógrafasvæði 013 og um 100 m vestan vegar eru tvær tóftir, sennilega hey- eða móstæði þurrt flatlendi, gæti verið framræst mýri.

Tvær tóftir eða upphækkanir, sú nyrðri sporöskulaga og 3 x 4 m en hin, sem er 7 m sunnar er ferköntuð og 2 x 5 m. Aðeins örlar á grjóti í veggjum nyrðri tóftar, innanmál hennar er mun minna en þeirrar syðri. Hvergi sjást merki um dyraop. Hleðsluhæð um 1,1 m.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-009:015 tóft heystæði

66°07.451N 18°56.599V

0 5 10
metrar

Tóft, sennilega mótóft, er uppi í brekku um 90 m SV við Syðstagerði 006.

Stöllótt brekka með lyngi vöxnum hólum og mýrarsundum.

Tóftin er hálsokkin en gróska þó nokkur í veggjum. Hún er 6 x 3 m stór frá norðri til suðurs en veggir veigalitlir og ekki nema um 0,2 m háir. Engar dyr sjást á tóftinni. Mýrarsund er í lægð neðan eða austan við tóftina og virðist hugsanlegt að mór hafi verið tekinn þar.

Hættumat: engin hætta

EY-009:016 Geitagerði örnefni geitakofi

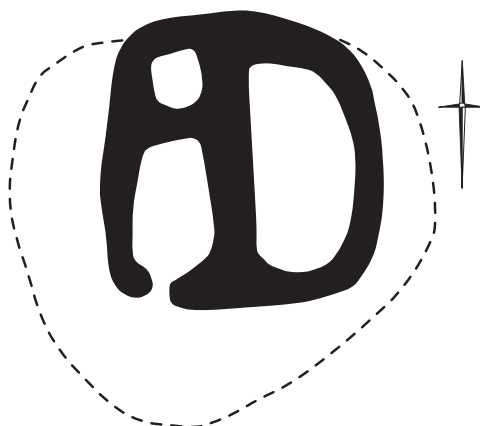
66°07.464N 18°56.291V

"Sunnan túns er lítill stakur hól með tóftum, nefndur Geitagerði .." segir í örnefnaskrá. Hóllinn Geitagerði er um 100 m beint suður af bæjarhól 001, um 20 m suðvestan við vesturendann á túngarði 002. Kvíamór heitir flötin þar ofan við sbr. 017. Í grasmóa neðan við fjallshlíð en ofan við engjar sem liggja með bökkum Hólsár, fast sunnan við tún.

Stakur hól, um 20 m langur frá austri til vesturs og 15-20 frá norðri til suðurs. Uppi á honum eru tóft sem skiptist í þrjú hól. Það eystra er stærra, 9x3,5 m að innanmáli en vestan við það hól sem er 6x3 m að innanmáli með dyr til suðurs. Þriðja hólfið er við enda miðjuhólfsins og er 2x2 m að innanmáli og sér í grjóthleðslu í veggjum þess. Mjög bratt er niður af hólnum til norðurs og austurs og er hann mest um 3 m hár.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Nes, 2

20 m

EY-009:017 Kvíamór tóft kvíar

66°07.493N 18°56.382V

10 m

"Sunnan túns er lítill stakur hól með tóftum, nefndur Geitagerði [016], upp frá honum við rætur hlíðarinnar, hafa kvíar verið nefnist þar Kvíamór," segir í örnefnaskrá. Beint fyrir ofan Geitagerði 016, við fjallsræturnar, er löng tóft og mjó, sem gæti verið kvíar. Ekki er þó útilokað að Kvíamór sé hátt í 80 m sunnar en þar eru einnig tóftir, sjá 025.

Í hlíðarrótum skammt ofan við tún.

Tóftin er 12x3 m stór, hugsanlega þrí- eða fjórskipt. Hún er algróin og snýr þvert á brekkuna.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Nes, 2

EY-009:018 Efstagerði tóft bústaður

"Þar upp af eru melhöfðar nokkuð brattir en nú grónir því á þeim hafa fjárhús verið á síðustu öldum. Nefnist hinn syðsti Syðstagerði [006], þá hinn næsti, er lítið nær hærra, Efstagerði og út og niður af honum Ystagerði [019], en austan í þeim Gerðabrekka.. Upp á Efstagerði var og aðalbærinn síðast færður en stóð skammt," segir í

örnefnaskrá. Efstagerði er skv. lýsingunni hóllinn sem er næst norðan við Syðstagerði. Þar eru sýnd hús á túnakorti frá 1920.

Efstagerði er hæsti rústahóllinn af þeim sem þarna eru. Hóllinn er mjög grösugur. Mjótt mýrarsund skilur hann frá hæðunum ofan við þar sem land fer hækkandi til vesturs. Á hólnum er stór rúst með völdugum veggjum, alls um 15 x 10 m stór frá norðri til suðurs og nánast ferköntuð. Veggjaþykkt er mikil, allt að 2-3 m og hæð allt að 1,5 m en hleðslurnar algrónar. Sennilega er þetta hússtæðið. Útveggir hafa þá verið hlaðnir en væntanlega hús úr timbri innan þeirra. Tóft þessi er að miklu leyti opin í austurátt og hefur framhlið hússins vísað í þá áttina. Ekki eru augljósar eldri mannvistarleifar á Efstagerði en þó vottar e.t.v. fyrir hleðslum utan í sunnanverðum hólnum. Vegna grósku er það óljóst.

Hættumat: engin hætta

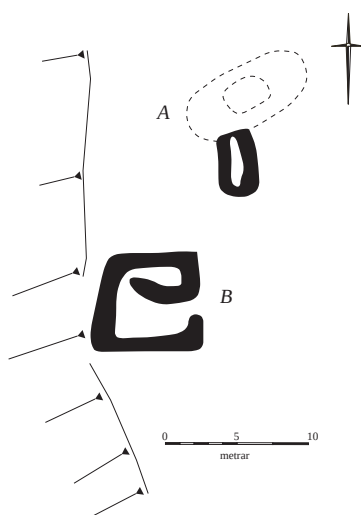
Heimildir: Ö-Nes, 2; Túnakort 1920

EY-009:019 Ystagerði tóftir fjárhús

"Þar upp af eru melhöfðar nokkuð brattir en nú grónir því á þeim hafa fjárhús verið á síðustu öldum. Nefnist hinn syðsti Syðstagerði [006], þá hinn næsti, er lítið nær hærra, Efstagerði [018] og út og niður af honum Ystagerði, en austan í þeim Gerðabrekka," segir í örnefnaskrá. Ystagerði er þá nyrsti hluti "Gerðanna" svonefndu, 20-30 m NA af Efstagerði 018. Útihús eru sýnd á Ystagerði á túnakorti frá 1920.

Grasi grónir hólur fyrir ofan tún. Nafnið Ystagerði virðist ná yfir tvo hóla sem eru aðskildir með lítilli lægð.

Syðri hóllinn er lítið eitt austar en sá nyrðri. Á honum er fjárhústóft, hér nefnd A. Hún er aflöng frá norðri til suðurs, alls 13-14 m löng og 5-6 m breið. Norðar er sjálft fjárhúsið, með garða eftir endilöngu, alls um 6 m langt. Dyr hafa verið á norðvesturhorni. Heygeymsla, sennilega heygarður fremur en hlaða, er sunnan við, allt að 8 m langur og mjókkar til suðurs. Ekki sjást dyr á þeim hluta tóftar. Tóftin er að langmestu leyti gróin en þó er greinilega grjót í hleðslum, veggjahæð mest um 0,7 m. Tóft B er 10-15 m norðvestar, sennilega útihústóft sem er alls um 17 x 10 m stór frá austri til vesturs og skiptist upp í 5 hólfi hið minnsta. Austast í henni eru tvö hólfi samhliða og álíka stór (um 5-6 x 1-2 m að innanmáli) sem liggja frá austri til vesturs og að því er virðist samfelld skilrúm á milli þeirra. Hugsanlega er skilrúm þetta leifar af garða en mikið hrun er inni í hólfunum og því ekki hægt að staðfesta það. Op sést á hvorugu hólfinu. Vestan þeirra er stakt hólfi, 2-3 m í þvermál, hugsanlega hlaða/heygeymsla en þar vestan við og því allra vestast í tóftinni er sérkennilegt hólfi sem er einna best lýst sem djúpri holu. Hún er allt að 1,3 m djúp og grjóthlaðin að innan, 1-2 m í þvermál og líkist helst brunni en gæti þó líka verið súrheysgryfja. Að lokum er hólfi sambyggt tóftinni að sunnanverðu, um 7 x 4 m að utanmáli frá austri til vesturs og eru dyr á því í austur. Þetta gæti hugsanlega verið sambyggt útihús eða aðhald. Mikið kargapýfi er sunnan við þetta hólfi og gæti verið að þar leynist eldri byggingarleifar. Alls ná rústir þessar yfir svæði sem er um 35 x 20 m stórt.

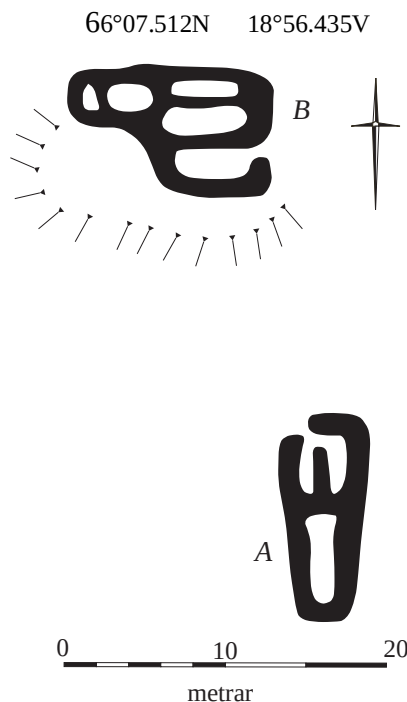
þó líka verið súrheysgryfja. Að lokum er hólfi sambyggt tóftinni að sunnanverðu, um 7 x 4 m að utanmáli frá austri til vesturs og eru dyr á því í austur. Þetta gæti hugsanlega verið sambyggt útihús eða aðhald. Mikið kargapýfi er sunnan við þetta hólfi og gæti verið að þar leynist eldri byggingarleifar. Alls ná rústir þessar yfir svæði sem er um 35 x 20 m stórt.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Nes, 2; Túnakort 1920

EY-009:020 Geldingaból tóftir stekkur 66°07.253N 18°56.489V

"Suður með hliðinni er hóll allstór, nefndur Geldingaból er þar stekkjartóft," segir í örnefnaskrá. Geldingaból er rúma 500 m SSV af bæjarhól 001. Vallendishóll í hliðarrótum. Gil er með hólnum að norðanverðu. Tvær tóftir eru á hólnum, sennilega misgamlar stekkjartóftir og alls er svæðið um 20 x 15 m stórt. Sú nyrðri er sennilega eldri, hér nefnd A. Hún er alls um 10 x 10 m að stærð. Þetta er mjög grösug þúst sem er að miklu leyti hlaupin í þúfur. Hún virðist hafa skipt í tvö hólfi. Það stærra er norðar, upphækkun sem er um 10 x 5 m stór frá SV-NA. Mjög óljóst vottar fyrir dæld í

miðju. Út frá henni vestarlega gengur heldur greinilegra hólf, líklega lambakró, til suðurs og er hún um 5 x 3 m stór frá norðri til suðurs. Um 5 m suðvestar er önnur tóft, B. Hún er sennilega yngri og gæti vel verið af stekki, alls um 8 x 7 m og snýr frá austri til vesturs. Tóftin er tvískipt. Syðra hólflið er heldur stærra, opið í austurátt en inn af því er minni kró sem opið hefur verið inn í vestast, úr stærra hólfinu. Báðar tóftirnar eru algrónar og veggjahæð mest um 0,6 m.

Hættumat: engin hætta

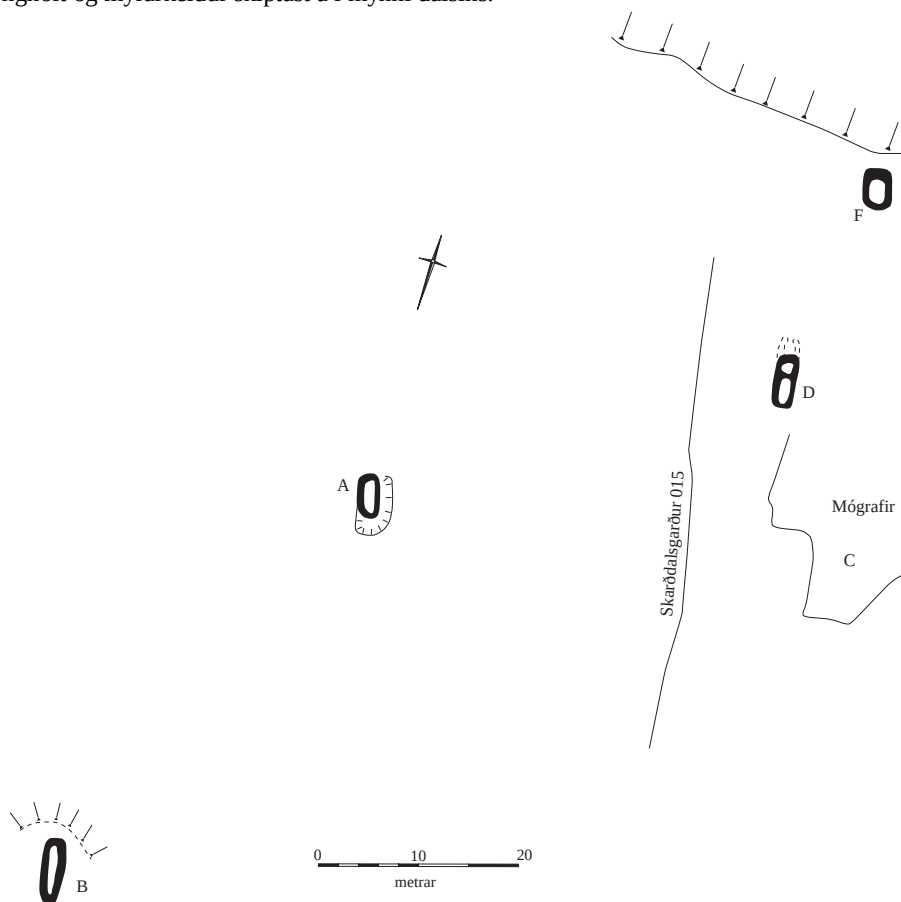
Heimildir: Ö-Nes, 2

EY-009:021 náma mógrafir

66°07.607N 18°56.957V

Nokkrar litlar tóftir og einnig mógrafir eru á sunnanverðum Skarðdal, beggja vegna við Skarðdalsgarð Ey-007:015. Sennilegt er að allar tóftirnar tengist mótekju eða hugsanlega heyskap.

Lyngholt og mýrarkeldur skiptast á í mynni dalsins.

Alls fundust fjórar tóftir auk mógrafa á svæði sem er um 120 x 40 m stórt frá suðvestri til norðausturs. Verða tóftir hér merktar með bókstöfum sem samsvara meðfylgjandi teikningu. Hefst lýsingin suðvestast. Þar er tóft A, um 15 m sunnan við læk sem rennur í Leyningsá. Hún er 6 x 2,5 m stór NA-SV og hleðslur mest um 0,4 m háar. Greinilegt ristufar er sunnan og austan við tóftina og greinilegt að þar hefur efniviður verið fenginn til hleðslunnar. Lítil mógröf er 20-25 m ANA af

tóftinni. Tóft B er um 50 m suðvestar. Hún stendur hærra og er alls um 10 m löng frá norðri til suðurs og 2-3 m breið. Þrátt fyrir þennan stærðarmun er tóftin lík A, þ.e. umfang og gerð hleðslna. Það sem hér er nefnt C er töluvert mógrafasvæði sem er um 40 m austan við tóft A og er þá komið um 10 m austur fyrir Skarðdalsgarð. Bakkar mógrafanna eru mjög reglulega skornir og sennilega hafa þær verið notaðar frameftir 20. öld. Alls er svæðið um 40 x 30 m stórt frá NA-SV. Tóft D er við norðvesturhorn mógrafanna. Hún er 8 x 3 m stór frá norðri til suðurs og lágreist. Tóftin er tvískipt og er nyrðra hólflið heldur minna en það syðra. Þá vottar fyrir hugsanlegum vegggleðslum til norðurs frá norðurenda tóftarinnar. Að lokum er tóft E frammi á bakka Leyningsár rúma 20 m NA af D. Hún er einföld, um 5 x 4 m stór frá norðri til suðurs. Ekki sjást dyr á henni og raunar ekki heldur á neinni hinna tóftanna, sem eðlilegt má teljast ef þær hafa verið mó- eða heystæði eins og hér er lagt til. Sennilega eru þær allar hlaðnar úr torfi engöngu.

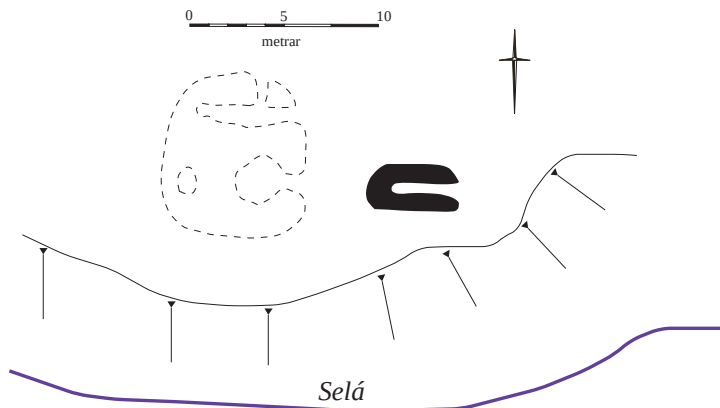
Hættumat: engin hætta

EY-009:022 Leyningssel tóftir sel

66°06.703N 18°56.504V

"Löngu síðar þá býlið Leyningur var sjálfstætt orðið og undir það fallin lönd þessi hefir hér selstöð verið og kallast nú Leyningssel; sér og tóftir selsins syðst á hinu forna túni, niður frá tóftum bæjarins. Glötuð munu hér flest forn örnefni; er margt við selið kennt, sem nálægt er. Nefnist lækurinn sunnan bæjar Selá, dalhvolfið er

hann kemur úr upp í fjalli Selskál, melrindar upp frá bæ Selhryggir, hóll upp á brún, norðan skálar, Selskálhóll og í skálinni Selskálartjörn. Einnig hnjúkurinn sunnan skálar Selfjall og norðaustan í því Selöxl," segir í örnefnalýsingu. Í annarri lýsingu segir: "Sunnan við Leyningssúlur og Hákamba er Selskál, úr henni rennur Selá niður í Fjarðará. Norðan árinna eru seltóftir frá Leyningi. Ofan við þær eru Selhryggir en sunnan árinna eru Selhlíðin, en upp af henni Selfjall." Tóftirnar sem hér er sagt frá eru fast norðan við Selá, um 100 m austan við staðinn sem Helgi Guðmundsson nefndi "Hlíð" og um 1,5 km suður af Leyningi 001. Vallendisholt en mýri er norðan við það. Brattur bakki er niður að Selá sunnan við tóftirnar.

Tvær tóftir eru á svæði sem er alls um 18 x 9 m stórt. Tóft A er ofar eða vestar. Hún er laglegur rústahóll og er þar sennilega komið sjálft selið. Hóllinn er um 9 x 8 m stór frá norðri til suðurs, um 1 m há, og rústin líkast til þrískipt. Nyrst er hólf (i) sem er aflangt A-V með dyr í austurátt, 5-6 m langt og 1-2 m breitt að innanmáli. Rof er á norðurvegg hólsins og má vera að þar hafi einnig verið dyr. Suðaustast í tóftinni er sporöskjulaga hólf (ii) sem er um 2-3 m í þvermál að innanmáli, dyraop í austur. Að lokum er dæld, sennilega leifar hóls (iii) suðvestast í hólnum og er það rétt um 1 m í þvermál. Fast norðan við það hefur verið settur niður allsvars staur, hluti af stikaðri gönguleið sem liggur áfram inn og upp úr dalnum. Ekki er ljóst hvað hann gengur langt ofan í tóftina. Tóft B er austur og niður af tóft A, tæpum 5 m austan við hólf ii. Hún er einföld, 6 x 4 m stór frá austri til vesturs og opin í austurátt, veggjahæð um 0,3 m. Tóftin gæti verið af kvíum. Grjót sést í hvorugri rústanna.

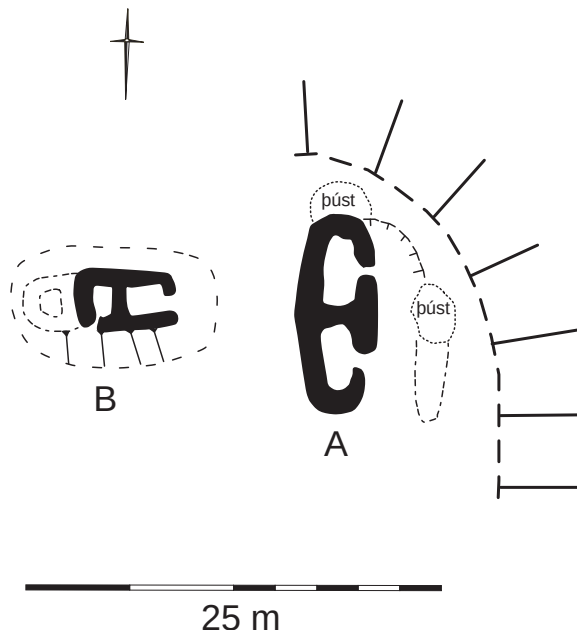
Hættumat: engin hættu

Heimildir: Ó-Hlíð, 1; Ó-Fjallahringur Siglufjarðar, 3

EY-009:023 "Hlíð" tóftir býli

66°06.702N 18°56.605V

Helgi Guðmundsson setur í örnefnaskrá fram kenningar um býli sem hann nefnir Hlíð innarlega í

Siglufjarðardal, vestan Hólsár: "Innarlega í Siglufjarðardal, vestan ár, gegnt Hólsseli [Ey-010:019], hefir bær verið á fyrri öldum. Er þar byggðarstaði eitt hið fegursta. Grundir miklar og breiðar, hallandi frá hlíð að á niður, túnefni því hið besta, slétt og víðlent mjög. Hefir bærinn staðið upp við rætur hlíðarinnar sem mjög er þar gróðurrík. Útsýn er og héðan sem best má vera um byggð þessa og fjörð. Hefir tún verið slétt og allmikið; takmarkar það lækjargil að sunnan, en túngaður mjög forn er skammt ofan bæjartófta vel skýr út hlíðarrætur; sér og nokkuð til hans norðan túns niður að á. Út frá honum eru hinar sömu sléttu engjabreiðar allt milli ár og fjalls; hefir býli þetta átt innri hlut þeirra en haglönd mikil og góð hið efra og innra til háfjalla. Svo snemma hefir býli þetta í auðn farið, að ekki verður fundið nafn þess, þó hér sé því af staðháttum þetta nafn valið. Mun hér ekki hafa byggð verið eftir svartadauða (1402) og máski lítil eða engin eftir 1300. Löngu síðar þá býlið Leyningur var sjálfstætt orðið og undir það fallin lönd þessi hefir hér selstöð verið og kallast nú Leyningsseli; sér og tóftir selsins syðst á hinu forna

túni, niður frá tóftum bæjarins." Ekki er vitað til að býlis með þessu nafni sé getið í heimildum. Á hinn bóginn eru rústir innst í dalnum sem koma vel heim og saman við lýsingu Helga: Annars vegar meintar býlisrústir og hins vegar rústir sem hljóta að vera af af Leyningsseli 022. Fyrirnefndu rústirnar eru 1,5 km suður af bæjarhóli Leynings 001 og um 100 m upp eða vestur af Leyningsseli. Þær eru um 50 m norðan við Selá. Tóftirnar eru fremst á hól uppundir fjallsrótum og er gróska mikil í þeim. Tóftirnar eru tvær og að auki sést garðbrot ofan við þá vestari. Alls ná þær yfir svæði sem er tæplega 50 x 50 m stórt. Tóft A er austar. Henni má í meginatriðum

skipta í tvo hluta en sennilegt virðist að um fleiri en eitt byggingarstig sé að ræða. Annars vegar er tvískipt tóft vestar, 11-12 m löng frá norðri til suðurs og er hún 5-6 m breið í miðju en dregst dálítið saman til endanna og er því "skálalaga". Tóftin skipist í tvennt með millivegg um miðbikið og eru dyraop í austurátt á báðum tóftarhlutunum. Dálítill þúst, um 5 x 3 m stór A-V er áföst tóftinni að norðanverðu og kann að benda til að hún hafi upphaflega verið lengri. Hins vegar er áberandi dæld austan við tóftina, jafnlöng henni og 3-4 m breið. Suðurhluti hennar markast af upphækkun að austanverðu og sennilega eru það hleðsluleifar en líkjað þó mest óreglulegum þúfnabing um miðbikið. Ekki er útilokað að þar leynist öskuhaugur. Hleðslur eru fremur signar í tóftinni, yfirleitt um 0,4 m háar en þó rís tóftin líklega hæst í þúfnabingnum. Tóft B er um 10 m vestur af miðhluta A og ofan við hana hækkar hlíðin óðum. Tóftin er um 7 x 4 m stór frá austri til vesturs og skiptist í tvennt skammt vestsan við miðju. Op er í austur á eystra hólfinu og hugsanlega einnig í suður á því vestara. Þessi tóft er allgreinileg en allt bendir til að hún sé reist á eldri rústum, enda er regluleg upphækkun undir henni og að auki gægist óljóst hólft undan henni vestast. Garðurinn sem Helgi lýsir er nú mjög óljós svo ekki sé meira sagt en þó má, ef vel er að gáð, sjá garðspotta skammt vestan við tóft B og liggur hann um 20-30 m til norðurs en fjarar þá út. Garðurinn er mjög lítilfjörlegur. Erfitt er að hrekja eða styðja kenningar Helga Guðmundssonar að svo stöddu og hafi verið býli á staðnum er nafn þess sjálf sagt löngu gleymt. Hugsanlega er um að ræða eldri selstöðu en Leyningssel en þó alls ekki útilokað að býli hafi verið á staðnum til forna - þá sennilegt að rúst A hafi upphaflega verið hífýli en rúst B útihús, sennilega fjós.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hlíð, 1

Tóftir Hlíðar Ey-009:023, horft í austur.

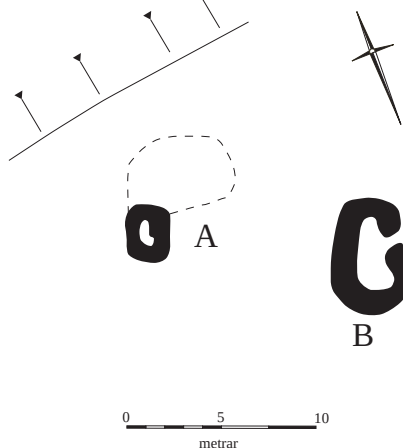
EY-009:024 tóft heystæði

66°06.717N 18°56.553V

Stök tóft er um 40 m VNV af Leyningsseli 022 og ekki augljóst að hún standi í tengslum við það.

Gróin hlíð en víða mýrlent í kring. Tóftin er um 7 x 3 m stór frá austri til vesturs og skiptist í tvennt með þvervegg rétt austan við miðju. Op virðist á suðurvegg vestara hólfsins. Veggir eru frekar veigalitlir, grjótausir að því er virðist og almennt um 0,5 m háir. Greinilegt ristufar er sunnan og vestan við tóftina og kemur hleðsluefnið líklega þaðan. Sennilega er tóftin af hey- eða móstæði.

Hættumat: engin hætta

EY-009:025 tóftir útihús 66°07.447N 18°56.395V

Tvær tóftir eru undir hlíðarrótum um 50 m VSV af Geitagerði 016 og um 180 m suður af bæjarhól 001. Gróid valllendi. Efri tóftin, A, er varla meira en þúst, um 6 x 4 m stór frá austri til vesturs og gengur smátota, um 3 x 2 m stór út frá henni vestast, í suðurátt. Tóft B er 5-6 m austsuðaustar. Hún er greinilegri hvað lögun varðar, um 7 x 5 m stór, sporöskjulaga og snýr norður-suður. Dyr hafa verið norðarlega á austurhlíð. Hleðsluhæð er mest um 0,4 m. Tóftirnar gætu verið leifar útihúsa en þó er ekki óhugsandi að þetta sé Kvíamór sem getið er í örnefnalýsingu, sjá einnig 017.

Hættumat: engin hætta

EY-010 Hóll

10 hdr 1712, Hólastólseign frá 1486. 1712 eru tvær fornar eyðihjáleigur á jörðinni, Hólkot og Hólsstekkur. JÁM X, 7. 1374: á Hóllakirkja "Medr holi oll Reka gogn." - DI III, 277. 31.5.1476 gefur Þórður Jónsson sr. Sigurði Þorlákssyni "hol j siglvfirdi" í löggjöf sína - DI VI, 73, sbr. 85. 18.4.1486 fær sr. Sigurður Þorláksson Ólafi Hólabiskupi "til ævenligrar eignar jordina hool j siglvfirdi .. fyrer þer segter sem hann uard skylldvgur biskupenum ok kirkjunne vppa þav þriu aar er hann var officialis." DI VI, 564-65. 1525 er Hóll talinn meðal Hólastólseigna - DI IX, 302. 1550 á Hóllakirkja "Med Holi .iiij. kugillde. landskyllde .x. aurar." DI XI, 862. 1569: "med Holi 2 kugilldi. landskyllde x aurar." BG, 260; DI XV, 229. 1570: Med Holi .ii. kug." DI XV, 460. [1575]: "med Holi 2 kugilldi." BG, 16. 1582: "med Hole ij kugilldi. landskyllde x aurar." BG, 225. 1583: "med Hole ij." BG, 231. "Árið 1927 keypti Siglufjarðarbær jörðina og rak þar umfangsmikinn búskap og mjólkurframleiðslu með nútímasniði fram til 1966. "Þar er nú miðstöð vetrar og sumaríþróttar og golfvöllur á túninu." BE 1990 I, 57-58.

1712: "Engið spillist víða af skriðum úr fj(a)llinu. Úthagarnir eru nægir." JÁM X, 7.

EY-010:001 Hóll bæjarhóll bústaður

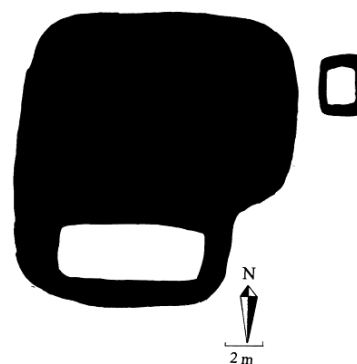
"Þar ofan lækjar er annar hærri melur er nefnist Bæjarhóll. Stóð og bærinn lengi á suðurenda hans, en síðast á öðrum hólþala litlu ofar skamma stund, því um 192[7] varð jörðin eign kaupstaðarins og byggð öll að eyðirústum," segir í örnefnaskrá. Á túnakorti er túnið sýnt sem tveir hólarnar sem liggja suðaustur-norðvestur. Er bærinn sýndur á efri hólrananum og er því eðlilegast að álykta að bærinn hafi verið færður ofar eftir að túnakortið var gert og hafi því eingöngu verið þar um mjög stutt skeið (sjá 022). Gamli bærinn (001) sem merktur er inn á túnakortið hefur verið um 200 m suðaustan við steinsteypa íbúðarhúsið sem stendur uppi á Hóli. Bærinn stendur á myndarlegum hól en er á kafi í grasi. Ljósastari er í hólnum og einni rafkassi. Hóllinn er á kafi í grasi. Honum hefur nokkuð verið umturnað og þó má óljóst sjá greina mannvistarleifar.

Svæðið er raskað og á kafi í gróðri og því eru allar mannvistarleifar mjög ógreinilegar. Þær virðast þó vera í tvennu lagi. Annars vegar má sjá einhverjar leifar um 35 X 35 m að stærð. Ögjörlingur er að greina lag þeirra nema helst syðst en þar eru merkjanlegar veggheðslur sem mynda ca 20-25 X 5-10 m stórt hól en erfitt er að greina mörk þess. Um 3 m austan við þetta svæði eru veggheðslur sem ekki virðist hafa verið samfastar en eru um 7 X 7 m að stærð.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Hóll, 1; Túnakort 1920

66°07.724N 18°55.176V

EY-010:002 heimild um útihús

66°07.732N 18°55.180V

Um 15 m utan og neðan við gamla bæinn (001) stóð áður útihús sem er merkt inn á túnakort frá 1920.

Húsið hefur verið á bæjarhólnum sem nú er nokkuð umturnaður og á kafi í gróðri. Ekki eru greinanlegar tóftir á þessum stað.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1920

EY-010:003 heimild um útihús

66°07.735N 18°55.178V

Um 20 m utan og neðan við gamla bæinn (001) stóð áður útihús sem er merkt inn á túnakort frá 1920. Útihús þetta hefur verið um 5 m norðvestan við 002.

Húsið hefur líklega verið á eða í jaðri bæjarhólsins sem nú er á kafi í gróðri.

Ekki sjást greinileg ummerki um húsið en hólnum og nágrenni hans hefur nokkuð verið raskað og einnig er svæðið á kafi í gróðri.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1920

EY-010:004 Hóll bæjarstaði býli

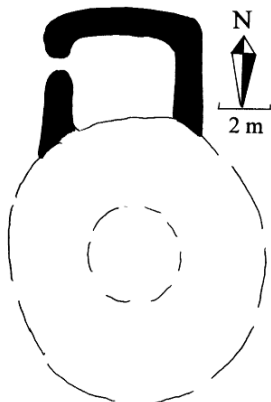
66°07.787N 18°55.265V

"Neðsti hluti hins gamla túns er melrani mjög langur er sniðhallt gengur suður og upp og nefnist Langhóll. Má ætla að bærinn hafi fyrst staðið utarlega á honum, eru þar byggðarústir miklar og hægast að vatni, því út með honum að ofan fellur Hólslækur; voru þar síðast lambhús," segir í örnefnaskrá. Um 150 m norðvestan við 001 er merkt útihús inn á túnakort. Húsið hefur staðið utarlega á neðri hólrananum í túninu sem nefnist Langhóll. Engin ummerki eru um húsaleifar þar nú.

Langhóllinn er á kafi í grasi en hluti hans hefur greinilega verið sléttaður.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Ö-Hóll, 1; Túnakort frá 1920

EY-010:005 tóft óþekkt

66°07.681N 18°55.152V

Tóft, sem merkt er inn á túnakort frá 1917 er í túni um 50-55 m beint austan við 007. Tóftin er á sama hólruna og bærinn (001) stóð á. Hólraninn liggur norðvestur-suðaustur og er þessi tóft því suðaustan við bæinn (um 120 m).

Tóftin er í vesturjaðri hólranans og er svæðið á kafi í órækt. Milli þessa hólruna og Langhóls er deiglent sund. Tóftin er á kafi í gróðri. Hún er greinileg á svæði sem er 10 X 8 m að stærð en umhverfis er þýft svæði og því hugsanlegt að tóftin hafi upphaflega verið stærri en sé hlaupin í þúfur. Tóftin virðist tvískipt og op á vesturhlíð hennar.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1917

EY-010:006 tóft útihús

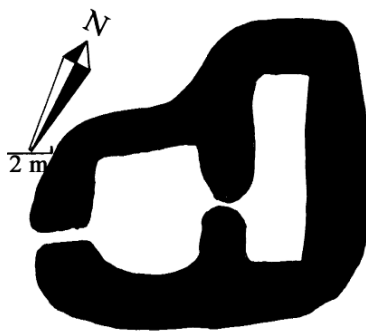
66°07.593N 18°55.203V

Tóft er merkt inn á túnakort frá 1920 rúmlega 260 m suðvestan við 001. Á túnakortinu virðist tóft þessi helst hafa verið í suðurjaðri Langhólsins og þar má enn greina tóft. Lengdin frá þessari tóft og að 001 er þó um 240 m í raun en ekki kom skrásetjari auga á annan líklegri stað í nágrenninu. Tóftin er um 75-80 m ofan við 008. Tóftin er á kafi í grasi. Hún er í suðurjaðri Langhóls, þar sem hann er við að fjara út. Umhverfis hana er nokkuð deiglent.

Tóftin er löng og mjó, 24 X 6 m. Hún virðist samanstanda af tveimur hólfum. Það nyrðra er stærra og greinanlegra en syðra hólfið einugis um 2 X 4 m að innanmáli. Garði gengur eftir stærra hólfinu endilöngu. Reyndar er hann tvískiptur þar sem hann liggur fyrst í um 3 m en svo kemur örlítið op og síðan er um 6 m langur garði.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort 1920

EY-010:007

tóft

útihús

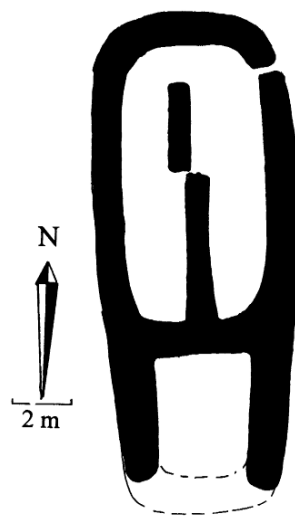
66°07.667N 18°55.126V

Um 100 m sunnan við 001 sjást tóftaleifar. Leifarnar eru í Langhól og eru um 50 m neðan við 005.

Tóftin er á mjög grösugum hól.

Svæðið er í órækt og er erfitt að greina nákvæma lögun tóftarinnar. Nyrst virðist þó mega greina 6 X 4 m langt ferhyrnt hól, en sunnan við það tekur við 8 X 7 m hringlaga tóft með mikilli dæld í miðju.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

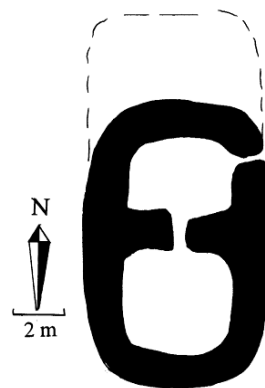

EY-010:008 Hallberugerði heimild um 66°07.610N 18°55.301V

"Sunnan aðaltúnsins, niður frá enda Langhóls, er stakur hól með gömlum tóftum, nefndur Hallberugerði, gæti þar og býlið Hólkot verið hafa, því helst virðist hin forna girðing hafa verið sunnan við hól þennan," segir í örnefnaskrá. Neðan við suðurenda Langhóls er lág hæð eða hól með tóft á. Er það líklega umrætt Hallberugerði. Tóftin er 135 m suðvestan við 005. Hún er nærri því að vera beint innan við 001 og er um 80 m beint neðan við 006.

Hæðin er á kafi í gróðri og því er tóftin ekki jafn greinanleg og annars væri. Ofan við hæðina er skurður en nokkru neðar eru rennislétt tún sem enn eru slegin.

Tóftin virðist hafa verið tví- til þrískipt. Greinileg eru tvö hól sem að utanmáli eru 10 X 6 m að stærð. Op er á austurútsvegg nyrðra hólsins norðarlega og einnig er op milli hólfanna tveggja. Norðan tóftarinnar, fast við hana er þýft svæði þar sem lítur út fyrir að framhald tóftarinnar hafi verið en nú er lögun tófta á þessu svæði óljóst. Umfangið er þó þannig að hugsanlegt er að þar hafi þriðja hólfið verið. Tóftin er um 0,3 m á hæð.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda
Heimildir:Ö-Hóll, 2

EY-010:009 tóft fjárhús

66°07.647N 18°55.092V

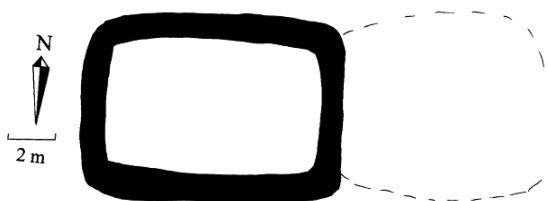
Greinilegar tóftaleifar fjárhúss sjást um 45 m suðaustan við 005 og 150-160 m suðaustan við gamla bæinn (001). Tóftin er um 130 m norðaustan við 008 og 90 m austsuðaustan við 007. Fjárhústóftin er á hæð. Tóftin er á hæð í túninu sem er í órækt. Í tóftinni sjálfri hafa verið gróðursett tvö lítil grenitré. Lítil lækjarfarvegur er fast norðan við tóftina. Tóftin er 14 X 12 m að stærð. Op hennar eru á vesturvegg. Í raun skiptist tóftin upp í tvö hól, fjárhúsið sjálft og heytóft að aftan. Fjárhúsinu er skipt upp með tveimur gördum eftir endilöngu og eru op úr því við garðana yfir í heytóftina sem er aftan við.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

EY-010:010 bæjarstæði býli

66°07.710N 18°55.129V

"Þar ofan lækjar er annar hærri melur er nefnist Bæjarhóll. Stóð og bærinn lengi á suðurenda hans, en síðast á öðrum hólbala litlu ofar skamma stund, því um 192[7] varð jörðin eign kaupstaðarins og byggð öll að eyðirústum," segir í örnefnaskrá. 30-40 m beint ofan við 001 eru greinilegar mannvistarleifar þar sem bærinn hefur líklega staðið einhver ár. Rústin er á kafi í gróðri og illgreinanleg. Tóftin er á hæð. Hún er á kafi í gróðri og hefur e.t.v. verið eitthvað rutt út. Ofan við tóftina taka nokkrir móar við. Rétt sunnan við tóftina rennur lækur. Mjög erfitt er að greina nokkurt lag á þeim mannvistarleifum sem þarna er að finna (a.m.k. á þessum tíma árs) Greinilegt er þó eitt hól, 10 X 8 m en norðan við það er svæði þar sem frekari tóftir hafa greinilegar verið (ca 9 X 10 m) en vestar er einnig svæði þar sem tóftir hafa hugsanlega verið.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Hóll, 2

EY-010:011 Hesthúsgerði örnefni hesthús

"Efsti jaðar túnsins er holtarani lágur, nefndist ist á honum: Kvíahóll, en síðst Hesthúsgerði," segir í örnefnaskrá. Nú er mjög erfitt að átta sig á því hvar Hesthúsgerði hefur verið. Þó má reikna með að efsti jaðar túnsins sé austurjaðar og skv. túnakorti frá 1920 hefur hann verið hér um bil þar sem nú er skurður. Helst er að gíska á dálítið holt við túnjaðar 80-100 m norðaustur af bæjarhól 001 en þar sjást nú engar minjar.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Hóll, 2

EY-010:012 Finnholavað heimild um vað

66°07.880N 18°55.677V

"Niður frá hinu gamla túni er melhóllaklasi allt niður að á, voru þeir hólar berir og óræktaðir þó innan væru girðingar, en engi tveim megin þeirra, nefnast þeir Finnholar. Vestur frá þeim á ánni [er] Finnholavað," segir í örnefnaskrá. Finnholar eru nálega beint neðan við íbúðarhúsið sem enn stendur á Hóli, neðan þjóðveggar. Hólasvæðið nær niður að Fjarðará. Finnholavað var neðan við hólana á ánni, beint neðan við bæinn og stutt utan við þann stað þar sem nú er brú á ánni neðan Hóls.

Svæðinu hefur mikið verið breytt við vegagerð og gerð golfvallar í Finnhólum.

Ekki er greinilegt vað á ánni á þessum stað. Áin er þó fremur breið og grunn þarna.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Hóll, 12

EY-010:013 Hjallhóll heimild um hjall

"Út og upp frá túni er stór melhóll með hjallatóptum nefndur Hjallhóll sunnan á honum er hinn forni garður [026], en hverfur út og niður frá honum í engið og einnig skamt suður og upp frá túninu í votlent engi ofan túnsins nefnast hallar grösugir þar upp af Enni en út frá þeim Svarðarholt [014]," segir í örnefnaskrá. Hjallhóll var ekki skráður á vettvangi sumarið 2006. Sennilega er hann þó austan eða norðaustan við bæjarhól 001.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Hóll, 2

EY-010:014 Svarðarholt örnefni mógrafir

"Út og upp frá túni er stór melhóll með hjallatóptum nefndur Hjallhóll [013] sunnan á honum er hinn forni garður [026], en hverfur út og niður frá honum í engið og einnig skamt suður og upp frá túninu í votlent engi ofan túnsins nefnast hallar grösugir þar upp af Enni en út frá þeim Svarðarholt," segir í örnefnaskrá Ekki er vitað hvar Svarðarholt er nákvæmlega, en það hefur verið 600-700 m sunnan við íbúðarhúsið sem nú stendur á Hóli. Holtið er utan og ofan við tún en nokkru innar en Stekkjarlækur 025. Á þessu svæði er enn deiglent. Mógrafir fundust ekki á þessum stað en þær eru víða í landi Hóls (sjá 030 og 032).

Rakt og þýft holt.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hóll, 2

EY-010:015 Hólsrétt tóft rétt

66°07.451N 18°55.873V

"Nokkurn spöl sunnar er Stekkjarlækur; utan og ofan við hann er urðarholtaklasi nefndur Hraun en sunnan lækjar niður á árbakka Hólsrétt er hún yngst aflagðra skilréttu Siglfirðinga enn margar voru hér á dalnum einkum vestan ár, var hún notuð til 1908 þar nefnist og á ánni Réttarvað [016]," segir í örnefnaskrá. Réttin er um 170 m suðvestan við 018 en um 120 m suðvestan við 017. Hún er um 20 m ofan við árbakka og um 800 m suðvestan við íbúðarhúsið sem nú stendur á Hóli. Tóftin er fremst (vestast) á aflíðandi svæði. Austan við réttina er aflíðandi mói til austurs uns undirlendið fer að hækka 150-200 m austar. Fast vestan við er allbrött brekka niður að ánni. Réttin skiptist í 6 hólfið og er um 20 X 10 m að stærð. Hún er enn mjög stæðileg og er

mest rúmur metri á hæð. Tóftin er alveg gróin sinu.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Hóll, 2

EY-010:016 Réttarvað heimild um vað

66°07.443N 18°55.918V

"Nokkurn spöl sunnar er Stekkjarlækur; utan og ofan við hann er urðarholtaklasi nefndur Hraun en sunnan lækjar niður á árbakka Hólsrétt [015] er hún yngst aflagðra skilréttu Siglfirðinga enn margar voru hér á dalnum einkum vestan ár, var hún notið til 1908 þar nefnist og á ánni Réttarvað," segir í örnefnaskrá. Vaðið hefur samkvæmt þessu verið beint neðan réttarinnar 015. Áin rennur í þrengslum en er hvergi mjög djúp. Sumsstaðar snarbrattir bakkar en sneiðingur upp í mót gegnt réttinni.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hóll, 2

EY-010:017 tóft rétt

66°07.480N 18°55.733V

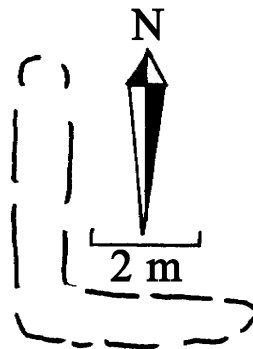
"Nokkurn spöl sunnar er Stekkjarlækur; utan og ofan við hann er urðarholtaklasi nefndur Hraun en sunnan lækjar niður á árbakka Hólsrétt [015] er hún yngst aflagðra skilréttu Siglfirðinga enn margar voru hér á dalnum einkum vestan ár, var hún notið til 1908 þar nefnist og á ánni Réttarvað [016]. Litlu ofar, utan lækjar virðist og mjög forn réttarrúst vera á hól litlum og önnur litlu utar dalkalaus mjög forn [018]," segir í örnefnaskrá. Réttin er 700-800 m suðsuðvestan við íbúðarhúsið sem nú stendur á Hóli. Réttin er um 50 m innan og neðan við 018. Á þeim stað er áberandi hól á vel sléttu, aflíðandi svæði. Hóllinn hefur verið skemmdur og sést aðeins í suðausturhorn réttarinnar og 6-8 m langa veggjarspotta beggja megin við hornið.

Umhverfis hóllinn er rakt af því er virðist (snjór að hluta yfir), aflíðandi svæði.

Af réttinni sést nú aðeins lítill bútur (8 X 8 m) en greinilegt er að hún hefur verið nokkuð stærri. Stórvirkar vélar hafa greinilega flatt út mest af þeirri tóft sem á hólnum var og sjást nú víða aðeins steinahrúgur.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

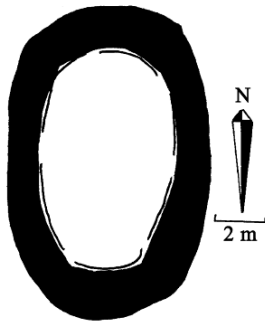
Heimildir: Ö-Hóll, 2

EY-010:018 tóft rétt

66°07.495N 18°55.667V

"Nokkurn spöl sunnar er Stekkjarlækur; utan og ofan við hann er urðarholtaklasi nefndur Hraun en sunnan lækjar niður á árbakka Hólsrétt [015] er hún yngst aflagðra skilréttu Siglfirðinga enn margar voru hér á dalnum einkum vestan ár, var hún notið til 1908 þar nefnist og á ánni Réttarvað [016]. Litlu ofar, utan lækjar virðist og mjög forn réttarrúst vera á hól litlum [017] og önnur litlu utar dalkalaus mjög forn," segir í örnefnaskrá. Um 650-750 m suðvestan við íbúðarhúsið sem enn stendur á Hóli og 5-10 m innan við skurð sem afmarkar syðstu tún á Hóli er umrædd tóft. Hún er um 150 m ofan við árbakkann. Tóftin er í aflíðandi deiglendi. Umhverfis hana hefur á litlu svæði verið plantað nokkrum barrtrjám.

Tóftin er um 13 m á lengd en um 8 m á breidd. Hún er sporöskjulaga og sýnist geta verið forn. Mest er tóftin um 0,4 m á hæð og ekki er hægt að greina op á henni lengur. Ekkert við tóftina minnir á rétt.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Hóll, 2

EY-010:019 Hólssel tóft sel

66°06.762N 18°56.090V

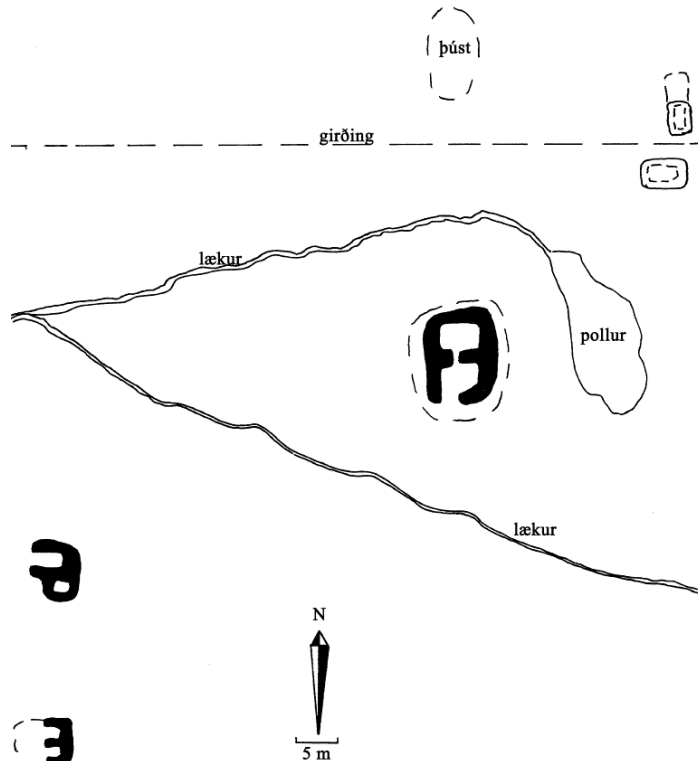
".. nefnist undirlendið milli Stekkjarlækjar og Stóralækjar Stekkjarhólsskiki [025], en milli syðri lækjanna; Stóralækjarskiki sunnarlega í því er Hólssel, eru þar seltóftir, hústæði o.fl. því engjar eru þar umhverfis og nefnast: Selgrænur," segir í örnefnaskrá. Hólssel er inni á Hólsdal, um 2,5 km sunnan við íbúðarhúsið sem nú stendur á Hóli. Tóftirnar eru örlítið sunnar en beint á móts við Leyningsssel. Yfir ysta hluta þessa svæðis liggur vírgirðing niður að á og heldur hún áfram vestan megin ár og upp í fjallsrætur þeim megin. Tóftirnar eru um 100 m ofan við ána, nálega þar sem áin rennur í stífluna.

Fast austan við ána tekur við brattur bakki. Ofan hans tekur við aflíðandi svæði upp að fjallsrótum.

Sjálf seltóftin er uppi á hól og er um 12 X 8 m að stærð. Tóftin er tvískipt og er op á suðurvegg hennar. Um 25 m norðaustan við tóftina er önnur einföld (5 X 3 m) og 2-3 m norðvestan við hana sú þriðja sem einnig er einföld. Tvær síðasttöldu tóftirnar eru fremur heystæðislegar. 50-60 m suðvestan við seltóftina á hólnum er fjórða tóftin (6 X 5 m) og stendur hún á brún svæðisins. Vel er hugsanlegt að hún sé einnig heystæði þó svo að hún virðist a.m.k. skiptast í tvennt. 15 m beint suður af þessari tóft er önnur sem er um 6 m á lengd (norður-suður) en fjarar út til vesturs.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Hóll, 3

EY-010:020 tóft óþekkt

66°06.911N 18°56.046V

270-280 m utan við Hólssel (019) er þúst eða tóft sem hugsanlega gæti verið heystæði. Tóftin er um 150-200 m austan við ána. Raklendi. Á þessu svæði er aflíðandi slakki en brattara svæði tekur við bæði ofan og neðan hans. Tóftin er einföld (6 X 5 m) að stærð og mest 0,3 m á hæð. Ekki er greinanlegt op á henni og líkist hún mest heystæði.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-010:021 tóft óþekkt

66°07.318N 18°55.882V

Tæpa 250 m suðaustan við Réttarvað [016] og Hólsrétt [015] en fjær árbakkanum, er lítil tóft, hugsanlega stekkur, uppi á vallendishól. Vallendishóll en mói umhverfis. Tóftin er tvískipt, 8 x 3 m en auk þess er hugsanlegt að þriðja hólfið sé áfast á eystri langhlið. Syðra hólfið er mun minna en hið nyrðra, um 2 x 3 m. Tvö op virðast vera á norðurvegg en gætu líka verið rof. Tóftin er 8 x 3 m að stærð en mest tæpur metri á hæð.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-010:022 *Finnuhólar* örnefni legstaður

66°07.888N 18°55.575V

"Finnhólar 3 samfastar Hæder skamt frá Bænum Hóli fremst í þessum Fyrde; nokkur gamaldags Snót að nafni Finna skal liggja þar grafin, enn hvör um þessa Hóla grant skodar, mun finna sig yfirbevisadan umm, að þeir ómögulega kunna að vera eptir Manna Hondur." segir Gamalíel Þorleifsson í fornleifaskýrslu frá 1818. "Nokkru sunnar með ánni [en Álfhóll í Saurbæjarlandi], í Hólslandi, eru Finnuhólar og er mælt að þar sé heygð Finna er bjó að Hóli," segir í örnefnaskrá. Í annarri skrá segir: "Niður frá hinu gamla túni er melhólaklasi allt niður að á, voru þeir hólar berir og óræktaðir þó innan væru girðingar, en engi tveim megin þeirra, nefnast þeir Finnhólar. Vestur frá þeim á ánni [er] Finnhólavað en suður frá þeim Finnhólaeyrar. Finnuhólar eru beint niður undar íbúðarhúsinu sem enn stendur á Hóli. Nú liggur golfvöllur um hólana (hola 7,8, og 9). Um 50-70 m sunnan við syðsta hólinn er vegaslóði og brú yfir Fjarðarána. Á syðsta hólnum er ferhyrnd þúst sem er 3 X 2 m að stærð.

Rennisléttur golfvöllur.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir: FF, 529; Ö-Fjallahringur Siglufjarðar, 3; Ö-Hóll, 2

EY-010:023 garðlag óþekkt

66°07.686N 18°55.069V

Um 110-120 m ofan við 001 og um 80 m ofan við 010 eru leifar garðlags sem liggur norður-suður í hlíðinni og er greinanlegt á a.m.k. 40 m parti. Garðlagið liggur í hlíðinni ofan við tún, svæðið er nokkuð deiglent.

Garðlagið er vel greinanlegt á um 40 m kafla. Það er um 2 m á breidd en 0,8 m á hæð.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

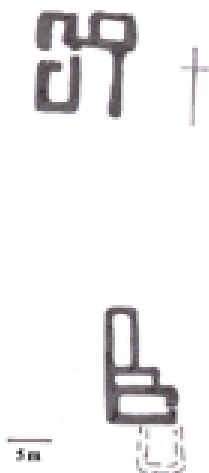
EY-010:024 heimild um leið

"Hefir austurhluti dalsins verið við Hól kenndur og Hólsfjall nefnist nú fjallið austan hans og Hólsskarð lægðin innan þess austur frá dalbotni, er haft eitt lítið skilur frá Ámárdal og vegslóðir eru yfir sem getið er til Héðinsfjarðar," segir í örnefnaskrá. Leið þessi er sýnd á herforingjaráðskorti. Hún hefur legið upp úr botni Hólssdals, um Hólsskarð sunnan við Presthnjúk og þaðan niður Ámárdal og niður í Héðinsfjörð. Ekki sjást áberandi götur, í það minnsta ekki á láglendi Siglufjarðarmegin þótt örli á kindagötum hér og þar. Gróður er mikill og ekki sennilegt að götur sjáist Héðinsfjarðarmegin þar sem gróska er mikil. Sennilega er þetta kirkjuvegurinn sem Árni og Páll greina frá í jarðabók sinni 1712 og þótti ekki greiðfær: "Kirkjuvegur [frá Amá] yfir máta torsóktur, yfir bratt fjall og þar með lángur, til Hvanneyrar, og er hin sjerlegasta orsök, hvar fyrir að þessi jörð og aðrar í Hjeðinsfirði hafa lagst í eyði, og byggjast so seinlega aftur."

Heimildir: Ö-Hóll, 1; Herforingjaráðskort blað 61 1990; JÁM X, 11

EY-010:025 *Hólsstekkur* bæjarstæði býli

66°07.364N 18°55.768V

"Hólkot og Hólsstekkur heita tvær fornar eyðihjáleigur, önnur í heimatúninu, en hin á stekkjastæði í úthögum, bygðar hvor fyrir sig hjer um fyrir 30 árum um fáein ár. .. Aftur má þessar hjáleigur byggja, og er heimajörðin því minni." segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. "Nokkurn spöl sunnar er Stekkjarlækur .. Suður frá Stekkjarlæk er undirlendi hans, ásar og melhæðir nokkrar, nefndir Stekkjarhólar, utarlega á þeim var hjábýli reist um 1680 í stekkjastæði og þá nefnt Hólsstekkur, en síðar Sólheimar fá ár stóð það þá, en máski eitthvað á fyrri hluta 18. aldar þó ei sé kunnugt," segir í örnefnaskrá. Tóftirnar eru uppi á háum hól (mjög bröttum að vestan), sunnan við skógarreit sem er nyrst í Stekkjarhólum. Þær eru um 200 m austan við Hólsá. Grasmói á hólunum, mýrlendi nðan við en mói í fjallshlíðinni ofan við. Ekki mjög fornlegar tóftir sem skiptast í tvær þyrpingar. Sunnar er 4-5 hólfa tóft, 12x8 m að stærð og gæti hafa verið lítill bær. 22 m norðar er þrískipt útihústóft með óglöggum heygarði aftan við, alls 13x7 m og gæti syðsti hlutinn verið hinn upphaflegi stekkur.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: JÁM X, 7-8; Ö-Hóll, 2

EY-010:026 garðlag túngarður

"Mun Hóll hafa á fyrri öldum verið hér mest bújörð og snemma byggður. Hefir forn girðing mjög stór verið um tún og engi allmikil umhverfis það. Sér leifar hennar út og upp frá túni, óglögg suður frá túni, en best á neðsta

melröðli við á niður, alllangt frá túni, en engi eru þar góð innan og utan melanna og nær hvarvetna út frá túni, en svo rök að víðast eru mannvirki þessi horfin. .. Út og upp frá túni er stór melhóll með hjalltóftum, nefndur Hjalhóll [013]. Sunnan á honum er hinn forni garður en hverfur út og niður frá honum í engið og einnig skammt suður og upp frá honum í votlent engi ofan túnsins," segir í örnefnaskrá. Engar leifar hafa fundist af túngarði kringum gamla túnið á Hóli. Gríðarmikið rask hefur orðið þar í kring. Nú tekur golfvöllur yfir mestan part túnsins en að auki hafa skurðir verið grafnir víða í kring.

Hættumat: hætta, vegna rasks

Heimildir: Ö-Hóll, 1-2

EY-010:027 *Hólkot* bæjarstæði býli

"Hólkot og Holssteckur [025] heita tvær fornar eyðihjáleigur, önnur í heimatúninu, en hin á stekkjarstæði í úthögum, byggðar hvor fyrir sig hjer um fyrir 30 árum um fáein ár. .. Aftur má þessar hjáleigur byggja, og er heimajörðin því minni." segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. Í örnefnaskrá segir: "Beint upp frá bæjarstæðum þessum er og hólballi með byggðaleifum nokkrum, má vera að þar hafi verið hjábýlið Hólkot sem Jarðabók 1712 segir gamla eyðihjáleigu í heimatúni, síðast byggðar upp um 1680 fá ár; víðar hefði sú byggð getað verið því bæði á Langhól og hvarvetna um alla hávaða túnsins eru byggðaleifar frá ýmsum tímum nær óteljandi." Ekki er ljóst hvar Hólkot var en gæti þó átt við einhverjar rústaleifar í túninu, t.d. þar sem nú eru 005 eða 008.

Heimildir: JÁM X, 7-8; Ö-Hóll, 1-2

EY-010:028 *Kvíahóll* örnefni kvíar

"Efsti jaðar túnsins er holtarani lágur, nefndist ist á honum: Kvíahóll, en síðst Hesthúsgerði," segir í örnefnaskrá. Nú er mjög erfitt að átta sig á því hvar Kvíahóll hefur verið. Þó má reikna með að efsti jaðar túnsins sé austurjaðar og skv. túnakorti frá 1920 hefur hann verið hér um bil þar sem nú er skurður. Helst er að gíska á dálítið holt við túnjaðar 80-100 m norðaustur af bæjarhól 001 en þar sjást nú engar minjar.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Hóll, 2

EY-010:029 *tóft* óþekkt

Um 1,6-1,7 km suðvestan við íbúðarhúsið sem nú stendur á Hóli og um 50 m ofan við árbakkann er tóft. Hún er við suðurenda eyju eða skers sem myndast í ánni þar sem hún klofnar í tvennt.

Tóftin er fremst á hæð sem hefst skammt austan við árbakkann. Lítil lækur rennur skammt norðan við. Í kringum tóftina er allþýft. Tóftin er lág og líkist helst heystæði. Hún er um 10 m á lengd en um 4 á breidd. Vesturhluti hennar er skýrastur. Svo virðist sem tóftin sé tvískipt eða austur- og vesturhlutir hennar hafi verið notaðir á mismunandi tímum.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

66°07.167N 18°55.983V

EY-010:030 *náma* mógrafir

210-220 m sunnan við 015 og um 30 m utar og ofan við 034 eru mógrafir. Fast austan við ána er brattur bakki en austan hans er aflíðandi svæði þar sem grafirnar eru. Grafirnar eru um 8 m á breidd en 3-5 m á lengd áður en þær verða ógreinilegar. Þær eru enn blautar og mest um 0,8 m á dýpt.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

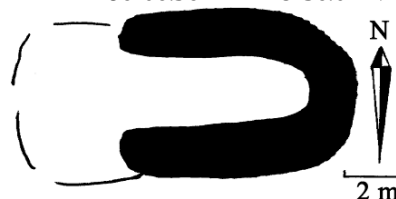
66°07.336N 18°55.848V

EY-010:031 *tóft* óþekkt

Um 100 m norðan við 020 og 60-80 m ofan við ána er greinileg tóft. Um 25 m sunnar en staur sem merkir ljósleiðara í jörðu. Á þessum stað nær aflíðandi bakkin sem 032 er einnig á hærra upp í hlíðina. Einföld tóft, hæð mest um 0,4-0,5 m en 8 X 5 m að stærð. Ekki er greinilegur vesturveggur. Tóftin minnir á heystæði.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

66°06.967N 18°56.044V

EY-010:032 *náma* mógrafir

Um 60 m neðan við 020 eru greinilegar mógrafir. Grafirnar eru á sléttum bakka um 20 m austan við ána. Rakt aflíðandi svæði. Grafirnar eru mjög misdjúpar. Dýpstar eru grafirnar syðst og nyrst. Grafirnar mynda næstum því kross en eru samtals 13 m (norður-suður) en 10 m (austur-vestur).

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

66°06.967N 18°56.044V

EY-011 Saurbær

10 hdr 1712. 1712 Saurbæjarkot eyðihjáleiga. Hólastólseign. 15.3.1377 leysir Gísli Gíslason 18 hundruð í jörðinni Reykjum sem hann hafði gefið til legs sér og gefur [sennil. Hólakirkju] í staðinn "jordina saurbæ j sighthlufirdi. ok þar med tuau kugilldi." og 10 kúgildi að auki - DI III, 316. 1525 er Saurbær talinn meðal Hólastólseigna - DI IX, 301. 1550 á Hólakirkja "Med Saurbæ .iiij. kugillde. landskyllld .x. aurar." DI XI, 862. 1569: "med Saurbæ 4 kugilldi. landskyllld x aurar." BG, 260, DI XV, 229. 1570: Med Saurbæ .iiii. kug." DI XV, 460. [1575]: "med Saurbæ iiij kugilldi." BG, 16. 1582: "med Saurbæ iiij kugilldi. landskyllld x aurar." BG, 225. 1583: "med Saurbæ iiij vtangardz." BG, 231. "Býlið stóð utan í Saurbæjarásnum fyrir mynni Skútudals skammt innan við suðausturhorn fjarðarins." Í eyði frá 1927. BE 1990 I, 58

1712: "Engið spillist stórlega af vatnsaga, sem etur úr rótina og gjörir svarðleyri foruð í slægjulandinu. Úthagarnir eru nægir." JÁM X, 8 1920: Tún 3 ha. "Túnið náði niður í mýrina þar sem nú er flugvöllur og þótti fremur óslétt og votlent." BE 1990 I, 58

EY-011:001 Saurbær bæjarhóll bústaður

Bæjarstæði Hóls, Siglufjarðarbær í baksýn. Horft í vestur.

Þannig að í því skiptast á rök svæði með lágvöxnu grasi og þýfðar hæðir með grænu, fremur lágu grasi. Ofan við túnið er grasi vaxin hæð eða melur þar sem örlítill skógrækt er.

Tóftin er á bæjarhól, efst í túni. Um túnið liggja nokkrir litlir lækjarfarvegir en liggur sá stærsti nálega um túnið mitt og er bæjarhóllinn um 30 m utan við hann. Bæjarhóllinn er 1,5-2 m að hæð og um 35 m á lengd en (ef með eru talin útihús utanvið) en um 20 m á breidd. Bæjartóftin sjálf er sæmilega greinileg þótt veggir hennar séu mikið hrundir og grónir. Hún virðist hafa verið um 18-20 m á breidd en 10 m á lengd. Tóftin hefur líklega verið 5 hól þó ekki sé hægt að útiloka að sjötta hólfið hafi verið á bakvið þar sem nú er mjög þýft. Það virðist þó fremur vera hrún úr veggnum. Nokkrar grjóthleðslur má sjá innandyra á tóftinni en hún er um 0,4 m á hæð. Op á hólfunum eru á vesturvegg. Um 10 m aftan/austan við bæinn er grasi gróin og fagurgræn hæð eða haugur sem er um 3-4 m á breidd en 2 m á lengd og 0,6 m á hæð. Þetta er aftan við bæinn en minnir á öskuhaug.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

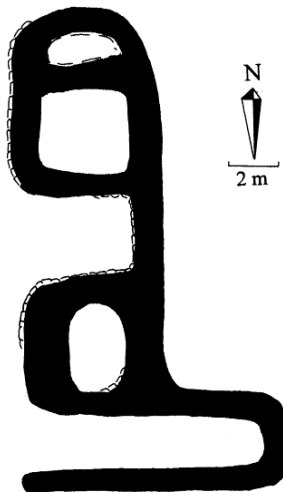
Heimildir: Ö-Saurbær, 1; Túnakort 1920

EY-011:002 heimild um hálfkirkja

".. var hér kirkja eður bænhús á 16. öld - máski áður á Staðarhóli .." segir í örnefnaskrá. Ekki er vitað hvar

66°08.011N 18°54.470V

"Bærinn stóð skammt inn frá suðausturhorni fjarðarins vestan í lágri hæðatungu er út gengur vestan Ráeyrarár og nefnist Saurbæjarás. Mun nafn hans sem önnur slík af því komið að umhverfi er votlent, einkum neðan bæjar við fjarðarbotninn, forir og flæðar, er nefnist Saurbæjarkill," segir í örnefnaskrá. Fast neðan við girðinguna, sem girðir túnsvæðið frá skógarreit, er bæjarhóllinn. Hann er um 30 m utan við lækjarfarveg sem liggur niður mitt túnið. Bærinn er um 80-100 m ofan við veg. Bæjartóftin er efst í nokkuð röku túni. Nú er túnið orðið

66°07.997N 18°54.492V

kirkjan á Saurbæ hefur staðið og engar sagnir eru uppi um staðsetningu hennar. Kirkjan hefur þó líklega verið í námunda við bæjarstaðið og hnitin voru tekin um 20-30 m sunnan við bæjarhólinn á hæð sem þar er í túni. Hæð í sléttuðu túni. Engin ummerki sjást um kirkjuna.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Saurbær, 1

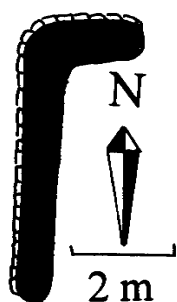
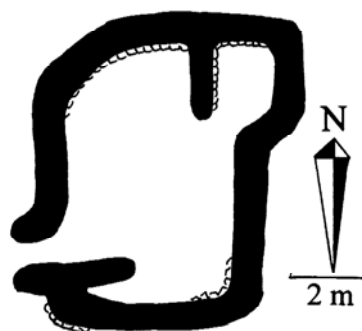
EY-011:003 tóft útihús

66°08.023N 18°54.468V

Um 5 m utan (og örlítið neðar) en bæjarhólinn er sjást leifar útihúss sem merkt er inn á túnakort frá 1920. Húsið er um 2-3 m neðan við girðingu sem girðir túnið á Saurbæ af. Tóftin stendur efst í nokkuð röku túni. Nú er túnið orðið þannig að í því skiptast á rök svæði með lágvöxnu grasi og þýfðar hæðir með grænu, fremur ræktarlegu grasi. Ofan við túnið er grasi vaxin hæð eða melur þar sem örlítill skógrækt er. Tóftin er mjög hrunin og virðast veggir að nokkru leyti hafa hrundið inn í tóftina. Hrundar grjóthleðslur sjást á stöku stað. Tóftin er 8 X 6 m að stærð og virðist vera tvískipt. Op er á vesturvegg tóftarinnar.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Túnakort 1920

EY-011:004 hleðsla útihús 66°08.017N 18°54.493V

Um 8 m vestan við bæjartóftina (001) var útihús samkvæmt túnakorti frá 1920. Sléttað hefur verið úr þessari tóft og er svæðið á kafi í gróðri. Þó má greina hleðslur úr húsinu á einstaka stað. Húsið hefur staðið á brún bæjarhólsins neðan við bæinn.

Tóftin er á hól, úr henni hefur verið sléttað en svæðið er þýft og á kafi í gróðri. Hleðslur sjást hér og þar. Ekki er hægt að greina samfelldar hleðslur á löngum parti og að auki gerir mikill gróður málið erfiðara. Beint neðan við nyrðri hluta bæjarins má þó greina húshorn sem er 2 x 5 m að stærð og eru grjóthleðslur greinanlegar að utan. Hæð hleðslunnar er 0,2 m.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Túnakort 1920

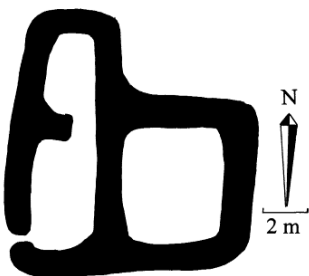
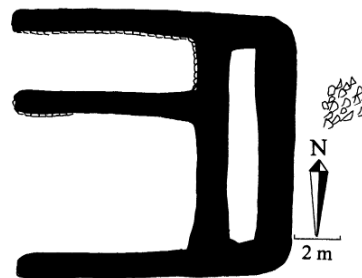
EY-011:005 Ærhúsgerði tóft fjárhús

65°07.951N 18°54.462V

"Í Yst í enda túnsins sem að mestu er á löngum lágum holtarana er hólbali með tóftarúst nefnt Ærhúsgerði. Þar niður af er fjarðarbotninn og ganga inn úr honum síki nokkur. Nefnist hið austasta Ærhússíki," segir í örnefnaskrá. Um 115- 120 m innan við bæjartóftina (001) og um 15 m neðan við túngarðshornið eru leifar fjárhúsa sem merkt eru inn á túnakort frá 1920. Fjárhústóftin er í jaðri mels (á hæð) sem vaxinn er grasi og er nokkuð þýfður. Neðan við melinn (hæðina) er rakt svæði. Tóftin er 11 X 11 m að stærð. Þil hefur að öllum líkindum verið fyrir vesturvegg hennar. Tvö hólfanna snúa fram en eitt hólf snýr þvert á þau að aftan. Tóftin er 0,4 m á hæð. Nokkrar grjóthleðslur eru að innan. Rétt ofan við tóftina er nokkur grjótdreif.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Túnakort 1920 og Ö-Saurbær, 1

EY-011:006 tóft útihús 66°08.054N 18°53.422V

Um 80 m norðaustan við bæjartóftina (001) er tóft útihúss sem merkt er inn á túnakort frá 1920. Tóftin stendur um 20 m ofan við girðingu sem girðir af tún í Saurbæ en 15-20 m neðan við aðra skógræktargirðingu og því í eins konar hólfi.

Tóftin er á lágri hæð en umhverfis hæðina er rakt svæði sem er örlítið lægra. Um 15 m ofan við tóftina er hins vegar melur sem er vaxinn lyngi og grasi.

Tóftin er á kafi í hávöxnu grasi. Hún er 10 X 10 m að stærð og er þrískipt. Op er syðst á vesturvegg hennar. Hún er alveg gróin og engar grjóthleðslur eru greinanlegar í henni.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Túnakort 1920

EY-011:007 *Hjallhóll* tóft útihús

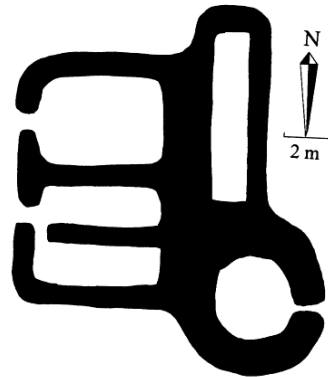
66°08.153N 18°54.460V

Um 240-260 m norðvestan við bæjartóftina og um 15-20 m neðan við þjóðveg eru tóftir útihúsa sem sýnd eru á túnakorti frá 1920. Tóftirnar eru á hól sem gjarnan var kallaður Hjallhóll.

Þjóðvegurinn liggur í raun yfir hluta Hjallhóls en neðan við hann er hóllinn á kafi í grasi. Neðan hólans taka við kílar og engjasvæði en ofan hans (og þjóðvegur) eru grasi grónar brekkur. Tóftin er á kafi í gróðri. Hún er 16 X 10 m að stærð og virðist skiptast í 4 hól. Að framan er tvö hól hlið við hlið sem eru með op til vesturs. Í syðra hólfinu gengur garði eftir endilöngu. Vestan við þessi tvö hól eru önnur tvö. Það nyrðra liggur norður-suður og líkist helst hlöðu en sunnan við það er ógreinilegra hól sem er hringlaga. Engar grjóthleðslur voru greinanlegar enda tóftin á kafi í gróðri. Hleðslur hennar eru 0,6-0,7 m á hæð.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Túnakort 1920

EY-011:008 *Saurbæjarkot* bæjarstæði býli

66°07.954N 18°54.584V

Saurbæjarkot, horft til suðvesturs.

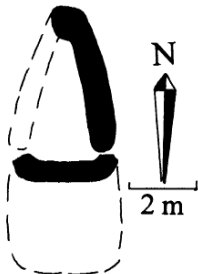
"Saurbæar kot, eyðihjáleiga í heimatúninu, hefur í eyði legið undir eður yfir 40 ár, en var bygð nokkrum tíma þar fyrir. .. Aftur má hjer byggja, en þó er það til rýrðar við heimajörðina," segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. "Vestan bæjar, neðan ássins, fellur Saurbæjarlækur út í hið vota engi, en vestan við hann, vestast af túni, er hólrani með tóftaleifum er nefnist Langhóll. Er líklegt að þar hafi verið hjábýlið Saurbæjarkot sem byggt var á 17. öld eða litlu fyrr en fór í auðn um 1670, og vera má að þar hafi bærinn fyrst verið en síðar færður upp í ásin; en örðugt er þar til lækjarins og hefir vatn

verið heim fært með skurðum alllangt eins og á Reyðará," segir í örnefnaskrá. Ekki eru aðrar hugmyndir um bæjarstæði Saurbæjarkots uppi en það hafi verið á s.k. Langhól sem er næsti hól neðan við bæjarstæðið. Hefur kotið þá verið mjög nálægt bænum. Syðst í Langhól eða raunar fast sunnan við hann eru alveg signar og grónar tóftarleifar. Tóftirnar eru á hæð í túninu en umhverfis hana er rakt láglendi.

Tóftirnar eru nú nær algjörlega hlaupnar í þúfur en svo lítur út sem þarna hafi verið sémilega myndarlegar tóftir áður. Tóftasvæðið er 12-14 X 12-14 m að stærð en ógerningur að greina lögun tóftanna nú.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: JÁM X, 8; Ö-Saurbær, 1

EY-011:009 tóft útihús 66°07.968N 18°54.574V

Um miðjan Langhól eru rústir útihúss. Tóftin er nálega beint neðan við 005 (um 90 m). Tóftirnar eru nálægt því að vera í jaðri hins eiginlega Langhóls. Sunnan við hann er 8-10 m langt sund og svo Saurbæjarkot (008).

Umhverfis Langhól, sem er grasi gróinn, er deiglendi.

Tóftin er mjög sigin og gróin. Hún er vaxin mosa. Aðeins er greinilegt eitt hól, 3 X 4 m að stærð, en sunnan við það er þýft svæði og er vel hugsanlegt að þar hafi verið framhald.

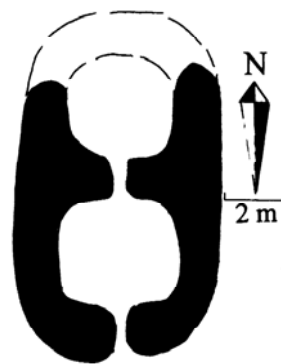
Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-011:010 tóft útihús

66°08.005N 18°54.472V

Um 5 m sunnan við bæjartóftina (001) er tóft útihúss. Tóftin er um 30 m norðvestan við 023. Tóftin stendur efst í nokkuð röku túni. Nú er túnið orðið þannig að í því skiptast á rök svæði með lágvöxnum grasi og þýðar hæðir með grænu, fremur lágu grasi. Ofan við túnið er grasi vaxinn hæð eða melur þar sem örlítil skógrækt er. Veggir hússins eru hrundir og grónir. Af þeim sökum er nákvæm lögun tóftarinnar eilítið óljós en þó er hægt að greina grófa lögun. Tóftin virðist hafa verið 10 X 6 m að stærð og vera tvískipt. Op er á suðurvegg hennar. Norðurendi tóftarinnar er séstaklega óljós.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-011:011 heimild um akur

66°07.828N 18°54.493V

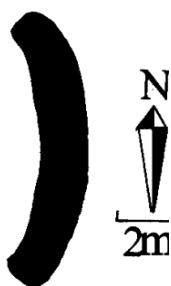
"Það er lögbýli gamalt, en ekki á fyrstu öldum reist, eru þar engar girðingar fornar, utan akur eða fjárgerði lítið sunnan við tún, mun eldra en byggðin," segir í örnefnaskrá. Sunnan við túnið tekur við svæði sem nokkuð hefur verið raskað sökum lagningar hitaveitu. Ekki kom skrásetjari auga á akurgirðingar á þessu svæði enda líklegt að þær hafi orðið að víkja í framkvæmdum síðustu áratuga. Á þessu svæði skiptast á mór og rök svæði.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Saurbær, 1

EY-011:012 Saurbæjarhjallar tóft hjallur

66°08.127N 18°54.716V

".. þar litlu vestar [en Ærhússíki] Saurbæjarsíki og Langasíki, á tanga milli þeirra eru byggðarústir nefndar Saurbæjarhjallar," segir í örnefnaskrá. Síkjunum hefur nú mikið verið raskað og þau skemmd vegna lagningar flugbrautar. Um 20-30 m austan við flugbrautina og 20-30 m sunnan við girðingu sem liggur milli þjóðveggar og flugbrautar neðan við tún á Saurbæ er hleðsla sem heimildamaður taldi helst geta verið leifar af Saurbæjarhjöllum.

Hleðslan er á mjög röku svæði milli þjóðveggar og flugbrautar. Í kring eru síki og mýrar.

Hleðslan er 5 m á lengd en 1,5 m á breidd.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Saurbær, 1

EY-011:013 Álfhóll örnefni legstaður

66°08.068N 18°55.183V

"Álfhóll hierum 60 Fadma umm máls enn 7-8 ál á Hæd lóðrett, hann stendur á sliettum árbakka fyrir nedan Bóndabæin Saurbæ fyrir framan þar sem Siórin endar, einhvör Fornaldar Madur ved Nafn Alfur skylde þar vera heygdur: J hvörtveggi þessa stadi var á nærtíðinu Hausti reint að grafa, enn ecki gátu menn orðid varir vid neinar Fornmeniar," segir Gamalíel Þorleifsson í fornleifaskýrslu sinni frá 1818. "Vestan við Kílinn, yst á láglendinu, austan ár, er hóll einn stakur nefndur Álfhóll. Hefir því fastlega verið trúað hér að haugur væri sem fleiri hólur í þessum byggðum og reynt að rífa hann; er það furðanleg fáfræði því melhóll er þetta 40 metrar að þvermáli, að vísu gróinn en allhár og grýttur," segir í örnefnaskrá. Í Sigfyrskum söguþáttum segir: "Í munnmælum er sagt frá duglegum bónda á fyrstu árum Íslandsbyggðar í Saurbæ. Bóndinn hét Álfur. Hann lét gera haug mikinn austan við ós Fjarðará. Þangað færði hann skip sitt, og lét refta rammlega yfir. Er hann fann dauða sinn nálgast gekk hann í hauginn með offjár í gulli, silfri og öðrum gersemum. Lagði hann svo fyrir að engum myndi takast að rjúfa haug þennan meðan jaxlar hans væru ófúnir. Munnmæli herma að reynt hafi verið að grafa í hauginn, en ávallt hafi menn orðið frá að hverfa, vegna sjónhverfinga sem þeir hafi orðið fyrir." Álfhóll er um 40 m vestan við flugvallarbygginguna og fast austan við Fjarðará. Á hólnum er í dag vindpoki og hringsjá og á henni er minnismerki um Álf sem í hólnum á að hvíla.

Hólinn er grasi gróinn og örlítið þýður. Umhverfis hólinn er mýrlendi nema þar sem landslagi hefur verið breytt vegna flugvallarmannvirkja. Álfhóll er um 4 m á hæð og um 40 m í þvm. Hvompa er austan í hólnum og einhverjar sagnir eru um að byrjað hafi verið að grafa í hólinn en þá hafi menn séð ofsjónir og hlaupið til að gæta að þeim og ekki þorað að halda áfram með gróftinn. Á hringsjánni er minnismerki um Álf og á því stendur: "Munnmæli herma, að í fornöld hafi búið á Saurbæ, bóndi sá, er Álfur hét. Ungur fór hann í víking og varð auðugur. Heiðinn var hann og talinn fjölkunnugur. Stundaði Álfur mjög veiðiskap og seiddi, til þess að sér brygðist ei fiskur. Þá hann gerðist gamall, lét hann gera haug mikinn og setti þar í skip sitt. Er Álfur fann dauða sinn nálgast, hvarf hann til haugsins með fjársjóð sinn og lét byrgja síðan. Hann mælti svo um að enginn skyldi hlýða að rjúfa hauginn meðan jaxlar hans væru ófúnir. Haugs Álfs heitir í dag Álfhóll."

Hættumat: engin hætta

Heimildir: FF, 529; Ö-Saurbær, 2; Sigfyrskir söguþættir, 40-41

EY-011:014 Stekkjarmelur örnefni stekkur

66°07.875N 18°54.452V

"Innst á Saurbæjarás út frá öxlinni er Stekkjarmelur," segir í örnefnaskrá. Heimildamenn töldu Stekkjarmel vera melinn sem tekur við fast innan og ofan við tún. Yfir melinn liggur girðing sem girðir af Saurbæjartún. Melurinn er um 15 m utan við hitaveituna. Melurinn er mikið rofinn en er annars vaxinn mosa og lyngi.

Enginn stekkur er merkjanlegur á þessum slóðum.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Saurbær, 2

EY-011:015 Saurbæjarsel tóftir sel

66°07.371N 18°53.350V

"Þar nokkuð innar er gilrauf stór upp í fjallinu nefnd Stóragjá og niður frá henni framhrun mikið allt ofan að á, nefnt Stóraskriða lítið inn frá henni eru rústir litlar 2-3 er virðast byggðaleifar; má ætla að þar hafi verið Saurbæjarsel þar niður af við ána eru dældir nokkrar og hvörf í bökkunum, nefnd Hvammar," segir í örnefnaskrá. Selið er inn á dalnum og í um 1,5-2 km fjarlægð frá bænum (001). Fast innan við Stóraskriðu og um 50 m sunnan við Saurbæjará eru tóftir á fremur röku svæði milli snarbratttrrar fjallshlíðar og árbakka.

Rakt aflíðandi svæði.

Á svæðinu virðast hafa verið tóftir á þremur stöðum. Allar eru tóftirnar hins vegar útflattar þannig að ekki er unnt að greina annað en útlínur þeirra. Innst er tóft sem er 8 X 5 m að stærð. Um 100 m utar og aðeins neðar er önnur tóft sem verið hefur 6 X 4 m að stærð. 25 m utar og ofar er þriðja tóftin, 7 X 5 m að stærð.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Saurbær, 2

EY-011:016 tóft

66°07.821N 18°54.181V

Um 30 m innan við hólinn þar sem skíðaskálinn var áður (sem er fast neðan við vegaslóðan sem liggur yfir hæðina og síðan inn Skútudal) er tóft á hól. Tóftin er um 6-8 m innan við svæðið þar sem hitaveita Siglfirðinga liggur yfir hálsinn og inn Skútudal. Nálega beint ofan við þessa tóft (örlítið vestar) eru leifar kofa Skátafélags Siglufjarðar.

Tóftin er á hálsenda en utar er dæld þar sem "skíðahóllinn" tekur við. Það er því hugsanlegt að þetta sé stekkurinn sem Stekkjarmelur er kenndur við ef sú kenning að "skíðahóllinn" sé Stekkjarmelurinn er rétt. Ofan við tóftina skiptast á rök svæði og lyngi- og grasivaxnar hæðir á milli.

Tóftin er mjög óskýr vegna þess að hún er á kafi í grasi og því eru nákvæmt lag hennar ekki greinilegt. Aðaltóftin virðist þó hafa verið tvískipt og 10 X 4,5 m að stærð. Suður frá henni gengur 2 m langur veggspotti sem beygir svo og liggur í um 7 m til austurs.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-011:017 garðlag túngarður

66°07.921N 18°54.428V

Túngarður hefur verið utan um tún á Saurbæ og sést hann enn á kafla. Hann er greinilegastur í suðausturhorni túnsins í um 20 m fjarlægð frá 005. Túngarðurinn liggur í jaðri túna sem nú eru komin í nokkra órækt. Mýrlendisflákar eru einnig í túninu hér og hvar. Fyrir utan túngarðinn hefur víðast hvar verið grösugur en þýfður melur. Túngarðurinn sést á um 105 m kafla í suðausturhorni túns. Um 35 m liggja upp hlíðina en síðan beygir hann til norðurs og liggur þar í um 70 m. Garðurinn er um 2 m á breidd en um 0,8 m á hæð.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-011:018 garðlag kartöflugarður

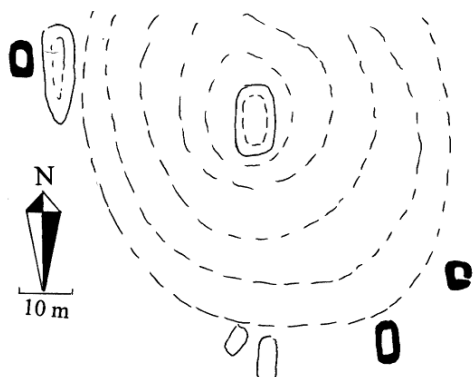
66°08.021N 18°54.512V

Fast neðan við hólbrúnina þar sem 004 stóð og um 20 m neðan við 001 sjást leifar af kálgarði sem verið hefur utan í hólum. Kálgarðurinn er um 15 m ofan og utan við mesta lækinn sem liggur niður túnið.

Garðurinn liggur í grasi gróinni brekku og snýr mótis vestri. Garðurinn er um 18 X 18 m að stærð. Garðlagið er um 0,8 m á breidd en 0,3 m á hæð.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-011:019 tóftir óþekkt

um 60 m að breidd

Hættumat: engin hætta

66°07.871N 18°54.666V

Fast innan (sunnan) við svæðið þar sem hitaveitan liggur yfir hálsinn og inn Skútudal taka við móar. Í þessum móm eru nokkrar tóftir á og við hól sem er nærri því beint sunnan við tún í Saurbæ. Tóftirnar eru um 300 m innan við bæjarhólinn í Saurbæ. Tóftirnar eru í móm en á svæðinu skiptast á móar og mýrarsvæði.

Tóftirnar eru mjög misgreinilegar og sumar vart meira en þústir. Þær eru auk þess vaxnar háu grasi og því ómögulegt að greina innri lögun þeirra flestra. Samtals eru u.þ.b. 8 tóftir og þústir á svæðinu, allar einfaldar að gerð og flestar 6-8 X 3-5 m að stærð. Svæðið er um 150 m að breidd en

EY-011:020 þúst óþekkt

66°07.931N 18°54.769V

Beint (um 100 m) ofan við kirkjugarðinn sem nú er í notkun og um 20 m utan við þar sem hitaveita liggur upp hálsinn og inn Skútadal er hæð sem er fagurgræn og þessleg að þar hafi einhvern tíma verið tóft eða heystæði. Engar skýrar tóftir sjást þó á þessum stað og er hugsanlegt að eingöngu sé um að ræða náttúrulega þúfnamyndun. Betur þyrfti þó að skoða það mál áður en þústinni yrði raskað með

stórum vinnuvélum.

Þústin stendur á þýfðu svæði utan og neðan við tún í Saurbæ.

Þústin er 12 X 12 m að stærð.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

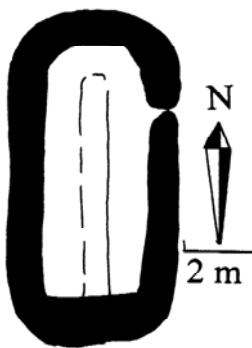
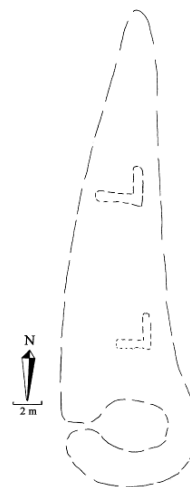
EY-011:021 tóftir óþekkt

66°08.064N 18°54.640V

Um 10 m neðan við þjóðveg og svo til beint neðan við bæjarhólinn er hæð og á henni virðast næstum horfnar tóftaleifar. Hæðin er um 130 m suðvestan við Saurbæjarhjalla. Þústin stendur á hæð en umhverfis er rakt svæði. Garðlag liggur frá hæðinni og að síkinu við flugvallarbrautina.

Hæðin er um 34 X 10 m að stærð. Syðst á henni er dæld en norðar eru þúfnaraðir sem mynda L-laga hólfi og virðast tóftalegar.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-011:022 tóft óþekkt

66°07.963N 18°54.330V

Um 100 m beint ofan við 023 og um 120-130 m norðaustan við enda túngarðsins 017 er tóft í skógræktarhólfinu sem er ofan við tún á Saurbæ.

Tóftin er í skógræktarhólfi en skógræktin er enn stutt á veg komin. Hún er á mel sem er gróinn mosa, lyngi, grasi og trjám. Tóftin er um 8 X 4,5 m að stærð. Op er á austurvegg. Tóftin er alveg gróin og nokkuð hrunin. 180-200 m norðaustan við er þúst, ofarlega í skógræktarhólfinu en ekki er hægt að greina vegg eða nein afgerandi merki um að þar hafi verið önnur tóft. Garði virðist ganga eftir tóftinni endilangri. Hæð hennar er 0,6 m en breidd veggja er um 1,2 m.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-011:023 þúst óþekkt

66°07.983N 18°34.443V

Um 50-60 m norðan við enda túngarðsins 017 og um 50 m sunnan (SSA) við bæjarhólinn er þúst þar sem útihús hafa áður staðið í túni. Þústin er örlítið hærri en 001 í hlíðinni og hún er 5 m vestan við girðingu sem girðir

Saurbæjartún af.

Þar sem útihúsið hefur staðið er nú fagurgræn hæð í túninu sem er nokkuð þýft og í órækt.

Lögun þeirra húsa sem á þessum stað hafa staðið er nú ógreinanleg á yfirborði. Svæðið þar sem húsin hafa staðið er um 11-12 m að lengd en breidd er óljósari en hefur líklega verið um 8-10 m.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-011:024 tóft óþekkt

66°07.979N 18°54.484V

20-30 m neðan (og örlítið innar) en 023 er þúfnaklasi þar sem svo virðist sem útihús hafi staðið áður. Í túni sem er nokkuð þýft og í órækt.

Tóftin er nær algjörlega hlaupin í þúfur og því er erfitt að greina lögun. Hún virðist þó gróflega hafa verið nálægt 11 X 6 m að stærð og líklega verið þrískipt.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

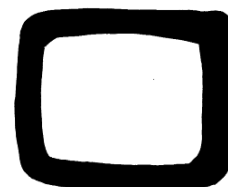
EY-011:025 tóft óþekkt

66°08.012N 18°54.712V

Um 5 m ofan við þjóðveg og tæpum 100 m utan við kirkjugarð, sem nú er í notkun, er hæð í túni sem er fagurgræn. Tóftin er 170-190 m innan og neðan við bæjarhólinn 001. Í túni sem er nokkuð þýft og í órækt.

Tóftin er 10 X 8 m að stærð og eru veggir hennar um 1,5 m á breidd en 0,2 m á hæð. Gæti hafa verið náthagi eða e.k. girðing.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-011:026 þúst óþekkt

66°08.049N 18°54.550V

Um 15-20 m ofan við þjóðveg og um 140 m utan við 025 er þýfð hæð neðst í túni. Umrædd hæð er hugsanlega einungis af náttúrunnar hendi en hún er fagurgræn og þýfð og stendur upp úr lágu votlendinu í kring. Að útliti virðist ekki ólíklegt að þar séu leifar löngu útflattra tófta.

Umhverfis þústina er nokkurt votlendi neðst í túni sem komið er í órækt.

Hæðin er um 20-25 m í þvermál.

Hættumat: engin hætta

EY-011:027 þúst óþekkt

66°08.074N 18°54.489V

Um 50-60 m utan við 026 og um 40-50 m beint neðan við 006 er þýfð hæð eða þúst í túni. Þústin er um 20 m ofan við þjóðveg. Girðing sem girðir af Saurbæjartún liggur þvert yfir hólinn.

Þústin er fagurgræn og þýfð og er hún á kafi í háu grasi.

Hóllinn er um 20 X 10 m að stærð og er einna "ótóftarlegastur" þeirra hóla sem hér eru skráðir sem þústir. Þó gætu vel hafa staðið á honum einhverjar tóftaleifar sem nú eru löngu útflattar og komnar saman við þýflendið í kring. Helsta þýflendið er austan í hólnum.

Hættumat: engin hætta

EY-011:028 þúst óþekkt

66°08.087N 18°54.469V

Um 20-30 m utan við 027 er önnur hæð með hugsanlegum tóftum. Hæðin er um 15-20 m ofan við þjóðveg.

Hæðin er þýfð og á kafi í grasi. Þústin er 10 X 5 m að stærð og í henni sést móta fyrir tveimur hvompum.

Hættumat: engin hætta

EY-011:029 tóftir heystæði

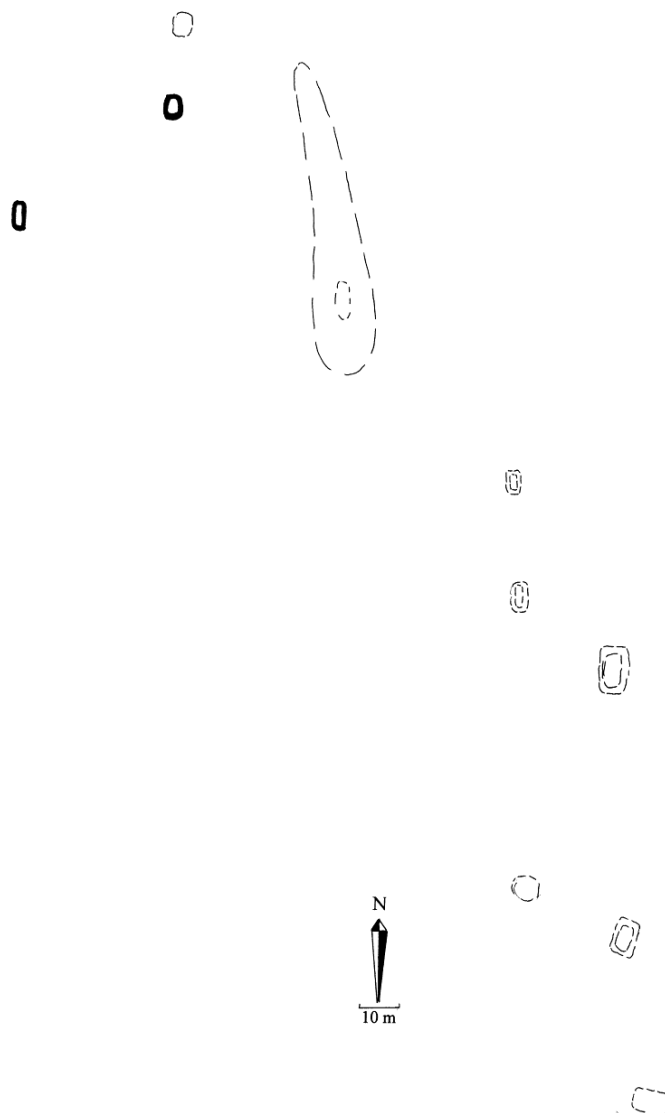
66°07.773N 18°54.813V

Margar, fremur einfaldar tóftir eru á svæðinu sem tekur við sunnan við þar sem hitaveitan liggur yfir hálsinn og inn Skútudal. Svæðið sem um ræðir nær frá hitaveitu og um 300-350 m til suðurs. Það er um 150 m breitt og neðsta tóftin er um 20 m sunnan við kirkjugarð.

Tóftirnar liggja á grónum melum og á rökum svæðum þess á milli.

Á svæðinu sem er um 350 X 150 m eru um 11 tóftir sem allar eru einfaldar og 3-5 m á breidd en 6-10 m á lengd.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heystæðistöftir Ey-011:029.

EY-011:030

"Fjórða leiðin var Skútudalur til Héðinsfjarðar og Ólafsfjarðar," segir í örnefnaskrá. Oft var farið um Hestskarð yfir í Héðinsfjörð, en það er norðan við Skútudal, sjá Ey-020b:025. Samkvæmt þessu hefur líka verið hægt að fara Skútudalinn en ekki er fyllilega ljóst hvar hefur þá verið komið niður í Héðinsfjörð. Helst er að giska á Földaskál hér um bil miðja veginni milli Grundarkots og Möðruvalla. Þessi leið var ekki könnuð á vettvangi.

Heimildir: Ö-Síglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 4

EY-012 Ráeyri (Ráeyrarkot)

16 hdr 1712. Hólastólseign. 1550 á Hólakirkja ".xxc. Med Raareyri .iiij. kugillde. landskyllde .iiij. agillde." DI XI, 862. 1550 er Ráeyri 20 hdr talin meðal jarða sem Jón Arason hafði aftur gildið Hólakirkju fyrir þær sem hann hafði selt - DI XI, 873-74, 878, DI XII, 461. 1569: "med Rareyri 3 kugilldi. landskyllde ij v[ættir] fiska og x aurar. xx alnum miður." BG, 260, landskuld 5 ágildi skv. DI XV, 229. 1570: Med Rareyri .iii. kug." DI XV, 460. [1575]: "Med Rareyri 3 kugilldi." BG, 16. 1582: "med Rareyri xi kugilldi. landskyllde v agillde." BG, 225. "med Rareyre xi vtangardz." BG, 231. 1712 voru Skútustaðir eyðihjáleiga. "Bæirnir Efri- og Neðri-Skúta voru byggðir á 19. öld þar sem áður var land jarðarinnar Ráeyrar. Efri-Skúta stóð undir fjallinu norðanvert við mynni Skútudals. Ráeyri var talin ein besta jörðin í firðinum. Þann 3. febrúar 1830 féll skriða úr Hestskarðshnjúk yfir nánast allt Ráeyrartún og grófst bær og útihús undir þykkt grjótafarg. Öllu heimilisfólki utan einni gamalli konu tókst að forða sér í tæka tíð en búpeningur allur varð undir skriðunni utan sex kindur í kofa nokkuð frá bænum. Efri- og Neðri-Skúta byggðust síðar sitt hvorum megin skriðunnar og voru í ábúð fram á þessa öld. Árið 1932 var hafin ræktun og all umfangsmikill kúabúskapur í Efri-Skútu og stóð sá búskapur til 1943 en eftir það er ekki búið þar. Siglufjarðarbær á nú jarðirnar .. Bærinn Neðri-Skúta var byggður utan við skriðuna sem lagði bæinn Ráeyri í auðn 1830. Einnig voru í landi Neðri-Skútu byggð fleiri húsmannskot á 19. öld en öll þessi byggð lagðist af í snjóflóði sem féll á bæina, ásamt síldarverksmiðjuhúsum og byggingum tengdum þeim, í landi Staðarhóls í apríl 1919 [jörðin í eyði síðan]." BE 1990 I, 59-60. Ráeyri var seld 1802 fyrir 238 rd 40 sk með 2 kúgildum. Þorsteinn Þorleifsson mun hafa keypt en hann bjó á Ráeyri 1792-1821 "Á Ráeyri var tvíþýli árið 1830 .. Annar bændanna var Magnús Þorsteinsson. Hann tók við búi þar 1822 eftir foreldra sína, Vilborgu Jónsdóttur og Þorsteini Þorleifsson .. Hinn ábúandinn var Gísli Sigurðsson .. Á manntali í ársbyrjun 1830 voru 9 manns skráðir á Ráeyri." Siglufirskir söguþættir, 185-86. "Það var svo árið 1833 að Höskuldur Jónsson .. byggði lítinn bæ á svipuðum slóðum, niðri við sjóinn, og kallaði hann Ráeyrarkot .. Höskuldur og kona hans Guðný Árnadóttir bjuggu svo í kotinu þar til Guðný dó 1839." Siglufirskir söguþættir, 186. Ráeyrartunga húsmannskot 1828-30. Skriðukot 1861-1872, Skútubakki 1883-1893, 1898-1908. Sæból á sama stað 1912-19, einnig kallað Bensabær og Bakki. Jóhannsbær 1900-1917, Árbakki um 1900 til 1920, ónefnt timburhús á Skútuskriðu 1906-1911, Landamót 1912-1924. Árós, sunnan ár b. um 1940, nýbýlið Ráeyri um 1950.

1712: "Túninu spillir í einum stað Ráeyrará með grjóts og sands áburði. Enginu spillir vatn, sem jetur úr rótina, og sjáfargangur, sem ber sand og horða á hólmana. Úthagarnir eru nægir." JÁM X, 8. 3.2.1830: "Skriða þessi var um 300 faðma breið; hún tók bæinn allan með því, er í var, fjós með tveimur kúm og sauðfé allt, nema sex ær, en nokkuð af heyi stóð eftir óhaggað." Annáll 19. aldar I, 419. "Fórst [Kristrún Björnsdóttir 78 ára] með jarðarinnar túni, parti af engi, öllum húsum og fjármunum öllum lifandi og dauðum í jarðfallsskriðu, því ófundin." Prestþjónustubók Hvanneyrar. "Auk lands þess, er skriðan eyddi, tók hún af hina beztu skipalendingu, er þar hafði áður verið aðalverstaða þeirra, er hákarlaveiðar sóttu við Siglufjörð." ÓJ I, 409. "Skriðan tók af árfarveginn, sem áður lá í norður í framhaldi af dalnum, en áin féll til vesturs í nýjum farvegi sunnan skriðunnar." Siglufirskir söguþættir, 39. "Útrás [árinna] var breytt á ný við gerð hins nýja flugvallar árið 1985. Norðurendi hans er þar sem áður var eyrartanginn, en skipalægið Naustavík var austan hans. Er því allt orðið breytt frá því sem áður var." Siglufirskir söguþættir, 185. 1918: "Tún fremur grasgefið, þýft og greiðfært, votlent og grýtt gefur af sér 50 hesta. Sáðreitir. Stærð 65 ferm., nýr og óreyndur. Engjar sléttar og mýrlendar að helmingi. Nokkuð af enginu er fram á dal. Heyfengur 110 hestar. Búfjárhagar góðir fyrir allar skepnur. Mótekja allgóð. .. Á jörðinni má framfleyta einni til tveimur kúm, 50 fjár og tveim hrossum með fjórum mönnum." SS II, 416.

EY-012:001 Ráeyri bæjarhóll bústaður

66°08.300N 18°53.793V

Gamla bærarstaðið undir skriðunni. 3.2.1830: "Skriða þessi var um 300 faðma breið; hún tók bæinn allan með því, er í var, fjós með tveimur kúm og sauðfé allt, nema sex ær, en nokkuð af heyi stóð eftir óhaggað." Annáll 19. aldar I, 419. "Austan ár stóð bærinn í stóru túni og grösugar engjar voru til beggja hliða. Niður frá bænum og vestan við ána gekk eyri, sem bærinn dró nafn af, og fram af henni var hólmi, Ráeyrarhólmi (Kriuhólmi). Bæði eyrin og hólminn voru grasi vafin og ágæt slægjulönd." Siglufirskir söguþættir, 183. "Bærinn stóð nokkuð upp frá eyrinni austan árinna, sem þá féll beint norður úr dalnum til sjávar. .. Allar menjar um þennan bæ eru horfnar og raunar ekki vitað nákvæmlega hvar hann stóð," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfssdala. Ekki er vitað nákvæmlega hvar bærinn stóð, en af tiltækum vísbendingum og aðstæðum að dæma hefur hann verið allhált uppi í hlíðinni, en þó ekki jafnhált og Skútustaðir 013:001, sennilega um miðja skriðu eða heldur norðantil í henni. Undir malarskriðu. Engar minjar sjást nú um bæinn eða túnið umhverfis hann og hefur skriðan fært allt á kaf.

Hættumat: engin hættu

Heimildir: BE 1990 I, 59; Annáll 19. aldar I, 419; Siglufirskir söguþættir, 183; SS, 402

EY-012:002 *Neðri-Skúta* bæjarstæði býli

66°08.370N 18°58.874V

"Bíli var og reist 183[3] skamt út frá skriðunni og nefnt Ráeirarkot, var það búið til 1919 en til þess náði suðurjaðar hins mikla snjóflóðs sem getið hefir verið .." segir í örnefnaskrá. "Bæirnir Efri- og Neðri-Skúta voru byggðist á 19. öld þar sem áður var land jarðarinnar Ráeyrar. .. Ráeyri var talin ein besta jörðin í firðinum. Þann 3. febrúar 1830 féll skriða úr Hestskarðshnjúk yfir nánast allt Ráeyrartún og grófst bær og útihús undir þykkt grjótafarg. .. Efri- og Neðri-Skúta byggðust síðar sitt hvorum megin skriðunnar og voru í ábúð fram á þessa öld. .. Bærinn Neðri-Skúta var byggður utan við skriðuna sem lagði bæinn Ráeyri í auðn 1830. .. öll þessi byggð lagðist af í snjóflóði sem féll á bæina, ásamt síldarverksmiðjuhúsum og byggingum tengdum þeim, í landi Staðarhóls í apríl 1919 [jörðin í eyði síðan]," segir í Byggðum Eyjafjarðar. Engar minjar sjást nú um Neðri Skútu en talið er að bærinn hafi staðið í skriðujaðrinum norðanmegin, skamman spöl ofan við timburhús það sem nú ber nafnið Ráeyri og er nyrsta húsið sem uppi stendur við Siglufjörð austanmegin.

Að sunnan er malarskriða meða djúum og mýrarpollum á milli malarhóla. Norðan við er mýrlendi og hefur túnstæði verið fremur smátt, en lítið eitt hefur verið ræktað upp á hólana.

Í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala er lýsing á bænum frá 1918: "Húsakostur í Neðri-Skútu var hefðbundinn torfbær. Stór baðstofa, eldhús, búr og stofa. Framhús í byggingu úr torfi og timbri. útihús fá og lítil." Í Skriðuföllum og snjóflóðum segir: "Þá hafði flóðið farið yfir Neðri-Skúta, brotið bæinn niður og fært í kaf .. Það hafði að nokkru hlíft baðstofunni, að ofan við hana stóð töðuhey. Var torf á því freðið og endinn, sem vissi að fjallinu, lágur. Flóðið hafði farið yfir heyið og skolið niður á mæni baðstofunnar, brotið sperrurnar, sem voru grannar, lagt mæniásinn niður á gólfið endilangt, en sperrubrotin höfðu lagzt skáhallt af lausholtunum inn á gólfið og haldið uppi að nokkru súðinni yfir rúmunum, sem voru meðfram veggjunum, og hafði það bjargað fólkinu. Stafninn hafði fallið suður. .. Framhús, með þilvegg fram á hlaðið, hafði sópazt burt og langt niður á mýri. Flest bæjarhús önnur voru brotin niður, þar á meðal fjósið. Í því voru þrír nautgripir, er höfðu kafnað."

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Ráeyri, 1; SS, 416; BE 1990 I, 59-60; ÓJ, 370-372

EY-012:003 heimild um útihús

66°08.300N 18°53.793V

"Þann 3. febrúar 1830 féll skriða úr Hestskarðshnjúk yfir nánast allt Ráeyrartún og grófst bær og útihús undir þykkt grjótafarg. Öllu heimilisfólki utan einni gamalli konu tókst að forða sér í tæka tíð en búpeningur allur varð undir skriðunni utan sex kindur í kofa nokkuð frá bænum," segir í Byggðum Eyjafjarðar. Ekki er vitað hvar þessi kofi stóð og gæti hann hafa verið hvort sem er norðan eða sunnan við skriðuna. Norðan við hana sér hvergi til tófta nema uppi undir fjallshlíð (sbr. 014) sem varla kemur til greina, og síðan á bæjarstæði Neðri Skútu 002 og gæti kofinn vel hafa verið þar.

Heimildir:BE 1990 I, 59-60

EY-012:004 *Naustavík* heimild um lendingu

66°08.472N 18°53.855V

"Heimræði er hjer, lending góð og skipsuppsátur, þó setningur sje lágur með fjörunni. Einn bátur, sem ábúandi á, gengur hjer nú," segir í Jarðabók Árna og Páls frá 1712. "Skriðan fyllti og farveg árinna og tók allt ofan um eyrina, svo aðeins sést fremsta horn hennar og Ráeyrarhólmi sem framan við hana er; eyddi hún að fullu helstu verstöð fjarðarbúa og uppsátur sem norðan var á eyrinni en áin gróf nýjan farveg þvert vestur sunnan skriðu og eyrar; er skriða þessi allúfin en nokkuð gróin og nefnd Ráeyrarskriða," segir í örnefnaskrá. "Auk lands þess, er skriðan eyddi, tók hún af hina beztu skipalendingu, er þar hafði áður verið aðalverstaða þeirra, er hákarlaveiðar sóttu við Siglufjörð," segir í Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Í Siglfriskum söguþáttum segir: "Norðan eyrarinnar við ósa árinna var Naustavík. Þar var áður uppsátur vetrarskipa Siglfríðinga. Munu vafalaust hafa verið þar nokkur mannvirki í sambandi við útgerðina. .. Skipalendingin var talin sú besta í firðinum og því heimræði gott, og varð þetta helsta verstaða þeirra sem hákarlaveiðar stunduðu frá Siglufirði." Lendingin er nú horfin og landslag mjög breytt við Naustavík, bæði vegna skriðunnar 1830 og flugvallargerðar. Lendingin hefur verið sem næst beint norðvestur af Neðri Skútu, innst við vikina.

Sigurjón Sigtryggsson telur að verstöð og lending hafi verið innan við Ráeyrina (SS II, 402), en Naustavík hefur örugglega verið utan við hana og mun Þ. Ragnar Jónsson telja verstöðina hafa verið utan við vegna þess. Sennilega er þetta einfallega ekki vitað.

Heimildir:JÁM X, 9; Ö-Ráeyri, 1; SS, 402; Siglfriskir söguþættir, 183; ÓJ, 409

EY-012:005 *Naustavík* heimild um uppsátur

66°08.472N 18°53.855V

"Heimræði er hjer, lending góð og skipsuppsátur, þó setningur sje lágur með fjörunni. Einn bátur, sem ábúandi á, gengur hjer nú," segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. "Skriðan fyllti og farveg árinna og tók allt ofan um eyrina, svo aðeins sést fremsta horn hennar og Ráeyrarhólmi sem framan við hana er; eyddi hún að fullu helstu verstöð fjarðarbúa og uppsátur sem norðan var á eyrinni en áin gróf nýjan farveg þvert vestur sunnan skriðu og eyrar; er skriða þessi allúfin en nokkuð gróin og nefnd Ráeyrarskriða," segir í örnefnaskrá. Í Siglfriskum söguþáttum segir: "Norðan eyrarinnar við ósa árinna var Naustavík. Þar var áður uppsátur vetrarskipa Siglfríðinga. Munu vafalaust hafa verið þar nokkur mannvirki í sambandi við útgerðina. .. Skipalendingin var

talin sú besta í firðijnum og því heimræði gott, og varð þetta helsta verstaða þeirra sem hákarlaveiðar stunduðu frá Siglufirði." Búðir og naust hafa verið á eyrinni sem áður gekk út í fjörðinn vestan við ós Skútuár (sem áður var mun norðar en hann er nú). Þau mannvirki eyðilögðust í skriðuhlaupinu 1830 og landslagi var síðan umturnað við flugvallargerðina, en naustin hafa verið því sem næst við norðurenda flugvallarins eða rétt austan við hann. Sigurjón Sigtryggsson telur að verstöð og lending hafi verið innan við Ráeyrina (SS, 402), en Naustavík hefur örugglega verið utan við hana og mun Þ. Ragnar Jónsson telja verstöðina hafa verið utan við vegna þess. Sennilega er þetta einflallega ekki vitað.

Heimildir:JÁM X, 9; Ó-Ráeyri, 1; Siglirskir söguþættir, 183; SS, 402

EY-012:006 *Smiðjugerði* heimild um bústað 66°08.391N 18°54.009V
 "Þar hafði og litlu neðar [en Neðri-Skúta 002] verið húsmannsbýli um stund, en áður [en 1919] komið í eyði, nefndist það Smiðjugerði," segir í örnefnaskrá. Ekki er vitað hvar Smiðjugerði var, en ætla má að það hafi verið niðri á flatlendinu milli Höskuldartófta 015 og Landamóta 012. Svæðinu þar sem Smiðjugerði stóð hefur verið umturnað og eru þar allmargir vegarslóðar og merki um annað rask.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Ráeyri, 1; SS, 416; BE 1990 I, 59-60; ÓJ, 370-372

EY-012:007 *Bakki* heimild um bústað 66°08.483N 18°53.953V
 "Tómthúsbyli hafði og reist verið um 1883 út og niður við víkina, norðan eyrar. Stóð það fast við fjöru og nefndist Bakki, fórst það að fullu ásamt 4 mönnum í flóðinu 1919," segir í örnefnaskrá. Í Skriðuföllum og snjóflóðum segir: "Þá hafði flóðið farið yfir Neðri-Skúta, brotið bæinn niður og fært í kaf og sópað burtu húsinu niðri við sjóinn, sem nefnt var "Bensabær". .. Af Bensabæ var ekki örmull eftir, aðeins kjallarahola, sem verið hafði undir bænum, en í henni var ekkert. Þarna höfðu farizt: Benedikt Gabriel Jónsson, ættaður af Vestfjörðum, kona hans, Guðrún Guðmundsdóttir frá Bakka í Austfjörðum og tvær dætur þeirra á barnsaldri." Ekki er vitað hvar Bakki eða Bensabær stóð, en hann hefur verið á sjávarbakkanum norðan við Höskuldartóftir 015.

Þar sem tóftin var á sjávarbakka gæti hafa brotið undan henni, en einnig gæti hún hafa orðið raski að bráð í sambandi við flugvallargerðina.

E.t.v. einnig nefnt Skútubakki sbr. Siglirskir söguþættir, 186. "Vorið 1883 byggði Bessi Þorleifsson skipstjóri býli við sjóinn út við landamerki Staðarhóls. Býlið nefndi hann Skútubakka. Þar bjó Bessi og kona hans, Ingibjörg Stefánsdóttir, til 1888. .. þangað kom [þá] Jón Þorsteinsson frá Hóli og kona hans, Hólmfríður frá Hamri. Þau bjuggu á Skútubakka til 1893, og fór þá í auðn um sinn. Skútubakki var í fimm ár í eyði, en vorið 1898 fluttu þangað Jóakim Jónsson frá Leyningi og kona hans, Hólmfríður Jónsdóttir frá Hóli. Þau bjuggu þar til 1906 og Hólmfríður síðan ekkja til 1908. Þá fór Skútubakki aftur í eyði. Árið 1912 var gamli bærinn jafnaður við jörðu. Á rústunum byggði Benedikt Gabriel Jónsson lítið timburhús [..]."

Heimildir:Ö-Ráeyri, 1; ÓJ, 370, 372; Siglirskir söguþættir, 186

EY-012:008 *Skriðukot* heimild um bústað 66°08.385N 18°54.094V
 "Annað slíkt býli hafði og verið nokkur ár áður (1861-72) nokkuð sunnar og vestar í jaðri skriðunnar, nefnt Skriðukot," segir í örnefnaskrá. Í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala segir: "Fyrsta hjábýlið var reist 1861. Það gerði Bjarni Árnason .. Býli sitt reisti hann í norðurkanti skriðunnar miklu, spölkorn frá sjó, og nefndi Skriðukot. Þarna hírðist hann til dauðdags 1868 og síðan ekkja hans til 1871. Eftir það var þar eitt ár Bjarni Daníelsson og kona hans, Friðbjörg Guðmundsdóttir. Skriðukot féll í auðn 1872, og var þar aldrei byggt framar." Ekki er vitað hvar Skriðukot var en af lýsingunni af dæma hefur það verið á vesturjaðri skriðunnar, sennilega milli Smiðjugerðis 006 og Landamóta 012 eða jafnvel enn vestar.

Svæðinu þar sem Skriðukot stóð hefur verið umturnað og eru þar allmargir vegarslóðar og merki um annað rask.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2; SS, 417

EY-012:009 heimild um uppsátur 66°08.385N 18°54.094V
 "Annað slíkt býli hafði og verið nokkur ár áður (1866-72?) nokkuð sunnar og vestur í jaðri skriðunnar, nefnt Skriðukot. Út frá því var og um stund uppsátur hákarlsskipa frá Siglunesi, sjást þar tóptir af hjalli og búð er nefndist Nesbúð," segir í örnefnaskrá. Uppsátrið, hjallurinn og búðin munu hafa lent undir flugvellinum, og hafa verið svo að segja beint niður undan Neðri Skútu 002.

Undir flugvelli.

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-012:010 heimild um hjall 66°08.399N 18.54.120V
 "Annað slíkt býli hafði og verið nokkur ár áður (1866-72?) nokkuð sunnar og vestur í jaðri skriðunnar, nefnt

Skriðukot. Út frá því var og um stund uppsátur hákarlsskipa frá Siglunesi, sjást þar tóptir af hjalli og búð er nefndist Nesbúð," segir í örnefnaskrá. Uppsáttrið, hjallurinn og búðin munu hafa lent undir flugvellinum, og hafa verið svo að segja beint niður undan Neðri Skútu 002.

Undir flugvelli

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-012:011 *Nesbúð* heimild um verbúð 66°08.399N 18.54.120V

"Annað slíkt bíli hafði og verið nokkur ár áður (1866-72?) nokkuð sunnar og vestur í jaðri skriðunnar, nefnt Skriðukot. Út frá því var og um stund uppsátur hákarlsskipa frá Siglunesi, sjást þar tóptir af hjalli og búð er nefndist Nesbúð," segir í örnefnaskrá. Uppsáttrið, hjallurinn og búðin munu hafa lent undir flugvellinum, og hafa verið svo að segja beint niður undan Neðri Skútu 002

Undir flugvelli

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-012:012 *Landamót* heimild um bústað 66°08.359N 18°54.113V

"Þá voru og eftir 1900 reist tómhúsbyli 2 sunnanvert á skriðunni, annað allneðarlega, nefnt Landamót, og stóð litla hrið, hitt nokkuð ofar nefnt Árbakki, einnig löngu horfið. " segir í örnefnaskrá. Ekki er vitað hvar Landamót stóð nákvæmlega en neðan við Árbakka 013 er nú mikið raskað svæði sem nær út að kíll sem skilur að land og flugvöll.

Flatlendi neðan við fjallshlíð og skriðu, á sjávarbakka en á honum hefur verið gerður flugvöllur og landinu umturnað vegna þess.

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-012:013 *Árbakki* heimild um bústað 66°08.341N 18°54.045V

"Þá voru og eftir 1900 reist tómhúsbyli 2 sunnanvert á skriðunni, annað allneðarlega, nefnt Landamót, og stóð litla hrið, hitt nokkuð ofar nefnt Árbakki, einnig löngu horfið. " segir í örnefnaskrá. Árbakki var þar sem nú er timburklætt sumarhús á norðurbakka Skútuár en garður því tilheyrandi nær allt að ánni, en húsið er um 40 m NNA við brúna yfir Skútuá.

Allmikil landmótun hefur átt sér stað í kringum sumarbústaðinn en Árbakki hefur staðið á skriðujaðrinum og hefur verið túnræfill í kring.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-012:014 2 tóftir mógrafir 66°08.301N 18°53.627V

Á röðlinum sem myndar norðurbrún skriðunnar frá 1830, ofarlega í hlíðinni á móts við Skútustaði EY-

013:001, þar sem alldjúp hvilft er í skriðunni eru a.m.k. tvær tóftir.

Þar sem tóftirnar eru uppi á röðlinum er gryfja eða dæld þar sem skriðan hefur skolið niður og rífið með sér jarðveg þannig að dæld hefur myndast. Í dældinni eru dý og gæti þar hafa verið tekinn mór. Norðan við skriðuna eru grasmóar með mýrateygingum og eru þar óljós merki um mótak

Efri tóftin er 6x3,5 m og snýr N-S. Hin er 60 m ofar og er jafnstór en ekki eins skýr. Sú neðri hefur mjög beina og skýra vegg, um 0,7 m háa. Ójöfnur eru víða á röðlinum milli tóftanna og neðan við þá neðri sem gætu verið tóftir af sömu gerð. 45 m norðan við efri tóftina er óljós tóft af sömu stærð og snýr norður-suður. Þar norðvestan við eru skýrar mógrafir.

Hættumat: engin hætta

EY-012:015 *Höskuldartóftir* þúst útihús 66°08.428N 18°53.941V

"Útan [Naustár] hafa uppsátur verið eftir að skriðan féll er þar sem túnblettur næst henni og nefnt Naustatún. Tóftir eru þar 6 nú nefndar Höskuldartóftir .." segir í örnefnaskrá. Engar tóftir eru utan Naustár fyrr en alveg yst í landinu og munu þær örugglega vera þær þrjár sem HG kennir við Hólsbúð. Milli Naustár og lækjarins sem rennur sunnan við tóftirnar þrjár eru hvergi hússtæði og kemur því aðeins til greina að tóftirnar hafi verið niðri í fjörunni - sem virðist ólíklegt - eða að þær hafi verið fast innan við Naustá en þar sjást nú þrjár þústir í röð frá suðri til norðurs á um 60 m bili. Þær eru fast ofan við vegarslóðann sem liggur lengst í norður meðfram flugvellinum. Þær eru norðvestan við húsið sem nú er kallað Ráeyri. Einnig er mögulegt að Höskuldartóftir séu sama svæði og Hólsbúð 016, og kæmi það best saman við að þar hefði býlið Ráeyrartunga einnig staðið.

Í votlendi skammt frá sjávarbakka.

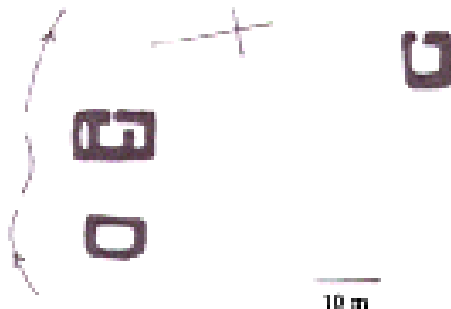
Þústirnar eru greinilega tóftaleifar þó ekkert húsag sjáist lengur á þeim. Tóftirnar voru kenndar við Höskuld Jónsson er byggði Ráeyrarkot 1833 og bjó þar til 1839, d. 1865.

Hættumat: hætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-012:016 Hólsbúð 3 tóftir verbúð

66°08.506N 18°53.703V

"Þar litlu utar á bökkunum eru 3 tóftir litlar; var þar Hólsbúð, er þá nær komið Merkjalæk áður nefndum. Eru hér engi slétt og grösug allt neðan hliðar og ekki ólíklegt að býlið Ráeyrartunga, sem getið er 1829 og verið hefir út eða niður frá Ráeyri, hafi hér verið, yst í landinu, í tungu þessari milli ár og lækjar og séu tóftir þess á meðal hinna 6 á Naustatúni," segir í örnefnaskrá. Hér er eitthvað málum blandið og nær að telja að Ráeyrartunga hafi verið þar sem tóftirnar þrjár eru yst í landareigninni. Á sjávarbakkanum utanvert við Naustavík, milli lækjar sem rennur næst utan við Naustá, og merkjagirðingar eru 3 tóftir, mjög áberandi. Sú efsta er um 100 m neðan við 028.

Á grösugum sjávarbakka, allháaum. Mýrlent er á milli tóftanna og ofan við þær.

Nyrsta tóftin er fast á sjávarbakkanum, einföld og opnast til vesturs. Hinar tvær eru sunnar, á lækjarbakkanum, önnur upp af hinni. Sú neðri er þrískipt og dyr úr miðhólfinu til vesturs, en sú efri er einföld og sjáast ekki dyr á henni. Í raun og veru er ekki vitað hvar Ráeyrartunga stóð sbr. þessa frásögn Sigurjóns Sigtryggssonar: "Árið 1828 sést nýtt nafn í bókum Hvanneyrarsóknar. Það er smábýlið Ráeyrartunga. Þá hafði Jón Ólafsson frá Staðarhóli - Jón austi - byggt húsmannsbýli sem hann bjó í eitt ár með systur sinni, Guðrúnu Ólafsdóttur ekkju frá Ámá. Annað ár hírðist hann einn í kofa sínum, en fó þaðan burtu vorið 1830. Eftir það er Ráeyrartunga ekki getið. / Ekki ber mönnum saman um hvar þessi kofi Jóns stóð. Sumir álíta að hann hafi verið við sjó fram, nærri Ráeyrarlendingu, og hafi því lent í skriðunni .. Helgi Guðmundsson telur að þetta býli hafi staðið úti við Naustá eða nálægt því sem Neðri-

Skúta var síðar reist. .. Líklegt er að Ráeyrartunga hafi staðið nálægt Skútustöðum .." Sigurjón telur að Höskuldur Jónsson sem fyrstur byggði á Efri-Skútu eftir skriðuna 1830 hafi fengið kofa Jóns austa til þess.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Ráeyri, 2; SS, 405.

EY-012:017 2 tóftir

66°08.355N 18°53.460V

Um 160 m norðan við 014 (efri tóftina) er tóft, um 100 m sunnan við læk sem rennur sunnan við fjölmargar tóftir í Ráeyrartungu (sbr. 016). 17 m norðar er önnur tóft sem stendur lægra og er óskýrari.

Grasmói með mýrardrögum neðast í fjallshlíð

Syðri tóftin er 5x3 m, snýr A-V og hefur skýra vegg, um 0,6 m háa. Nyrðri tóftin er 5x4 m og snýr austur-vestur. Hún er öll bogadregin og hafa veggir hennar verið lítilfjörlegir.

Hættumat: engin hætta

EY-012:018 2 tóftir

66°08.406N 18°53.417V

Um 100 m norðan við 017 (syðri tóftina) er enn tóft. Hún er á suðurbakka lækjar sem rennur sunnan við Ráeyrartungu (sbr. 016). 30 m sunnar er önnur tóft lítil.

Grasmói með mýrardrögum neðast í fjallshlíð

Nyrðri tóftin er 5x3 m, snýr norður-suður. Engar dyr sjást. Syðri tóftin er 2x2 m að stærð og er grjóthruga norðan við hana. Hleðssluhæð er 0,3 m.

Hættumat: engin hætta

0

EY-012:019 tóftir óþekkt

66°07.419N 18°

Nokkrar einfaldar tóftir eru á Skútudal, austan (norðan) megin. Þær eru nálægt því að vera til móts við selið (EY-011:015) en eru þó 50-70 m utar í dalnum. Tóftirnar eru 15-20 m ofan við Skútuá og fast ofan við bíslóða sem liggur inn dalinn. Tóftirnar eru utan og neðan við ysta hitaveitukassann á dalnum.

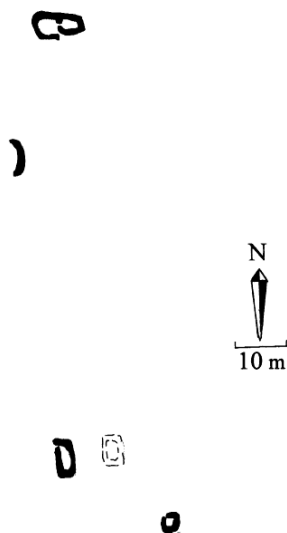
Tóftirnar eru á grasi gróinni aflíðandi hæð sem hefur verið deiglandari áður.

Syðst er (A) einföld tóft sem er 2,5 X 5 m að stærð. 5 m norðaustan við hana er önnur tóft (B), nærri hringlaga og 3,5 m í þvermál. Um 20-30 m ofan við B er þriðja tóftin (C) sem er mjög óskýr en hefur líklega verið svipuð B á stærð. Um 40-50 m utan við AB er fjórða tóftin (D) sem er ferhyrnd og um 2 X 4 m að

stærð. Hugsanlegt er að tóftirnar hafi verið einhvers konar heystæði.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-012:020 tóftir óþekkt

svæðinu. Er hún 10 X 4 m að stærð og virðist tvískipt.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-012:021 tóftir heystæði

Miðja vega milli Efraskúta og brúarinnar í mynni Skútudals eða um 350-370 m norðan við brúna er rakt svæði með um 10 einföldum tóftum. Miklar svarðargrafir eru í námunda við tóftirnar og er helst að giska á að þær hafi verið í samhengi við grafirnar. Tóftaþyrpingin er um 50-70 m norðaustan við 027 og er hugsanlegt að hún sé hluti af þessu tóftasvæði.

Tóftirnar standa á röku og lágu svæði skammt upp af Skútuá áður en fjallshlíðin byrjar að hækka. Tóftirnar standa allar á e.k. hæðum eða hólum upp úr láglendinu.

Þarna eru 10 tóftir, allar einfaldar en nokkuð misgreinilegar. Tóftirnar eru yfirleitt 3 X 7 m að stærð. Svæðið er 1250 m á lengd en 700-800 m á breidd.

Hættumat: engin hætta

EY-012:022 gryfja mógrafir

66°07.917N 18°53.970V

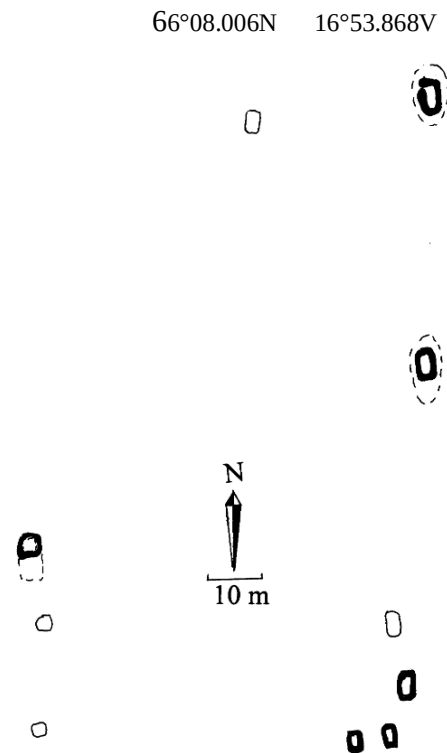
Um 20-30 m beint austan við 027 eru mógrafir. Þær eru um 350 m norðan við brúna á Skútuá við mynni Skútudals.

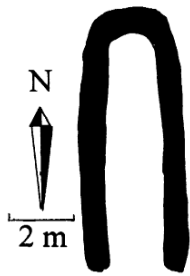
Grafirnar eru á votlendu svæði ofan árbakkans en neðan við þar sem fjallshlíðin byrjar að hækka.

Grafirnar eru á kafi í grasi. Þær eru þó enn nokkuð rakar og um 1 m á dýpt. Grafirnar ná yfir nokkuð stórt svæði.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

66°07.701N 18°53.487V
Um 50 m ofan við vegaslóðann inn Skútudalinn og um 280-400 m innan við brúna yfir Ráeyrará (svæðið er um 180 m á lengd). Í dalsmynni eru nokkrar tóftir á aflíðandi, röku svæði. Ekki er óhugsandi að um sé að ræða heytóftir/heystæði. Mestur hluti svæðisins hefur greinilega verið rakur þó að þær séu nú (haustið 2000) fremur þurrar eftir þurrkasumar. Svæðið er á milli brattrar hlíðar og vegaslóða skammt ofan við ána. Á svæðinu eru 6 tóftir eða þústir. Sú efsta er 4 X 6 m að stærð og einföld. Um 100-120 m neðan við hana eru þrjár tóftir/þústir í hnapp og eru þær allar einfaldar, 3-4 X 5-6 m að stærð. Um 50 m utar er vegghleðsla sem er 5 X 6 m að stærð og 20 m norðan við hana er svo greinilegasta tóftin á

EY-012:023 tóft óþekkt

66°07.921N 18°53.997V

Í hvammi við árbakkann tæpum 350 m norðan við brúna á Skútuá við mynni Skútudals er tóft. Tóftin er 10-15 m austan við Skútuá.

Tóftin stendur á fremur rökum árbakka.

Tóftin er 7 X 3,5 m og hæð hennar er 0,5 m. Breidd veggjanna er 0,8. Tóftin er á kafi í grasi og nokkuð illgreinanleg.

Hættumat: engin hætta

EY-012:024 náma mógrafir

66°07.852N 18°53.962V

Um 110 m utan við brúna á Skútuá við mynni Skútudals eru svarðargrafir í sléttu og röku enginu.

Grafirnar eru á votlendu svæði ofan árbakkans en neðan við þar sem fjallshlíðin byrjar að hækka.

Grafirnar eru fremur litlar sú efri er 10 X 5 en hin er 6 X 8. Innri svarðargröfin er mun dýpri og enn rök.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-012:025 þúst óþekkt

66°07.847N 18°53.980V

Um 100 m utan við þar sem brúin liggur yfir Skútuá við mynni Skútudals og um 30 m austan við Skútuá er upphleypt hæð á svæði sem annars er flatlent og rakt. Hæðin er um 10 m sunnan við 028. Ekki er greinileg tóft á hæðinni en hún er þessleg að greinilegt er að þar hefur eitthvað verið, líklegast e.k. heystæði eða mannvirki í tengslum við 028.

Hæð á votlendu svæði ofan árbakkans en neðan við þar sem fjallshlíðin byrjar að hækka.

Hæðin er á kafi í grasi og er um 8 X 3 m að stærð.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-012:026 2 tóftir

66°08.434N 18°53.489V

Rúmum 50 m neðan og vestan við 018 - og norðan við lækinn sem rennur sunnan við Ráeyrartungu (sbr. 016) er lítil tóft. 15 m neðar er önnur tóft heldur minni og óskýrari.

Grasmói með mýrardrögum neðast í fjallshlíð.

Efri tóftin er 4x3 m, hin er ívið minni.

Hættumat: engin hætta

EY-012:027 heimild um fjárhús

66°08.373N 18°54.139V

Í Skriðuföllum og snjóflóðum segir: "Á Neðri-Skútu björguðust þó nokkrar kindur, er voru í húsi suður og niður við sjóinn." - Í blaðinu Fram segir: "Fólkið í Skútu hefur misst aleigu sína, að undanteknum fáeinum kindum sem voru í húsi lítið eitt sunnan við bæinn og slapp." Ekki er vitað hvar þetta hús var, og gæti það verið sama hús og t.d. Landamót 012, Skriðukot 008 eða Smiðjugerði 006.

Flatlendi neðan við fjallshlíð og skriðu, á sjávarbakka en á honum hefur verið gerður flugvöllur og landinu umturnað vegna þess.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: ÓJ II, 373; Fram, 12. apríl 1919, 58

EY-012:028 4 tóftir

66°08.448N 18°53.566V

Um 40 m neðan við 026 (neðri tóftina) eru 4 tóftir í þyrpingu. Sú efsta er um 20 m norðan við lækinn á suðurmörkum Ráeyrartungu (sbr. 016).

Grasmói á lækjarbakka, mýrarteygingar inn á milli.

Efsta tóftin er um 3x2 m að stærð og heldur óglögg. Önnur er 30 m neðar í hlíðinni, 2x2 m að stærð, mjög skýr og opin til vesturs. Þriðja tóftin er um 12 m sunnar, á lækjarbakkanum. Hún er um 5x3 m. Veggir hennar eru ekki mjög skýrir en hún stendur hátt. Fjórdða tóftin er langstærst, 15 m neðan við þá þriðju, fast á árbakka. Hún er 15x6 m að stærð og snýr norður-suður. Hleðsluhæð er 0,4 m. Sennilega eru þessar tóftir útið frá Ráeyrartungu eða Neðri-Skútu.

Hættumat: engin hætta

EY-013 Skútustaðir

Hjáleiga Ráeyrar, fór í eyði 1694. 1712: "Skutustader, eyðihjáleiga, byggð í úthögum suður og upp frá túninu fyrir manna minni, en eyðilagðist fyrir 18 árum. .. Aftur má hjer byggja, samt er það til rýrðar við heimajörðina." Olavius segir að Skúta, hjáleiga frá Háeyri [Ráeyri] hafi eyðst af skriðu og snjóflóði 1714-

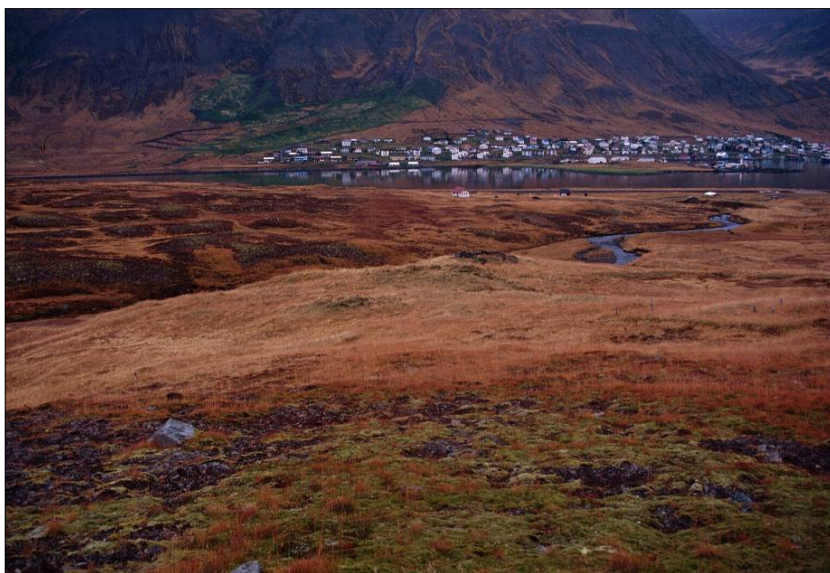
1720. ÓÓ II, 36. Ólafur Jónsson telur að Olavius fari rangt með og hjáleigan hafi eyðst af skriðu og/eða snjóflóði 1694 og ekki byggst eftir það fyrr en á 19. öld. ÓJ I, 344. "Bæirnir Efri- og Neðri-Skúta voru byggðir á 19. öld þar sem áður var land jarðarinnar Ráeyrar. Efri-Skúta stóð undir fjallinu norðanvert við mynni Skútudals. .. Þann 3. febrúar 1830 féll skriða úr Hestskarðshnjúk yfir nánast allt Ráeyrartún og grófst bær og útihús undir þykkt grjótafarg. .. Efri- og Neðri-Skúta byggðust síðar sitt hvorum megin skriðunnar og voru í ábúð fram á þessa öld. Árið 1932 var hafin ræktun og all umfangsmikill kúabúskapur í Efri-Skútu og stóð sá búskapur til 1943 en eftir það er ekki búið þar. Siglufjarðarbær á nú jarðirnar .." segir í Byggðum Eyjafjarðar. Höskuldur Jónsson hafði byggt sér kofa þar sem síðar var kallað Efri-Skúta áður en hann reisti bæinn Ráeyrarkot 1833. Siglfirskir söguþættir, 186.

1918: "Tún í meðallagi grasgefið, slitrótt, sumt deiglent. Töðufall 65 hestar. Engjar: Sumt af þeim votlent, en sumt þurrt og fjarliggjandi. Heyfall árlega 150 hestar. Búfjárhagar góðir fyrir allan búpening. Mótak gott. Torfrista sæmileg. Á jörðinni má framfleyta tveim kúm og 60 kindum með tveim til þrem mönnum." SS, 416-17. Upphaflega túnstæðið hefur aðeins verið hólaklasinn sem bær og útihús standa á, en sléttar mýrar eru bæði sunnan og norðan við og eru þær einkum víðáttumiklar sunnan við. Allmiklir handgrafnir skurðir eru í mýrum þessum en önnur merki um jarðabætur sjást ekki. Mógafirir eru einnig talsverðar í mýrunum - en þær gætu verið yngri en byggð á Efri-Skútu.

EY-013:001 Efri-Skúta bærarstæði býli

66°08.120N 18°53.777V

"Skutustader, eyðihjáleiga, byggð í úthögum suður og upp frá túninu fyrir manna minni, en eyðilagðist fyrir 18

Efri-Skúta, horft í vestur.

árum," segir í Jarðabók Árna og Páls 1712. "Ekki langt inn frá Ráeyri var hjáleigubýli reist fyrir eða litlu eftir 1600. Stóð það nær yst í Ráeyrardal, austan ár, og nefndist Skútustaðir; fór það í auðn 1694 en var byggt að nýju 183[0] þá Ráeyri hafði eyðst. Hefir það síðan í ábúð haldist og verið aðalbýlið frá 1919. Bærinn stendur á allháum melhöfða fram við ána er nefndist Bæjarhóll .." segir í örnefnaskrá. Efri-Skúta stóð á nokkru flatlendi austan Skútuár, um 650 m norðan við brúna yfir ána við mynni

Skútudals. Þar sem bærinn stóð samkvæmt túnakorti frá 1920 standa nú hálf rifnir veggir steinsteypts húss. Húsið stendur á náttúrulegum hól og erfitt er að gera sér grein fyrir hvort uppsafnaðar mannvistarleifar er að finna í honum.

Á árbakka, umhverfis hólina eru rök og þýfð tún. Bærarstæðið er um 200 m framan við skriðuna frá 1830.

Skv. Siglfirskum söguþáttum hafði Höskuldur Jónsson byggt sér kofa þar sem síðar var kallað Efri-Skúta áður en hann reisti bæinn Ráeyrarkot 1833. 1918: "Í Efri Skútu var þá lítið íbúðarhús úr torfi og timbri og einhverjir kofar til viðbótar." SS II, 417. Að bænum að austan liggur upphlaðinn vegur yfir mýrina og sjást líka traðir sunnanmegin.

Hættumat: engin hættu

Heimildir: JÁM X, 9; BE 1990 I, 59-60; Siglfirskir söguþættir, 186; Ö-Ráeyri, 2

EY-013:002 Kvíahóll tóft kvíar

66°08.077N 18°53.630V

".. upp frá bæ Kvíahóll .." segir í örnefnaskrá. Kvíahóll er hæðarbunga ofan við túnið. Neðan í henni eru leifar af túngirðingu úr vír og um 5 m ofan við hana er tóft. Hún er um 50 m beint upp (austur) af 025.

Neðst í fjallshlíð. Tóftin er utan í hæðarbungu með grasmóa, rétt ofan við tún. Lítið flag er fast sunnan við.

Stór einföld tóft, 11 x 6 m, opin í norðurenda. Grjóthleðslur sjást utan á vestari langvegg og innan á eystri langvegg. Allmargir tréstaumar standa í tóftinni og á vesturvegg hennar. Þeir eru sennilega síðar til komnir og hefur tóftin útlit fyrir að henni hafi verið breytt í kálgarð því jafnað hefur verið út á vesturlangvegg og sést aðeins ytri brún hans.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-013:003 Árbakki tóft bústaður

66°08.152N 18°53.754V

"Þá voru og eptir 1900 reist tómthúsbíli 2 sunnanvert á skriðunni, annað all neðarlega nefnt Landamót og stóð lítil hrið, hitt nokkuð ofar nefnt Árbakki, einnig löngu horfið. Bíli var og áður reist af sama manni ofan við árkrókinn í míri út frá Skútustöðum, er einnig nefndist Árbakki, stóð fá ár," segir í örnefnaskrá. Engar tóftir sem þessu gætu tengst sjást nú nema ef vera skyldi tóft sem er á litlum hól um 40 m beint norður af bæ 001. Upphlaðinn vegur liggur meðfram tóftinni að sunnan og beygir svo suður að bæ um 5 m austan við tóftina. Hún er um 30 m frá Skútuá.

Uppi á grónum grjóthól í miðjum mýrarhvammi.

Einföld ferhyrnd tóft - aðeins norður- og vesturveggir eru greinilegir. Hugsanlega er annað hól - jafnlangt en mjórri - norðan við.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ráeyri, 2

EY-013:004 heimild um útihús

66°08.078N 18°53.716V

Um 20 m suðaustan við 005 sjást enn alveg grónar leifar útihúss sem merkt er inn á túnakort frá 1920. Tóftin er á kafi í gróðri og vel má vera að hluti hennar hafi verið steypur eins og hinar byggingarnar tvær í túni.

Tóftin stendur á hæð. Umhverfis hana eru rök og þýfð tún.

Tóftin er 8 X 8,5 og er tvískipt. Op er á vesturhlíð hennar. Hæð tóftarinnar er 0,4 m.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Túnakort 1920

EY-013:005 heimild um fjárhús

66°08.093N 18°53.758V

Um 30 m suðaustan við 001 standa leifar steypst fjárhúss þar sem bygging er merkt inn á túnakort frá 1920.

Húsleifarnar standa á hæð. Umhverfis hana eru rök og þýfð tún. Húsið hefur verið byggt inn í hól að vestan.

Uppi á honum eru tvær tóftir til og kálgarður efst.

Hæðin sem tóftirnar eru á og utan í gæti verið rústahóll. Hún er um 2 m há að norðvestan og mjög brött.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Túnakort 1920

EY-013:006 náma mógrafir

66°08.158N 18°53.651V

Um 40x30 m mógrafasvæði er í mýrinni norðaustan við bæinn 001, um 60 m beint norður af 005 og um 30 m ANA af 003. Grasmói.

Hættumat: engin hætta

EY-013:007 náma mógrafir

66°08.199N 18°53.738V

Um 40 x 20 m mógrafir eru sunnanundir skriðunni frá 1830 um 120 m norðan við bæ í Efri Skútu 001. Grasmói.

Hættumat: engin hætta

EY-014 Staðarhóll

10 hdr 1712. 1525 er Staðarhóll talinn meðal Hólastólseigna - DI IX, 302. 1550 á Hólakirkja "Med Stadarholi .iiij. kugillde. landskyld .xl. alner." DI XI, 862. 1569: "Med Stadarholi landsk. .iiij. agilldi kug. .iiii." DI XV, 229. 1570: Med Stadarholi .iiii. kug." DI XV, 460. 1712 eyðihjáleiga Romalækur eða Rjómalækur. Helgi Guðmundsson, sem tók saman örnefnaskrá, getur þess til að kirkja hafi verið á Staðarhóli og rökstyður það með bæjarnafninu. Sennilega hefur þó bærinn einfaldlega heitað Staðarhóll til aðgreiningar frá Hóli innar í firðinum, enda í eigu Hólastóls. Í eyði frá 1941.

1712: "Túninu hefur hjer um fyrir 14 árum spilt ein jarðfallsskriða úr fjallinu og eyðilagt nokkurn part af vellinum. Engið er að mestu eyðilagt af skriðum úr fjallinu." JÁM X, 10 1920: Tún 2,6 ha. "Staðarhóll var ysti bær í Siglufirði austanverðum og stóð nokkuð út með ströndinni gegnt kaupstaðnum á fornum framhlaupshólum sem vörðu bæinn fyrir snjóflóðum og skriðum sem ósjaldan hafa fallið úr Staðarhólsfjalli. Túnin voru beggia vegna framhlaupshólanna." BE 1990 I, 60.

EY-014:001 Staðarhóll bæjarhóll bústaður

66°08.815N 18°53.077V

Bæjarhóllinn á Staðarhóli er auðfundinn, vestanundir norðurenda Staðarhóls svonefnds, en það er mikill malarhöfði sem bærinn dregur nafn sitt af. Þetta er rúma 100 m norðan við Rjómalæk, en hann rennur til sjávar sunnan við höfðann. Bæjarhúsin eru sýnd á túnakorti frá 1920 og voru í hér um bil miðju túni. Grösug kvos vestan undir hólnum. Geysimyndarlegur bæjarhóll, alls um 50 x 40 m stór frá norðri til suðurs og allt að 2,5 m hár. Aðeins sjást nú ógreinilegar mannvirkjaleifar á hólnum. Síðustu húsin hafa sennilega staðið austast á honum, þar er sléttur stallur og vottar fyrir hleðslu umhverfis hann, um 11 x 9 m frá austri til vesturs og skorsteinsleifar sjást í miðju. Norðan við

þetta er djúp hola, líklega sjúrheysgryfja. Hún er 2 m í þvermál og á að giska 2 m á dýpt. Vestast á hólnum eru leifar af öðru niðurgröfnu mannvirki sem er um 3 m í þvermál, hugsanlega önnur sjúrheysgryfja. Þá eru leifar af myndarlegum kálgarði í hólnum sunnanverðum í töluverðum halla. Hann er hlaðinn á allar hliðar, ferkantaður og rúmlega 15 x 15 m stór. Önnur mannvirki sjást ekki en ljóst að miklar mannvistarleifar hljóta að vera í hólnum.

Hættumat: engin hætt

Heimildir: Túnakort 1920

EY-014:002 tóft hlaða

66°08.798N 18°53.044V

Tóft sem virðist af hlöðu er beint austan við bæjarhól 001, fast uppvið rætur hans. Grösug dæld milli bæjarhóls og Staðarhóls sem bærinn dregur nafn sitt af en það er grösugur malarhöfði.

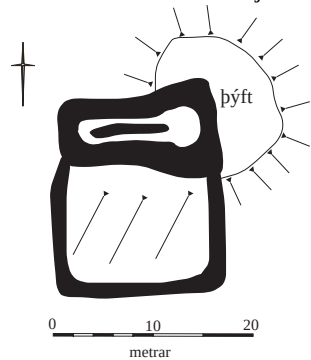
Hlöðutóftin er mikið niðurgrafin, einföld og um 6 x 5 m að innanmáli frá austri til vesturs en ytra byrði er óljóst. Mest dýpt tóftarinnar er um 2,5 m í austurenda. Í norðvesturhorni sér í grjóthleðslu og járnarusl.

Hættumat: engin hætt

0 5 10
metrar

EY-014:003 tóft fjárhús

66°08.825N 18°53.003V

Tóft er á lágu hól um 30 m NNA af bæjarhól 001. Sennilega er tóftin af útihúsi sem er merkt inn á túnakorti frá 1920.

Á milli bæjarhóls og tóftar er mýrarblettur. Annars er hóllinn sjálfur lágur en mjög grösugur. Tóftin er á kafi í grasi og því ekki gott að lýsa henni í smáatriðum. Hún er þó án efa fjárhústóft, alls 12-

13 x 6-7 m stór og snýr austur-vestur. Dyr snúa í vesturátt en hlaða er í austurenda og þar er tóftin breiðust. Garði gengur eftir tóftinni endilangri fram að dyrum. Veggir eru algrónir en allt að 1,5 m háir þar sem mest er. Þúst er undir hlöðutóftinni og mögulegt að hún hafi verið grafin niður í eldri mannvistarleifar. Hólf er sambyggt rústinni að sunnanverðu í smáhalla mót suðri, sennilega kálgarður, um 12 x 12 m stór. Veggir hans eru minni um sig en húsveggirnir.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920

EY-014:004 tóft útihús

66°08.822N 18°52.983V

Tóft er rúmum 10 m austur af fjárhústóft 002. Grösugur bali. Einföld tóft, grasi vafin í smáhalla mót vestri.

Hún er nálægt því að vera ferköntuð, um 8 x 7 m stór frá norðri til suðurs. Vesturhlið er mjög óljós og raunar ekki víst að hlaðið hafi verið fyrir þeim megin. Veggir eru algrónir, 0,4-0,5 m háir. Hugsanlega er þetta útihústóft en líklegar þó lítill kálgarður. Um 15 m norðan við tóftina er nokkuð áberandi, grasivaxinn hnúður eða upphækkun sem ekki er ljóst hvort er manngerður. Sá er um 2 m í þvermál, kúptur og um 1 m hár.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920

EY-014:005 Rjómalækur bæjarstæði býli 66°08.745N 18°53.182V

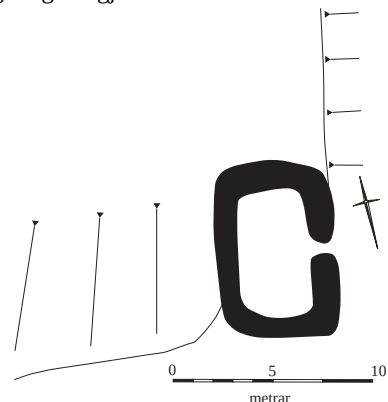
"Romalækur eður Riomalækur, forn eyðihjáleiga í vellinum, hefur ekki byggð verið yfir 40 ár.. Ekki má hjer aftur byggja, því heimajörðin má ekki skaparins án vera, þar með hlaupa snjóflóð oftlega á hjáleigustæðið." segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. "1802 er hjáleigan Rjómalækur (eða Staðarhólskot) sögð eydd af skriðum," segir í Jarðabók Johnsen 1847. "Sunnan við hólinn og túnið fellur lítill lækur, nefndur Rjómalækur; norðan hans á hólþala litlum stöð og hjábýlið Rjómalækur byggt á 16. eða 17. öld en stöðugt í auðn eftir 1640. Nefnist þar nú Kothóll," segir í örnefnalýsingu. Kothóll er alveg greinilegur og auðfundinn. Hann er um 100 m suður af bæjarhól 001, fast norðan við Rjómalæk en hátt í 50 m austan við sjávarbakka.

Túnrækt á Staðarhóli virðist aðeins hafa náð að Rjómalæk og má eiginlega segja að hann marki túnið að sunnanverðu. Leifar túngarðs 015 liggja til vesturs frá Kothól að sjávarbakka. Hóllinn er við rætur á háum, náttúrulegum malarhöfða.

Mikill og greinilegur, iðagrænn hóll. Hann er flatur að ofan en bratt niður af honum til suðurs og vesturs. Að norðan- og austanverðu fellur hann hins vegar saman við malarhöfðann. Að ofanverðu er þvermál hólsins um 30 m. Þar sjást engar mannvirkjaleifar og má ætla að hann hafi verið sléttaður. Utan í honum suðvestanverðum er hins vegar greinileg tóft í þónokkrum halla, einföld og um 9 x 6 m stór frá norðri til suðurs. Dyr eru á miðjum austurvegg. Veggir eru algrónir en standa býsna vel, allt að 0,7 m háir. Þótt tóftin sjálf líkist útihúsi er staðsetningin óvenjuleg í svo brattri brekku og má vera að þetta séu leifar kartöflugarðs frá 20. öld. Sennilega er Kothóll malarhóll að upplagi en ber þess þó greinileg merki að mannvirki hafi staðið á honum, sennilega um langa hríð.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: JÁM X, 10; JJ 1847, 285; Ö-Staðarhóll, 1

EY-014:006 Evangerverksmiðjan mannvirki 66°08.691N 18°53.398V

"Í byrjun þessarar aldar tóku að rísa síldarsöltunarstöðvar ásamt stórrí síldarbræðslu og nokkrum íbúðarhúsum á landskíka syðst í Staðarhólslandi. Í apríl 1919 féll snjóflóð úr fjallinu og sópaði burt öllum byggingum.." segir í Byggðum Eyjafjarðar. "Hafði [snjóflóðið 12.4.1919] sópað burtu síldarverksmiðjunni, íbúðarhúsunum

tveimur, sem búið var í, síldarhúsi Olav Evangers, sem stóð nokkru sunnar með sjónum, bryggjum og söltunarpöllum. Eftir stóð aðeins eitt hús, nyrzta byggingin, sem var mannlaus. .. Verksmiðjunni og öllu henni tilheyrandi hafði sópað burt, nema nyrzta húsinu og tveimur vanhúsum. Þar hafði kraftur flóðsins verið svo mikill, að handleggsgildir járnbjálkar í verksmiðjunni höfðu kubbazt sundur, eins og þeir væru hrífusköft, og múrveggjum og steypum undirstöðum véla hafði flóði velt, eins og það væri spilaborg, en sópað burtu geysipungum vélabáknum. Hafði þetta ýmist farið fram af bakkanum í sjóinn eða niður í geypistöra síldarþró. Bæði húsin, sem búið var í, voru sem þurrkuð burt. Af öðru húsinu, sem var mjög rammgjört, var aðeins eftir gólfið, að mestu óbrotið. Þarna fórust tvær fjölskyldur: Lars Sæther og kona hans Luise. Sæther hafði umsjón með verksmiðjunni og hafði búið þarna í nokkur ár í skrifstofuhúsi norður af verksmiðjunni, og Friðbjörn Jónsson, ásamt konu sinni, Guðrúnu Jónsdóttur, Dagssonar, og fóstursyni, Alfrið Alfriðssyni, átta ára. Þau bjuggu í húsi, er reist hafði verið úr tvíplögðum plönkum fyrir verkafólk. Það var austan við verksmiðjuna. .. Auk verksmiðjunnar og þeirra húsa, sem þegar eru talin, eyðilögðust tvö stór geymsluhús, síldarpallar, bryggjur, mikið af tunnum, mörg hundruð fót af lýsi, og höfðu þau brotnað í hundradatali í síldarþró verksmiðjunnar innan um vélarbrakið. Síldarþrænar voru tvær úr járnbennti steinsteypu. Framveggur syðri þróarinnar hafði sópazt í sjóinn, en sú nyrðri var sprungin. Aðaleigandi verksmiðjunnar var Gustav Evanger, en bróðir hans, Olav, átti stóra síldarstöð spölkorn sunnan við verksmiðjuna. Þar hafði allt sópazt burt, pallar, bryggjur og tvö eða þrjú pakkhús full af tónum síldartunnum." Í Siglfirskum sögubáttum segir: "Árið 1911 tók til starfa stór síldarbræðsluverksmiðja á sjávarbökkunum sunnan og neðan Staðarhóls. Þarna var áður búið að setja upp síldarútgerð og síldarsöltun. Að þessum framkvæmdum stóðu aðallega tveir norskir bræður, Gustav og Olav Evanger. Meðeigandi var fyrirtækið Thomas Morgan & Sohn í Hamborg og mynduðu þeir hlutafélag um verksmiðjuna. Félag þetta hét Siglufjörðs Sildolie & Guanofabrik A/S. Með verksmiðju þessari hófst stórrekstur í síldariðnaði á Íslandi. Í daglegu tali var verksmiðjan nefnd Evangerverksmiðjan. Starfsmannahús voru byggð þarna í norskum stíl. Myndaðist lítið þorp austan fjarðarins og blasti þessi byggð við kaupþúinu á Eyrinni. Fyrstu átta árin sem síldarverksmiðjan starfaði tók hún við mjög miklu af síld til bræðslu og skapaði mikil verðmæti." Geysimiklar leifar sjást enn af verksmiðjunni. Grunnurinn er rúmum 300 m norðan við landamerki Staðarhóls og Ráeyra en tæpa 300 m suður af bæjarhól 001.

Gróinn sjávarbakki. Geysimiklar mannvistarleifar sjást á svæði sem er alls um 120 x 50 m stórt frá norðri til

Rústir af verksmiðju Evangers (A) Ey-014:006, horft í norðvestur

suðurs. Í fyrsta lagi eru það sjálf verksmiðjuhúsin með leifum af síldarþró o.fl. (A), í öðru lagi leifar af húsgrunni austan við verksmiðjuna (B) og í þriðja lagi byggingaleifar (C) norðan verksmiðjugrunns. Leifar sjálfrar síldarverksmiðjunnar eru syðstar þessara mannvirkja og alveg á sjávarbakkanum. Þær taka yfir svæði sem er um 60 x 30 m stórt frá norðri til suðurs. Erfitt er að segja mikið um útlit húsanna af uppistandandi leifum, enda verður þeim ekki lýst hér í smáatriðum. Mikið af timbri hlýtur að hafa sópast burt í flóðinu og jafnvel verið hreinsað burt úr rústinni. Það sem eftir stendur eru steinsteyptir stólpar og veggir. Þegar rústin er

skaðuð frá sjónum kemur í ljós að bakkinn þar er upphlaðinn undir mannvirkinu, allt að 1,2 m hár. Grjót er í hleðslum. Þá hefur verið hlaðið upp á milli stólpa í framhliðinni, þ.e. þeirri hlið sem snýr í vestur. Sú hleðsla er úr múrsteinum og hefur látið á sjá í árunna rás, m.a. vegna ásóknar þörupilta sem gerðu sér að leik að mola hana niður. Því hafa dugnaðarforkarnir "World wide friends" tekið að sér að hlaða upp og múra hleðsluna undir stjórn Örlygs Kristfinnssonar, safnstjóra. Framan við verksmiðjuhúsið, rétt utan við sjávarmál sjást síðan leifar af steyptri þró, líkast til síldarþrónni sem getið er í heimild. Hún sést væntanlega misvel eftir því hvernig stendur á sjávarföllum en er a.m.k. 8 x 20 m stór frá norðri til suðurs, ferköntuð. 30-40 m norðan við verksmiðjuhúsið eru leifar annars mannvirkis (B) en þar sjást aðeins lágir stólpar afmarka svæði sem er um 20 x 10 m stórt frá

norðri til suðurs. Í heimild er talað um skrifstofuhús norðan við síldarverksmiðjuna og ekki ólíklegt að þetta séu leifar af því. Að lokum sjást leifar af húsgrunni samsíða verksmiðjuhúsinu að austanverðu og hefur væntanlega staðið íbúðarhús úr tvíplögðum plönkum, sem einnig er getið í heimild. Alls er grunnur þessi um 40 m langur, 10-12 m breiður sunnan til en nyrðri helmingurinn er mjórri, á bilinu 6-7 m. Til eru einhverjar ljósmyndir af verksmiðjunni, teknar úr fjarlægð, varðveittar á síldarminjasafninu á Siglufirði.

Hættumat: hætta, vegna mannaferða

Heimildir: BE 1990 I, 60; ÓJ II, 370-373; Siglfirskir söguþættir, 239

EY-014:007 þúst óþekkt

66°08.977N 18°52.869V

Rústalegur hóll er rúma 90 m norður af Lambhúsgerði 014.

Grösugur bakki. Hóllinn er lágur og ekki með skarpar brúnir en sker sig úr vegna grænku. Hann er á að giska 20 m í þvermál. Smábunga er framan við hólinn á sjávarbaknum og sömuleiðis er bunga sem gæti verið manngerð um 15 m norðvestur af, handan lækjar sem þar rennur. Mjög grösugar dældir eru norðan við hólinn. Engar heimildir eru þekktar um mannvirki á þessum slóðum en líklegt verður að teljast að mannvistarleifar leynist undir sverði.

Hættumat: engin hætta

EY-014:008 Hesthúsnes þúst hesthús

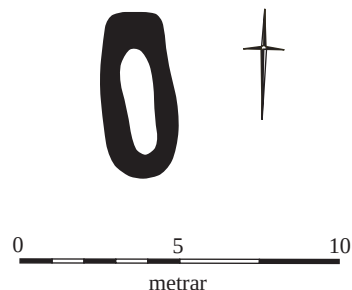
66°09.009N 18°52.814V

"Þar skammt utar er sem túnblettur nokkur þýfður og tóftarústir, nefnt Lambhúsgerði [014], og norðan tóftanna Lambhúslækur. Þá er og túnblettur meiri litlu utar og sem nes lítið hálent, nefnt Hesthúsnes. Tóftir eru hér nokkrar sumar fornar og því líkt sem býli hafi eitt sinn hér verið þó ókunnugt sé. Sunnan tóftanna fellur Hesthúslækur," segir í örnefnalýsingu. Staður sem virðist passa við þessa lýsingu er um 70 m norður af rústahól 007. Þar er þúst fremst á sjávarbakka.

Grösugur bakki. Óljósar rústaleifar sem sennilega eru eldri en bæði Ástukofi 013 og Lambhúsgerði 014. Um er að ræða þúst sem er um 8 x 6 m stór og smádæld í miðju hennar. Ekki er hægt að greina eiginlega vegg. Varla er hægt að fallast á þá ályktun Helga að þarna sé líklegt að hafi staðið býli. Þó er hugsanlegt að hann eigi í lýsingu sinni við bæði þessa þúst og þá sem er hér er skráð undir númerinu 007.

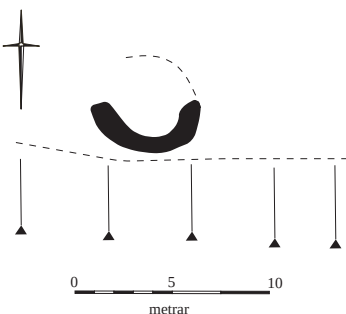
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 2

EY-014:009 Kvíalaut tóft kvíar

66°08.790N 18°52.956V

"Utan Staðarhóls er Kvíalaut, út frá henni Rekstrarholt ...," segir í örnefnaskrá. Enginn staður fannst sem fellur vel saman við lýsinguna. Þó er líklegast átt við tóft sem er fast norðanundir malarhöfðanum Staðarhól, þeim sem bærinn er kenndur við. Tóft þessi er um 80 m austur af bæjarhól 001. Grösug grund.

Tóftin er óljós og á kafi í grasi. Hún gæti hafa verið sporöskjulaga og þá líklega um 5 m í þvermál. Suðurhlið hennar er langskýrust, allt að 0,2-0,3 m há hleðsla en rétt markar fyrir austur- og norðurhlið. Dyr gætu hafa verið í vestur.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 1

EY-014:010 Staðarhólsbúð heimild um uppsátur

66°08.623N 18°53.462V

"Sunnan Grafalækjar [040] var Staðarhólsbúð var þar uppsátur en nú tóptir einar .." segir í örnefnaskrá. Nú sjást engar tóftaleifar sunnan við Grafalækinn. Hugsanlegt er að þær hafi horfið vegna ágangs sjávar. Á hinn bóginn er greinilegt tóft á norðurbakka lækjarins, sjá 025.

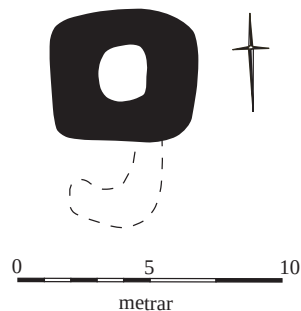
Heimildir: Ö-Staðarhóll, 2

EY-014:011 tóft heygryfja

66°08.791N 18°53.011V

Tóft, að öllum líkindum heygryfja, er rúma 40 m austan við bæjarhól 001. Tóftin er fast norðvestan við fánastöng sem reist hefur verið á Staðarhóli.

Grösugur hóll. Tóftin er um 5 x 5 m stór alls en í henni gryfja sem er um 2 m í þvermál og a.m.k. 2 m djúp eftir því sem séð verður nú. Hún er nærri því ferköntuð. Út frá henni gengur óljós hleðsla 3-4 m til suðurs.

Hættumat: engin hætta

EY-014:012 *Álfakirkja* örnefni huldufólksbústaður

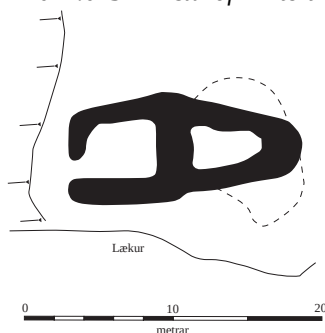
"Út og niður frá bæ var laut lítil fremst í bökkunum, nú hálfsgin og hrunin af, nefnd Álagaból [041]. Hefur þar á stóru svæði lengi ekki vogað verið að slá eða við neinu að hreyfa sakir ótta við hefndir huldra vætta, enda slík trú hér mjög ríkjandi. Litlu utar er klettastapi fram frá bökkunum, nefndur Álfakirkja; fram frá honum er blindsker lítið, nefnt Kollur," segir í örnefnaskrá. Álfakirkja er stakur klettastapi í sjó framundan bökkum um miðja vegu milli Ástukofa 013 og Lambhúsgerðis 014. Ekki er unnt að komast að klettinum til að hnitsetja hann, enda bakkarnir þverhniptir og háir og þar að auki nokkur sundtök út að honum. Álfakirkja er hátt í 10 m langur klettur sem liggur NV-SA, lægstur fremst en nær annars líklega 3-4 mannhæðum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 2

EY-014:013 *Ástukofi* tóft fjárhús

66°08.878N 18°53.003V

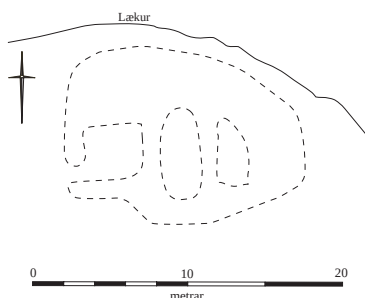
"Litlu sunnar [en Álfakirkja 012], rétt við tún og tæpt á bakkanum er fjárhústóft nefnd Ástukofi," segir í örnefnaskrá. Tóft sem passar ágætlega við þessa lýsingu er mjög tæp á sjávarbakka rúma 100 m norður af bæjarhól 001. Mjög grösugur bakki en mýrlendi er ofan við. Lækur rennur fast sunnan við tóftina. Aðeins eru um 2 m frá dyrum fram á þverhniptan sjávarbakka. Tóftin er mjög greinileg, tvískipt og snýr austur-vestur. Hún er alls um 15 m og 7 m breið. Vestar er hústóft, um 7 x 6 m að innanmáli með dyr syðst á vesturgafli. Hún er alldjúp og veggir þykkir. Framhald er á tóftinni til austurs og hefur sennilega verið heystæði þar. Það hefur verið um 6 x 4-5 m að innanmáli. Veggir eru algrónir og sér ekki í grjót. Varla hefur þessi kofi rúmað margar skjátur.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 2

EY-014:014 *Lambhúsgerði* tóft lambhús

66°08.927N 18°52.910V

"Litlu sunnar [en Álfakirkja 012], rétt við tún og tæpt á bökkunum, er fjárhústóft nefnd Ástukofi [013]. Þar skammt utar er sem túnblettur nokkur þýfður og tóftarústir, nefnt Lambhúsgerði, og norðan tóftanna Lambhúslækur," segir í örnefnalýsingu. Tóftir sem koma heim og saman við þessa lýsingu eru 10-15 m upp frá sjávarbakka, um 230 m norðan við bæjarhól 001. Þar er dálítill rústahóll og á honum tóft sem gætu verið leifar af lambhúsi. Hús er sýnt á þessum stað á túnakorti frá 1920. Grasi gróinn bakki, víða mýrlendur en þurr blettur á þessum stað. Rústahóllinn er um 15 x 10 m stór og snýr norður-suður. Hann er mest rúmlega 2 m á hæð suðaustarlega. Á honum er kafagras en þrátt fyrir það hægt að greina húsaleifar á hólnum. Greinilegust er hústóft vestast á hólnum, 6 x 6 m stór (4 x 4 m að innanmáli), með dyr syðst á vesturgafli. Norðurveggur tóftarinnar virðist geysipykkur en sennilega er hann ekki upphlaðinn heldur einungis bakki sem hefur myndast þegar tóftin var grafin niður í hólinn. Inni í tóftinni austast er mjög áberandi þúfa. Veggheðslur eru algrónar en allt bendir þó til að tóftin hafi lengi verið í notkun. Austan við hana vottar fyrir tveimur óljósum hólum, það vestara er um 5 x 2,5 m að innanmáli og snýr norður-suður. Hitt snýr eins en er heldur minna. Annað þessara hólfa gætu verið leifar af heygarði en þó er hugsanlega um að ræða mannvistarleifar sem eru eldri en hústóftin.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 2; Túnakort 1920

EY-014:015 garðlag túngarður

66°08.749N 18°53.208V

".. það er fornt ból og sér þar nokkuð til forna garða .." segir í örnefnaskrá. Leifar af túngarði sjást aðeins á einum stað á Staðarhóli. Þetta er skammt sunnan við Rjómalæk og um 120-130 m suður af bæjarhól 001. Grösugur túnjaðar. Garðurinn liggur frá rótum Kothóls 005 og vestur á sjávarbakkann. Hann er alls um 50 m langur, algróinn en býsna veglegur. Hann er víðast hvar vel rúmlega hálfur metri á hæð og grunnbreidd hans er yfirleitt rúmur metri.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 1

Túngarður á Staðarhóli Ey-014:014, horft í vestur.

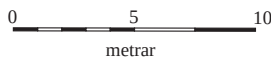
EY-014:016 tóft útihús

66°08.782N 18°53.004V

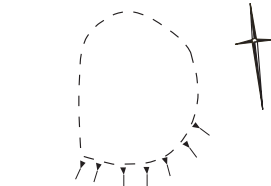
Tóft er uppi á Staðarhól, um 60 m upp og austur af bæjarhól 001. Hún er fast suðaustan við fánastöng sem reist hefur verið á Staðarhóli Grasi vaxinn hóll. Tóftin er einföld, 9 x 6 m stór frá austri til vesturs og hafa dyr snúið í vesturátt. Hún mjókkar mjög í þá áttina, fram að dyrum. Veggir eru algrónir og um 0,6 m háir þar sem mest er.

Hættumat: engin hætta

EY-014:017 þúst útihús

66°08.768N 18°52.991V

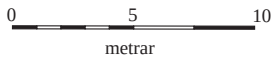

Óljós sporöskjulaga þúst er uppi á Staðarhóli, 10-15 m ASA af tóft 019.

Gróinn höfði en harðlendur og gróska lítil.

Þústin er 6 x 5 m stór frá norðri til suðurs en hefur ekki eiginlega vegg þótt um greinilegar mannvistarleifar sé að ræða. Þústin fjarar út í norðurátt.

Hættumat: engin hætta

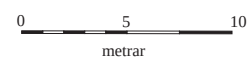
EY-014:018 tóft útihús

66°08.767N 18°53.075V

Tóft, sennilega af útihúsi, er uppi á Staðarhól, þ.e. malarhöfðanum sem bærinn er kenndur við. Hún er um 70 m SA af bæjarhól 001. Tóftin er ekki sýnd á túnakorti frá því um 1920. Gróinn höfði en harðlendur og gróska lítil.

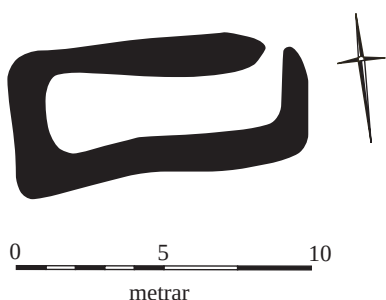
Tóftin er tvískípt, alls um 14 x 7 m frá norðri til suðurs. Sennilegt virðist að skepnuhúsi hafi verið norðan við en heygarður eða jafnvel hlaða áföst að sunnan. Húsið er um 7 x 5 m stórt, opið í vesturátt. Hólfíð sunnan við er einnig opið í suður en líka er á því op nálægt suðausturhorni. Hleðslur eru algrónar en standa vel, allt að 1 m á hæð.

Hættumat: engin hætta

EY-014:019 tóft útihús

66°08.775N 18°52.994V

Tóft, hugsanlega af útihúsi, er 50-60 m NA af tóft 018, uppi á Staðarhóli.

Gróinn höfði en harðlendur og gróska lítil. Fánastöng hefur verið reist 20-30 m norðvestan við.

Veggir tóftarinnar eru frekar veigalitlir og gæti hún verið eldri en aðrar tóftir á sama svæði. Hún er 10 m löng og snýr austur-vestur, 4 m breið austast en breiðar lítillega þegar vestar dregur, allt upp í 5 m. Dyr eru í NA-horni. Suðurveggur tóftarinnar er dálítið sveigður. Veggir eru annars algrónir svo að hvergi sést í grjót.

Hættumat: engin hætta

EY-014:020 þúst móstæði

66°08.569N 18°53.343V

Tvær iðagrænar þústir eru ofarlega í mýrinni sunnan við Grafarlæk. Þær eru um 500 m suður af bæjarhól 001. Mýrlendi. Ekki er beinlínis tóftarlag á þústunum, fremur líkjast þær hrúgöldum og gætu raunar verið leifar eftir möhruka. Í það minnsta tengjast þær líkast til mógröfunum sem eru neðar við Grafarlækinn, sjá 040. Báðar eru þær rúmlega 6 x 4 m, að stærð frá norðri til suðurs og um 8 m á milli þeirra frá austri til vesturs.

Hættumat: engin hætta

EY-014:021 gerði kálgarður

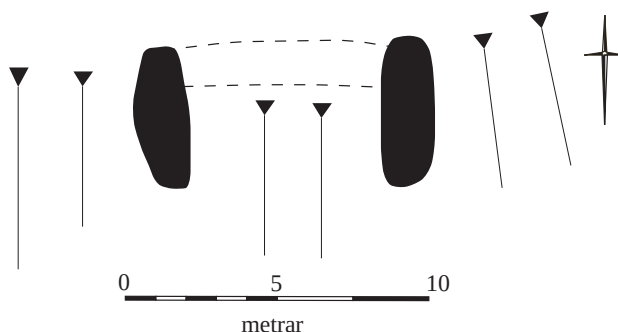
66°08.729N 18°53.079V

Gerði, sennilega leifar af kálgarði, er sunnan í Staðarhól, melhöfðanum sem bærinn er kenndur við. Þetta er skammt ofan eða norðan við Rjómalæk og um 140 m suðaustur af bæjarhól 001.

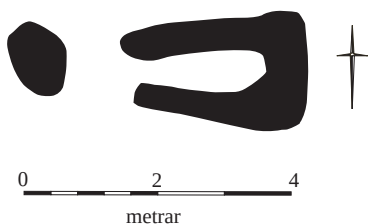
Í snarbrattri, grasivaxinni en þó fremur gróðurryrri brekku sem hallar mót suðri.

Tóftin er greinileg en gróskulítill, ferköntuð og einföld, um 10 x 5 m stór frá austri til vesturs. Suðurbrún hennar sést ekki og ekki víst að hleðsla hafi verið þeim megin. Norðurbrún er einnig ógreinileg uppi á hólbarminum. Hleðslur eru almennt um 0,5 m háar og sést ekki í grjót í þeim. Veggjaþykkt er um 1 m.

Hættumat: engin hætta

EY-014:022 tóft útihús

66°08.892N 18°52.969V

Agnarsmá kofatóft er 30-40 m norður af Ástukofa 013.

Gróinn sjávarbakki. Tóftin er 3 x 2 m stór, snýr austur-vestur og op snýr í vestur, í átt að sjávarbakkanum. Áberandi þúfa er um 2 m framan við vesturendann. Tóftarveggirnir eru algrónir, mest um 0,8 m háir.

Hættumat: engin hætta

EY-014:023 náma mógrafir

66°08.860N 18°52.969V

Mógrafir eða e.t.v. torfristussvæði er fast norðan við Staðarhólstún, t.d. sjást ummerki rúma 100 m norður af bæjarhól 001. Gljúpt mýrarsvæði sem étur sig inn í túnið að norðanverðu.

Mörk svæðisins eru ekki allsstaðar ljós en það hlýtur þó að vera a.m.k. 60 x 40 m stórt. Grafirnar eru ekki samfelldar en víða sjást þó skurðir þar sem efni hefur verið tekið. Erfitt er að dæma um hvort mótak er á staðnum eða hvort þarna hefur verið rist torf.

Hættumat: engin hætta

EY-014:024 náma mógrafir

66°08.527N 18°53.528V

Miklar mógrafir eru fast utan eða norðan við landamerki Staðarhóls að sunnanverðu, norðvestan við Bræður, en það eru landamerkjasteinar. Grafirnar eru rúma 600 m suður af bæjarhól 001.

Mýri, vaxin stór. Girðing er á landamerkjum.

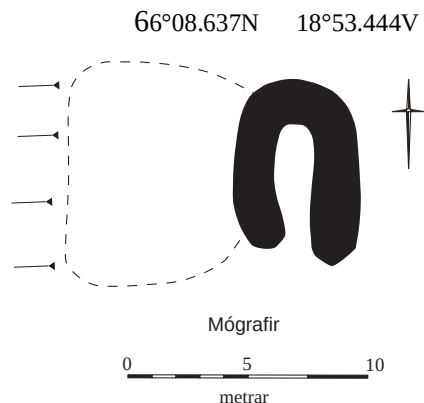
Grafirnar ná yfir svæði sem er allt að 70 x 50 m stórt frá norðri til suðurs. Þær eru að mestu uppgrónar en allt að rúmum metra á dýpt. Kantar eru reglulega skornir og augljóslega ekki mjög langt síðan mór var tekinn á þessum stað. Hugsanlega hefur það verið í tengslum við síldarvinnsluna eða frá þéttbýlinu á Siglufirði.

Hættumat: engin hætta

EY-014:025 tóft óþekkt

Tóft er á norðurbakka Grafalækjar [040], 70-80 m sunnan við leifar Evangersverksmiðju, sjá 006. Mógrafir eru bæði fast sunnan og austan við tóftina og mýrlendi talsvert en þó virðist tóftin vera á þurru bletti. Tóftin er reisuleg og tvískipt, alls um 11 x 10 m stór. Austar er hin eiginlega hústóft, um 7 x 5 m stór frá norðri til suðurs og snúa dyr í suðurátt, að mógröfum sem þar eru. Hleðsluhæð er mest um 0,8 m en veggir algrónir. Vestan við tóftina, á sjávarbakkanum, er lágreistur stallur sem er um 10 x 6 m stór og snýr hann norður-suður. Troðningur liggur nú yfir þann hluta tóftarinnar. Hugsanlega er tóftin af mókofa, þ.e. geymslu fyrir mó, en einnig er mögulegt að hún tengist sjósókn, enda mun hafa verið lent við Grafalækinn (sjá Staðarhólsbúð 010).

Hættumat: engin hætta

EY-014:026 heimild um landingu

Í Jarðabók Árna og Páls árið 1712 segir: Heimræði er hjer og lending góð og so skipsuppsátur, en ekkert skip gengur hjer nú, sakir efnaleysis ábúanda." Ekki er vitað hvar þessi landing var og ekki er minnst á landingar í örnefnalýsingu. Lending hlýtur þó að hafa verið við mynni Grafarlækjar - þar er í það minnsta talað um uppsátur, sjá 010.

Heimildir:JÁM X, 10

EY-014:027 *Selvíkurgarður* garðlag vörslugarður

66°09.496N 18°51.791V

"Út og upp frá Selnesi gengur Kálfsdalur austur og suðaustur í fjöllin en sunnan við mynni hans garður forn og mikill ofan úr fjallsöxlinni að sjó um norðurbrún Selness; mun hann nefnst hafa Selvíkur- eða Selnesgarður," segir í örnefnaskrá. Garðurinn er ekki áberandi en sést þó. Austurendi hans er um 170 m austan við Selnesvitann, sunnan við Selá. Mestan part liggur garðurinn um mýri.

Garðurinn liggur fyrst til vestnorðvesturs, hér um bil í stefnu á vitann en sveigir svo í norðvestur að Selánni og hverfur þar. Hann er rúmir 50 m á lengd og á bilinu 1,5-2 m á breidd en hæðin ekki nema 0,3 m hár, sennilega torfhlaðinn, í það minnsta sést hvergi í grjóti. Garðurinn er ekki mjög auðfundinn, enda fellur hann vel inn í umhverfið og litamunur á honum og mýrinni umhverfis er nánast enginn.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Staðarhóll, 3

EY-014:028 *Staðarhólssel* tóft óþekkt

66°09.593N 18°51.750V

"Á Selnesi hefir verið Staðarhólssel, einnig líklega verbúðir og uppsátur í Selvík. Norðan þess hér eru og sagnir um býli um eina tíð og bæ reisti hér hinn frægi sjógarður Jón "austi" Ólafsson frá Staðarhóli 1820-

25 og var hér einbúi um sinn. Loks voru hér beitarhús fá ár eftir 1893 og stendur nú á rústum þeirra Selnesviti," segir í örnefnalýsingu. Hugsanlegar tóftaleifar eru frammi á háum sjávarbakka hátt í 200 m norðaustan af Selnesviti. Þær eru einna fornlegastar þeirra minja sem enn sjást á nesinu og gætu hugsanlega verið af Staðarhólsseli fremur en af verbúðum sem hefði frekar mátt búast við þar sem betra aðgengi er að sjónum. Fleiri minjar á Selnesi eru skráðar undir sérnúmerum (029--034) en örðugt að koma þeim heim og saman við lýsingu örnefnaskrár. Sumar kunna að tengjast selstöðu eða beitarhúsanytjum, aðrar verbúðum eða búsetu Jóns austa.

Á þessum stað hækka bakkarnir skyndilega og þá þrýtur loks skammt norðan við tóftina og við tekur brött fjallshlíð. Tóftaleifarnar eru mjög óljósar og hlaupnar í þúfur og sennilega hefur líka brotnað framan af þeim. Þó sést þúfnahlaup með djúpri skál í miðju og er gróska töluverð. Alls er svæðið um 10 x 7 m stórt frá austri til vesturs.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir:Ö-Staðarhóll, 3-4

EY-014:029 tóft+garðlag útihús

66°09.531N 18°51.872V

"Á Selnesi hefir verið Staðarhólssel, einnig líklega verbúðir og uppsátur í Selvík. Norðan þess hér eru og sagnir um býli um eina tíð og bæ reisti hér hinn frægi sjógarður Jón "austi" Ólafsson frá Staðarhóli 1820-

25 og var hér einbúi um sinn. Loks voru hér beitarhús fá ár eftir 1893 og stendur nú á rústum þeirra Selnesviti," segir í örnefnalýsingu. Tóft sem virðist af útihúsi er efst á Selnesi, um 40 m austan við vitann. Fleiri minjar á Selnesi eru skráðar undir sérnúmerum (030-034) en örðugt að koma þeim heim og saman við lýsingu örnefnaskrár: Sumar kunna að tengjast selstöðu eða beitarhúsanytjum, aðrar verbúðum eða búsetu Jóns austa.

Tóftin er reist þversum á gömlum hálfgrónum skriðtaumi.

Tóftin er einföld, alls um 9 x 6 m stór og snýr norður-suður. Veggir eru um 0,8 m háir og op í suðurátt. Svo virðist sem garður hafi verið hlaðinn frá rótum skriðunnar um 5 m norðvestan við tóftina. Hann má rekja 10-15 m til norðvesturs, fram á sjávarbakkann. Garðurinn er algróinn, 1 m breiður og 0,3 m hár.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 3-4

EY-014:030 tóft útihús

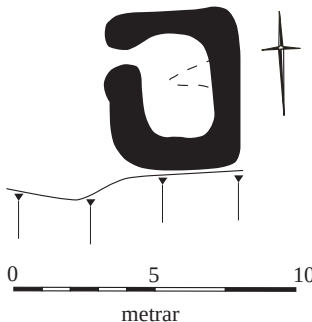
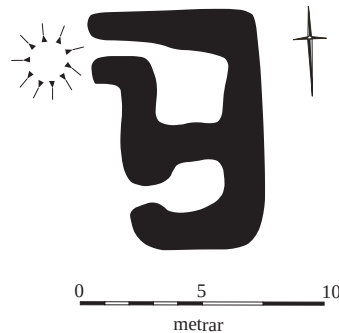
66°09.537N 18°51.930V

"Á Selnesi hefir verið Staðarhólssel, einnig líklega verbúðir og uppsátur í Selvík. Norðan þess hér eru og sagnir um býli um eina tíð og bæ reisti hér hinn frægi sjógarpur Jón "austi" Ólafsson frá Staðarhóli 1820-

25 og var hér einbúi um sinn. Loks voru hér beitarhús fá ár eftir 1893 og stendur nú á rústum þeirra Selnesviti," segir í örnefnalýsingu. Tvískipt tóft, sennilega af útihúsi, er á Selnesi 30-40 m austur af beitarhúsatóft 032. Fleiri minjar á Selnesi eru skráðar undir sérnúmerum (sjá 028-034) en örðugt að koma þeim heim og saman við lýsingu örnefnaskrár. Sumar kunna að tengjast selstöðu eða beitarhúsanytjum, aðrar verbúðum eða búsetu Jóns austa. Grasi gróid vallendi.

Tóftin er tvískipt, alls um 10 x 5 m stór frá norðri til suðurs. Syðra hólfið er heldur minna en það nyrðra. Ekki er op á milli hólfa en bæði hafa þau dyr í vesturátt. Það er engu líkara en smágöng séu frá útgangi norðurhólfs, í það minnsta gengur smátota út frá því til vesturs. Áberandi þúfa eða nabbi er þar fyrir framan. Veggir tóftarinnar eru fremur myndarlegir og miklir um sig en algrónir, víðast um 1 m á hæð. Um 10 m suðaustar er lítill, sporöskjulaga tóft, um 5 x 4 m stór.

Hættumat: engin hætta

EY-014:031 tóft útihús

66°09.532N

Steyptur húsgrunnur er skammt austan við beitarhúsatóft 032. Ekki er ólíklegt að það séu undirstöður undan íbúðarhúsi vitavarðar. Um 10 m suðaustur af honum er tóft á lækjarkakka, sennilega útihústóft.

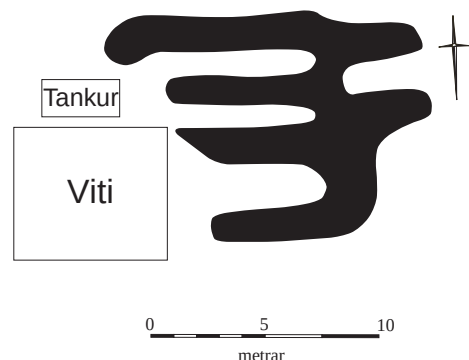
Grasi gróid vallendi. Fremur bratt er frá tóftinni til suðurs, niður að læknum. Tóftin er einföld, 6 x 5 m stór frá austri til vesturs, nærri því ferköntuð. Dyr sjást norðarlega á vesturvegg. Veggjahæð er um 0,6 og hvergi sér í grjót.

Hættumat: engin hætta

EY-014:032 tóft beitarhús

66°09.545N 18°51.976V

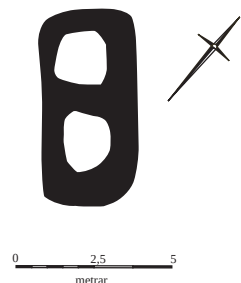
"Á Selnesi hefir verið Staðarhólssel, einnig líklega verbúðir og uppsátur í Selvík. Norðan þess hér eru og sagnir um býli um eina tíð og bæ reisti hér hinn frægi sjógarpur Jón "austi" Ólafsson frá Staðarhóli 1820- 25 og var hér einbúi um sinn. Loks voru hér beitarhús fá ár eftir 1893 og stendur nú á rústum þeirra Selnesviti," segir í örnefnalýsingu. Beitarhúsatóftin er enn greinileg fast austan við Selnesvita og hefur sennilega aðeins skemmst að litlu leyti við byggingu hans. Grasi vaxið nef er sunnan við Selnesvita og grösugt allt í kring. Tóftin ber með sér að vera ungleg og er á kafi í grasi. Hún skiptist í 3 hólfi og er alls um 15 x 10 m stór frá austri til vesturs. Nyrst og næst vitanum er aðalhólfið, sýnilega sjálf fjárhúsin, tvær krær og garði á milli. Sennilega er þetta hólfi óspillt að mestu, í það minnsta norðantil, og hefur alls verið um 10 m langt en 6-7 m breitt, snýr A-V og hafa dyr snúið í vestur. Sunnan við það eru leifar af einföldu hólfi, um 7 x 4 m stóru frá austri til vesturs

en vitinn er eiginlega byggður inn í vesturendann á því og er það því verst farið af tóftinni. Sennilega hefur það verið jafnlangt og hólfið með garðanum. Þriðja hólfið er síðan beint austur af fjárhúsinu, sennilega leifar af heygardi eða hlöðu. Það er um 4 x 4 m stórt að utanmáli og opið í austurátt. Veggir eru allir algrónir en stæðilegir, víðast um 1 m á hæð.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 2-3

EY-014:033 tóft heystæði 66°09.526N 18°52.001V

Tvískipt, lágreist tóft er á lækjarbakka gegnt Selnesvita, um 30 m norðvestur af meintu heystæði 034.

Grösug brekka mót vestri.

Tóftin er gróin en gróskulaus, m 6 x 3 m stór frá NV-SA. Skiptingin er hér um bil í tóftinni miðri en ekki sjást dyr, hvorki á millivegg né útveggjum. Veggjahæð er um 0,3 m. Sennilega er tóftin af heystæði.

Hættumat: engin hætta

EY-014:034 tóft heystæði

66°09.514N 18°51.967V

Stök tóft er skammt sunnan við læk sem rennur skammt sunnan við Selnesvita, rúma 50 m suður af vitanum.

Grösug brekka mót vestri.

Tóftin er einföld, um 5 x 3 m stór, frá austri til vesturs og líkist helst heystæði. Engar dyr sjást á henni. Veggir eru 0,3-0,4 m háir og grillir í grjóti í þeim hér og þar.

Hættumat: engin hætta

EY-014:035 tóftir

66°08.592N 18°53.538V

Í örnefnalýsingu segir: "Suður frá Rjómalæk eru sjávarbakkar lægri, nefnist þar Olnbogi. Þar var um og eftir 1910 reist síldarverksmiðja og söltunarstöðvar 2 en allt fórst í snjóflóði vorið 1919 ásamt fleiri byggðum og 9 mönnum, féll hér og annað slíkt voðafloð 1839. Koma þau úr suðvesturhlíð Ytri-

Staðarhólshnjúks og fram úr Skollaskál." "Aðaleigandi verksmiðjunnar var Gustav Evanger, en bróðir hans, Olav, átti stóra síldarstöð spölkorn sunnan við verksmiðjuna. Þar hafði allt sópazt burt, pallar, bryggjur og tvö eða þrjú pakkhús full af tómun síldartunnum," segir í Skriðuföllum og snjóflóðum. Það eru væntanlega undirstöður húsa Olavs sem sjást um 200 m sunnan við grunn síldarverksmiðjunnar.

Gróinn sjávarbakki en víða er mýrlent ofan við.

Á staðnum sjást leifar, sennilega undan a.m.k. tveimur húsum auk bryggju. Alls ná þær yfir svæði sem er um 140 m langt

norður-suður en 20-30 m breitt. Lýsingin hefst syðst. Þar er áberandi þúst (A) alveg frammi á sjávarbakkanum sem hlýtur að vera manngerð, 12 x 8 m stór frá norðri til suðurs. Hún er á kafi í grasi og ekki greinilegt lag á henni. Önnur þúst (B) er 30-40 m norðar. Hún er einnig of regluleg til að geta verið náttúruleg. Hún er um 10 x 7 m stór frá austri til vesturs. Hvorki sjást grjóti né steypuleifar í þústum A og B en mikil gróska er í þeim báðum. Greinilegustu leifarnar (C) eru um 10 m fyrir norðan B og rennur smálækur til sjávar á milli þeirra. Þetta er greinilegur grunnur undan húsi, myndaður af 7 steypustöplum. Af þeim að dæma hefur húsið verið um 6-7 m langt norður-suður en 5 m breitt. Iðagræn þúst er vestan við grunninn en hún er nánast að öllu leyti komin fram af sjávarbakkanum. Að lokum sjást steypuleifar, sennilega undan bryggju, um 70 m norðan við grunn C. Eðli málsins samkvæmt sjást þær misvel eftir því hvernig stendur á sjávarföllum. Um er að ræða tvær samhliða

Steiptir stöplar undan húsum 0035, horft í vestur.

undirstöður sem ganga til vesturs, út í sjó, og eru um 10 m á milli þeirra. Sú syðri er hærri, allt að 1,5 m.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 1; ÓJ II, 373

EY-014:036 náma mógrafir

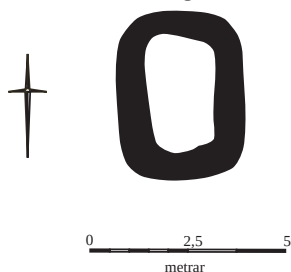
66°08.607N 18°53.487V

Sennilega hefur verið tekinn mór utan í bakkanum 40-50 m norðan við steipta stöpla undan síldarstöð 035.

Mýrlendi.

Ein greinileg gróf sést beint ofan við leifar af bryggju og er hún um 10 x 5 m stór frá norðri til suðurs. Hún er opin í vesturátt og hefur vatn runnið þar frá. Dýpt er allt að 1 m. Hugsanlega eru einnig mógrafir sunnan við þessa gróf þótt það sé ógreinilegra.

Hættumat: engin hætta

EY-014:037 tóft móstæði

66°08.617N 18°53.487V

Tóft sem gæti verið tengd mótekju er hér um bil beint austur af bryggjuleifum 035 en tæpa 30 m norðaustan við mógróf 036.

Þurr blettur en mýrlendi er víða í kring.

Tóftin er um 5,5 x 3,5 m stór frá norðri til suðurs og mest um 0,4 m há. Veggir eru mjög litlir um sig og bendir það helst til að tóftin sé af hey- eða mótóft.

Hættumat: engin hætta

EY-014:038 þúst móstæði

66°08.609N 18°53.389V

Íðagræn þúst er fast norðan við Grafalæk 040, um 80 m norðvestur af þústum 020.

Grasi gróið svæði, víða mýrlent umhverfis.

Þústin er um 5 x 4 m stór frá norðri til suðurs og mest um 1 m há að vestanverðu. Sennilega tengist hún mótekju, enda eru miklar mógrafir bæði sunnan og vestan við tóftina, væntanlega meðal þeirra sem Grafalækur er kenndur við.

Hættumat: engin hætta

EY-014:039 tóft stekkur

66°09.180N 18°52.374V

Lítill tóft, sennilega stekkur, er um miðja hlíð 850 m norður af bæjarhól 001.

Grösugar, mýrlendar engjar í smáhalla mót vestri. Smáspýja hefur runnið úr fjallinu nýlega og farið niður skammt norðan við tóftina. Stikuð gönguleið liggur meðfram bakkanum 15-20 m vestar.

Tóftin er tvískipt, alls 7 x 5,5 m stór. Nyrðra hólfið er um 7 x 3 m að utanmáli frá austri til vesturs en minna hólfið áfast því að sunnan og er það um 4 x 2,5 m stórt að utanmáli. Dyr sjást norðan til á stóra hólfinu en annars hvergi op, ekki á milli hólfa. Ekkert náttúrulegt aðhald er á staðnum. Veggir eru algrónir og víðast um 0,4 m á hæð. Ekkert bendir til að stekkurinn hafi verið endurbyggður og gæti jafnvel verið aðeins eitt byggingarstig. Útlit tóftarinnar og fjarlægð hennar frá bæ bendir helst til að hún gæti verið af stekk.

Hættumat: engin hætta

EY-014:040 Grafalækur náma mógrafir

66°08.629N 18°53.423V

"Sunnan við Olnboga er Grafalækur, svo nefndur af mógröfum miklum í Staðarhólsengi," segir í örnefnalýsingu. Grafalækur rennur til sjávar um 70 m sunnan við leifar af síldarverksmiðju Evangers, sjá 006.

Lækurinn rennur um mýri. Töluvert miklar mógrafir sjást víða við Grafalækinn en hvað mestar nálægt mynni hans. Þar er sundurgrafið svæði beggja vegna lækjar sem er að minnsta kosti um 40 x 20 m stórt frá austri til vesturs. Að auki sjást víða stakar grafir í námunda við lækinn.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Staðarhóll, 2

EY-014:041 Álagabólfi

álagablettur

"Út og niður frá bæ var laut lítil fremst í bökkunum, nú hálfsgin og hrunin af, nefnd Álagabolli. Hefur þar á stóru svæði lengi ekki vogað verið að slá eða við neinu að hreyfa sakir ótta við hefndir huldra vætta, enda slík trú hér mjög ríkjandi. Litlu utar er klettastapi fram frá bökkunum, nefndur Álfakirkja [012]; fram frá honum er blindsker lítið, nefnt Kollur,"segir í örnefnaskrá. Álagabolli er vætanlega horfinn nú. Hann hlýtur þó að hafa verið innan við 200 m norður af bæ.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir:Ö-Staðarhóll, 2

EY-015 Siglunes

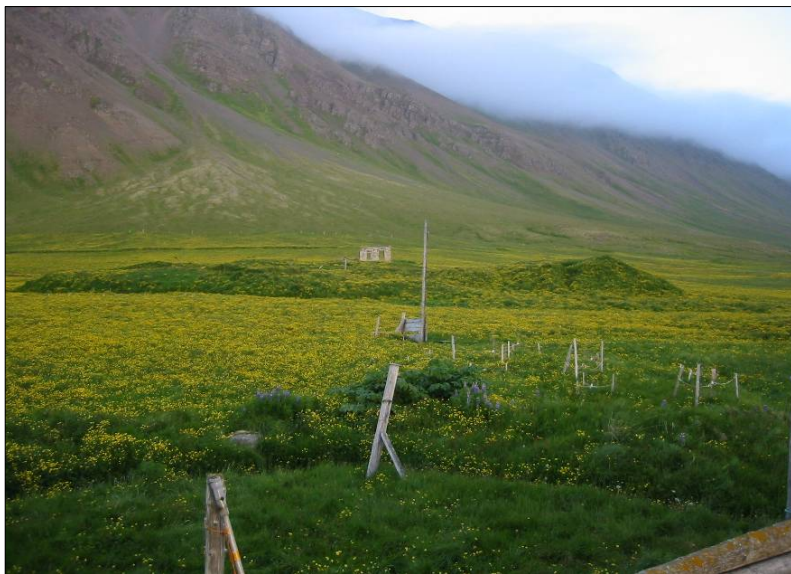
30 hdr, 1712, hálfkirkja. Hólastólseign. 1374: á Hólakirkja "Medr Reyðaraa ok siglunesi oll Reka gogn." - DI III, 277. 1449 á Hólakirkja "Jtem siglanese vij kvgyllde l. xvj vetter fiska oc skipstada." DI V, 38. 1525 er Siglunes talið meðal Hólastólseigna - DI IX, 301. 1550 á Hólakirkja "Med Ciglunese .ix. kugillde. landskyllid .ij. c." DI XI, 862. 1569: "Med Siglunese landsk. .ij. c. kug. .v." DI XV, 229. 1570: Med Siglunese .v. kug." DI XV, 460. 1712 er jörðin einnig nefnd Seglnes. Hjáleigur 1712, Brandshús í byggð, Glaumbær, Grænatóft, Króksskáli og tólf nafnlausar þurrabúðir allar í eyði. JÁM X, 16-17. "Stóðu þar fjölmörg sjóbýli og höfðu mög þeirra dálitlar grasnytjar. Má segja að á Siglunese hafi verið fyrsti vísir að þorpi á Norðurlandi." Í eyði frá 1970. BE 1990 I, 61. Helgi Guðmundsson setti fram kenningar um býli sem hann nefndi "Gnúp" austan við Siglunes. Ö-Gnúpur

1712: "Túninu spilla tvö skriðuföll úr fjallinu með leirsáburði til stórs skaða, og so jetur vatnsagi allvíða úr rótina. Engið, sem liggur niður í nesinu og bæði var gott og mikið, er mikinn part eyðilaggt af grjóts og sands áburði, og er síðan lítið engjatak og slitrótt og mjög blautt og leirrunnið á dalnum. úthagar eru nægir." JÁM X, 16 1920: Tún 11,8 ha.

EY-015:001 Siglunes bæjarhóll bústaður

66°11.498N 18°50.289V

Bæjarhóllinn á Siglunese er nálægt miðju túni, tæpa 100 m suðaustur af Þormóðshúsi. Hluti af honum nefndist Mylnuhóll eða Mylluhóll sbr. örnefnalýsingu: "Suður frá bæ er og Mylnuhóll; var þar áður vindkvörn." Á bæjarhólnum standa enn að hluta veggir síðast íbúðarhússins berstrípaðir.

*Bæjarhóll á Siglunese Ey-015:001, horft í suðaustur.
Totan lengst til hægri er Öskuhóll.*

Allt umhverfis er gróskumikið tún. Vegarslóði austur að víta liggur yfir hólinn til NA heldur sunnan við miðju. Lækur rennur í mjórri rás með hólum að vestan. Myndarlegur bæjarhóll er í Siglunese og er hann um 80 x 70 m stór og snýr norður-suður. Hæsti hluti hans er tota sem nefnist Öskuhóll og er suðvestast, allt að 4 m hár. Ekkert bendir til að náttúrleg hæð sé undir bæjarhólnum og hann því sennilega upphlaðnar mannvistarleifar að nær öllu leyti. Í Öskuhólinn hefur verið gerð súrheysgryfja norðvestantil og að auki grafin í hann kartöflugeymsla með dyr

mót suðri. Sennilega er því þessi hluti bæjarhólsins verst farinn. Leifar síðasta íbúðarhússins eru austast á hólnum og lafir enn uppi einn steypur veggur. Undir hússtæðinu er hóllinn einna hæstur að Öskuhól undanskildum. Íbúðarhúsið hefur alls verið um 8 x 8 m að grunnfleti. Enn sjást leifar eldavélar í rústinni miðri. Lægð er í bæjarhólnum um miðbikið frá NV-SA. Norðvestast á hólnum sjást leifar tóftar sem hefur verið um 6 x 5 m stór og snúð austur-vestur. Hún er alveg opin í austurátt. Veggjahæð er allt að 80 cm. Þar norðan við er steypur grunnur undan húsi á kafi í grasi, um 8 x 5 m stór frá norðri til suðurs. Nyrsta tota hólsins er fremur kúpt að sjá og minnir á öskuhól - ekki ólíklegt að ösku hafi einnig verið kastað þar. Í þennan hól hefur einnig verið gerð gryfja, sennilega fyrir súrhey. Hún er 3-4 m í þvermál og 1-2 m djúp. Austan við hana liggur vegur út að víta og áfram allt á Reyðará. Hóll sem telja má hluta af bæjarhól nefnist Mylluhóll. Hann er beint sunnan við Öskuhól, aðskilinn með vegi. Mylluhóll sker sig nokkuð frá öðrum hlutum hólsins, enda kúptur og um 5 m í þvermál. Á honum var vindmylla löngu fyrir tíð Önnu Björnsdóttur (f. 1921) en hún telur sig muna eftir myllusteini úr myllunni. Hóllinn er um helmingi lægri en Öskuhóll en gæti þó vel verið öskuhaugur að stofni til. Raunar er ekki útilokað að Öskuhóll og Mylluhóll hafi verið samtengdir áður en samhengi þeirra var rofið af

veginum sem liggur yfir hólinn.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Túnakort 1920; Ö-Siglunes, 2

EY-015:002 *Kirkjuhóll* þúst kirkja

66°11.462N 18°50.282V

SIGLUNES VIÐ SIGLUFJÖRD (E)

[1429]: [1] prestur; DI IV 381

[1461]: 1 prestur DI V 360

31.5.1476: Jörðin Hóll í Siglufirði er í Sigluneskirkjusókn. DI VI, 73

1.8.1476: Jörðin Hóll í Siglufirði er í Siglunesþingum. DI VI, 85

18.4.1486: Jörðin Hóll í Siglufirði er í Sigluneskirkjusókn. DI VI, 564, 565

10.11.1488: Jörðin Skarðsdalur í Siglufirði er í Sigluneskirkjusókn. DI VI, 644

18.8.1492: Skarðsdalur er í Sigluneskirkjusókn. DI VII, 128

21.3.1575: Sigluneskirkja lögð til Kvíabekkjara, en vafasamt að það hafi komið til framkvæmda; (PP, 265) [konungsbréf]

e. 1614: Aðalkirkjan flutt að Hvanneyri; (PP, 265)

1712: Hálfkirkja er hjer og embættað, þá heimamenn eru til sakramentis, en áður, alt til daga Guðbrands biskups, var þetta kirkjustaður og beneficium; JÁM X: 15

17.5.1765: Sigluneskirkja lögð niður; (PP, 265) [konungsbréf]. "Sunnan kirkjugarðs er Kirkjugarðsdagsláttá austur frá honum Kirkjuhóll, stakur hólballi en neðarlega í túni Kirkjulækur. Túnið upp frá bæ, hin forna skriða, nefnist Sléttivöllur, suður og niður frá bæ Tveggjadagavöllur, en neðan bæjar og öskuhaugs Beinategur," segir í örnefnaskrá. Samkvæmt Önnu Björnsdóttur var kirkjan talin hafa staðið þar sem nú er mjög lágur hóll fast sunnan við bæjarhól 001. Annar hóll virðist þó passa betur við lýsingu örnefnaskrár, sjá 031 sem er 30-40 m austar.

Mjög grösugt tún. Vegarslóði sem liggur suður túnið liggur yfir hólinn vestanverðan.

Mjög lágur og lítt áberandi hóll. Hann var sléttur á sínum tíma skv. Önnu Björnsdóttur en hún minnst þess að séð hafi móta fyrir leiðum og hringlaga garði í kring. Suðurbrún hans er nokkuð skýr, liggur í boga austur-vestur en aðrar hliðar renna saman við túnið umhverfis. Hóllinn er sléttur að ofan og rís mest um 0,8 m yfir túnið sunnan við. Erfitt er að gefa upp nákvæma stærð á hólnum en þó má ætla að hann sé hér um bil 15-20 m í þvermál. Skv. Önnu Björnsdóttur kom upp hella með stöfum á þegar hóllinn var sléttur, væntanlega legsteinn. Ekki er vitað til þess að bein hafi fundist en örnefnið Beinategur bendir þó sterklega til þess.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: DI; PP; JÁM; Ö-Siglunes, 1

EY-015:003 *Grænatóft* heimild um býli

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Grænatóft og Kroks skále [004] heita 2 fornar eyðihjáleigur, önnur út frá bænum, en önnur austur frá, báðar utan túns. Um þær er alt hið sama að segja og áður er skrifað um Glaumbæ [029], að þær hafa ekki byggt frá gamalli tíð. Ekki má hjer aftur byggja, því túnin eru komin í hrjóstur og móa." Ekki er vitað hvar Grænatóft var og engin sérstök ummerki sjást út eða austur frá bæ sem tengja mætti við hjáleigubbyggð. Helgi Guðmundsson segir í örnefnalýsingu Gnúps, býlis sem hann taldi að hefði verið austan undir Nesnúp: "Nokkuð út frá hinu forna býli norðaustan við Gnúpinn er Sauðahvammur; vestan við hann Háasteinskriða; er Hásteinn, er þar stóð lengi nú horfinn. Þar skammt utar kallast Grænatóftir. Er þar talið 1712 að hjáleigukot hafi eitt sinn verið líklega á 16. eða 17. öld, en litlar sjást þar byggðaliefar enda láglennt og vatn mjög í jörðu, þó sem túnlitur nokkur." Þessar upplýsingar lágu ekki fyrir við vettvangsvinnu. Þó var gengið um svæðið sem Helgi lýsir en ekki sáust greinilegar tóftir.

Heimildir: JÁM X, 16-17; Ö-Gnúpur, 2

EY-015:004 *Króksskáli* bæjarstæði býli

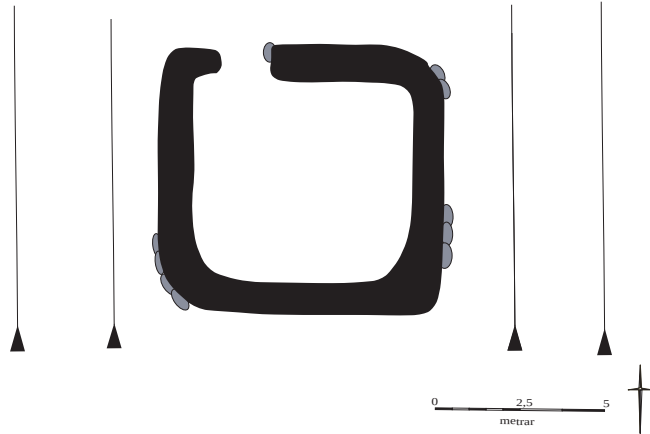
Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Grænatóft [003] og Kroks skále heita 2 fornar eyðihjáleigur, önnur út frá bænum, en önnur austur frá, báðar utan túns. Um þær er alt hið sama að segja og áður er skrifað um Glaumbæ [029], að þær hafa ekki byggt frá gamalli tíð. Ekki má hjer aftur byggja, því túnin eru komin í hrjóstur og móa." Ekki er vitað hvar Króksskáli stóð og engin sérstök ummerki sjást út eða austur frá bæ sem tengja mætti við hjáleigubbyggð. Helgi Guðmundsson segir í örnefnalýsingu Gnúps, býlis sem hann taldi að hefði verið austan undir Nesnúp: "Tóftarúst er hér mikil niður frá garði [skammt frá stekk eða meintu bæjarstæði Gnúps, sjá 035], líklega af hjábýli því er hér virðist getið 1712 og nefnt Króksskáli. Mun það helst frá 16. eða 17. öld og hefur skammt staðið." Tilgáta Helga virðist úr lausu lofti gripin og verður að teljast óvíst hvar Króksskáli hefur staðið. Rústin sem hann nefnir er sennilega ein þeirra sem lýst er við 035.

Heimildir: JÁM X, 16-17; Ö-Gnúpur, 1

EY-015:005 tóft hesthús

66°11.454N 18°50.041V

Á túnakorti frá 1920 er sýnt útihús skammt utan túnjaðar um 150 m SSA af bæ 001. Þar er nú tóft sem skv. Önnu Björnsdóttur er af hesthúsi. Tóftin er á svonefndum Grundum, 20-30 m utan eða austan við túngarð 034.

Grasivaxið, þýft tún sem er í smá halla frá fjallsrótinni sem er í suðri.

Tóftin er vel gróin. Hún er um 7 x 7 m að stærð. Hleðsluhæð hennar er 1,5 m og töluvert sést af hleðslugrjóti í henni. Í suðvesturhorninu sjást allt að fjögur umför af hleðslum. Dýraop er í norðvesturhorninu en þar sést einnig í hleðslugrjót. Að öðru leyti er tóftin vel gróin og þýfð að innan.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:006 þúst hesthús

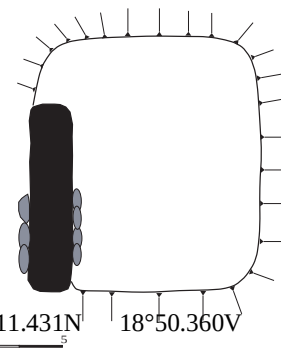
66°11.396N 18°50.221V

Á túnakorti frá 1920 er sýnt útihús um 40 m sunnan við hesthús 005. Samkvæmt Önnu Björnsdóttur var þessi tóft einnig af hesthúsi. Smá halli sem er mjög grasivaxin og farinn að hlaupa í þúfur.

Eingöngu stendur NNA hliðin eftir af tóftinni. Veggjarbúturinn er um 5 m að lengd og liggur austur vestur. Hann er um 1 m að breidd og allt að 1 m hár. Það grillir í hleðslugrjót beggja vegna í hleðslunni. Sjálft brotið stendur á smá hólbungu sem er 6 x 7 m að stærð. Svo virðist sem húsinu hafi verið rutt út að mestu.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:007 heimild um útihús

Samkvæmt túnakorti frá 1920 stóð útihús hátt í 140 m suðvestur af bæ 001. Grösugt tún. Húsið hefur að líkindum verið í Brandshúsatúni

(sjá 028) en engar tóftir sjást þar, hugsanlega vegna þess að gras er mjög hátt. Anna Björnsdóttir mundi ekki eftir útihúsi á þessum stað og hefur það sennilega verið alveg horfið á 3. áratug 20. aldar.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:008 þúst útihús

66°11.368N 18°50.359V

Rústalegur hóll er 220-230 m sunnan við bæjarhól 001, ofan eða austan við vegarslóða og um 30 m neðan við túngarð 034. Mjög grösugt tún.

Bungumyndaður hóll, um 15 x 9 m stór. Grunn og óljós dæld er í norðurenda, 4-5 m í þvermál. Frá hólnum hallar til vesturs og norðurs. Um 20 m ofan (ANA) við hólinn liggur túngarðurinn yfir hól sem virðist náttúrulegur. Ekki eru sýndar neinar byggingar á þessum stað á túnakorti frá 1920.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:009 þúst útihús

66°11.346N 18°50.398V

Rústalegur hóll er 40-50 m suður af 008. Þetta er um 260 m suður af bæjarhól 001.

Mjög grösugt tún. Hóllinn er lágur, um 10 m í þvermál. Ekki vottar fyrir rústum á honum en hóllinn er reglulegur og sennilegt að hann samanstandi af upphlöðnum mannvistarlögum. Ekki eru sýndar neinar byggingar á þessum stað á túnakorti frá 1920.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:010 þúst útihús

66°11.349N 18°50.460V

Rústalegur hóll er 40-50 m suðvestur af rústahól 009 og um 270 m SSV af bæjarhól 001.

Mjög grösugt tún. Minna ber á hólnum en hinum hólunum, 008 og 009. Vegarslóði liggur yfir vesturjaðar hans. Hóllinn er 8-10 m í þvermál, hæð á bilinu 0,5-0,8 m. Ekki eru sýndar neinar byggingar á þessum stað á túnakorti frá 1920 en líklegt má þó telja að á hólnum hafi staðið útihús.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Túnakort 1920

EY-015:011 heimild um útihús

66°11.548N 18°50.263V

Samkvæmt túnakorti frá 1920 var útihús um 15-20 m NA við Þormóðshús 012. Á þeim slóðum er nú vindrafstöð. Grösugt tún. Þar sést engin tóft, aðeins lág, iðagræn þúst, minna en 5 m í þvermál, fast norðan við rafstöðina og gætu þar verið leifar af húsinu.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Túnakort 1920

EY-015:012 Þormóðshús hús býli

66°11.550N 18°50.290V

Samkvæmt túnakorti frá 1920 stóð hús í túni um 70 m norður af bæjarhól 001. Þetta hlýtur að vera Þormóðshús, íbúðarhús sem enn stendur. Í grösugu túni. Þormóðshús er lítið, tvílyft timburhús, klætt með bárujárni. Það var reist árið 1912. Engin merki eru um að það sé reist á eldri mannvistarleifum. Húsið er enn í notkun og þokkalega haldið við. Um 50 m suðvestur af því eru leifar af steypu fjósi með haughúsi. Flórinn sést enn og hafa verið 5-6 básar í fjósinu. Ætla má að þetta fjós hafi verið byggt síðar en Þormóðshús.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Túnakort 1920

EY-015:013 Lambhúsvöllur tóft fjárhús

66°11.596N 18°50.329V

Leifar af tóft á Lambhúsvelli, horft í austur.

Inn á túnakorti frá 1920 er merkt útihús um 80 m VNV af Þormóðshúsi 012. Hús þetta hefur verið á Lambhúsvelli en um hann segir í örnefnalýsingu: "Útan hans og bæjar fellur Bæjarlækur, þar næst út og niður er Þormóðsvöllur og á honum Þormóðssteinn. Þar er og annað býli nýlega reist. Næst þar út og niður er Lambhúsvöllur." Slétt og mjög grösugt tún. Á Lambhúsvelli er rúst af fjárhúsi sem hefur verið úr blönduðu byggingarefni. Rústin snýr norður-suður og eru hlaðnir útveggir í norðurenda. Sá hluti er um 11 m langur og 12 m breiddur. Leifar af hlöðnum garða með steyptri plötu og fjárbaði sjást vestan til í norðurendanum. Austurveggurinn hefur verið lagfærður með steypum plötum að innan. Leifar bárujárnsþaks eru í tóftinni. Framan við eru leifar yngri viðbygginga, þ.á.m.

var braggi sem var hafður sem fjárhús en er nú horfinn.

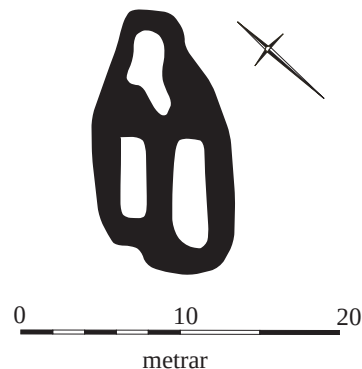
Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Túnakort 1920; Ö-Siglunes, 1

EY-015:014 tóft óþekkt

66°11.802N 18°49.583V

Sérkennileg tóft er 780 m norðaustur af bæjarhól 001, skammt austan við heillega girðingu sem liggur norður-suður. Þetta er u.þ.b. 250 m norðaustur af svæði þar sem eru leifar af hernaðarmannvirkjum (sjá 097). Þunnur jarðvegur og líklega er skammt niður á mel. Mosi vex á melnum umhverfis tóftina en mýri er umhverfis melinn. Mosi vex á tóftinni en grængresi í litlum mæli innan veggja. Satt að segja er tóftin furðuleg og alls ekki útilokað að hún sé annaðhvort leifar af síðari tíma raski eða hafi í það minnsta verið raskað í seinni tíð. Hún snýr norðaustur-suðvestur og er alls um 16 x 8 m stór. Hún skiptist í þrjú hólfi. Nyrst er hólfi þar sem tóftin mjókkar fram í totu. Þetta hólfi er óreglulegt að lögun en alls um 5 x 2 m NA-SV að innanmáli. Í hinum hluta tóftarinnar eru tvö aflöng, samsíða hólfi, bæði um 1,5 m breið en það austara heldur lengra, eða um 7 m. Á milli þeirra er bálkur sem líkist garða við fyrstu sýn en það er þó ólíklegt. Líklegra virðist að

vestara hólfið hafi verið stungið niður í tóftina - kantar þess eru svo reglulegir og virðast ekki hafa verið upphlaðnir. Hefur austurhlíð bálsins sennilega myndast við þessa niðurstungu en alls ekki ljóst í hvaða tilgangi hún hefur verið gerð. Mest er tóftin um 1 m há að utanverðu. Steinar liggja ofan á ryðgaðri gaddavírsrúllu nálægt norðvesturhorni. Rekaviður sést í norðausturenda. Eins og áður segir er ekki óhugsandi að þessi ummerki stafi öll frá seinni tíma raski - þá hlýtur efni að hafa verið ýtt saman og síðar stungið/grafið í hauginn. Um 30 m NV af er iðagrænn nabbi eða haugur handan girðingar en ekki ljóst hvort þar eru mannvistarleifar á ferð.

Hættumat: engin hætta

EY-015:015 heimild um útihús

Samkvæmt túnakorti frá 1920 var útihús í krikanum þar sem Siglunesið sjálft mætir landi, sunnan megin á nesinu. Hugsanlegt er að þetta sé farið í sjóinn.

Engar minjar um útihús er að finna.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:016 Nesskriður gata leið

66°10.807N 18°50.671V

"Þar litlu innar byrja skriður þær er allt ná inn að Selabólsgili í Staðarhólslandi og nefnast Nesskriður. Er þar víðast allt undirlendi af brotið og þar með vegur sem áður hefir hér verið svo skriður einar brattar eru úr fjalli ofan á sjávarbakka allháa og um þær aðeins fjárslóðir tæpar og oft ófærar þótt vel mætti góðan veg gjöra," segir í örnefnalýsingu Glaumbæjar. Nesskriður munu nokkuð oft hafa verið farnar þótt ekki teldist leiðin greiðfær. M.a. eru sögusagnir um þar hafi fjöldi manns farist í snjóflóði á leið til kirkju árið 1614. Leiðin er stundum farin til gamans af ferðalöngum nú á tímum.

Áður en kemur að skriðunum þarf m.a. að fara yfir djúp og skriðurunnin gil á leið út á Geitakofanes, sjá 066. Þá taka skriðurnar við, brattar og lausar í sér.

Lítið sést til gatna á þessum slóðum þótt örli á kindagötum á nokkrum stöðum, t.d. 30-40 m norðan við Geitakofanes.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Glaumbær, 2

EY-015:017 heimild um hjall

66°11.780N 18°51.164V

Samkvæmt túnakorti frá 1920 var útihús úti á norðanverðu Siglunesi, um 10 m austur af útihúsi 018. Engin ummerki um tóft né aðrar mannvistaleifar var að finna á umræddum stað. Anna Björnsdóttir mundi eftir tveimur hákarlahjöllum með bröttu þaki og trégrindum á þessum slóðum og má vera að það séu húsin sem sýnd eru á túnakorti. Þýft grasivaxið svæði. Fjaran blasir við til norðurs.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:018 heimild um hjall

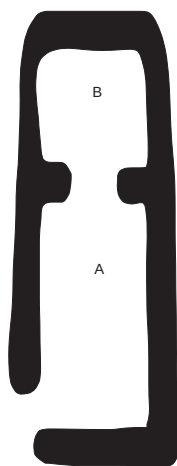
66°11.782N 18°51.184V

Um 70 m ANA af Magnúsarfjórðungi 019 er lítill hóll. Á þeim stað er sýnt útihús á túnakorti frá 1920 og telur

Anna Björnsdóttir að á þessum slóðum hafi verið tveir hákarlahjallar með bröttu þaki og trégrindum (sjá einnig 017). Þýft grasivaxið haft þar sem fjaran blasir við til norður og suður. Engar fornleifar sjást en hólinn sjálfur er um 8 x 7 m stærð. Hann er um 1 m hár og vel þýfður og hvergi er að sjá neitt hleðslugrjót á honum. Töluvert af rekavið liggur við hann að norðan.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:019 Magnúsarfjórðungi tóft fjárhús

66°11.794N 18°51.276V

Samkvæmt túnakorti frá 1920 var útihús á Siglunesi um 110 m A af fjárhúsi 025 og um 65 m AAS af fjárhúsi 020. Anna Björnsdóttir man vel eftir húsinu sem var fjárhús, kallað Magnúsarfjórðungi. Tóftin er fyrir miðju Siglunesinu, um 15 m norður af sjávarbakknum.

Tóftin er í miklu þýfi og grasivöxnum smáhalla sem deyr út til suðurs.

Tóftin er mjög greinileg en þó nokkuð sýnin. Hún er 13 x 6 m að stærð og snýr norður-suður. Hleðsluhæð er minnst í suðvesturendanum, um 0,10 m, en hæst að austanverðu, eða um 0,5-0,6 m há. Hvergi eru grjóthleðslur sýnilegar. Sennilega er um tvö hólfa um að ræða. Hólf A er í suðurendanum, um 8 x 6 m stórt og er op á því að suðvestan. Hólf B er í beinu framhaldi til norðurs og dyr á miðjum milliveggnum.

Það er töluvert minna eða um 5 x 5 m að stærð. Sennilegt er að þar hafi verið hlaða eða heygeymsla en sjálft fjárhúsið í stærra hólfinu. Þar vottar þó ekki fyrir garða eða jötum.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

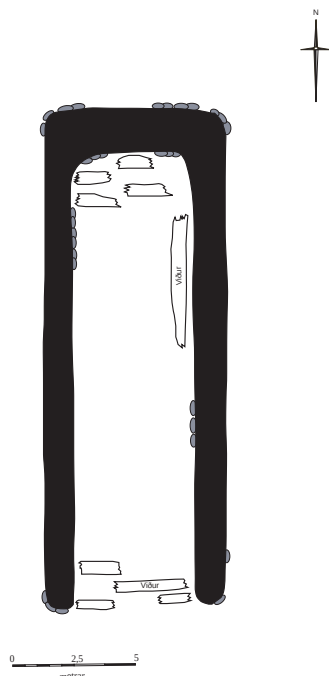
EY-015:020 tóft fjárhús

Samkvæmt túnakorti stóð útihús á Siglunesi, um 70 m NNA af fjárhúsi 025 og um 80 m SSV fjárhúsi 021. Samkvæmt Önnu Björnsdóttur tilheyrði þetta fjárhús Siglunesbænum gamla, þeim sem stóð á bæjarhól 001.

Grasivaxið svæði sem farið er að hlaupa í þúfur. Tóftin er frekar nálægt sjávarbakkanum norðan megin. Til suðurs er smá aflíðandi halli. Tóftin er um 17 x 14 m að stærð og snýr norður-suður. Veggbleðslur eru mest um 1,4 - 1,5 m að hæð. Hún er tvískipt, greinilega af tvístæðum fjárhúsum. Hólf A er um 17 x 6 m að stærð frá norðri til suðurs og er vestan megin. Hólfið er alveg opið til suðurs. Líklegt er að garði hafi verið fyrir miðju þar sem grashryggur er nú. Hann er um 10 - 11 m langur og um 0,6 m breiður. Allt að 4-5 umför af hleðslugrjóti er að sjá í norðvesturhliðinni og líka sést eitthvað af hleðslugrjóti í norður- og vesturendanum. Um 3 m breiður torfveggur er á milli hólfna. Hann er töluvert sigrin í miðjunni. Hólf B er styttra en A og er um 9 x 7 m að stærð og snýr einnig norður-suður. Norðurhliðin er frekar óljós en þó sést lítill stúfur af veggjarbroti en annað er orðið mjög þýft. Út frá veggjarbrotinu, austan megin, er líklegt að hafi verið einnig verið garði sem er um 7 m langur og 0,4 m hár. Í hólfi B sést hleðslugrjót í austur- og vesturhlið, að innan sem utan. Í garðanum sést hleðslugrjót austan megin. Opið á hólfi B er frekar óljóst þar sem lítill þúfnabingur, sennilega hleðslustúfur er fyrir miðju. Einnig er þó líklegt að það hafi verið þil á framhliðum hólfana eins og alengt var á svæðinu en og að engin ummerki um hleðslur er að sjá þar. Einhver hólamyndun er undir tóftinni og því ekki ólíklegt að fjárhúsið hafi verið byggt á eldri mannvistarleifum.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:021 Einars fjárhús tóft fjárhús 66°11.855N 18°51.392V

Samkvæmt túnakorti stóð fjárhús um 90 m norðvestur af fjárhúsi 025 og milli fjárhúsa 022 og 020. Samkvæmt Önnu Björnsdóttur var þetta "Einars fjárhús".

Fremur slétt grasivaxið svæði sem liggur utarlega á nesinu og er aðeins byrjað að hlaupa í þúfur.

Tóftin er um 15 x 7 m að stærð og um 0,8 m há. Hún snýr norður-suður. Hún er eitt hólf og er alveg opin til suðurs, þar sem líklega hefur verið þiljuð framhlið. Engin ummerki sjást um hleðslur en þó nokkuð af rekavið liggur þar. Þakið sem hefur verið úr rekavið og torfi hefur hrunið inn í fjárhúsið og er það því nær fullt. Eitthvað af hleðslugrjóti sést á stangli hér og þar í tóftinni. Fyrir aftan tóftina, norðan megin, virðist dálítill hólbunga og því vel hugsanlegt að fjárhúsið hafi verið byggt á eldri mannvistarleifum. Hvorki vottar fyrir hlöðu, garða né jötum.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:022 heimild um fjárhús 66°11.886N 18°01.405V

Samkvæmt túnakorti stóð útihús um 120 - 130 m norður af fjárhúsi 025, fremst á sjávarbakka. Anna Björnsdóttir man eftir fjárhúsi eða öllu heldur sauðahúsi á þessum stað. Það var fjárhús "Margrétarfólksins", væntanlega

einnar af fjölskyldunum sem bjó á Siglunesi í byrjun 20. aldar.

Vel grösugt og þýft svæði sem líklegt er að hafi verið sléttað.

Engar minjar sjást á staðnum. Til norðurs er sjórinn að narta smátt og smátt af bakkanum. Engar mannvistarleifar sjást í rofinu. Líklegt verður að telja að húsið hafi tekið af í miklu flóði sem hér varð snemma á 20. öld.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:023 fjárhús Odds tóft fjárhús 66°11.885N 18°51.491V
Á túnakorti frá 1920 er sýnt útihús úti á Siglunesi, um 150 m norður af fjárhúsi 025. Sv. Önnu Björnsdóttur var þetta var fjárhús Odds sem bjó í Oddshúsi, sem nú er að hruni komið.

Grasivaxið svæði sem byrjað er að hlaupa í þúfur. Sennilega er þetta þó sléttasta svæðið á nesinu. Ætla má að húsið hafi verið stækkað eftir að túnakortið var gert, enda virðist þá aðeins lítill kofi á staðnum. Tóftin er um 15 x 6 m að stærð og snýr norður-suður, opin alveg til suðurs. Hleðsluhæð er um 1- 1,2 m að hæð að austan og vestan, en norðurhliðin er lægri og sést aðeins rétt móta fyrir henni. Hleðslugrjót sést hvergi að utanverðu en þó nokkuð er af því við innganginn, mest þó hrún. Engar hleðslur sjást á framhlið en hálf uppistandandi þil sést greinilega. Tóftin er einföld en hugsanlegt að garði hafi verið fyrir miðju þar sem smá stubbur af hleðslugrjóti sést. Þakið hefur verið úr rekavið og torfi sem síðar hefur hrunið inn í fjárhúsið. Töluvert magn af rekavið er inni tóftinni og því erfitt að sjá hvað garðinn hefur verið langur.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

EY-015:024 fjárhús Jóns heimild um fjárhús

66°11.904N 18°51.526V

Um 45 m vestur af fjárhúsi 023 stóð fjárhús Jóns samkvæmt Önnu Björnsdóttur. Samkvæmt Önnu sléttuðu feðgarnir á Reyðará eitthvað af nesinu á sínum tíma og er því hugsanlegt að fjárhús Jóns hafi orðið fyrir barðinu á því, enda sést nú hvorki tangur né tetur eftir af því. Grasivaxið, frekar slétt svæði. Til SSV er lítill stallur sem liggur til vestur en til NNVer aflíðandi halli.

Engar minjar eru sjáanlegar. Dálítið af rekavið liggur suður af staðnum sem hnit var tekið á og hugsanlegt að það hafi komið úr fjárhúsinu.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Túnakort 1920

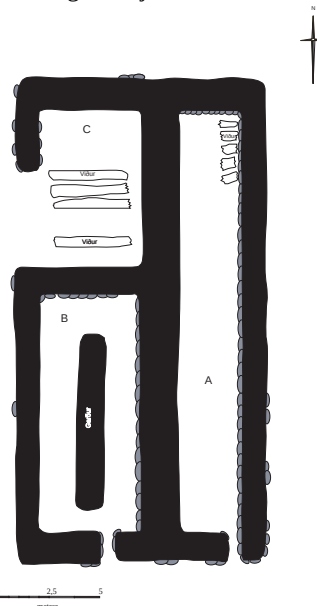
EY-015:025 Margrétar fjárhús tóft fjárhús

66°11.808N 18°51.420V

Fyrir miðju sunnanverðu Siglunesi um 1 km VSV frá bæjarhól 001 eru tóftir af Margrétar fjárhúsum skv. Önnu Björnsdóttur. Þau eru sýnd á túnakorti frá 1920. Margrét þessi gæti verið Margrét Jónsdóttir sem getið er í ábúendatali Sigluness og bjó þar á árunum 1923-1944. Nesið er vel þýft til norðurs en til suðurs er skammt í fjöruna. Tóftin er vel gróin og um 18 x 12 m að stærð, snýr norður-suður og hleðslur allt að 1,50 m háar þar sem mest er. Hún er þrískipt. Hólf A er austantil og er stærst, eða um 15 x 3 m að innanmáli með opi í suð-austur horninu. Hleðslugrjót er töluvert á innri austur- og norðurhlið hólfis og einnig glittir í grjót á utanverðri austurhlið og við inngang. Hvorki sér móta fyrir jötum eða garða. Hólf B er í suðvesturhlutanum á tóftinni og er um 9 x 5 m að stærð að innanmáli og snýr eins og A. Það er einnig með inngang í suðvesturhorninu. Hleðslugrjót er töluvert að innanverðu. Að innan sést rétt móta fyrir garða sem liggur eftir endilöngu hólf B fyrir miðju, en hann er um 1,5 m að breidd og 6,5 m langur. Erfitt er þó að greina hann þar sem hólfíð er vel gróið að innan en það á við um bæði hólf A og B. Hólf C er sennilega hlaða eða heystæði, beint norður af hólf B. Það er minnst eða um 6 x 5 m að stærð að innanmáli með op sunnarlega á vesturhlið. Lítið sem ekkert er af hleðslugrjóti í hólfinu en þó sést glitta í grjót á innganginn, bæði að innan sem utan. Rekaviður er þó nokkur inn í hólfinu sem hefur sennilega hrunið úr þaki en einnig sést móta fyrir þakhruni í hólfum A og B.

Hættumat: hætta, vegna rofs

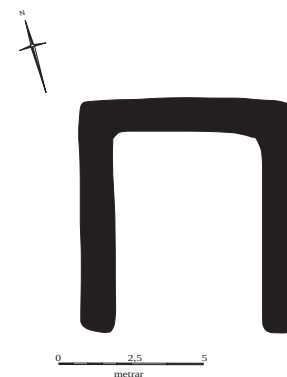
Heimildir: Túnakort 1920; BE I, 62

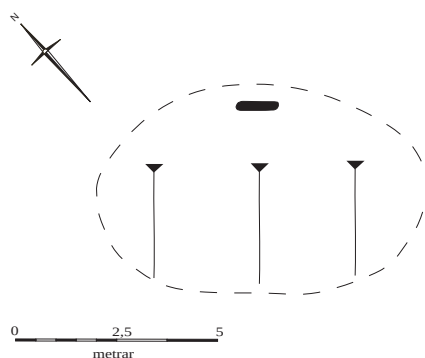
EY-015:026 tóft óþekkt

66°11.765N 18°51.144V

Um 200 m austur af Margrétar fjárhúsi 025 er smá hóll og uppi á honum er tóft. Hóllinn er á milli Þorláksbúðar 050 og Jónsbúðar 051. Grasivaxið, frekar slétt svæði. Suðvestan við er lítill stallur sem liggur til vesturs en til norðvesturs er aflíðandi halli. Nesið er vel þýft til norðurs en til suðurs er skammt í fjöruna. Til norðurs eru um 30 – 40 m í norðurbakka nessins þar sem fjörusteinarnir teygja sig upp á bakkann. Hóllinn er ekki mjög hár né brattur heldur frekar aflíðandi í allar áttir nema suðurs en þar er stutt í bakkann. Tóftin er um 9 x 7 m að stærð og snýr norður-suður. Hún er alveg opin til suðurs. Eitthvað sést glitta í hleðslugrjótt en þó einna helst það sem hefur hrunið úr veggnum og liggur inni í tóftinni. Tóftin er vel gróin og allt að 1 - 1,1 m að hæð. Nokkrar stórar þúfur eru upp við vesturvegginn að innanverðu. Tóftin er ekki sýnd á túnakorti frá 1920 og er því sennilega eldri en svo. Hugsanlega er þetta gamalt þurrabúðarstæði, en í Jarðabók Árna og Páls er getið um að 12 slík hafi í fyrndinni verið niðri á nesinu.

Hættumat: hætta, vegna rofs**EY-015:027** þúst óþekkt

66°11.781N 18°51.177V

Um 180 m austur af Margrétar fjárhúsi 025 og um 40 m suðaustur af tóft 026 er hleðslubrot á rústahól. Það er frekar austarlega á Siglunesi.

Þýft grasivaxið svæði um 40 m suður af sjávarbakkanum en að norðurbakka nessins eru um 30 m.

Lítill hóll sem snýr austur-vestur og er um 8 x 6 m að stærð. Á norðurbrun hans er hleðslubrot. Brotið er um 1 m að lengd og um 0,3 m að breidd og um 0,2 m að hæð. Annað er mjög þýft og óljóst en þó nokkuð er af rekavið við norðurendann. Hugsanlega er þetta gamalt þurrabúðarstæði, en í Jarðabók Árna og Páls er getið um að 12 slík hafi í fyrndinni verið niðri á nesinu.

Hættumat: hætta, vegna rofs**EY-015:028** Brandshús bæjarstæði býli

66°11.410N 18°50.342V

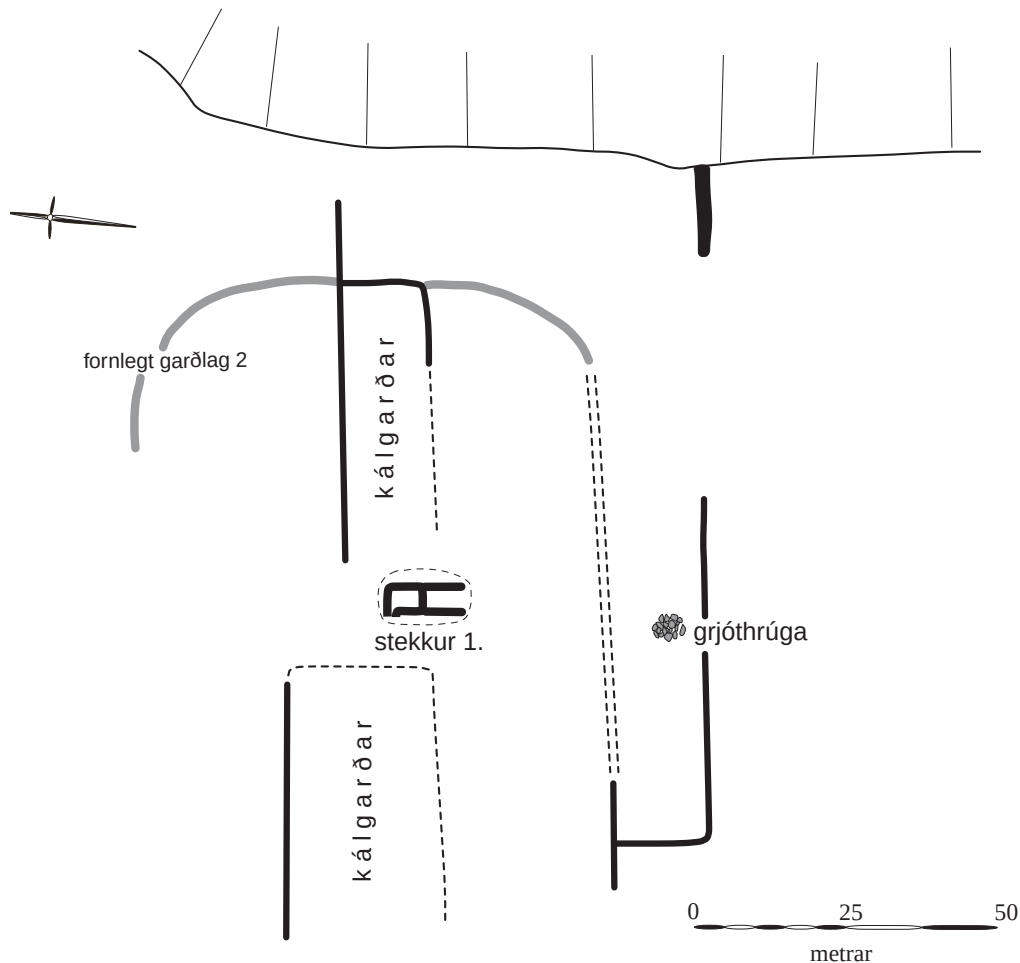
Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Brandshus, hjáleiga. Bygð í heimatúninu fyrir manna minni, afdeild einasta að túni, en hefur ekkert engjatak og brúkar landi eftir nauðsynjum til eldiviðar og hagbeitar." "Sunnarlega í túni beint suður frá bæ var hjábilið Brandshús bigt snemma á 17. öld eiddist nál. 1744 filgdi því síðsti hluti hins forna túns og nefndist Brandshústún var það fráskilið af mýrardragi niður í gegn, nefnist nú Kottún," segir í örnefnaskrá. Brandshúsatún er syðsti hluti túnsins, 150-200 m suður af bæjarhól 001. Grasivaxið, þýft svæði. Ekki er vitað nákvæmlega hvar Brandshús stóðu. Engin ummerki, s.s. rústahólar, sjást á þessum slóðum í túninu. Á túnakorti frá 1920 er merkt eitt útihús sem sjálfsgagt hefur staðið í norðanverðu Brandshúsatúni, sjá 007.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar**Heimildir:** JÁM X, 16; Ö-Siglunes HG; ÓO II, 36**EY-015:029** Glaumbær bæjarstæði býli

66°11.212N 18°50.421V

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Glaumbær, forn eyðihjáleiga skamt suður og upp frá heimatúninu, og er sagt að hún hafi ekki byggt síðan stóru pláguna 1400, og því vita menn ekki hvörjir byggíngakostir hafa verið. Aftur má hjer byggja, því tústæði er sémilegt." Helgi Guðmundsson ritaði sérstaka örnefnaskrá fyrir Glaumbæ. Þar segir m.a.: "Það er fornþýli og hefur verið í hvammi litlum örskammt suður frá túni Sigluness. Byggðarstæði er hlýlegt og fagurt, byggðaleifar skýrar og garður forn um fremur lítið tún, 4 dagsl[áttur]. Af staðháttum mætti ætla að sameign hafi lönd þessara býla verið og Glaumbær hjáleiga frá öndverðu. Líklegra er þó að sjálfstætt býli hafi hann verið í fyrstu og landsnytjar haft inn frá bæ sem ólíkt meiri hafa þá verið en nú. Undir Siglunes virðist hann kominn á 14. öld og í eyði á 15. öld að sögn „Í Plágunni“, líklega síðari, 1495. Stekkur hefur hér síðar verið og lambhús öðru sinni neðan við garðinn. Kallast hér því Stekkir þar sem bærinn var og Stekkjarvík niður frá bæ..". Glaumbær/Stekkur er rúmum 100 m sunnan við túngarð en sjálf stekkjartóftin er tæpa 500 m suður af bæjarhól 001.

Tústæðið er í skjólgóðri kvos sem er hólum girt á alla vegu nema að vestan. Það er í smáhalla mót vestri. Jarðvegur er fremur þunnur og nokkurt stórgrýti syðst. Samkvæmt Helgu Erlendsdóttur er snjóflóðahætta á svæðinu. Enginn lækur rennur um tústæðið og landbrot er töluvert, sérstaklega syðst og vestast.

Minjasvæðið er alls rúmlega 120 x 120 m stórt. Stekkjartóftin er enn greinileg en einnig hugsanlegar leifar af eldri túngarði og kálgarðar, sennilega frá 20. öld. Lýsingin hefst hér á stekknunum (1.) sem er nálægt miðju svæðisins. Hann er á áberandi hól sem er allt að 2 m að hæð vestan megin en lækkar til austurs. Er sennilegt að hann hafi verið byggður á eldri mannvistarleifum. Stekkurinn sjálfur er um 13 x 5 m að stærð frá norðri til suðurs og um 0,3 til 1,1 m að hæð. Hann er tvískiptur. Hólf i. er sunnan megin og er um 7 x 4 m að stærð og er alveg opið til suðurs. Hvergi sést í hleðslugrjót í hólfinu, enda er þýft þar. Í norðurenda hólfins er um 1 m breiður torfveggur sem skilur hólfin tvö að. Hólf ii. er heldur minna en i. eða um 6 x 5 m að stærð og snýr einnig norður-suður. Op er á norðvesturhorninu, en þar er um 1,5 m langur hlaðinn inngangur. Sama gildir með hólf ii. og i. að hvergi er að sjá neitt hleðslugrjót. Fornlegt garðlag (2) liggur í sveig umhverfis stekkin en því hefur mikið verið raskað af kálgröðum. Garðlag þetta sést fyrst 40-50 m NNA við stekkin (1). Það er um 1,5 m breitt og 0,3-0,4 m hátt, algróið. Fyrst má rekja garðinn um 10 m til austurs en þar er á honum um 5 m breitt skarð, hugsanlega gamalt hlið. Þá birtist garðurinn að nýju og liggur í sveig, fyrst til suðausturs en svo í suður. Eftir 50-60 m hefur honum verið raskað þar sem kálgarður hefur verið byggður utan í og að hluta til ofan á gamla garðinum. Þar sem kálgarðinum sleppir, um 15 m sunnar, stingur gamli garðurinn sér aftur undan yngra garðlagi og má rekja hann um 40 m til viðbótar, nú í sveig til suðvesturs. Á þeim kafla hefur hann sennilega verið hlaðinn upp að einhverju leyti. Í framhaldinu mótast fyrir línu allt niður á sjávarbakkann, einkum vegna gróðurskila, og er gróður ræktarmikill innan garðs en rýrari utan við. Ekki mótast þó fyrir gamla garðinum þarna en vera má að girðing hafi einhverntíma staðið á leifum hans og valdið gróðurskilunum. Þá er komið að kálgröðum (3). Garðlag sem sýnilega er mun yngra en gerðið í kring liggur þvert á það frá austri til vesturs. Það á upptök fast norðaustan við stekkin (1) og liggur þaðan um 60 m til austurs. Það nær um 15 m út eða austurfyrir gamla garðinn. Í krikanum þar sunnan við, utan gamla garðs, er kálgarður, um 12 x 12 m stór og hefur ekki verið hlaðið með honum að sunnan og austan. Vesturhlið hans hefur verið hlaðin upp ofan á gamla garðinum og því raskað honum að hluta. Samliggjandi þessum kálgarði að vestan er annar kálgarður en hann er innan gamla garðsins. Hann er hátt í 15 x 15 m stór og hlaðið með honum að sunnan. Sú hleðsla fjarar út eftir um 12 m þrátt fyrir að kálgarðar séu í framhaldinu allt vestur að stekknunum. Önnur aflöng kálgarðshleðsla sem liggur þvert á gamla gerðið er um 15 m norðvestan við stekkin. Hana má rekja um 50 m til vesturs og eru

kartöflugarðar undir henni að sunnanverðu, allt að 20-25 m breiðir. Hleðslan er hátt í 1 m breið og 0,6 m há og á henni liggja leifar af girðingu. Mikil gróska er í garðlaginu sem er algróið og sennilega ekki gamalt. Að lokum eru garðlög syðst og vestast á svæðinu. Garður liggur upp til austurs rúma 80 m suðvestur af stekknunum. Hann er alls rúmlega 20 m langur. Út frá miðbiki hans liggur annar garður til suðurs en sá tekur vinkilbeygju til austurs eftir um 15 m. Frá horninu má rekja hann rúma 30 m til austurs en þá er á honum um 5 m breitt op, hugsanlega gamalt hlið. Innan við hliðið er ógróin grjóthrúga sem gæti verið úr byggingu sem hefur verið rifin eða verið tínt saman úr túninu til að gera það greiðfærara eða auðveldara til ræktunar. Eftir að hliðinu sleppir mótarið óljóst fyrir garðinum um 20 m til viðbótar. Um 30 m austur frá staðnum þar sem hann fjarar út er fornlegt garðlag sem liggur til austurs, að rótum hlíðarinnar sem markar kvosina til austurs. Garður þessi er alls um 15 m langur en allt að rúmir 2 m á breidd, algróinn. Grunur vaknar um að hann hafi tengst garðinum vestar, enda er stefna þeirra sú sama. Eins og sést af þessari lýsingu er svæðið býsna flókið og mjög sennilegt að elstu mannvistarleifarnar hafi verið mikið skemmdar af seinni tíma mannvirkjum, sérstaklega kálgörðum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:JÁM X, 16; Ö-Glaumbær, 1

EY-015:030 *Lambhúshólar* örnefni lambhús 66°11.129N 18°50.421V

Í örnefnalýsingu fyrir Glaumbæ 029 segir: "Lambhúshólar tveir utan og sunnan við tún [þá er átt við Glaumbæjartún] sem réttnefndir væru Ytri-Glaumbæjarhóll og Syðri-Glaumbæjarhóll en víkin Glaumbæjarvík." Alls ekki er augljóst hvaða hóla er átt við í lýsinguinni. Fast sunnan við Glaumbæjartún eru þó þrír litlir hólar sem gætu komið til greina. Hólarnir eru uppgrónir skriðtaumar. Grasivaxið er á milli þeirra en þó nokkuð af stóru grjóti sem hefur fallið úr hlíðinni. Hólarnir eru ekki rústalegir, gróska ekki mikil og alls engar mannvistarleifar sjáanlegar á þeim. Sennilega hafa engin hús staðið á hólunum á hólunum heldur í námunda við þá. Grjóthrúga er er skammt innan við gamlan garð á Glaumbæ (sjá lýsingu 029) og gæti hafa komið úr húsi sem var rífið.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Glaumbær, 1

EY-015:031 *Kirkjuhóll* þúst kirkja 66°11.462N 18°50.213V

"Sunnan kirkjugarðs er Kirkjugarðsdagslátta austur frá honum Kirkjuhóll, stakur hólballi en neðarlega í túni Kirkjulækur," segir í örnefnaskrá. Hóll sem virðist koma heim og saman við lýsingu á Kirkjuhól er 40-50 m suður af austurenda bæjarhóls 001, beint austur af meintum grafreit, sjá 002.

Grösugt tún. Hóllinn er kúptur og reglulegur, rústalegur að sjá, nokkuð hringlaga í kollinn og um 20 m í þvermál. Hóllinn fellur saman við tún að austan en aðrar brúnir hans eru mjög skýrar. Hann er rúmlega 1 m hár.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Siglunes, 1

EY-015:032 *bæjarstæði* bústaður

Í Jarðabók Árna og Páls frá 1712 segir: "Tólf smáhjáleigur og þurrabúðir er sagt að verið hafi í fyrndinni á nesinu niður frá bænum við sjóinn, og sjást enn merki til margra þeirra af fornum tóftarrústum, sem þar eru, og allskamt á milli, og því hefur aldrei kunnað mikil grasnyt að fylgja so mörgum búðum. Eru og munnmæli að i kýr hafi verið í einnri, tveimur eður þremur. Byggíngakost veit enginn á þessum dögum að undirretta, því þessar hjáleigur eður búðir eru af fallnar fyrir manna minni, þeirra feðra og föðurfeðra, og veit enginn nær seinast bygðar voru. Ekki má þessar hjáleigur aftur byggja fyrir heyskaparleysi, nema ef menn vildu gjöra tómthús fyrir fátækt fólk, sem einúngis skyldi lifa á sjáfarafli." Ekki er nú vitað um staðsetningu á þessum hjáleigum eða þurrabúðum en þó má benda á að fjöldi rústahóla er á Siglunesi, sjá t.d. 050-055. Mjög líklegt er að þeir hólar sem næst hafa verið sjónum, sérstaklega að sunnanverðu, séu horfnir vegna rofs.

Heimildir:JÁM X, 17

EY-015:033 *heimild um lendingu* 66°11.770N 18°51.246V

"Bæði var landrými gott, góð lending .." segir í Byggðum Eyjafjarðar. Í örnefnalýsingu segir: "Sunnan á nesinu hefur uppsátur verið .. og varir nokkrar ruddar einkum ofan til .." Samkvæmt Önnu Bjarnadóttur var ein af aðallendingunum um 140 m austur af Margrétar fjárhúsi 025. Á þeim stað eru merktar byggingar á túnakorti frá 1920, sjálfsagt naust eða sjóbúðir, við suðurströndina á Siglunesi.

Grjót er í fjörunni.

Engar mannvistarleifar eru sjáanlegar við lendinguna og raunar líklegt að brotnað hafi af landi þar í kring ef tekið er mið af landbroti á sunnanverðu Siglunesi. Helga Erlendsdóttir (f. 1953) segir að í æsku sinni hafi hver bóndi á nesinu átt sína lendingu/uppsátur og þá hafi þær verið nær nústandandi húsum, en þar er lent enn þann dag í dag. Tilfærslan hafi orðið eftir stórsjóinn mikinn stórsjó sem varð snemma á 20. öld. Líklegt má telja að lent hafi verið víða á sunnanverðu Siglunesi, enda er suðurströndin öll í vari. Til að mynda er vitað um aðra lendingu sem var stundum notuð í stilltu veðri, sjá 048.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: BE 1990 I, 61; Túnakort 1920; Ö-Siglunes HG, 2

EY-015:034 garðlag túngarður

66°11.531N 18°50.019V

"Hefur hið forna tún allstórt verið traustum görðum girt," segir í örnefnaskrá. Túngarður sést enn með túninu að austan og suðaustan. Nyrsti hluti hans er beint austan við Lindina 047, um 160 m NA af bæjarhól 001.

Kafagras er í túninu. Túnræktin nær nú töluvert út fyrir garðinn. Svæði ofan vegar, sem nefnist "Grundir" var t.d. ræktað upp uppúr 1930.

Túngarður 034, horft í suður.

Frá Lindinni liggur garðurinn um 30 m til suðurs eða SSA. Á þessu bili er hann algróinn, um 2 m breiður en 1 m hár. Þá hverfur hann á um 80 m breiðu bili en birtist að nýju sunnan við veginn sem liggur austur úr túninu, í átt að Siglunesvita. Ekki er ljóst hvort garðurinn hefur verið rifinn á þessum kafla. Eftir þetta er hægt að rekja garðinn tæpa 140 m til viðbótar og stefnir hann í SSV. Rof eru á honum á fjórum stöðum og gætu einhver þeirra hafa verið hlið. Garðurinn er víðast mjög stæðilegur, allt að 1,4 m á hæð þar sem mest er. Hann er hærri sé staðið við hann innanverðan. Garðurinn er algróinn en ekki ólíklegt að leynist í honum grjót - í það

minnsta sést grjót þar sem garðurinn tekur að fjara út suðvestast. Þá tekur við tæplega 140 m breitt bil en þar sem því sleppir birtist garðurinn að nýju, fyrst tæpa 170 m í SV en tekur þá nokkuð skarpa beygu til vesturs og endar þar frammi á sjávarbakka eftir um 80 m. Upphafleg lengd garðsins hefur verið hátt í 650 m en það sem er sjáanlegt nú er töluvert minna vegna rofa. Valgeir Sigurðsson telur að garðurinn hafi náð lengra til norðurs, þ.e. langt norður fyrir Lindina, sennilega allt að sjávarbakkannum norðan megin á nesinu. Með því móti hefði sjálft Siglunesið verið alveg girt af en nú sjást engin merki um garð fyrir norðan Lindina. Vera má að hann sé forn og sokkinn og sjáist e.t.v. ekki nema við góð birtuskilyrði.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Siglunes, 1

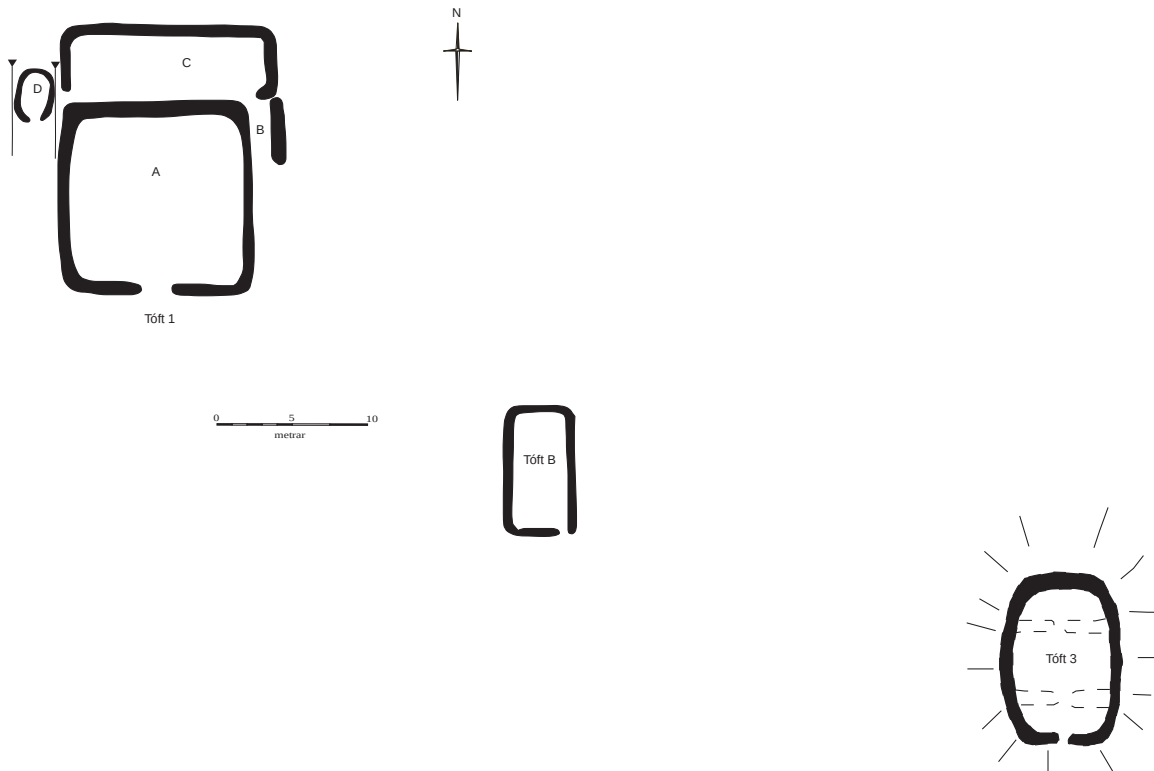
EY-015:035 "Gnúpur" tóftir stekkur

66°11.142N 18°48.037V

Helgi Guðmundsson settur í örnefnalýsingu fram kenningar um býli vestan við Reyðará sem hann nefnir Gnúp. Um staðinn hefur hann þetta að segja: "Það er eitt hinna fornu býla, hefur staðið austan við enda Siglunesmúla undan gjá þeirri er að nokkru skilur Siglunesgnúp frá Múlanum og átt vesturhlut dalsins til sjávar sem Reyðará hinn eystri. Það hefur snemma komist undir Siglunes og í auðn líklega þegar á 14. öld. Hefur aurskrið úr gjánni síðar hulið meirihlut túns og mannvirkja, en forn garður sést neðan þess mjög mikill. Hefir tún verið slétt og byggðar-stæði fagurt. Er nafn þess nú gleymt þó Gnúpur sé hér nefnt og glötuð öll örnefni er á það minna..Stekkur er og allstór við hinn forna túngarð eftir Siglunesbú á síðustur öld. Nefnist hér því Stekkjargjá upp frá bæ, réttara Gnúpsgjá. Stekkjargrund suður frá honum en suður frá henni er Djúpihvammur. Stekkjarás er út og austur frá bæ, en Stekkjarspilda engið hið næsta." Um 1 km ANA af bæjarhól 001 eru stekkjartóftir sem koma heim og saman við lýsinguna. Þær eru vestan megin við mynni Nesdals, norðaustan undir fjallshlíð. Að sögn Önnu Björnsdóttur voru kýr reknar sameiginlega frá Siglunesbæjum á stekkin. Tóftunum er hér lýst en ekki fundust leifar af túngarðinum sem Helgi lýsir og verða kenningar um býlið hér teknar með fyrirvara þótt ekki sé útilokað að einhverntíma hafi verið byggð á staðnum, enda þökkalegt túnstæði og misgamlar tóftir.

Tóftirnar eru við fjallsrætur og umhverfis er grasivaxið þýft svæði, ekki ósvipað túnstæði. Til suðurs hækkar land lítillaga þannig að dálítið skjól myndast.

Tóftirnar eru þrjár, sennilega misgamlar og ná yfir svæði sem er alls um 50 x 35 m stórt frá norðri til suðurs. Tóft 1 er nyrst og veglegust þeirra allra. Hún er um 17 x 14 m að stærð frá norðri til suðurs og veggir allt að 1,2 m háir þar sem mest er, algrónir. Tóftin skiptist í þrjú hól og að auki er smátóft byggð fast upp við hana að vestan. Hólf A er stærst og myndar suðurhluta tóftarinnar. Það er hátt í 12 x 12 m að stærð að innanmáli, ferhyrnt og er

um 2 m breitt op fyrir miðri suðurhlíð. Hólf B er sambyggt A að norðanverðu. Það snýr austur-vestur og er um 13 x 5 m að innanmáli, þýft að innan. Ekki sést op á milli hólfa A og B en dyr eru á síðarnefnda hólfinu á sunnanverðum vesturvegg og einnig í suðausturhorni, yfir í hólf C. Það er um 4 x 2 m að stærð frá norðri til suðurs og alveg opið til suðurs. Hleðslan er töluvert innfallin. Að síðustu er hólf D, sem þó er aðskilið frá aðaltóftinni og því ekki gefið upp sem hluti af heildarstærð. Það er fast vestan við dyrnar á hólfi B. Tóftin er um 3 x 2 m að stærð og snýr norður-suður. Hún er lítillega niðurgráfin og veggir veigalitlir, minnir helst á heystæði. Þá er komið að tóft 2 sem er um 20 m suðaustur af tóft 1. Hún er einföld og nokkurn veginn ferköntuð, um 8 x 4 m að stærð og snýr norður-suður. Hleðsluhæð er mest um 0,3 m og hvergi sést í hleðslugrjótt. Op er á suðausturhorninu. Um 30 m suðaustur af tóft 2 er tóft 3. Hún er á smá hól sem er um 1,5 m hár og gæti verið uppsafnaðar mannvistarleifar að mestu leyti. Tóftin er 10 x 5 m að stærð og norður-suður, sporöskjulaga. Hleðsluhæð er mest um 0,5 m en hvergi sést í hleðslugrjótt. Op er fyrir miðjum suðurenda. Hugsanlegt er að tóftin hafi verið þrí- eða fjórskipt en þó er erfitt að greina það þar sem hún er mjög sigin og þýfð að innan og eru því veggir óljósir. Hún virðist eldri en bæði tóftir 1 og 2.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Gnúpur, 1

EY-015:036 gata leið

66°10.712N 18°48.228V

Anna Björnsdóttir, heimildamaður, man eftir götutroðningi inn Nesdal fyrir ofan seltóftir 101.

Lyngvaxin hlíð og er töluvert af grjóthruni í henni.

Aðein sjást nú kindatroðningar fremur utarlega vestan til í dalnum en sennilega hefur gatan verið eitthvað greinilegri forðum daga. Farið var með skepnur þessa leið, enda þóttu skriðurnar varasamar, þ.e. inn Nesdal og svo yfir fjallgarðinn og niður í Kálfsdal Siglufjarðarmegin.

Hættumat: engin hætta

EY-015:037 þúst útihús

66°11.470N 18°49.988V

Lítill hól, sem sennilega er manngerður, er fyrir ofan og austan tún og núverandi vegslóða á Siglunesi, um 50 m SA af Kvíahól 045. Túngarður (034) er beint vestur af hólnum. Grasvaxið svæði sem liggur í smá halla frá fjallsrótum til norðurs. Hólinn er um 9 x 6,5 m að stærð og snýr norður-suður. Engar hleðslur eru sjáanlegar né aðrar mannvistaleifar. Hann er vel gróinn og er um 15-20 cm hár.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:038 Hesthúshóll þúst hesthús

66°11.536N 18°50.458V

"Suður frá Lambhúsvelli [013] er Hesthúsvöllur og á honum Hesthúshóll .." segir í örnefnaskrá. Hesthúshóll er

um 130 m vestur af bæjarhól 001. Hann er í mjög grösugu túni skammt sunnan við vegarslóða sem liggur frá sjó og m.a. heim að Þormóðshúsi. Hesthúshóll er veglegasti rústahóllinn í Siglunestúni að bæjarhólnum undanskildum. Hann er hár og kúptur, um 25 m í þvermál, hér um bil hring- eða sporöskjulaga. Hóllinn er fremur sléttur að ofan en vottar þó fyrir dæld, hugsanlega eftir hús, í honum vestanverðum. Hún er óregluleg og tæpir 5 m í þvermál. Hóllinn er fremur brattur en hluti vesturhlíðar, þar sem dældin er, er aflíðandi. Hóllinn er allt að 3-4 m hár og mjög líklegt að hann sé að mestu leyti myndaður úr uppsöfnuðum mannvistarleifum - jafnvel gamall bæjarhóll sem úthús hafa verið reist á í seinni tíð.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Siglunes, 1-2

EY-015:039 *Neskofi* bæjarstæði býli 66°11.472N 18°50.500V
 "Niður frá Brandshúsum [028], á sjávarbakka, var og hjábýli reist um 1882, nefnt Neskofi. Eru þar nú tvö býli, annað nýreist," segir í örnefnaskrá. Neskofi er talinn hafa verið þar sem hús Jóns Oddssonar var síðar reist, um 160 m suðvestur af bæjarhól 001. Býlin tvö sem minnst er á í örnefnalýsingunni hafa verið Jónshús og Oddshús, bæði reist nálægt 1940. Grösugur sjávarbakki. Hús Jóns Oddssonar (eða Jónshús) er nú að hrúni komið og stendur aðeins um 5 m frá þverhníptum sjávarbakka sem sífellt gengur á. Hefur það verið tvílyft steinhús og neðri hæðin dálítið niðurgráfin. Ekki vottar fyrir eldri húsarústum og að sögn kunnugra er þess skammt að bíða að Jónshús fari í sjóinn.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 2

EY-015:040 þúst beð 66°11.540N 18°50.266V
 Nokkrar beðasléttur sjást austan við Þormóðshús og suðvestur af tóft 067. Grasivaxið svæði. Sýnilegar eru fjórar ávalar upphækkanir með lægðum á milli sem liggja frá austri til vesturs og ná yfir svæði sem er alls um 30 x 30 m stórt. Hver bunga um sig er allt að 7 m breið og um 20 - 30 m löng.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:041 *Þormóðssteinn* þjóðsaga legstaður 66°11.536N 18°50.281V
 Stakur steinn er í túninu um 30 m austur af Þormóðshúsi og um 100 norð-vestur af bæjarhól 001. Anna Björnsdóttir (f. 1921) minnst þess að í æsku sinni hafi börnum verið sagt að þetta væri legstaður Þormóðs ramma. Mjög hátt gras er í túni umhverfis steinninn. Steinninn situr í smá dæld og er hann um 1,7 x 1 m að stærð og snýr ASA-- VNV. Ef til vill hefur lögun steinsins ýtt undir sögusagnir en hann er nokkurn veginn kistulaga og fremur flatur að ofan.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:042 *Lambhústangi* heimild um lambhús 66°11.300N 18°50.548V
 "Syðst fram frá túnhorni er flúðatangi líka nefndur Lambhústangi mun það af því að lambhús hafi hér einn sinn verið .." segir í örnefnaskrá. Lambhústangi er sennilega horfinn en staður sem kemst næst lýsingunni er fast sunnan við túngarðsenda 034, við sjóinn. Grösugt svæði milli túns og Stekkjar 029. Næst sjó eru ójöfnur á svæði sem er um 20 x 10 m stórt frá norðri til suðurs en virðast náttúrulegar. Sjór étur mikið af bökkunum á þessum slóðum og í sniði sést stórgrýti.

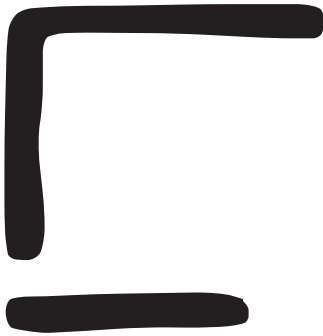
Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 2

EY-015:043 tóft útihús 66°11.494N 18°50.015V
 Óljós tóft er 10-15 m vestan við rétt 044 og um 140 m austan við bæjarhól 001. Mjög gróskumikið tún í órákt. Svo virðist sem rústin hafi verið rifin niður í grunn og aðeins neðstu veggjahleðslur eftir. Hún er því óljós en sést helst vegna gróðurmismunar: Sóleyjar vaxa innan í og utan við tóftina en á veggjum hennar eru puntstrá. Hún virðist um 10 x 8 m stór frá norðri til suðurs, einföld og er ekki mjög regluleg. Ekki sjást dyr og veggjahæð er mest um 0,3 m. Fast ofan við hana er vegur sem liggur í átt að Siglunesvita. Tóftin er einmitt á svæði þar sem eyða er í túngarði 034. Hugsanlegt er að hann hafi verið rifinn á þessu svæði þegar tún var fært út og má þá ætla að þessi tóft sé mun yngri en garðurinn.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:044 *Litlibær* tóft rétt 66°11.494N 18°49.973V
 "Upp frá bæ ofan við túngarð var einnig hjábili um stund .. fyrir aldamót síðustu nefnt Litlibær. Þar er nú rétt og kvíar voru þar austan túns áður en austar er allstór hóll nefndur Kvíahóll [045]," segir í örnefnaskrá. Réttin sem

0 5 10
metrar

um ræðir er rúma 200 m norðaustur af bæjarhól 001, utan túngarðs 034, fast norðvestan við veg sem liggur út að vita. Mjög grösugur túnjaðar. Réttin stendur þokkalega vel. Hún hefur verið einföld, ferköntuð og 13 x 13 m stór. Op er hjá suðvesturhorni en austurhlið er alveg opin. Þar standa þó uppi tréstaugar og hefur vafalaust verið girt fyrir þeim megin. Víðast hvar eru hleðslur allt að 1,2 m háar nema vesturveggurinn sem er ekki nema 0,5. Grjót sést víða í veggjum. Engar leifar sjást lengur af Litlabæ og sennilegt að hann hafi alveg horfið undir réttina.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Siglunes, 2

EY-015:045 Kvíahóll heimild um kvíar

66°11.466N 18°49.922V

"Upp frá bæ ofan við túngarð [034] var einnig hjábili um stund .. fyrir aldamót síðustu nefnt Litli Bær [044]. Þar er nú rétt og kvíar voru þar austan túns áður en austar er allstór hóll nefndur Kvíahóll," segir í örnefnaskrá. Kvíahóll er um 80 m beint upp af réttinni 044 og um 300 m austur af bæ 001. Myndarlegur hóll með grónum hliðum. Vegurinn að Siglunesvita og út að Reyðará er á milli réttarinnar og Kvíahóls. Engar tóftir sjást á eða við Kvíahól. Vestan við hann er grösug laut og má telja hana einna líklegasta kvíastæðið. Lautin er um 12 x 10 m að stærð og snýr norður-suður og er í smá halla. Fyrir miðju gengur um 1 x 1 m breið tunga inn í lautina og ekki óhugsandi að hún sé að einhverju leyti manngerð.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Siglunes, 2

EY-015:046 Vörðuhóll örnefni

66°11.547N 18°49.617V

".. Siglunesviti og bíli vitavarðar, þar nokkuð utar er Vörðuhóll en efst í hólum Hesthólar .." segir í örnefnaskrá. Kunnugir, m.a. Anna Björnsdóttir, telja mun líklegra að Vörðuhóll sé innan við vitann og kemur lýsingin ágætlega heim og saman við hól sem er þar, nánar tiltekið um 270 m vestan við vita.

Hár og toppmyndaður melhóll.

Ekki er lengur varða á hólum en þó sjást nokkrir steinar á hápunkti hans sem gætu verið leifar af vörðubroti. Hóllinn hefur greinilega verið hafður sem viðmið einhverntíma þegar girt var frá ströndinni og allt upp í fjall.

Aðeins sjást leifar af girðingunni yfir hólinn nú og sennilegt að hún hafi raskað vörðunni.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Siglunes, 2

Lindin 047, horft í vestur.

EY-015:047 Lindin lind vatnsból

66°11.531N 18°50.018V

Aðalvatnsbólið á Siglunesi var nefnt Lindin og er hún um 160 m NA af bæjarhól 001. Hún þjónar enn sínu hlutverki og er vatn leitt úr henni í röri. Lindin er innantúns, í grösugum túnjaðri. Túngarðurinn 034 er fast austan við hana en mýrlendara norðan við.

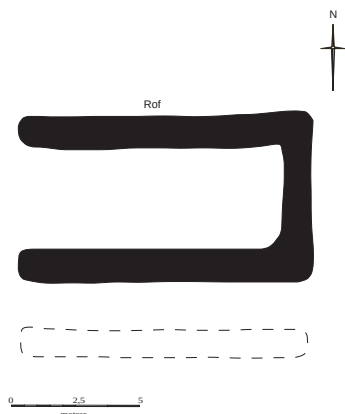
Lindin er hringlaga tjörn, 3-4 m í þvermál en hefur vafalítið verið lagfærð og stungið úr bökkum hennar. Í botni hennar þyrlast upp sandur kringum tvö eða þrjú uppsprettuaugu. Lítil skurður eða stokkur, líklega handgrafinn, liggur frá lindinni til vesturs að bæjarhól og raunar tengjast honum fleiri stokkar sem liggja um túnið og mynda dálítið áveitukerfi sem nær örugglega er 20. aldar verk.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:048 Grunnaleið heimild um lendingu

66°11.867N 18°51.600V

Bátum var stundum lent var á utanverðu Siglunesi að sunnan og var þá farin Grunnaleið. Hún var aðeins fær þegar veður var stillt skv. Önnu Björnsdóttur. Líklegt er að þessi lending hafi verið um 300 m vestur af aðallendingunni 033. Sand- og grjótfjara. Engar mannvistarleifar sjást og ekki ljóst hvort nokkurn tíma hafa verið mannvirki á þessum stað. Þá hefur sjór gengið mikið á jarðveg á ströndinni.

Hættumat: hætta, vegna rofs**EY-015:049 tóft óþekkt** 66°11.805N 18°51.255V

Um 120 m austur af Margrétar fjárhúsi 025 og um 25-30 m norðaustur af Magnúsar fjárhúsi 019, alveg á norðurbakka Sigluness, eru leifar af tóft.

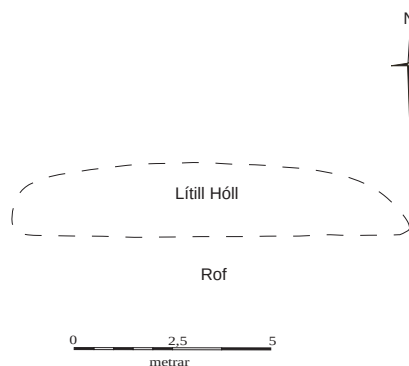
Vel þýft grasvaxið svæði á mjög litlum hól sem deyr út til austurs og vesturs en til norðurs er sjávarbakkinn.

Tóftin er frekar óljós. Hún virðist einföld, um 11 x 6 m stór og snýr austur-vestur. Til suðurs eru hugsanlega einhver ummerki um hleðslur og þá jafnvel annað hól en það er mjög óljóst. Hæst er hleðslan um 0,6 m og eitthvað sést af hleðslugrjóti sem er þó sennilega hrun fremur en hleðslur. Tóftin er alveg opin til vesturs. Á norðurendanum hefur sjórinn sneitt nokkuð af tóftinni og sést sniðið því mjög vel. Þar er töluvert af grjóti og sumstaðar sjást allt að 2 - 3 umför af hleðslum. Að auki sést einhver víður í sniðinu en engin ummerki um gólfög eru sjáanleg.

Hættumat: hætta, vegna rofs**EY-015:050 Þorleifsbúð þúst verbúð**

66°11.757N 18°51.121V

".. lengst þrjár þeirra upp frá austustu vörnum allar samhliða var austust Þorleifsbúð, Jónsbúð og vestast Baldvinsbúð áttu þær kunnir bændur á Siglunesi seint á 19. öld." segir í örnefnaskrá. Um 240 m austur af Margrétar fjárhúsi [025] og um 790 m norð-vestur af bæ [001] er tóftarbrot á sjávarbakkanum sem gæti passað við Þorleifsbúð.

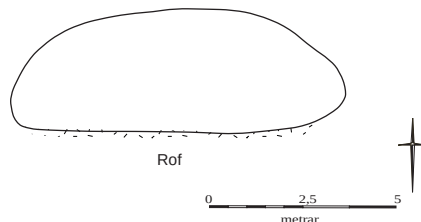
Á sjávarbakkanum er lítið brot af hól sem er grasvaxinn.

Hóllinn er frekar lítill eða um 1,3 m að hæð, 10 m að lengd en eingöngu 1 - 1,5 m á breidd. Hann snýr austur-vestur og er það sennilega bara norðurbrún hólans sem er eftir en sjórinn búinn að taka vel af suðurhlíðinni. Í sniðinu er töluvert af hleðslugrjóti, vestast eru allt að tvö umför af hleðslum og austan til eru allt að ellefu steinar í röð með allt að 2 - 3 umförum. Ekki er mikið um gripi í sniðinu en þó er eitthvað að beinum sem og ein járgjörð af tunnu. Einhverjar leifar af gólfögum eru sýnilegar og eru sjálf mannvistarlögin um 0,65 m þykk. Engar tóftaleifar sjást uppi á sjálfum hólum.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs**Heimildir:** Ö-Siglunes, 3**EY-015:051 Jónsbúð þúst verbúð**

66°11.767N 18°51.183V

".. lengst þrjár þeirra upp frá austustu vörnum allar samhliða var austust Þorleifsbúð [050], Jónsbúð og vestast Baldvinsbúð áttu þær kunnir bændur á Siglunesi seint á 19. öld," segir í örnefnaskrá. Um 190 m vestur af Þorleifsbúð [050] og um 840 m norð-vestur af bæ [001] er lítill hól sem gæti verið leifar af Jónsbúð. Þó er landslag allt gjörbreytt á nesinu vegna ágangs sjávar og erfitt að fullyrða um það. Lítill, grasvaxinn hól sem er á sjávarbakkanum sunnan megin á nesinu. Lítið er eftir að hólum vegna rofs en hann er um 5 x 3 m að stærð og snýr austur-vestur. Hæð hans er um 1 m. Í sniði, sem snýr til suðurs, sjást nokkrir steinar en engar afgerandi hleðslur. Nokkur bein sjást hér og þar. Um 2 - 2,5 cm þykkt gólfag er í miðju sniðinu og eru um 50 cm frá yfirborði hólans og niður að því.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs**Heimildir:** Ö-Siglunes, 3

EY-015:052 Baldvinsbúð þúst verbúð

66°11.769N 18°51.224V

".. lengst þrjár þeirra upp frá austustu vörunum allar samhliða var austust Þorleifsbúð [050], Jónsbúð [051] og vestast Baldvinsbúð áttu þær kunnir bændur á Siglunesi seint á 19. öld." segir í örnefnaskrá. Um 30 m vestur af

meintrí Jónsbúð 051 og um 160 m austur af Margrétar fjárhúsi er smá upphækkun með tóft á sem passað gæti við Baldvinsbúð. Til austurs og vesturs er þýft, grasivaxið svæði en bæði til norðurs og suðurs eru sjávarbakkarnir ráðandi. Tóftin er á lítilli grasivaxinni upphækkun sem er alveg á sjávarbakkannum sunnan megin á nesinu. Hún er 6 x 4 m að stærð og snýr norður-suður og um 0,8 m að hæð. Á norðurendanum er tóftin styttri en upphækkunin sem hún er á og bendir margt til að um eldri mannvistarleifar sé að ræða undir tóftinni. Tóftin er alveg opin til suðurs en erfitt er að segja hve stór hún hefur upphaflega verið þar sem sjórinn hefur tekið þó nokkuð af staðnum. Hvergi sést í hleðslugrjót í henni og eru hleðslur vel grónar og nokkuð hátt gras innan veggja. Í sniðinu þar sem rof hefur orðið er nokkurt grjót er sýnilegt í bæði austur- og vesturendunum en þó engar greinilegar hleðslur. 2 - 3 gólfplög eru sýnileg, þó frekar þunn og eitthvað af beinum og viði sem og eitt krítarpípubrot standa úr sniðinu. Sjáanlegar mannvistarleifar eru allt að 30-40 cm á þykkt og frá botni þeirra eru um 25 cm niður á

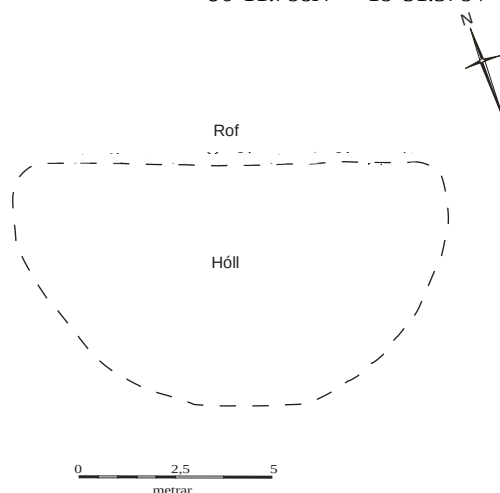
sjávarmöl.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 3

EY-015:053 Snorrabúð þúst verbúð

66°11.788N 18°51.378V

Rof í rústahól 053, horft í norður.

hólsins er girðing. Sjálfur hóllinn er um 10 x 6,5 m að stærð og um 1,5 m að hæð. Hann snýr austur-vestur og eru engar minjar sjáanlegar á honum. Í sniðinu er þó nokkuð af grjóti og þá sérstaklega í austurendanum. Þar er hægt að greina allt að 4 umför af hleðslugrjóti. Í vesturendanum hefur orðið meiri röskun en þó sést hleðslugrjót að einhverju leyti en erfitt er að greina það þar sem grashnaus hefur brotnað af og liggur fyrir sniðinu. Úr sniðinu stendur töluvert af beinum út, þar af eru tvö stór hvalbein, eitt brýni og eitthvað af við. Fjögur gólfplög er sýnileg, þó frekar þunn. Frá yfirborði og niður fyrir mannvistaleifar eru um 0,9 m og fyrir neðan það og að fjörusteininum er um 0,25 m.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

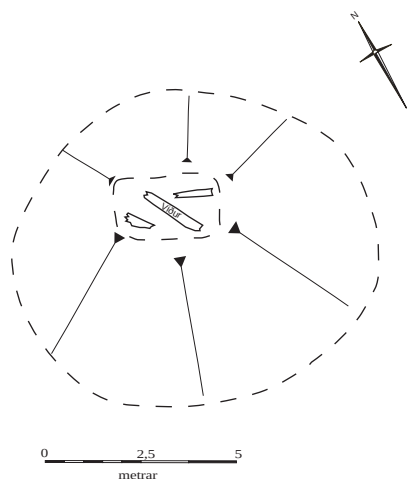
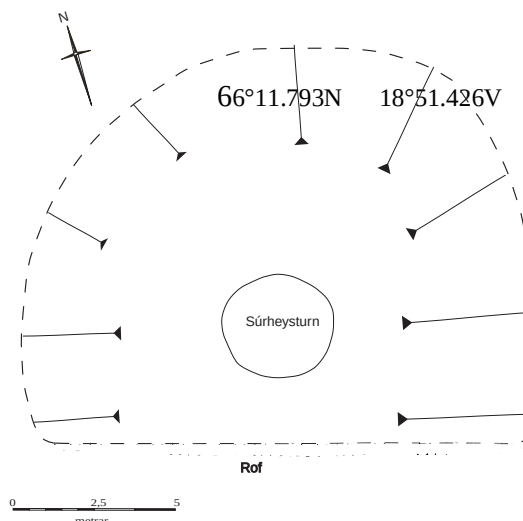
Heimildir:Ö-Síglunes, 3

EY-015:054 Antonsbúð þúst verbúð

"Litlu austar eru tóptir tveggja búða saman er nefndust Snorrabúð og Antonsbúð," segir í örnefnaskrá. Ef miðað er við fyrri búðir og það sem hægt er að lesa úr örnefnaskrá er hugsanlegt að Antonsbúð hafi verið þar sem er hóll, um 40 m vestur af Snorrabúð 053 og um 30 m SSV af Margrétar fjárhúsi 025. Þessu verður þó að taka með fyrirvara, enda gæti verið að búðirnar tvær hafi verið sambyggðar. Grasivaxið svæði sem er frekar þýft og þó nokkuð af smá hólum allt í kring. Við suðurendann hefur sjórinn tekið þó nokkuð af hólnum. Engar minjar sjást á hólnum en hann sjálfur er um 15 x 12 m að stærð og allt að 1,7 - 2 m að hæð og lítur út fyrir að samanstanda af uppsöfnuðum mannvistarleifum. Hann snýr austur-vestur og er töluvert flatur að ofan þar sem hann hefur í seinni tíð verið sléttaður og settur á hann lítill súrheysturn eða -gryfja. Steyptar og hlaðnar leifar eru af súrheysmannvirkinu sem er um 3 x 3 m að stærð og allt að 1,5 m að dýpt. Að vísu stendur mannvirkið ekkert upp úr hólnum heldur er það grafið niður í hann og eru brúnirnar vel grasivaxnar. Líklegast er að mannvirkið hafi tilheyrt Margrétar fjárhúsi 025. Í sniðinu á suðurendanum á hólnum er þó nokkuð af beinum en nær ekkert af hleðslugrjóti þótt glitta sjáist í stein og stein á stangli. Erfitt er að gera grein fyrir hve þykkar mannvistaleifarnar eru þar sem grasbrúnn af bakkanum slútir yfir sniðið. Þó er líklegt að þau séu um 0,50 - 0,60 m að þykkt og frá þeim niður að fjörusteinunum eru um 0,20 m.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir:Ö-Síglunes, 3

EY-015:055 Magnúsarbúð þúst verbúð 66°11.809N 18°51.462V

"Lítið norður frá þeim [Snorrabúð og Antonsbúð] er Snorratjörn, en vestar og enn nær Snorrabali. Er það hóll eða stór, forn haugur. Á honum er búðartóft, nefnd Magnúsarbúð," segir í örnefnaskrá. Óvíst er hvar Magnúsarbúð hefur verið og ekki er tjörn sjáanleg á neginu sem kemur heim og saman við Snorratjörn. Lítill hóll sem gæti komið til greina er um 30 m vestur af Margrétar fjárhúsi 025 og um 45 m austur af Steinkubúð 063.

Vel gróið grasivaxið svæði með lítilli laut/dæld til suðurs rétt áður en sjávarbakkinn tekur við.

Frekar lágur hóll sem er um 10 x 8 m að stærð og um 1 m að hæð. Hann snýr austur-vestur en norðurhliðin er brattari en aðrar hliðar. Engar fornleifar eru sýnilegar ofan á hólnum en þar er hann þó mjög þýfður og gróinn. Eitthvað er þó af rekavið þar en ekki greinilegar leifar af byggingu.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir:Ö-Síglunes, 3

EY-015:056 heimild um verbúð

".. þá eru litlu vestar [en Magnúsarbúð 055] tvær búðartóptir gamlar og spölur á milli .." segir í örnefnaskrá. Engar fornleifar sjást vestan við 055, hvorki á bakkanum né í sniði. Hugsanlega eru búðirnar horfnar í sæ.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir:Ö-Síglunes, 3

EY-015:057 heimild um verbúð

".. stór forn haugur, á honum er búðartóft nefnd Magnúsarbúð [055], þá eru litlu vestar tvær búðartóptir gamlar og spölur á milli .." segir í örnefnaskrá.

Engar fornleifar sjást vestan við 055, hvorki á bakkanum né í sniði. Hugsanlega eru búðirnar horfnar í sæ.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir:Ö-Síglunes, 3

EY-015:058 *Skjaldbreiður* mannabein legstaður

"Þá eru litlu vestar tvær búðartóftir gamlar og spölur á milli og því næst haugrúst mikil, lág og óglögg tæpt á bakkanum, nefnd Skjaldbreiður. Hefur svo sagt Jón, fyr[rverandi] hreppst[jóri] á Hafsteinsstöðum, sem hér var nál. 1880, að þá hafi sjór brotið framan af haug þessum og í ljós komið mörg mannabein," segir í örnefnaskrá. Skjaldbreiður hefur líkast til verið nokkurn spöl vestan við meinta Magnúsarbúð 055.

Engar sjáanlegar minjar virðast koma heim og saman við Skjaldbreið og líklegt að hóllinn sé horfin í sæ, enda var hann tæpt á bakkanum þegar örnefnalýsingin var rituð snemma á 20. öld. Engar frekari upplýsingar hafa fundist um mannabeinafundinn.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 3

EY-015:059 mannabein legstaður

".. stór forn haugur, á honum er búðartópt nefnd Magnúsarbúð, þá eru litlu vestar tvær búðartóptir gamlar og .. á milli og því næst haugrúst mikil lág og óglögg tópt á bakkanum nefnd Skjaldbreiður hefur svo sagt Jón .. sem hér var nál. 1880 að því hafi sjór brotið framan af haug þessum og í ljós komið mörg mannabein," segir í örnefnaskrá. Engin ummerki er að finna um legstaðinn.

Hættumat: hætta

Heimildir: Ö-Siglunes, 3

EY-015:060 heimild um verbúð

"Þá er enn búðartóft lítil, en vestur frá henni tvær rústir, hin eystri sem lítill haugur, hin vestari allstór," segir í örnefnalýsingu. Nú er vonlaust að koma þessari lýsingu heim og saman við minjar sem sjást á nesinu og eins víst að þær séu horfnar í sæ.

Heimildir: Ö-Siglunes, 3

EY-015:061 þúst býli

66°11.849N 18°51.533V

"Þar litlu norðar og hærra [en Skjaldbreiður 058 og tóftir vestur af henni] er einnig byggðarúst allmikil og tóftir ofan á henni; hafa hér líklega verið tvær hinar fornu hjáleigur. Munu helzt við þessar byggðaleifar eiga örnefnin Háavíti og Lágavíti, sem hér eru kunn, en ekki fullvíst, hvar eru," segir í örnefnaskrá. Erfitt er að komast nærri um staðsetninguna á þessari byggðarúst en hóll sem líklegastur þykir miðað við örnefnaskrá er um 130 m norður af Margrétar fjárhúsi 025 og um 80 m suð-vestur af Odds fjárhúsi 023.

Grasivaxið þýft svæði blasi við til suðurs og austurs en í norðvestri er sjávarbakkinn kominn fast upp að hólnum og er því þó nokkuð af fjörugrjóti allt í kringum hólinn. Smá halli er til norðausturs með lítilli dæld fyrir í næsta hól, sjá 062. Hóllinn er alls um 10 x 7 m að stærð, fremur lágur og snýr norður-suður. Engar fornleifar eru sýnilegar en þó er smá hækkan í norðausturhorninu á hólnum en þó ekki um greinilega hleðslu að ræða. Sjórinn er búinn að rífa töluvert af norðvesturhorninu og grjót hefur borist upp á hólinn.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 3

EY-015:062 þúst býli

66°11.855N 18°51.523V

Lítill hóll er um 115 m NNV af Margrétar fjárhúsi 025 og um 60 m suð-vestur af Odds fjárhúsi 023.

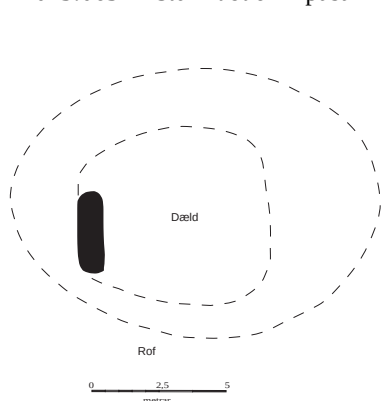
Mjög þýft, grasivaxið svæði og nokkuð hæðótt í kring en þó er fjaran til NNV.

Hóllinn er um 18 x 10 m að stærð og um 0,40 m að hæð. Hann er frekar sléttur og því líklegt að hann hafi einhvern tíma verið sléttaður. Hann samanstendur mjög líklega af upphlöðnum mannvistarleifum.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

EY-015:063 *Steinkubúð* þúst verbúð

66°11.812N 18°51.522V

"Þar litlu vestar [en Slysfaratangi/Slysfarir] er búðartópt lítil, hin vestasta, nefnd Steinkubúð .." segir í örnefnaskrá. Um 80 m vestur af Margrétar fjárhúsi [025] og um 130 m suðvestur af Einars fjárhúsi [021] er lítill hóll með hleðslustúf á. Hugsanlega eru það leifar af Steinkubúð en þó erfitt að fullyrða nokkuð um það.

Þýfður og vel gróinn hóll en sjór hefur sneitt af suðurenda hans.

Hóllinn er alls hátt í 10 x 10 m stór. Ofan á hólnum er dæld sem er um 6 x 5 m að stærð og snýr austur-vestur. Í vesturendanum á dældinni er lítill hleðslustúfur sem er um 2,5 x 1 m að stærð og um 0,80 m að hæð. Ekkert hleðslugrjót sést í honum, eingöngu torf en þó er eitthvað af grjóti inni í dældinni sem liggur á við og dreif. Á suðvesturenda hólsins hefur töluvert farið af honum sökum sjávarrofs og því líklegt að hann hafi upphaflega

verið stærri. Eitthvað af hleðslugrjóti sést í sniðinu en þó engin greinileg umför. Engir gripir fundust en ein svört rönd í sniðinu gæti hugsanlega verið leifar af gólflagi.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 3

EY-015:064 Sveinaskáli heimild um verbúð

"Austur frá Skeljabót og Lautum er nesið mun hálendara, og hafa á því svæði flest verið hjáleigubýlin og fleiri mannvirki, ne síðar öll uppæld og yfirhlaðin nýrri tóftum. Norðan þessa svæðis er Harðibakki. Hann heur og eyðzt af brimi og foki og þannig allt hið yzta horfið. Yzt á honum [Harðabakka] eru gamlar byggðaleifar kunnar, einnig yfirbyggðar, nefndist þar Sveinaskáli (?), vafalaust verskáli forn og líklega eitt hjábýlanna .." segir í örnefnaskrá. Harðibakki er því á norðanverðu Siglunesi. Engar fornleifar fundust þar sem koma heim og saman við Sveinaskála.

Engin ummerki um fornleifar er að sjá. Mikið hefur brotið af norðanverðu nesinu og þar er hár rofabakki.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 4

EY-015:065 Ásgrímsbúð heimild um verbúð

"..þar litlu austar [en Sveinaskáli 064] var Ásgrímsbúð .." segir í örnefnaskrá.

Engar fornleifar fundust sem koma heim og saman við lýsingu á Ásgrímsbúð og sennilega er hún alveg horfin. Mikið hefur brotið af norðanverðu nesinu og þar er hár rofabakki.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Siglunes, 4

EY-015:066 Geitakofi tóft geitakofi

66°10.824N 18°50.657V

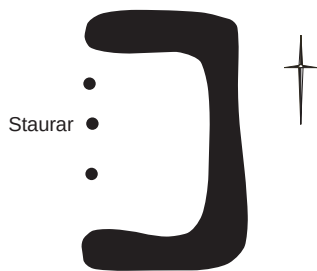
"Nokkuð inn frá Glaumbæ [029] er nestá nokkur fram frá hliðinni nefnt Geitanes, og á því tóft sem nefnd Geitakofi .." segir í örnefnaskrá. Geitanes er um 750 m inn eða suður frá steknum á Glaumbæ, sjá 029A

Bratt er inn með firði og lítið sem ekkert undirlendi. Sumsstaðar er leiðin beinlínis torfær, t.d. þarf að fara yfir djúpt gil með bröttum hliðum. Hliðin er þó að mestu grasi vaxin allt niður á lítið nes sem væntanlega er Geitanes. Gil eru bæði norðan og sunnan megin við nesið. Lítill lækur rennur sunnan við tóftina og fyrir ofan eða til austurs er vel gróinn, lítill hóll.

Tóftin er um 10 x 4,5 m að stærð og snýr austur-vestur, sker sig mikið úr vegna grósku. Hún er mjög mikið sigin en þó sést móta fyrir henni dæld í henni miðri. Eitthvað af hleðslum stendur eitt og sér eins og þúfur. Ekkert grjót er sýnilegt og lögun tóftarinnar fremur óljós. Engar dyr sjást á henni.

Hættumat: hætta

Heimildir: Ö-Glaumbær, 1

Staurar

EY-015:067 tóft útihús

66°11.538N 18°50.228V

Útihústóft er 40-50 m norðaustur af Þormóðshúsi og um 45 m norður af bæjarhól 001. Grösugt tún en mýri er fast norðan við. Tóftin er hlaðin á þrjár hliðar, einföld og um 8 x 5 m stór norður-suður. Engin hleðsla er fyrir vesturgafli en þar standa þrír staurar, e.t.v. leifar timburgafls. Grjót sést í veggjum sem þó eru mikið grónir. Suðurhliðin rís hæst, 1,3 m. Rabbabari vex í norðurenda tóftar. Líklegt verður að teljast að tóftin sé af útihúsi sem gæti jafnvel hafa tilheyrð Þormóðshúsi.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

0 5 10
metrar

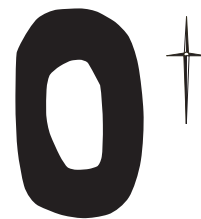
EY-015:068 tóft

móstæði

66°11.631N 18°50.275V

Tóft er um 75 m norður af Lambhúsvelli 013. Mýri er allt í kring og mótast óljóst fyrir mógröfum. Tóftin er líkt og upphækkun með dæld í miðju, 5 x 3 m stór norður-suður. Veggjahæð er allt að 80 cm og eru veggir algrónir. Engar dyr sjást og líkist tóftin ekki hústóft heldur fremur mó- eða heystæði. Sennilega hefur mór verið tekinn og/eða torf verið rist á svæðinu í kring.

Hættumat: engin hætta

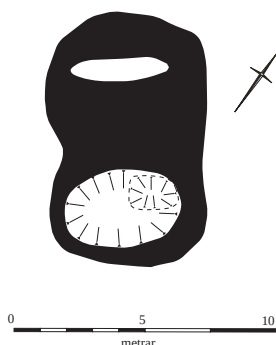
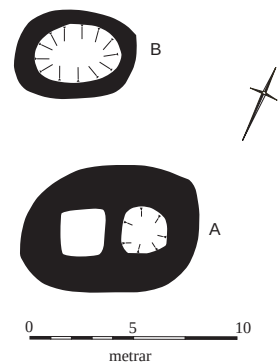

0 2,5 5
metrar

EY-015:069 tóftir móstæði 66°11.656N 18°56.257V
Tvær samhliða tóftir eru 30-40 m norður af útihústóft 068 og um 280 m norður af bæjarhól 001. Sennilega tengjast þær mótekju eða torfristu.

Mýri er allt í kring og mótar óljóst fyrir mógröfum. Nyrðri tóftin (A) er kúptur hóll, sennilega manngerður og um 2 m hár. Hann er um 7 x 6 m stór austur-vestur og er í honum ferköntuð gryfja, tæplega 2 x 2 m stór og um 1,5 m djúp. Dyr sjást ekki á tóftinni. Lægð er í hollinn austan við gryfjuna, um 2 m í þvermál. Tóft B er 2-3 m norðvestar. Hún er lægri, um 1,5 m há og um 5 x 4 m stór og snýr austur-vestur. Dæld er í kolli en engar dyr sjáanlegar.

Hættumat: engin hætta

EY-015:070 tóft móstæði

66°11.673N 18°50.324V

Lítill rústahóll er 50-60 m vestur af tóftum 069.

Mýri er allt í kring.

Hóllinn er alls um 9 x 6 m norður-suður og allt að rúmir 2 m á hæð. Hann er óreglulegur að lögun en að kalla tvískiptur og smálægð í miðju. Á suðurhluta vottar fyrir niðurgrefti líkum þeim sem sést á tóft 069b. Alls er dældin 5 x 3 m stór SV-NA og önnur minni í norðurenda hennar. Þessar dældir eru sennilega misgamlar, enda lítur út fyrir að sú minni sé grafin niður í þá stærri.

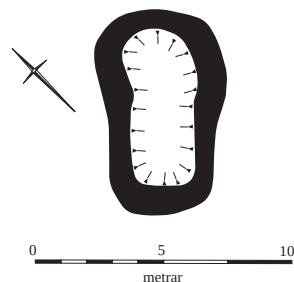
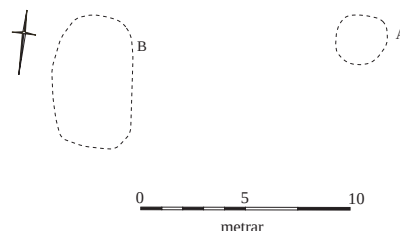
Hættumat: engin hætta

EY-015:071 tóft móstæði

66°11.659N 18°50.398V

Tvær óverulegar þústir eru um 60 m SSV af tóft 069 og tengjast sennilega mótekju. Tóft A er austar, smábunga sem er um 2 x 2 m á stærð, hæð um 0,6 m. B er um 10 m norðvestur af A, óregluleg og um 6 x 3 m stór norður-suður, allt að 1 m á hæð. Í hvorugri bungunni sjást dældir eða eiginlegir veggir.

Hættumat: engin hætta

EY-015:072 tóft móstæði

66°11.694N 18°50.423V

Tóft er um 50-60 m norðvestur af tóftum 071. Hún tengist sennilega mótekju.

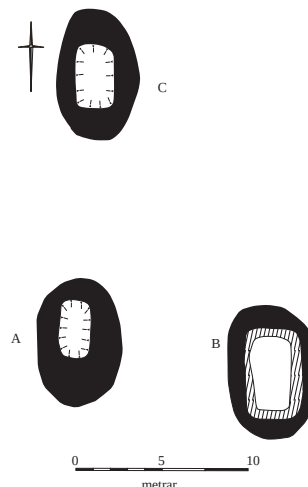
Á þessum stað er hátt í 2 m hár hóll sem stungið hefur verið ofan í og því greinilega ekki um eiginlega hústóft að ræða. Alls er hollinn um 7 x 4-5 m stór frá SV-NA, breikkar og lækkar til norðurs. Hann er allt að 2 m hár.

Hættumat: engin hætta

EY-015:073 tóftir móstæði

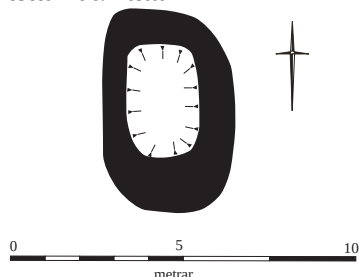
66°11.721N 18°50.389V

Þrír háir og brattir rústahólar eru um 60 m norður af tóft 072. Þeir tengjast sennilega mótekju. Hólarnir eru á hæð í mýrinni og virðast því kannski hærri en ella. Gríðarlegt mótekju og/eða torfristusvæði er í kring, einkum vestan við, sjá 107. Hólarnir eru langmest áberandi allra þeirra rústa sem eru á þessu svæði. A er syðst og vestast, allt að 3 m hár sé staðið við hann að sunnanverðu. Hann er alls um 6-7 x 5 m að stærð og snýr norður-suður. Í honum er mjög regluleg dæld, um 4 x 1,5 N-S, 0,5-0,8 m djúp. Hóll B er um 5 m austur af A og mjög líkur honum, 7 x 5 m stór og snýr norður-suður og á honum er tóft fremur en dæld, 5-6 x 2,5 m stór og snýr hún norður-suður. Engar dyr sjást á henni og veggirnir eru veigalitlir. Tóft C er 6-7 m NNA af A og 10-12 m norðvestur af B. Hóllinn er svipaður og hinir, 7 x 5 m stór og snýr norður-suður. Í honum er mjög skýr,

ferköntuð dæld sem er 3,5-4 x 2 m stór og snýr norður-suður. Lágt þýfi er milli hólanna, í miðjunni, og hugsanlegt að þar leynist einhverjar mannvistarleifar. Ekki getur talist líklegt að hólarnir séu náttúrulegir en þó er nokkuð erfitt að útskýra hvernig þeir hafa orðið til, enda eru þeir svo reglulegir að þeir líkjast ekki venjulegum rústahólum sem verða til undir útihúsum eða mannbústöðum. Hugsanlega hafa þeir verið uppbyggðir, jafnvel smám saman, úr torfi/mold og síðan verið grafið niður í þá geymslurými fyrir mó eða jafnvel hey og þá tyrft yfir. Þetta er einungis tilgáta meðan frekari upplýsingar liggja ekki fyrir.

Hættumat: hætta

EY-015:074 tóft móstæði 66°11.743N 18°50.479V

Tóft er um 70-80 m vestur af tóftum 073.

Lágur hóll (0,8 m) með grunnri dæld í kolli. Hóllinn er um 6 x 3-4 m á stærð og snýr norður-suður og snýr en dældin um 3 x 1,5 m stór og snýr eins og hóllinn norður-suður, h.u.b. 3 x 1,5 m djúp. Tóftin getur varla verið af útihúsi og verður því að teljast líklegast að hér hafi verið settur upp mór, sbr. mógrafir 107, eða jafnvel hey.

Hættumat: engin hætta

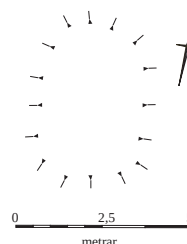
EY-015:075 tóft móstæði

66°11.764N 18°50.566V

Tóft er 70-80 m vestur af tóft 074.

Mýri. Um er að ræða dældarlausu upphækkun sem er óregluleg í laginu en 4-5 x 2 m stór og snýr norður-suður. Hún er um 0,4 m há. Tóftin getur varla verið af útihúsi og verður því að teljast líklegast að hér hafi verið settur upp mór, sbr. mógrafir 107, eða jafnvel hey.

Hættumat: engin hætta

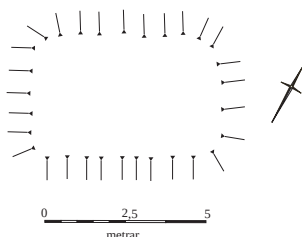
EY-015:076 tóft móstæði

66°11.783N 18°50.574V

Tóft er rúma 30 m VNV af 075.

Aðeins eru um 4 m frá tóftinni fram á sjávarbakkann. Mikil stór vex á austurhluta hennar. Uphækkun, um 7 x 4 m stór frá SV-NA, dæld sést ekki en gróður er mikill. Þústin er um 0,7 m há. Tóftin getur varla verið af útihúsi og verður því að teljast líklegast að hér hafi verið settur upp mór, sbr. mógrafir 107, eða jafnvel hey.

Hættumat: hætta, vegna rofs

EY-015:077 Ástuvík heimild um lendingu

66°11.776N 18°50.637V

"Austast í Norðurkrók er Ástuvík og þar lending, hin austasta," segir í örnefnalýsingu. Norðurkrókur er norðan á Siglunesi þar sem það er mjóst. Austasti partur króksins lokast dálítið af að norðanverðu af lágum grjóttanga og er líklegast að lendingin hafi verið þar.

Stórgrytt fjara og rofabakki upp af henni.

Ekki sjást merki um rudda vör eða annað manngert á þessum stað.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Siglunes, 4

EY-015:078 þúst óþekkt 66°11.813N 18°50.508V

Þúst er frammi á sjávarbakka austan við Norðurkrók, en hann er norðantil á Siglunesinu þar sem það er mjóst. Þetta er um 70 m norður af tóft 076 og rúma 600 m NNV af bæjarhól 001.

Grösugur, fremur þurr bakki.

Óregluleg þúst, um 4 x 4 m stór og 0,6 m há og ekki tóftarlag á henni þótt líklegt megi teljast að hún sé manngerð. Sjór er farinn að brjóta af vesturenda hennar og er þar um 2 m hár rofabakki niður í fjöru.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

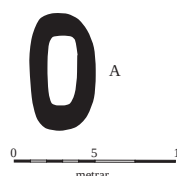

EY-015:079 tóft heystæði

66°11.841N 18°50.459V

Tvær tóftir eru um 50 m norður af tóft 078 og tæpa 700 m NNV af bæjarhól 001.

Þýft þurrlendi en mjótt, mýrlent drag er um 10 m sunnan við.

Tvær mjög líkar tóftir eru á staðnum, báðar einfaldar. Sú syðri (A) er 7 x 5 m og snýr SV-NA. Engar dyr sjást á henni. Hún er sporöskjulaga að utanverðu en hólfið innan í henni ferkantað og hugsanlegt að stungið hafi verið upp úr því. Veggjahæð er um 0,5 m en veggirnir frekar veglegir eins og í hústóft. Tóft B er um 15 m norðar og næstum því alveg eins og A. Hún er um 7 x 4,5 m að stærð og snýr eins og hin fyrrnefnda en stendur ívið hærri og er lágreistari, aðeins um 0,3 m á hæð. Engar dyr sjást á henni heldur og grjót sést í hvorugri tóftinni. Tóftirnar líkjast einna helst heystæðum.

Hættumat: engin hætta

0 2,5 metrar

EY-015:080 tóft heystæði

66°11.869N 18°50.431V

Tóft er 20-30 m NNV af tóft 079b.

Grösugur og þýfður, fremur þurrlandur bakki.

Tóftin er býsna lík tóftum 079 a og b en ívið stærri og veggir minni um sig. Hún er alls um 8 x 5 m stór og snýr norður-suður, engar dyr sjáanlegar og veggjahæð einungis um 0,3 m. Ekki sést grjót í veggjum. Líkegast virðist að tóftin sé af heystæði.

Hættumat: engin hætta

EY-015:081 *Hesthúsnes* tóftir hesthús

Vegleg tóft er tæpa 700 m norður af bæjarhól 001. Sennilega er þetta hesthústóft, en um tóft á þessum slóðum segir í örnefnalýsingu: "Austast í Norðurkrók er Ástuvík og þar landing [077], hin austasta. Þar austur frá er Hesthúsnes og fram frá því Hesthústangi. Hafa hér eitt sinn hesthús verið, og fleira er hér gamalla byggða."

Grasi vaxinn bakki.

Á staðnum eru þrjár tóftir, annars vegar hesthústóft og hins vegar tvær minni tóftir. Hesthústóftin (A) er þrískipt, alls um 11 x 8 m stór frá norðri til suðurs. Syðst er stæðilegasta hólfið eða tóftin, áreiðanlega af hesthúsi. Hún er um 6 x 6 m stór að utanmáli, dyr í vestur en einnig er lægð í vegginn til austurs, gegnt dyrunum. Hleðslur liggja til austurs frá útveggnum beggja megin lægðarinnar og mynda hól sem lítur einna helst út eins og gangur eða fordyri, alls um 3 x 3 m að utanmáli og dyraop í austur. Hól sem sennilega er heystæði er sambyggt hesthústóft að norðanverðu, tæplega 6 x 6 m að stærð en veggir mun lægri en í húsinu, eða um 0,3 m á móti 1 m. Þá er lokið við að lýsa hesthústóftinni með viðbyggingum. Stök tóft (B) er um 5 m austan við suðurenda tóftar A. Sennilega er þetta heytóft. Hún er 6 x 3 m stór og snýr norður-suður. Hún virðist hafa verið tvískipt, veggir lágir og litlir um sig. Engin op sjást á útveggjum og hvergi sér í grjót. Þriðja tóftin (C) er um 20 m NV við hesthústóft A. Hún er 5 x 4 m að stærð, snýr norður-suður og líkist mest heystæði. Alls er því rútasvæðið hér um það bil 35 m langt og 15 m breitt.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Siglunes, 4

66°11.875N 18°50.395V

C

A

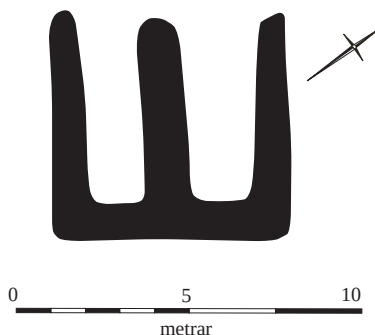

B

0 10 20 metrar

EY-015:082 tóft beitarhús

66°11.906N 18°50.168V

0 5 10 metrar

Tóft er um 150 m norðaustur af hesthústóft 081, hátt í 800 m norður af bæjarhól 001.

Grösugur sjávarbakki.

Samkvæmt Önnu Björnsdóttur var sauðahústóft á þessum slóðum og líklegt að átt sé við þessa tóft. Sauðahúsleg er hún, með garða eða jötu í miðju en krærnar þó svo víðar að þær gætu hafa rúmað hross. Breidd þeirra er allt að 1,5 m. Þessi tóft er alls 7 x 7 m stór og er NV-gafl alveg opinn. Veggir eru algrónir en standa vel, allt að 1,2 m. Ekki vottar fyrir hlöðu eða heygardi. Mikið er af rekavið í tóftinni og leifar girðingastaura í kring. Í nyrðri krónni eru tveir ryðgaðir mjólkurbrúsar. 20-30 m NA af tóftinni, innan sömu girðingar, er lág upphækkun, um 4 x 3 m stór frá austri til vesturs, sennilega heystæði.

Hættumat: engin hætta

EY-015:083 náma mógrafir

66°11.879N 18°50.117V

Töluvert mógrafasvæði er um 50 m austan við hesthús 082. Mýrlendi. Svæðið liggur frá NA til SA, er um 80 m langt og mest um 20 m breitt. Það er samfelld og allt að rúnum 1 m á dýpt. Girðing umhverfis hesthúsið hefur legið á suðurbakka mógrafanna.

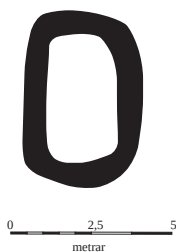
Hættumat: engin hætta**EY-015:084** tóft móstæði

66°11.815N 18°50.265V

Lítill tóft, sennilega tengd heyskap eða mótekju, er um 150 m austur af tóft 081 og hátt í 600 m norður af bæjarhól 001.

Fremur þurrt er í kringum tóftina.

Tóftin er ekki með eiginlega vegg en líkist óreglulegri upphækkun, um 4 m í þvermál og hæð mest um 1 m.

Hættumat: engin hætta**EY-015:085** tóft móstæði

66°11.694N 18°50.185V

Tóft er í mýri, 80-90 m norður af tóftum 069 a og b.

Fremur deig mýri.

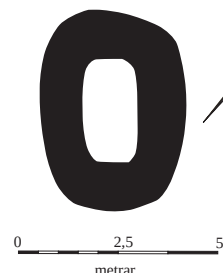
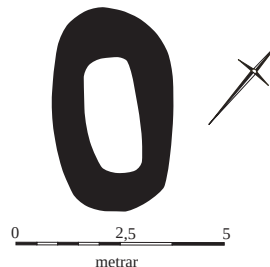
Tóftin snýr norður-suður og er um 6 x 4 m stór. Engar dyr sjást á henni og ekkert grjótt í veggjum sem eru mest um 0,3 m háir. Sennilega er þetta hey- eða móstæði.

Hættumat: engin hætta**EY-015:086** tóft móstæði

66°11.708N 18°50.237V

Tóft er tæpa 50 m vestur af tóft 085. Hún er í jaðri mógrafa/torfristu, sjá 107.

Tóftin er um 5 x 2,5 m stór og snýr norður-suður, engar dyr eru sjáanlegar. Veggir eru algrónir og mest um 0,7 m háir. Líklega hefur mór verið settur upp í þessari tóft.

Hættumat: engin hætta**EY-015:087** tóft móstæði

66°11.734N 18°50.229V

Tóft er um 50 m NNV af tóft 086. Grasi gróið og sumstaðar mýrlent svæði.

Tóftin er um 5 x 4 m stór og snýr norður-suður. Hún er mjög lík tóftum 085 og 086.

Hún er dyralaus og mest um 0,9 m há. Um 4 m norðan við tóftina er smápúst, 2-3 m í þvermál og gætu leynst þar mannvistarleifar. Líklega hefur mór verið settur upp í þessari tóft.

Hættumat: engin hætta**EY-015:088** tóft móstæði

66°11.751N 18°50.231V

Tóft er rúma 20 m NNV af tóft 087.

Um er að ræða niðurgroft í hól sem er hátt í 2 m hár. Hóllinn er alls um 7 x 5 m stór og snýr norður-suður en niðurgrofturinn um 5 x 3 m og snýr eins og hóllinn, dýpt um 0,3 m. Þýfi er ofan í dældinni og virðist sem hún hafi fyllt eða verið fyllt upp að hluta. Líklega hefur mór verið settur upp í þessari tóft.

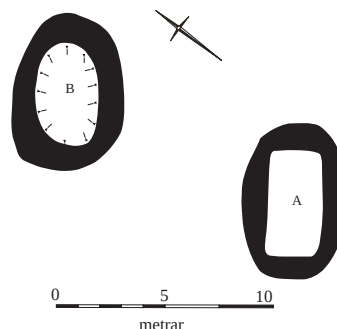
Hættumat: engin hætta**EY-015:089** tóft heystæði

66°11.758N 18°50.241V

Tvö keimlík heystæði eru um 10 m norðvestur af hól 088.

Fremur þurr hryggur sem liggur norður-suður, mýri er í kring.

Syðri tóftin (A) er um 7 x 5 m stórt og snýr suðvestur-norðaustur. Hin (B) er 4-5 m norðar, snýr eins og A en nær sporöskjulaga, einnig 7 x 5 m stórt.

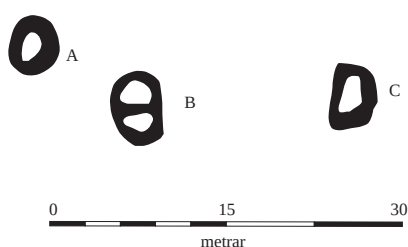

Báðar eru um 0,4 m háar og veggir veigalitlir, engar dyr sjást. Líklega hefur mór verið settur upp í þessum tóftum.

Hættumat: engin hætta

EY-015:090 tóftir móstæði

66°11.756N 18°50.199V

Tóftir eru um 30 m austur af tóft 087. Þýft mýrlendi. Tóftirnar eru þrjár talsins, sennilega allar af hey- eða móstæðum, og ná yfir svæði sem er alls um 45 x 15 m frá austri til vesturs. Tóft A er vestast. Hún er einföld, 7 x 5 m stór frá norðri til suðurs, hæð mest um 0,3 m. Veggir eru mjög greinilegir. Tóft B er um 6 m suðaustar. Hún er 7 x 6 m stór frá norðri til suðurs og virðist móta fyrir tveimur hólfum í henni. Hvort um sig er um 2 m í þvermál. Hæð er um 0,3 m. Tóft C er 10-12 m austur af B, 6 x 4 m stór frá norðri til suðurs. Hún er einföld en hærri en hinar eða allt að 1 m. Allar eru tóftirnar einfaldar, dyra- og grjótlausar

eftir því sem best verður séð.

Hættumat: engin hætta

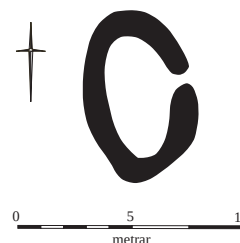
EY-015:091 tóft móstæði

66°11.779N 18°50.210V

Tóft er 30-40 m norður af tóft 089b.

Þurrt og lágt holt í mýri. Tóftin er 7 x 5 m stór, einföld og snýr norður-suður, sporöskjulaga og með óverulega vegg sem eru ekki nema 0,3 m háir og virðast grjótlausir. Hún virðist mjókka í suður og rof á austur-vegg gætu verið leifar af dyrum.

Hættumat: engin hætta

EY-015:092 tóft móstæði

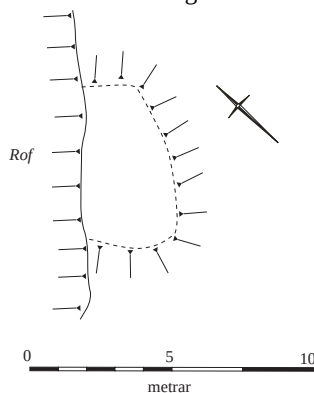
66°11.890N 18°50.094V

Tóft er fast austan við miðju mógrafa 083.

Þétt mýri, ekki blaut.

Tóftin er í raun lítil upphækkun, um 5 x 3 m stór SA-NV og fylgir hún stefnu mógrafanna. Virðist líklegt að hún tengist þeim - sé e.k. móstæði. Þrjár slíkar upphækkanir til viðbótar eru um 50 m norðar, allar mjög líkar en þær voru ekki skráðar sérstaklega.

Hættumat: engin hætta

EY-015:093 þúst óþekkt

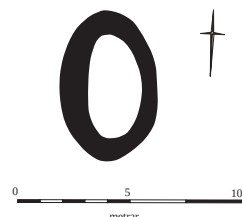
66°11.916N 18°49.957V

Þúst er fremst á sjávarbakka rúma 100 m austur af mógröfum 083.

Þurr og fremur gróðurýr bakki.

Þústin er iðagræn, 6 x 3 m stór SV-NA og um 0,3 m há. Sjór er farinn að narta í norðurendann á henni. Þetta er tæplega hústóft - frekar stæði fyrir mó eða hey. Snið var skoðað lauslega en það reyndist þú erfitt þar sem barð slútir yfir lögin í rofinu. Tóftin virðist að mestu hlaðin úr torfi þótt hugsanlegt sé að eitthvert grjót sé í efstu lögum. Á nokkrum stöðum grillir í mjög fínsallað lag sem virðist kolalag (svart og fitukennt) en er þó of laust í sér til að geta verið gólfslag. Engin bein eða annar úrgangur sást í rofinu.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

EY-015:094 tóftir móstæði

vestan við nyrsta hluta mógrafa 095.

Tóft er niðri á bökkum fast Grasi vaxinn bakki.

Sennilega er þetta mó- eða Hún er sporöskjulaga, um Um 4 m eru frá tóftinni og við, það er upphækkun eða suður.

heytóft, veggir lítilfjörlegir og engar dyr sjáanlegar. 7 x 5 m stór og snýr norður-suður og mest um 0,5 m há. fram á bakkann. Önnur líkleg tóft er um 2 m suðvestan þúst sem er um 6 x 4 m stór norður-

Mógrafir 095, horft í vestur.

Hættumat: engin hætta

EY-015:095 náma mógrafir
66°11.895N 18°49.798V
Mógrafasvæði er á bökkunum hátt í 250 m austur af mógröfum 083. Mýrlendur en býsna þéttur bakki. Unglegt grafasvæði, reglulegt og er svæðið samfelld, u.þ.b. 70 x 40 m stórt norður-suður og liggur alveg fram á bakkana. Smábakki er austan við svæðið en síðan tekur við annað mógrafasvæði þar, heldur minna en þó allt að 50 x 20 m stórt norður-suður. Gilskorningur liggur fram úr því og að sjónum.

Hættumat: engin hætta

EY-015:096 tóft heystæði

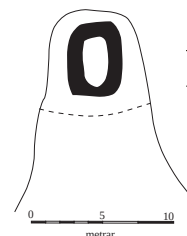
66°11.886N 18°49.783V

Tóft er á rana sem gengur fram í miðjar mógrafir 095.

Grösugur rani. Tóftin er 5 x 4 m stór og snýr norður-suður, vafalaust tengd mótekjunni.

Stungið hefur verið torf í tóftina af rananum kringum tóftina.

Hættumat: engin hætta

EY-015:097 mannvirki herminjar 66°11.665N 18°49.310V

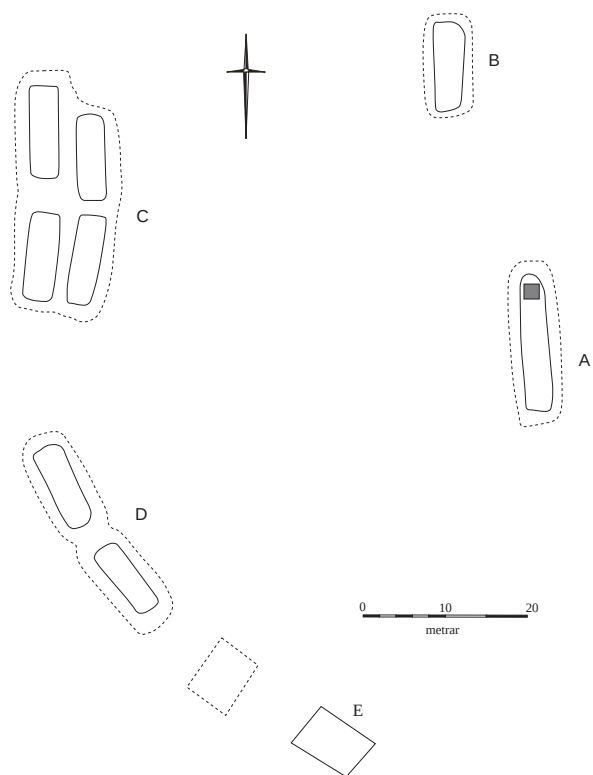
Hlaðinn arinn í bragga (A).
Horft í norðaustur.

Bandaríski herinn reisti bragga á Siglunesi haustið 1942 og sjást leifar þeirra enn rúma 100 m norður af Siglunesvita. Braggarnir voru 21 talsins. "Þessir tíðu vöruflutningar urðu meðal annars til þess að herstjórnin stóð í sífelldum stórræðum við vegabætur á nesinu. En kappið var meira en fyrirhyggjan: Stórir hnullungarnir, sem voru tekir úr fjörunni, tolldu illa íveginum og hann var sífellt illfær og stundum alveg ófær...Í búðunum var hárskeri sem klippti jafnt hár hermanna og heimamanna. Þar var einnig sjúkrastofa...Meginhlutverk hermanna á Siglunesi var að vísu gæsla, þó ekki fanga heldur flug- og siglingaleiðarinnar inn á Eyjafjörð. Til að auðvelda sér þetta starf höfðu þeir sett upp mikla ratsjárstöð og loftnet, sem var líkast feikna stóru netverki í augum Nesmanna, snerist dag og nótt í eilífa hálfhringi," segir í bók Jóns Hjaltasonar um hernámsárin á Akureyri og Eyjafirði.

Leifarnar eru á fremur sléttum, hálfgrónum mel.

Jarðvegi var mokað upp að bröggunum, bæði til skjóls og eins til að halda þeim niðri. Töluverðar leifar sjást enn en þó varla nema eftir hluta bragganna. Alls ná þær yfir svæði sem er um 170 x 100 m stórt frá norðri til suðurs. Stæðilegustu minjarnar eru tilkomumiklar. Það er arinn og skorsteinn, hlaðinn úr fjörugrjóti og steyp á milli steinanna í hleðslunni. Arinn hefur verið í herforingjabragganum svonefnda sem er austarlega á

svæðinu. Arinninn stendur vel en er þó farinn að halla töluvert. Að grunnfleti er hann um 1,3 x 1,3 metrar og snýr eldstóin mót suðvestri. Hæð er rúmir 3 m. Arinninn stendur í NA-enda bragga (A) og sjást útlínur hans vel. Hann hefur verið um 16 x 3 m stór að innanmáli og snúið hér um bil N-S. Annar braggi (B) hefur verið 20-30 m norðar en það. Hann hefur snúið eins og er innanmálið um 11 x 4 m N-S. Steypt plata er í botni og leifar af

ferköntuðum, steiptum báki eru í miðju húsi en grjóti hefur verið hlaðið þar ofaná. Stórgrýti er í innanverðri vesturhlíð. Um 40-50 m vestar eru för eftir fjóra bragga (C), sennilega sambyggða. Hver um sig hefur verið um 11 x 4 m að innanmáli og hafa allir snúið norður-suður og staðið tveir og tveir saman. Alls ná ummerki eftir þessa samstæðu yfir svæði sem er um 30x 15 m stórt frá norðri til suðurs. Tveir sambyggðir (D) bragar hafa verið hátt í 30 m sunnar og hefur hvor um sig verið um 11 x 4 m að innanmáli og báðir snúið hér um bil frá norðvestri til suðausturs. Þeir hafa verið byggðir hvor af annars enda og farið eftir þá er alls um 25 x 6 m stórt. Rúma 5 m SA af þeim er óljóst húsar en um 10 m SA af því er greinileg steipt plata (E), sjálfsagt undan húsi. Hún snýr NV-

SA og er um 8 x 6 m stór, ferköntuð og regluleg. Um 30 m suðvestur af E er húsgrunnur (F) með steyptri plötu. Hann er í skjóli undir brekku og engu líkara en upphlaðinn kantur, allt að 1,5 m hár, sé við hann að austanverðu. Þetta hús hefur snúið A-V og verið um 11 x 4 m stórt. Inngangur hefur sennilega verið að austan. G er um 40 m austar. Það hefur einnig verið um 11 x 4 m að stærð og liggur steipt plata í pörtum í farinu að hluta. Vestan við það er óljóst far, hugsanlega af enn einu húsi. H er steypur kassi í brekkubrún um 30 m SA af G. Hann er um 2,5 m á kant og rúmir 2 m á

dýpt. Rusl er ofan í honum og hefur sennilega verið brennt. Steipt plata er vestan við kassann. Þetta gæti hafa verið vatnstankur en ekki fengust upplýsingar um það. Hugsanlega eru fleiri minjar á svæðinu. Loftmynd af því er í bókinni Hernámsárin á Akureyri og Eyjafirði, bls. 171.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Jón Hjaltason 1991, 171-172

EY-015:098 Selskinnahóll þúst óþekkt

66°11.514N 18°50.513V

Rústahóll er í túni 50-60 m suðvestur af Hesthúshól 038. Þetta er mjög líklega Selskinnahóll en um hann segir í örnefnalýsingu: "Suður frá Lambhúsvelli [013] er Hesthúsvöllur og á honum Hesthúshóll [038], en suður og niður frá honum, nær sjávarbökkum, Selskinnahóll og sunnan hans Einstakihóll."

Grösugt tún fremst á háum sjávarbakka sem sjór étur sífellt af. Bakinn er allt að 5 m hár niður í fjöru.

Hóllinn er illa farinn og gróflega má áætla að um helmingur hans sé farinn í sjó. Þar að auki hefur verið grafið í hann og er niðurgröfturinn allt að 3-4 m í þvermál og dýptin 2-3 m. Sennilega er hann eftir súrheysgryfju. Alls er hóllinn 10-12 m í þvermál við rofið, 6 m breiður og allt að 1,6 m hár.

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Siglunes, 1-2

EY-015:099 heimild um verbúð

Í Jarðabók Árna og Páls frá 1712 segir: "Verbúðir eru hjer öngvar, og hafa aldrei verið, heldur liggur sjófólk í steinbyrgjum undir seglum sínum." Ekki er nú vitað hvar steinbyrgi þessi hafa verið þótt líklegasti staðurinn sé Siglunesið sjálft. Þar voru skráðar margar tóftir og rústahólar sumarið 2006 og mögulegt að steinbyrgi hafi áður verið á einhverjum staðanna.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: JÁM X, 16

EY-015:100 Tófukofavík örnefni skotbyrgi

"Austan við Dýjavíkur er Sauða-lækur, uppspretta í bökkunum, og austan við hann Sauðalækjartangi, þá Tófukofi, ekki .. (?) gamalt og Tófukofavík," segir í örnefnalýsingu. Handrit Helga Guðmundssonar hefur verið

illlæsilegt hér. Þó er nokkuð ljóst að Tófukofavík hlýtur að vera norðaustarlega í landi Sigluness, þó sennilega töluvert vestar en Reyðará (þá áin, ekki bærinn). Bakkarnir voru gengnir að meira eða minna leyti en engar leifar fundust af skotbyrgi.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Siglunes, 4

EY-015:101 Siglunessel tóftir sel

66°10.410N 18°48.334V

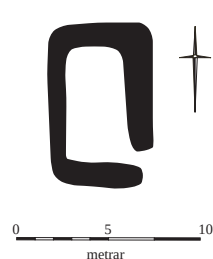
Samkvæmt Önnu Björnsdóttur var sel frá Siglunesi á Nesdal, 2,3 km suður af vitanum á Selsnesi. Það er vestan Reyðarár, gegnt Reyðarárseli sem er austan árinna. Um 250 m eru á milli seljanna. Ekki er minnst á sel í jarðabók Árna og Páls 1712. Í örnefnalýsingu Reyðarár er minnst á Siglunessel í framhjáhlaupi: "Þar innar nokkuð hefir verið Reyðarársel [Ey-015b:005], eru tóftir þar skýrar. Litlu utar við ána, móti Siglunesseli, er Selholt.." Í örnefnalýsingu Gnúps, sem Helgi Guðmundsson telur að hafi verið býli austan undir Nesnúpnunum, segir um Siglunessel: "Eru tóftir þar svo miklar sem býlil hafi verið alls 9, sumar fornlegar enda heygarðar o.fl..Milli seltóftanna fellur Sellækur, kemur úr Selskál uppi í hlíð Múlans.."

Mjög gróskumikið svæði sem smálækir liðast um, sumsstaðar mýrlent.

Selið blasir við í vestri frá Reyðarárseli séð og sjást í því miklir gróskublettir. Á hinn bóginn er nokkuð erfitt að greina tóftir þegar komið er á staðinn, enda eru þær signar og gróður hár. Alls virðast vera 5-6 tóftir á svæði sem er um 100 x 60 m stórt frá norðri til suðurs. Hefst hér lýsingin nyrst. Þar er dálítill rústahóll (A), um 20 m langur á hvorn veg og gengur smátota út úr honum til norðausturs. Í hólnum sjást tvær dældir, önnur um miðbikið, um 2 x 1 m stór og hin heldur minni suðvestast í honum. Óljós tóft (B) er um 15 m suðaustur af A. Hún er um 12 x 5 m að stærð frá austri til vesturs og sjást ekki á henni dýr. Innra byrðið er allgreinilegt og myndar hól sem er um 7 x 2 m að innanmáli en ytra byrðið rennur saman við umhverfið. Um 15 m suðaustur af B er enn óljósari tóft um 10 x 6 m stór frá norðri til suðurs. Hún virðist einföld en þó erfitt að greina útlínur svo vel sé. Hátt í 25 m suðvestur af C er þúst sem gæti verið af manna völdum, hér um bil hringlaga og um 12 x 12 m stór. Ekki vottar fyrir byggingaleifum á henni en hún gæti samanstðið af uppsöfnuðum mannvistarleifum að meira eða minna leyti. Sunnan við þessa þúst rennur lækjarspræna og önnur 30-40 m sunnar. Norðan við syðri sprænuna, um 25 m SA af þúst D, vottar óljóst fyrir tóft (E) á sprænubakkanum, alls um 7 x 7 m stór og virðast hafa verið í henni tvö samhliða hól, aflöng frá norðri til suðurs. Fast suðvestan við en þó handan sprænnunnar er tóft (F), sjálfsagt sú greinilegasta á öllu svæðinu. Hún er um 7 x 5 m stór, einföld og snýr norður-suður. Hún er breiðust nyrst og alveg opin í þá áttina en mjókkar til suðurs og er 3-4 m þar sem hún er mjóst. Veggir hennar eru ekki jafn signir og óljósir og á hinum tóftunum. Hvergi sér í grjóti í veggjum á nokkurri tóftanna og þess ber að geta að svæðið er nokkuð óslétt og erfitt að skera úr um hvaða þústir eru náttúrulegar og hverjar kunna að vera manngerðar.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Reyðará, 2; Ö-Gnúpur, 1

EY-015:102 tóft heystæði

66°10.779N 18°47.976V

Tóft, sennilega af heystæði, er á Nesdal um 1,6 km suður af Reyðará 001, næstum gegnt Móspildu sem er handan Reyðarár, sjá Ey015b:003.

Mýrlendi.

Tóftin er einföld, alls um 9 x 6 m stór frá norðri til suðurs og hér um bil ferköntuð. Veggir eru fremur litlir um sig og mest um 0,4 m háir. Ekki sést grjót í þeim. Op virðist vera á suðausturhorni. Fátt bendir til að tóftin sé af húsi eða aðhaldi og því einna nærtækast að giska á heystæði.

Hættumat: engin hætt

EY-015:103 Heygarðsspilda þúst heystæði

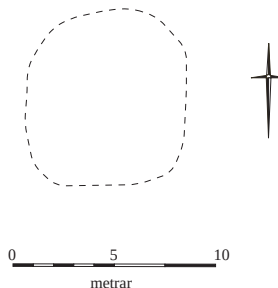
66°10.800N 18°47.882V

Tóft er um 140 m norðan við heystæðistöft 102. Annaðhvort þessi tóft eða 102 gæti verið sú sem Heygarðsspilda er kennd við en um hana segir í örnefnalýsingu Gnúps: "Suður og niður eru engjar hér hvervetna inn dalinn og nefnast þar næst Torfspilda, þá Kúnesspilda, en Kúanes niður frá henni við ána; þá Heygarðsspilda, þá Pollengjaspilda og loks Selspilda, en sunnan hennar Siglunessel [101]." Mýrlendi.

Tóftin er líkust haugi eða þúst, hring eða sporöskjulaga og um 10 m í þvermál. Hún er þýfð, innra byrði sést ekki og hvergi grillir í grjóti. Hún er mest rúmlega 1 m á hæð. Af staðsetningu að dæma er líklegast að tóftin sé af heystæði.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Gnúpur, 1

EY-015:104 *Ytrabyrgi* heimild um smalakofa

Í örnefnalýsingu fyrir Gnúp 035, meint býli austan undir Nesnúp, segir: "Þar skammt ofar [en Siglunessel 101] er Ytrabyrgi, smalakofi." Upplýsingar um Ytrabyrgi lágu ekki fyrir þegar vettvangsathugun fór fram og því var staðurinn ekki kannaður á vettvangi.

Heimildir:Ö-Gnúpur, 1

EY-015:105 *Álftatóft* heimild um heystæði

Í örnefnalýsingu fyrir Gnúp 035, meint býli austan undir Nesnúp, segir: "Niður frá henni [Beinaskál sem er sunnan við Selskál] er Stóragil og nefnist Stóragilsfjall þar hlíðin inn (og út). Niður frá gílinu eru Steinaflatar og Steinaflataspilda, engjar. Þar nokkuð sunnar er Álftatóft, stór heygarður, og út frá henni Álftatóftarspilda en inn frá henni Háumýrar, einnig engjar." Upplýsingar um Álftatóft lágu ekki fyrir þegar vettvangsathugun fór fram og því var staðurinn ekki kannaður á vettvangi. Hún er væntanlega innan eða sunnan við Siglunessel 101.

Heimildir:Ö-Gnúpur, 1-2

EY-015:106 *Fremrabyrgi* heimild um smalakofa

Í örnefnalýsingu fyrir Gnúp 035, meint býli austan undir Nesnúp, segir: "Litlu ofar [en Langahryggstjörn, sem er inn af Álftatóft [105] Fremrabyrgi, einnig smalakofi." Upplýsingar um Fremrabyrgi lágu ekki fyrir þegar vettvangsathugun fór fram og því var staðurinn ekki kannaður á vettvangi.

Heimildir:Ö-Gnúpur, 2

EY-015:107 náma mógrafir

66°11.715N 18°50.396V

Mjög víða vottar fyrir mógröfum norðan við bæ 001, t.d. umhverfis tóftir 073.

Mikið mýrlendi er á stóru svæði norðan bæjar.

Ekki er ljóst hvað grafirnar ná yfir stórt svæði, enda eru þær ekki alls staðar samfelldar eða greinilegar. Þó má ætla að töluverð mótekja hafi verið á svæðinu, enda voru skráðar þar margar litlar tóftir sem hljóta að vera annaðhvort mó- eða heystæði.

EY-015b Reiðará

10 hdr 1712. Hólastólseign. 1374: á Hólakirkja "Medr Reyðaraa ok siglunesi oll Reka gogn." - DI III, 277. Ekki getið í jarðatali Hólakirkju 1449 - DI V, 38 eða 1550 - DI XI, 862. "Reidaraa. hefur af fornu heitir Reidarrá, í eyði síðan bóluna. Þessi jörð er í fyrstunni afbýli og hjáleiga frá Siglunesi, en hjer um fyrir vel 20 árum var þetta býli skilið í byggingu frá heimajörðinni af stólsins umboðsmanni, og hefur síðan bygst útaf fyrir sig með afdeildum lands og sjáfar kostum." JÁM X, 17. Ólavíus segir hana vera í eyði árið 1747. ÓÓ II, 36 Í Byggðum Eyjafjarðar segir: "Reyðará var fyrrum hjáleiga frá Siglunesi en varð síðar sjálfstætt býli. Jörðin var í gegn um tíðina heldur slitrótt í byggð og lagðist í eyði um miðja 18. öld. Árið 1937 var hún byggð upp aftur og efld að ræktun og byggingum og hefur þar verið rekinn sauðabúskapur fram undir þennan dag." BE 1990 I, 52 Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Enginu spilla skriður og grjóthrun úr fjallinu. Úthagarnir eru nægir." "Reyðará stendur í mynni Nesdals austanvert á Siglunes. Bærinn stendur á sléttum og grösugum sjávarbökkum nokkuð austan við Siglunesbyggðina en vestan við túnið fellur Reyðaráin úr Nesdal (Reyðarárdal) sem skerst til suðurs milli Siglunesmúla og Hestfjalls." BE 1990 I, 52

EY-015b:001 Reiðará bæjarstæði býli

Bæjarhúsin á Reyðará, horft í norður.

66°11.542N 18°47.120V
"Sá bær er yst á útskaga þeim, austarlega, er skilur Héðinsfjörð og Siglufjörð; stendur á sjávarbökkum, ekki háum, sléttum og grösugum. Það er fornbylí augljóst, fornir garðar um tún [sjá 010] og vatnsleiðsla [011] furðu löng og forn heim að bæ," segir í örnefnalýsingu Helga Guðmundssonar. Bærinn á Reyðará er austan við samnefnda á um 2,4 km austur af bæjarhól á Siglunesi 015:001. Þar stendur steinsteypt íbúðarhús sem stundum er búið í á sumrin. Ekki er vitað annað en það standi á gamla bæjarstæðinu, norðarlega í túni, skammt austan við Reyðarána.

Húsið var byggt árið 1937.

Grösugt, fremur slétt tún er kringum bæinn.

Myndarlegt steinhús á tveimur hæðum og er útihús sambyggt því að vestanverðu. Ekki er teljandi hóll undir húsinu en þó mikil gróska í kringum það. Engar eldri bæjarleifar sjást við húsið og raunar sjást heldur ekki töftir eða garðlög annarsstaðar í túninu - svo rækilega hefur það verið sléttað. Enginn annar staður í túninu virðist líklegur sem gamalt bæjarstæði og sennilegt að það sé einmitt á þessum stað, undir húsinu. Sennilega hafa eldri bæjarleifar verið skemmdar nokkuð við byggingu hússins.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir: Ö-Reyðará, 1

EY-015b:002 heimild um lendingu

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Heimræði er hjer valla teljandi, nema í besta veðri um hásumar, því bæði er lendingin stórgrýtt og brimsöm, og hafa því ábúendur oftlega skip sitt í Siglunesi landi, og goldið lóðarfisk." Ekki er nú vitað hvar lendingin á Reyðará var. Einna helst er að gíska á mynni Reyðarárinnar, þar sem hún mætir sjó því austar eru bakkar víða háir og að heita má ófært niður að sjó.

Heimildir: JÁM X, 18

EY-015b:003 Móspilda náma mógrafir

66°10.718N 18°47.958V

Í örnefnalýsingu segir: "Inn dalinn eru engjar nær hvarvetna, heita þar næst inn frá Reyðarárfloa Þrælaspildur,

Dýjaspilda, þá Mospilda og þá Grásteinsspilda." Ekki er lýsingin mjög nákvæm en líklegt er að Mospilda sé austan ár, um 1,7 km suður af Reyðarárbænum 001.

Mýrlendi. Mógafir sjást á einum stað við ána og er það samfelld, sundurgrafið stykki um 50 x 20 m stórt, slétt í botni og um 0,5 m djúpt. Það liggur frá Reyðará til suðausturs. 2-300 m sunnar vottar einnig óljóst fyrir mógrofum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Reyðará, 1

EY-015b:004 þúst óþekkt

66°11.364N 18°46.437V

Torkennileg upphækkun, sennilega manngerð, er fremst á sjávarbakka, um 600 m austur af bæ 001.

Harðlendur sjávarbakki, rofinn að framan eða norðan. Upphækkunin er fremst á nefi sem gengur dálítið fram úr bökkunum. Upphækkaður stallur sem mjókkar til norðurs, alls um 5 x 6 m stór og 0,3 m hár. Hann er fremur sléttur að ofan en tilgangur óljós.

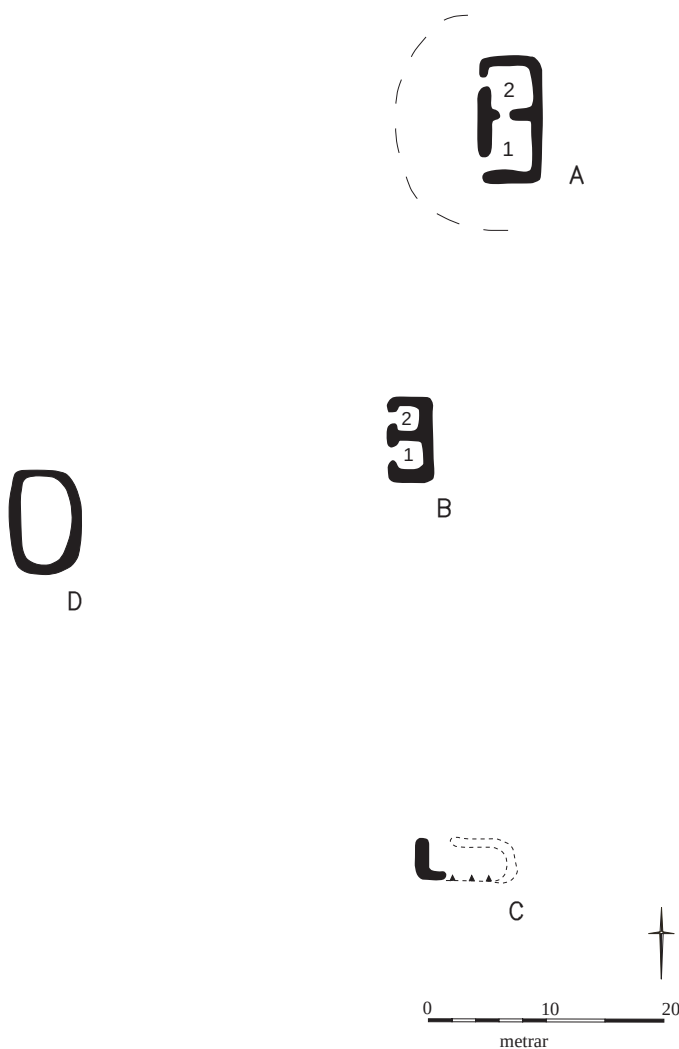
Hættumat: hætta, vegna rofs

EY-015b:005 Reyðarársel tóftir sel

66°10.321N 18°47.902V

"Inn dalinn eru engjar nær hvervetna, heita þar næst inn frá Reyðarárflóa Þrælaspildur, þá Dýjaspilda, þá Mospilda [003] og þá Grásteinsspilda, en Grásteinn á melholti upp af henni. Þar innar nokkuð hefir verið Reyðarársel, eru tóftir þar skýrar." Reyðarársel er um 2,3 km suður af bæ 001, í Nesdal austanverðum.

Vel grasi- og lyngvaxið svæði við rætur fjallshlíðarinnar í austri. Um 200 m vestar hlykkjast áin niður dalinn til norðurs. Bæði til norðurs og suðurs við tóftina eru malarhryggir. Töluvert er af grjóti í hlíðinni.

Tóftirnar eru fjórar og ná yfir svæði sem er alls um 60 x 45 m stórt frá norðri til suðurs. Tóft A er nyrest. Hún er um 9 x 5 m að stærð og snýr norður-suður. Hún er tvískipt en hólfi 1 er stærra og er sunnan megin. Það er um 4 x 4 m að innmáli, með op á suðvesturhorni. Hleðsluhæð er um 0,8 m og hvergi sést í grjót. Op er á suðurhlíð, yfir í hólfi 2. Það er svipað og 1 að stærð en heldur lágreistara eða um 0,5 m. Hleðslan er töluvert signari í hólfi 2 en í 1 og þar sést ekki heldur í grjót. Op er fyrir miðjum vesturvegg á hólfi 2. Tóft B er um 20 m suðvestur af A, allsvipuð henni en þó minni í sniðum. Hún er alls um 6,5 x 3 m að stærð og hleðsluhæð um 0,4 m. Hvergi sést grjót í henni. Hún snýr einnig norður-suður og eru tvö jafn stór hólfi í henni, sem eru bæði með opi fyrir miðjum vesturvegnum. Tóft C er um 35 m beint suður af B. Hér er eingöngu um að ræða lítið tóftarbrot upp við hlíðina. Þessi tóft er mjög óljós en virðist ná yfir svæði sem er um 8 x 3 m stórt og snýr austur-vestur. Vesturhlíðin er nokkuð skýr og sennilegt að op hafi verið á norðvesturhorninu. Tóftin virðist einföld og hvergi sést í grjót í henni. Tóft D er vestust af þessum fjórum og er hún um 30 m beint vestur af B. Við suðaustur horn hennar er mjög stór steinn. Tóftin er um 8 x 5,5 m að stærð og snýr norður-suður. Hún er eitt hólfi og er með op fyrir miðjum norðurvegg. Tóft D er töluvert sigin miðað við hinar og gæti verið eldri en þær. Hleðslur er lágar eða um 0,2 m, hvergi sést í grjót í henni og er hún fremur

sporöskjulaga. Tóft D er á mestu sléttunni, alveg í jaðrinum á mýri sem er vestan við tóftirnar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Reyðará, 2

EY-015b:006 náma mógrafir

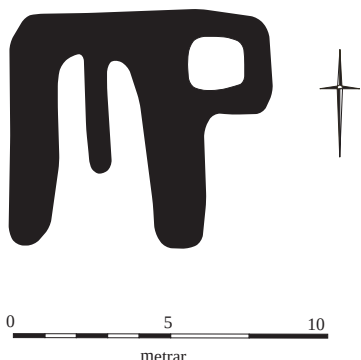
66°11.506N 18°46.758V

Mógrafir eru um 280 m austur af bæjarhól 001. Þær eru alveg niður við sjávarbakkann og hefur nokkuð af rekavið sem og sjávargrjóti borist upp í þær.

Til norð-austurs blasir fjaran við og eru litlir klettadrangar beint fram af mógröfunum. Annars er svæðið aflíðandi og grasivaxið.

Grafirnar eru um 23 x 23 m að stærð og snúa norður-suður. Mest eru þær um 1,4 m djúpar og brúnirnar skarpar. Sennilega er sjórinn búinn að taka þó nokkuð af þeim norðan megin.

Hættumat: hætta, vegna rofs

EY-015b:007 tóft beitarhús

66°11.114N 18°45.990V

Tóft er á Landsenda, norðan undir fjalli því sem nefnist Hestur, 1,2 km austur frá Reyðarárbæ 001.

Vallendisbrekka í rana sem gengur fram úr Hestinum og fram í sjó. Ekki er hægt að komast austar með góðu móti, enda taka við skriður og þverhnípi og ber því staðurinn heitið Landsendi með rentu.

Tóftin hallar mót suðri - að Hestinum og er dálítill kvos fyrir framan hana. Hún er líkast til af beitarhúsi með garða og lítilli heytóft við. Alls er tóftin 8 x 7 m stór. Stærri hólfið er vestar, 7 x 5 m stór norður-suður og snúa dyr í suður. Eftir endilangri miðjunni er 3,5 m löng upphækkun, sennilega leifar af garða. Vesturveggurinn hefur sigið út á við og niður brekku og er nú óljós en annars ná hleðslur allt að 0,8 m hæð. Hólf er áfast tóftinni að suðaustan, 3 x 2 m stórt, lágreist og gæti verið leifar af heystæði. Engar dyr sjást á því. Ekkert grjót sést í

tóftinni.

Hættumat: engin hætta

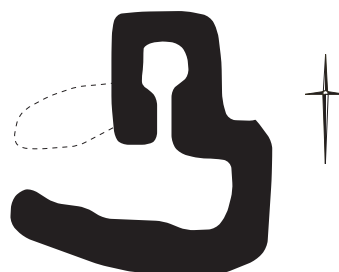
EY-015b:008 tóft stekkur

66°10.980N 18°47.339V

Stekkjartóft er á Nesdal austan Reyðarár, 1,1 km suður af Reyðarárbænum 001.

Tóftin er í vallendisbrekku sem hallar mót vestri, melur er skammt norðan við. Ekkert náttúrulegt aðhald er á staðnum. Tóftin er tvískipt, alls um 7 x 7 m stór. Stærri hólfið er sunnar, snýr A-V og snýr op í vesturátt. Það er um 6 x 2 m að innanmáli. Lítið hólfið eða kró gengur út frá því til norðurs hér um bil um miðbikið. Það er aðeins 1-2 m í þvermál að innanverðu en veggir heldur meiri um sig en á minna hólfinu. Dyr snúa í suðurátt, inn í stærri hólfið. Gerð tóftarinnar og fjarlægð hennar frá bæ benda til að hún sé af stekki.

Hættumat: engin hætta

EY-015b:009 tóft óþekkt

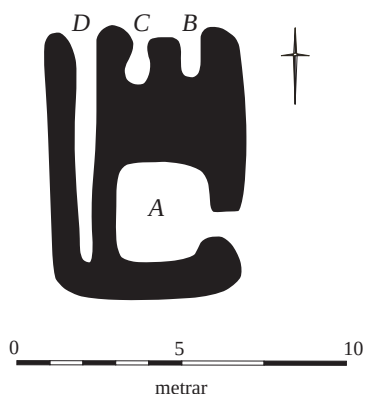
66°10.000N 18°47.000V

Greinileg tóft er á Nesdal austanverðum, 230 m inn eða suður frá stekkjartóft 008, 1,3 km suður af bæ 001.

Tóftin er niður við dalbotninn, á mörkum mýrar og móa.

Tóftin er allstæðileg, sennilega hústóft fremur en heystæði. Hún er alls 9 x 6 m stór frá norðri til suðurs og veggir allt að 0,8 m háir, algrónir svo að hvergi sér í grjót. Í henni eru fjögur hólfi. Það greinilegasta (A) er í austurhlutanum nyrst, hátt í 3 m í þvermál og nánast ferhyrnt, með dyr í austurátt. Að auki eru tvö óljós hólfi, mjög lítil og samhliða, í norðurenda tóftarinnar (B og C). Hvort hólfi um sig er innan við 1 m í þvermál og bæði eru opin í norðurátt. Að lokum virðist vera aflangt hólfi (D) í vesturenda tóftarinnar, opið í norður, alls um 7 m langt en svo samansigið að varla er hægt að tala um innra byrði. Ekki er vitað um tilgang tóftarinnar en hún minnir þó einna helst á sel, ekki síst aflanga hólfið sem er kvíalegt.

Hættumat: engin hætta

EY-015b:010 heimild um túngarð

"Sá bær er yst á útskaga þeim, austarlega, er skilur Héðinsfjörð og Siglufjörð; stendur á sjávarbökkum, ekki háum, sléttum og grösugum. Það er fornbyli augljóst, fornir garðar um tún og vatnsleiðsla furðu löng og forn heim að bæ," segir í örnefnalýsingu Helga Guðmundssonar. Engar leifar sjást nú af fornum gördum um tún Reyðarár en gengið var umhverfis túnið í leit að þeim. Þess má geta að Helgi Guðmundsson getur oft um gamla garða í lýsingum sínum þar sem ekkert sést lengur.

Hættumat: engin hættu

Heimildir: Ö-Reyðará, 1

EY-015b:011 heimild um áveitu

"Sá bær er yst á útskaga þeim, austarlega, er skilur Héðinsfjörð og Siglufjörð; stendur á sjávarbökkum, ekki háum, sléttum og grösugum. Það er fornbyli augljóst, fornir garðar [010] um tún og vatnsleiðsla furðu löng og forn heim að bæ," segir í örnefnalýsingu Helga Guðmundssonar. Ekki er nú vitað hvaða vatnsveitu Helgi er að tala um og engin augljós merki sjást um vatnsveitu heim að bæ. Reyðaráin rennur fast vestan við bæjarstæðið.

Heimildir: Ö-Reyðará, 1

EY-016 Ámá

10 hdr 1686, 1712, í eyði frá 1702. Hólastólseign. 1676 voru tvö kúgildi á Ámá, ein kýr og 6 ær, landskuld 1 hdr - SS, 246. 1712 eiga Möðruvellir landspart í landi Ámar, Möðruvallnareit. JÁM X, 11-12. Í eyði 1755-1769. 1802 er eyðihjálegan Geirhildargarðar talin með - JJ 1847, 285. Tvíbýli 1818 til 1836. "Ámá var innsti bær í Héðinsfirði og jafnframt sá eini vestan ár. Bærinn stóð á tungu milli Héðinsfjarðarár og Ámár sem fellur úr samnefndum dal og upp frá bænum. Jörðin átti lönd vestanvert í firðinum, framan við vatnið og inn í botn." Í eyði frá 1927. BE 1990 I, 63.

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Túnið er nú fordjarfað af lángvarandi órækt. Engið spillist af skriðum og vatni, sem jetur úr rótina. Úthagar góðir og miklir. .. Enginn brúkar nú þessa jörð eður hefur brúkað síðan Möðruvellir lögðust í eyði." JÁM X, 11. 1849: túnið slitrótt, þýft og í meðallagi grasgefið. Engi er mikið og grösugt, en grýtt og nokkuð af því blautt. Þá eru taldar miklar hættur af skriðum og snjóflóðum - jörðin talin geta borið 8 hdr (SS, 245). Haustið 1866 féll snjóflóð á Ámá og tók með sér og drap 40 fjár og 7 hross - . 1919 féll annað snjóflóð á norðurhluta túnsins og tók þá 40 ær og einn mann. Flóðið bar talsvert grjótt bæði á tún og engjar - ÓJ II, 375-76. 1918: "Bygging hefur um langan tíma verið mjög ljeleg á Ámá, en er nú nýlega bætt að nokkru. Jarðabætur engar nje girðingar." Bjarni Þorsteinsson, 18. 1918: túnið fremur grasgefið, grýtt og slitrótt, en mest allt slétt. Það gefur af sér 80 hesta. Engjar eru víðlendar og greiðfærar, en grýttar. Hluti þeirra liggur til fjalla. Heyfall af þeim er talið 400 hestar. Búfjárhagar víðlendir og kjarngóðir fyrir allan búpening. Torfrista góð og mótekja sömuleiðis. Þar má framfleyta 2 kúm, 120 fjár og 5 hrossum. (SS, 245). 1920: Tún 2,7 ha þar af 1/5 sléttað. "Á þessari spildu, sem Ámá fékk frá Vatnsenda eða Vík [milli Geirhildargarða og Gíslagrundarlækjar], eru engjar góðar með ánni og einnig upp um hlíðar. Hagalönd eru þar góð, en snjóflóðahætta mikil og hefur oft valdið fjártjóni." (SS, 244).

EY-016:001 Ámá bærjrhóll bústaður

66°05.090N 18°50.669V

Bærjrhóllinn á Ámá er um 25 suður af Bæjará og um 100 m vestur af Héðinsfjarðará. Hann er því skammt upp af ármótunum, nyrst á þeim hluta túnsins sem er sunnan ár.

Í túni, skammt frá árbakka. Lækur rennur um hólinn ofanverðan milli bæjar og útihúsa 002 og virðist hafa verið leiddur inn í bæinn.

1918 var á Ámá gamall torfbær (baðstofa, búr, eldhús og skáli) og fjós fyrir 3 kýr (SS, 245). Tóft síðasta bæjarins er enn greinileg þó veggir sé byrjaðir að springa í þufur. Tóftin er ofarlega á bærjrhólnum, en framan við hana eru um 20 m út að austurbrún hólsins. Þer er lítill toppmyndaður hóll, sennilega öskuhaugur. Skarð er milli hans og bæjar að norðan upp í hólinn og hefur þar sennilega verið komið í hlað. "... kýrnar [voru] í í baðstofunni .. á .. Ámá .." Ö-Bærir í Héðinsfirði, 7. Alls er bærjrhóllinn um 45 x 25 m stór.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920; SS, 245; Ö-Bærir í Héðinsfirði, 7.

EY-016:002 tóft útihús

66°05.109N 18°50.709V

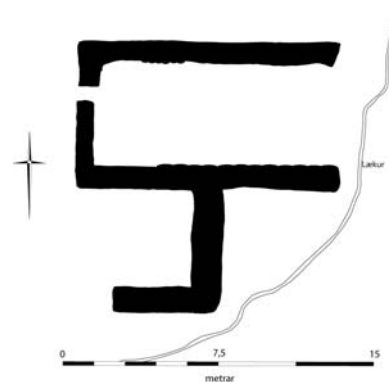
10 m ofan og vestan við bæjartóftina 001, efst á bærjrhólnum, er stór útihústóft þar sem sýnt er útihús á túnakorti 1920. Hún er um 25 m suður af Bæjará.

Efst á bærjrhól í túni, allt er grasi vafið. Lækur rennur meðfram að sunnan og austan.

Stór einföld tóft, grjóthlaðin, og er garður í vinkel út frá henni til suðurs. Tóftin hefur haft tréþil á austurgafli en dyr virðast líka hafa verið á vesturgafli. Innan við austurgafli er þúfnaklasi á annars sléttu gólfi tóftarinnar, sennilega hrún.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920

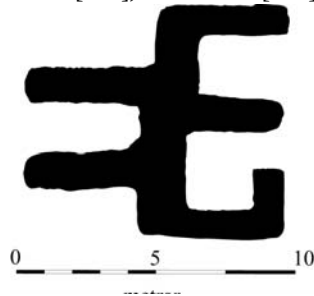

EY-016:003 Hesthúsból tóft hesthús

66°05.125N 18°50.734V

"Hesthús var út og upp af bænum rétt sunnan við ána," segir í örnefnaskrá Héðinsfjarðar. "Í túninu eru Syðsta-

Gerði [004], Litla-Gerði [011], Hesthúsból og Langihóll, allt sunnarlega," segir í örnefnaskrá Ámár. Hesthúsból er um 20 m VNV af bæjartóft 001 og um 15 m sunnan við Bæjará. Þar er lág hólbunga með tóft á.

Í túni, í aflíðandi halla neðst í brekku. Ofan hólansins er brekkan lyngi og grasi vaxin en malarkambur er efst í hlíðinni. Sunnanmegin, á milli Hesthúshóls og bæjarhóls er hvílt sem lækur hefur runnið um.

Tvískipt tóft með hlöðu aftan við, alls rúmlega 9 x 8 m stór. Á hana vantar vesturgafllinn og sömuleiðis er ekki torfveggur fyrir austurgafli nyrðra hólfsins. Þúfnabingur er umhverfis tóftina.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920; Ö-Bær í Héðinsfirði, 3; Ö-Ámá, 2

EY-016:004 Syðsta-Gerði tóftir fjárhús

66°05.037N 18°50.777V

"Í túninu eru Syðsta-Gerði, Litla-Gerði [011], Hesthúsból [003] og Langihóll, allt sunnarlega." segir í

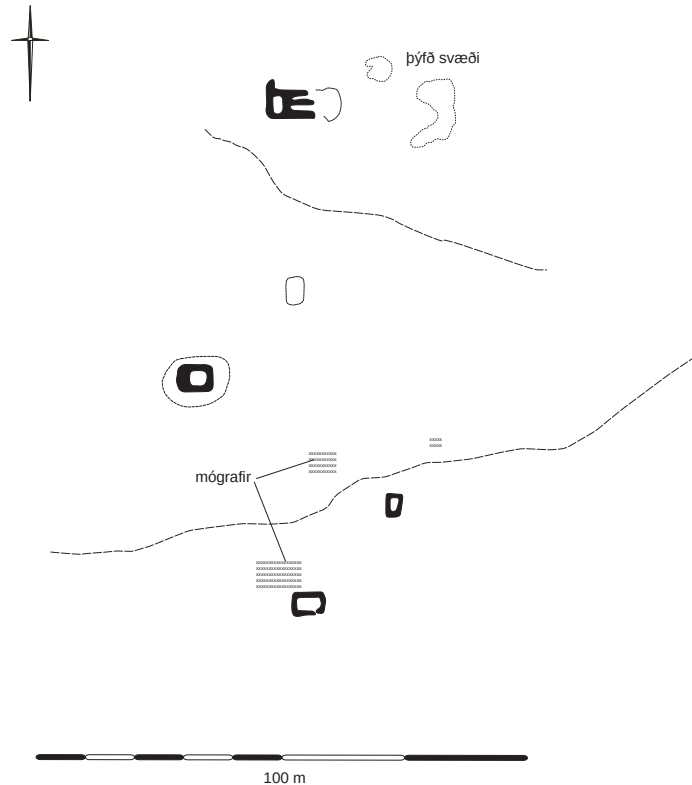
örnefnaskrá. 120 m suður af bæjartóft 001 og um 200 m vestur af Héðinsfjarðará er fjárhústóft á lágum hól í aflíðandi halla. Um 45 m SSV við hana er önnur minni tóft og um 50 sunnan við hana tvær enn minni. Mógrafir eru inn á milli, einkum sunnan til á svæðinu.

Fjárhústóftin rís allhótt upp af landinu neðan við sem er aflíðandi túnflöt. Syðri tóftirnar eru á graslendi og mýrarflesjur á milli. Landið er ójafnt og skorið af smálækjum, þýft þar sem þurrt er en slétt í mýrinni.

Fjárhústóftin er 9x8 m að stærð. Garði er eftir miðju og hlöðutóft/heygryfja aftan við - veggstubbur gengur út úr henni til norðurs. Framan við tóftina er yfirgróinn hraukur en um 15 m neðar er þúfnaþyrping sem gæti bent til frekari mannvirkjaleifa. Tóftin sem er sunnar og ofar í hlíðinni er einföld, 7x5 m að utanmáli. Hún stendur á dálitlum hól og er vesturgafllinn mjög þykkur, gæti verið samfallin heygryfja. Allstór hraukur er um 20 m norðaustan við þessa tóft, 5x3 m, og annar minni beint niður af. Gætu verið móhaukar. Sunnan við þessa tóft er lækjarskorningur og upp meðhonum fjöldi mógrafa sbr. 024. Á suðurbakka skorningsins eru tvær tóftir, sú vestari 6x4 m og sú eystri 4x3 m og eru hleðslur signar í báðum. Þær eru báðar einfaldar og ekki dyr að sjá. Sennilega eru það mókofar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920; Ö-Ámá, 2

EY-016:005 Lambhúsgerði tóft fjárhús

66°05.154N 18°50.641V

"Nyrzt á Ámárbrúninni er melur, sem aldrei festir snjó á. Norðan við hann er alldjúpt gil eða gljúfur. Eftir því

fellur Ámáráin. Utan við hana voru svo fjárhúsin og tún kringum þau .." segir í örnefnaskrá Héðinsfjarðar. "Í túninu heitir Árgerði [015] norðan árinna og ofar Lambhúsgerði, Miðgerði [017] og Yztagerði [018]," segir í örnefnaskrá Ámár. Um 30 m vestan Héðinsfjarðará og um 60 m norðan Bæjarár er fjárhústóft á háum hól sem rís upp af graslendi þar sem Bæjará rennur í Héðinsfjarðará.

Tóftin er á hól neðst í lyngisvaxinni hlíð. Tún er neðan við. Norðvestan við er stakur steinn á ósléttu landi. Beint ofan við tóftina er dýjamosablettur.

1919: "Norður á túninu á Ámá stóðu fjárhúsin á tveimur hólum, nær bænum lambhús og hrútakofi, en norðar ærhúsið með 40 ám .. [13. apríl um kl. 15.00] ruddist [snjóflóð] yfir bæði fjárhúsin og kastaðist alveg yfir ána í dalbotninum, heim á hlað á eyðibýlinu Möðruvöllum .. Lambhúsið sneri gaffli að fjallinu, og var hey ofan við það. Heyinu sundraði snjóflóðið, braut stafn úr húsinu og fyllti það af snjó fram að miðju og upp í rjáfur, en bil varð með veggjunum, og þar voru lömbin lifandi, er að var gáð. Einnig náðust hrútarnir lifandi úr kofanum, en einn þó nokkuð lemstraður," segir í ritinu Skriðuföll og snjóflóð. Tóftin skiptist í þrjú hól. Tvö framan við, bæði með garða eftir miðju. Það nyrðra er aðeins um 5x5 m að utan en hið syðra er lengra og aftan við það er hlöðutóft sem á vantar vesturgafinn. Veggir eru þykkir, 1-1,5 m. Aftan við nyrðra hólfíð eru þúfur sem gætu verið byggingaleifar. Neðst í hólnum, um 5 m austan við nyrðra hólfíð, er önnur tóft, 4,5x3,5 m, sigin og óljós.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Túnakort 1920; Ö-Bæir í Héðinsfirði, 3; Ö-Ámá, 2; ÓJ II, 375-76.

EY-016:006 *Geirhildargarðar* bærastæði býli 66°05.500N 18°49.787V

Í Ferðabók Olavíusar eru Geirhildarstaðir taldir með eyðibýlum í Héðinsfirði og er jörðin talin hafa farið í eyði vegna ágangs Héðinsfjarðarár. Í Jarðabók Johnsen 1847 segir: "1802 er hér með talin eyðihjáleiga, Geirhildargarður." "Yzt meðfram ánni eru stargresisengjar góðar, Ámármýrarnar. Þar ytra, beint á móti Svartabakka á Möðruvöllum, eru tóftarbrotin Geirhildargarður og út í ána skaga Geirhildargarðsnes og Gíslagrundarnes," segir í örnefnaskrá. "[Geirhildargarðar] eru við landamerkin eins og þau eru tilgreind 1780. Þar sést á grösugu harðvelli neðst í engjum rúst ein fornleg. Hún er allhá, en þar sést engin lögun tófta. Garðar eru þar engir né teljandi byggðarleifar. Túnrækt sést ekki, en varla verða dregnar neinar ályktanir af því. Kringum rústina er mjög láglent og ísa leggur þar allt umhverfis. Gætu því menjar um túnrækt verið horfnar. Staðhættir eru slíkir, að ætla mætti að þarna væri forn heygarður, sem hlaðist hefði upp á langri tíð. Ekki er þó útilokað að smábýli hafi staðið hér, en þá skamma stund og fyrir mjög löngu," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Geirhildargarðar eru 70 m vestan Héðinsfjarðarár og um 100 m sunnan við á móts við þar sem Grundará kemur úr gilinu.

Harður árbakki með vallendisgróðri austan við en vestan og norðan við eru blautar mýrar.

Á þessum stað er allstór hóll sem sést vel úr fjarlægð. Á honum má greina óreglulegar tóftir suðvestantil. Norðvestan við hólinn er hringlaga gerði, um 10 m í þvermál. Þar á milli er lágt þúfnabard sem gæti verið mannvirkjaleifar. Hleðslur eru mjög signar og algrónar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: ÓÓ II, 37; JJ 1847, 285; Ö-Ámá, 3; SS, 244

EY-016:007 *Lambasteinn* þjóðsaga

"Út framan í Hymunni syðst eru Tungur kallaðar og lækur, sem heitir Þverá. Þar heitir Balar við þessa á neðarlega en upp í fjallinu er Litlaskál og Litluskálarbrún. Þar nálægt er Breiðaskriða og í henni Lambasteinn, sem einhverskonar átrúnaður var bundinn við," segir í örnefnaskrá

"Stór hola er í steininn og í hana létu menn smástein og töldu þar til heilla, hafa upphaflega átt að gera þar bæn sína um leið. Sumir töldu að láta ætti einn smástein fyrir hvert lamb, sem á fjall var rekið. Enginn mátti "hundra" steininn, því að viss máttur var við hann tengdur," segir í örnefnaskrá. Lambasteinn hefur ekki verið kannaður á vettvangi.

Heimildir: Ö-Ámá, 1

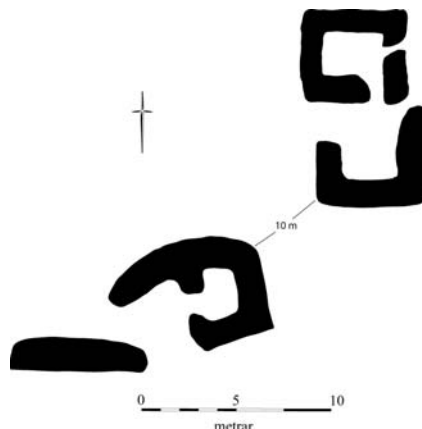
EY-016:008 *Ámárstekkur* 2 tóftir stekkur

66°04.800N 18°50.845V

"Niðri við Héðinsfjarðará eru: Skriðuhvammur, Stóragil, Stóragilshvammur, Stekkjarhvammur, Ámárstekkur .." segir í örnefnaskrá. Á stekknunum eru tvær tóftir. Þær eru um 500 m suður af bæjartóft 001 í brattlendi allhált ofan við Héðinsfjarðará, um 100 m vestan við hana.

Á háu moldarbarði neðst í fjallshlíð, við suðurenda engja sem ná samfelt frá Ámártúni. Sunnan við stekkin þrengist dalurinn mikið og við taka hálfgrónar skriður með gras- og votlendisteygingum. Neðri tóftin er tvískipt og er um 10 m norðaustan við hina efri. Sú efri er á háum rústahól og er orðin fremur óglögg. Efri tóftin er 14x7 m að stærð en sú neðri 12x6.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 1

EY-016:009 *Hjallstólpar* tóft hjallur

66°05.081N 18°50.557V

"Þar er Háibakki [nálægt bæ] og á honum Hjallastólparnir, hlaðnir úr torfi og grjóti. Þar var hengdur hákarl og fiskur. Stólparnir eru beint niður frá bænum, í tungunni, sem myndast þar milli Héðinsfjarðarár og Bæjaár, er kemur framan úr Ámárdal," segir í örnefnaskrá. Hjallstólparnir eru fast á árbakka Héðinsfjarðarár, 60 m austan og neðan við bæjarhól 001.

Á votlendum grasbala neðan bæjarstæðis. Blaut mýri er fast upp að tóftinni.

Tveir samhliða veggir og aðeins er um 1 m á milli þeirra.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 1-2

EY-016:010 tóft

66°05.032N 18°50.618V

Um 200 m suðaustur af bæjarhól, beint niður af Syðstagerði [004] og um 30 m vestan við Héðinsfjarðará er tóft. Hún er fast sunnan við lækinn sem rennur í gegnum mógrafirnar 024. Neðst í grösugri mýri, skammt ofan við árbakka.

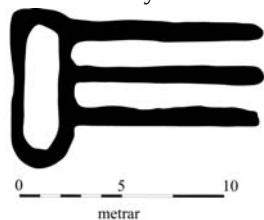
Gróin og sigin tóft, blómskrúðugri en umhverfið. Tvískipt og er minna hólfið að sunnan. Veggir aðeins um 0,5 mþykkir og mjög lágir. 10 m sunnar eru tvær litlar grjóthrúgur, augljóslega bornar saman af mönnum.

Hættumat: engin hætta

EY-016:011 *Litla-Gerði* tóft fjárhús 66°05.069N 18°50.778V

"Í túninu eru Syðsta-Gerði [004], Litla-Gerði [011], Hesthúsból [003] og Langihóll, allt sunnarlega," segir í örnefnaskrá. Litla-Gerði er um 80 m suðvestur af bæjartóft 001 og um 200 m vestur af Héðinsfjarðará.

Tóftin er í aflíðandi halla neðarlega í fjallshlíð, á lágum hól á grasvelli, en norðan hólsins rennur lítill lækur. Hóllinn er í tungu milli tveggja lækja.

Fjárhústóft með garða eftir endilöngu, með hlöðutóft þvert á að aftan. Hún er alls 12 x 8 m stór. Dyr eru á austurgafli. 10 m sunnan við er há og regluleg þúfa. Þessi tóft er ekki sýnd á túnakorti og hefur húsið því verið komið úr notkun 1920.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 2

EY-016:012 *Miðkot* tóft

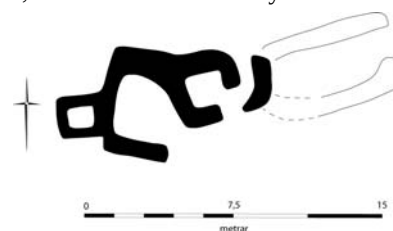
66°05.585N 18°50.151V

"Spölkorn utar [en Syðstakot 016], í hlíðarhalla upp af Geirhildargörðum, er Miðkot. Þar sést fyrir tveimur tóftum á grónum melhaus. Ekki sýnist þar hafa verið mannabyggð, en líkast því að þarna hafi staðið beitarhús," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Miðkot er allhátt uppi í fjallshlíðinni, beint vestur af Geirhildargörðum 006, um 250 m norðar en Syðstakot 016.

Á tungu milli tveggja lækja, í lyngmóagróinni fjallshlíð. Tóftirnar sjálfar eru vallgrónar og sjást glöggst neðan að. Tvö lítil hól eru sambyggð ofantil, það neðra byggt ofan í þriðja hólfið sem skagar undan til austurs niður brekkuna. Tóftirnar eru í allt að 30° halla. Sambyggð efsta hólfinu að ofan er örlítið hólfið eða kassi, um 1,5x1,5 m að utanmáli. Alls er tóftin um 17 x 5 m að stærð.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:SS, 244

EY-016:013 vegur leið

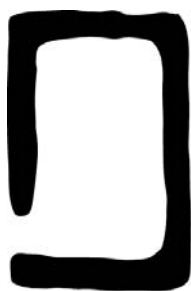
"Vegamótahóll er í Ámárdalnum, þar sem vegir greinast, annar suður um Uxaskarð en hinn vestur um Hólsskarð," segir í örnefnaskrá. Ekki var farið að hólnum á vettvangi. Leiðin hefur legið annars vegar úr Héðinsfirði og niður í botn Hólsdals í Siglufirði en hins vegar suður um Uxaskarð og væntanlega austur á bóginn, niður Skeggjabrekkudal og í Ólafsfjörð.

Heimildir:Ö-Ámá, 2

EY-016:014 vegur leið

"Vegamótahóll er í Ámárdalnum, þar sem vegir greinast, annar suður um Uxaskarð en hinn vestur um Hólsskarð," segir í örnefnaskrá: Ekki var farið að hólnum á vettvangi. Leiðin hefur legið annars vegar úr Héðinsfirði og niður í botn Hólsdals í Siglufirði en hins vegar suður um Uxaskarð og væntanlega austur á bóginn, niður Skeggjabrekkuadal og í Ólafsfjörð.

Heimildir:Ö-Ámá, 2

0 2.5 5
metrar

EY-016:015 Árgerði gerði

66°05.135N 18°50.590V

"Í túninu heitir Árgerði norðan árinna og ofar Lambhúsgerði [005], Miðgerði [017] og Yztagerði [018]," segir í örnefnaskrá. Fast á bakka Héðinsfjarðarár, um 7 m norðan við þar sem Bæjará fellur í hana, er lítið gerði á túnflötinni.

Grasflöt á árbakka.

Einföld girðing í ferhyrning, 9 x 6 m stór. Veggir eru sokknir og sprungnir í þúfur.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 2

EY-016:016 Syðstakot tóftir

"Þá er að geta þriggja býla uppi í hlíðinni. Syðst þeirra er talið vera í hlíðarrótum spölkorn frá bænum. Það hefur jafnan verið nefnt Syðstakot. Þar sjást engar byggðarleifar, aðeins grænn mór. Virðast því engar líkur til að þar hafi nokkru sinni verið byggð," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Grænn mór er norðaustan við Stekkjargrund 020 og þar eru raunar tvær litlar tóftir. Þær eru um 150 m vestan Héðinsfjarðarár og um 80 m norðaustur af stekknunum.

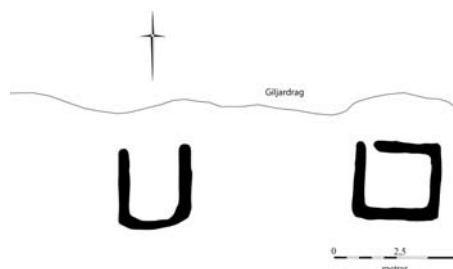
Vel gróinn grasbali neðst í fjallshlíð. Hann er skorinn af þurrum lækjarfarvegi og eru tóftirnar á suðurbakka hans.

Tvær vallgrónar tóftir, báðar 3,5x3 m að stærð. Veggir eru lágir og mjóir, um 0,5 m á hæð og breidd. Inni í tóftunum eru þúfnabungur, hugsanlega steinar sem fallið hafa úr veggjum. Mögulega eru þetta heytóftir. Upp af þessum stað, í sömu hæð og Miðkot, er vallandsibletturinn sem nafnið er tengt.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:SS, 244

66°05.446N 18°50.172V

EY-016:017 Miðgerði tóft fjárhús

66°05.183N 18°50.625V

"Í túninu heitir Árgerði norðan árinna og ofar Lambhúsgerði [005], Miðgerði og Yztagerði [018]," segir í örnefnaskrá. 40 m norðan við Lambhúsgerði 005 er fjárhústóft sem sennilega hefur verið Miðgerði. Hún er um 90 m vestan við Héðinsfjarðará. Tóftin er á rústahól nyrst í túni, í brekku neðst í fjallshlíð. Neðan og sunnan við eru votlendar grasflatir en ofan við og norðan við eru lyngmóahlíðar, vel grónar og grænar.

Fjárhústóft með garða eftir endilöngu og hlöðutóft að aftan, 10 x 5 m stór. Til hliðar frá henni upp í brekkuna er afmarkað ferhyrnt svæði, sennilega heystæði. Austurlanghlið er mjög mál og sokkin. Þetta hús er ekki sýnt á túnakorti frá 1920 en er þó innan marka túnsins eins og það var þá. Það er mögulega þessi fjárhús sem átt er við í fírfarandi frásögn: "Árið 1919 fórst ungur maður á Ámá, Ásgrímur Erlendsson, sonur hjónanna þar, er snjóflóð féll á fjárhús yzt í túninu, þar sem hann var að gegningum, og einnig fórust 30 ær, sem í húsunum voru." Siglufjörður, 64. 1919: "Norður á túninu á Ámá stóðu fjárhúsin á tveimur hólum, nær bænum lambhús og hrútakofi, en norðar ærhúsið með 40 ám .. [13. apríl um kl. 15.00] ruddist [snjóflóð] yfir bæði fjárhúsin og kastaðist alveg yfir ána í dalbotninum, heim á hlað á eyðibýlinu Möðruvöllum .. Ærhúsið sneri hlið að fjalli. Það braut flóðið ofan á féð og fyllti tóttina jafnframt af snjó. Hafði ein ær, sem komin var að burði, spýtt með flóðinu út um húsdýrnar og fannst dauð nokkrum föðmumneðar. Að minnsta kosti 30 ær drap flóðið, en þær, sem náðust lifandi, voru meira og minna lemstraðar. Djúp heytótt var við ærhúsin. Flóðið tók heyið niður að veggjum og fyllti tóttina. Þar fannst Ásgrímur [Erlendsson] örendur daginn eftir, er hjálp hafði verið fengin frá Siglufirði til að moka upp rústirnar. Hafði hann orðið undir stórum heykleggja." Lýsingin er tekin úr ritinu Skriðuföll og snjóflóð.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 2; Siglufjörður, 64; ÓJ II, 375-76.

EY-016:018 Yztagerði tóft útihús

66°05.191N 18°50.568V

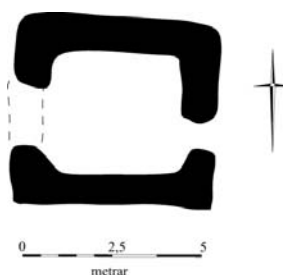
"Í túninu heitir Árgerði norðan árinna og ofar Lambhúsgerði, Miðgerði og Yztagerði," segir í örnefnaskrá. Yztagerði er af þessari lýsingu að dæma nyrsta útihúsið í túninu og hefur í raun verið rétt utan túns eins og það var 1920. Tóftin er um 20 m norðaustur af Miðgerði 017, um 40 m vestur af Héðinsfjarðará og um 200 m norður af bæjartóft 001.

Á grasflöt upp af árbakka, fjallshlíðin byrjar rétt ofan við. Lækjardrög eru sitt hvoru megin við tóftina og í þeim mýrlendi.

Ferhyrnd tóft, 5 x 5 m stór, með dyr á austurhlið og sennilega einnig á vesturhlið þótt þar gæti verið um rof að ræða.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 2

EY-016:019 Kvíaból 3 tóftir kvíar

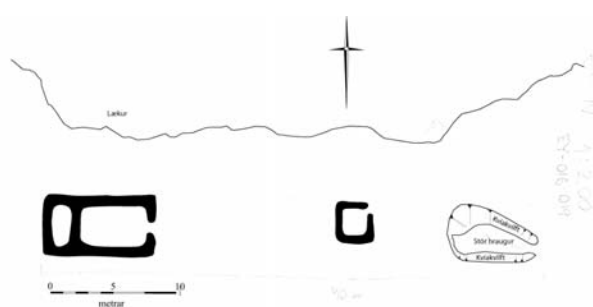
66°05.213N 18°50.544V

"Í túninu heitir Árgerði norðan árinna og ofar Lambhúsgerði [005], Miðgerði [017] og Yztagerði [018]. Þar er og Kvíaból í túnjarðinum," segir í örnefnaskrá. Kvíabólið er norðan við túnið, um 40 m norðan við Yztagerði 018. Þar eru 3 tóftir á um 40 m bili hver upp af annarri í hlíðinni og er sú neðsta um 15 m vestan við Héðinsfjarðará. 5 m norðan við Kvíaból er lítið lækjargil.

Í allbrattri brekku neðst í fjallshlíð. Á lækjarkakka. Neðst er alldjúp dæld með op til austurs, sennilega náttúruleg að upplagi en hefur verið afbragðs aðhald. Í botninum er stór þúfa eða hraukur. 8 m ofar er lítil tóft, um 3x3 m að stærð og um 15 þar ofan við önnur stærri, um 9x5 m að stærð. Efsta tóftin er tvískipt, með dyr til austurs og minna hólfið ofan við. Stærri hólfið er 6 m langt og það minna 3 m. Þessi tóft er vaxin lyngi og mosa, hleðslur signar, en neðri tóftin og dældin eru vaxnar grasi.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 2

EY-016:020 Stekkjargrund tóft stekkur

66°05.433N 18°50.263V

"Út og ofan undir Breiðahjalla (við Héðinsfjarðará) eru Stekkjargrund og Stóragrund .." segir í örnefnaskrá. Stekkjargrund er um 800 m norðan við bæjarstæði á Ámá og um 200 m vestan við Héðinsfjarðará. Þar er grjóthlaðin stekkjartóft sunnanmegin á búngu neðst í fjallshlíðinni.

Í aflíðandi valllendisbrekku. Einföld, grjóthlaðin tóft og standa hleðslurnar að mestu enn. Hún er alls um 10 x 5,5 m stór. Hleðslur eru um 1,2 m á hæð en þykkt veggja er um 1 m. Dyr eru á austurlanghlið en vesturhliðin er grafin inn í brekkuna. Stekkurinn er vel hlaðinn og alsettur fjólum þannig að hann sést vel að úr suðri.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 2

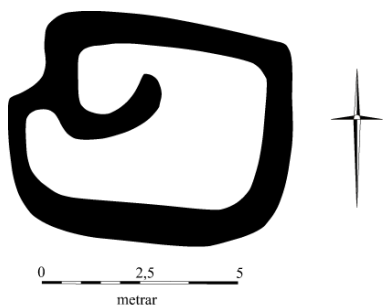
EY-016:021 Ystakot tóft

66°05.649N 18°50.106V

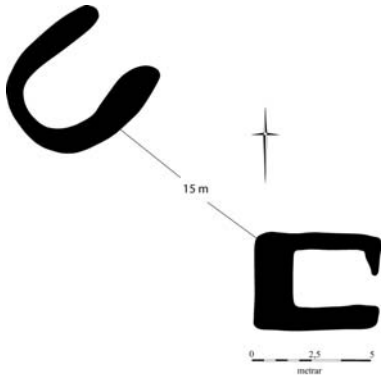
"Þá eru enn utar [en Miðkot 012], einnig á grónum melhaus, nokkrar tóftarústir. Nefnast þær Ystakot. Ekki er hægt að útiloka, að þarna hafi getað verið einhver mannabyggð um lítinn tíma. Þarna hefur ræktast nokkuð út og niður frá rústunum, en ekki er það meira en svo að vel mætti það hafa gerst, þótt þarna hefðu aðeins verið beitahús um nokkra áratugi," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Um 200 m norður af Miðkoti 012, í sömu hæð í hlíðinni eða heldur hærra, er tóft á grónum hjalla. Hún er sjónarmun sunnar en á móts við gilið sem Grundará kemur úr. Á vallendisbletti uppi á hjalla í fjallshlíð með vel grónum lyngmóa allt í kring. Lækjardrög eru sitt hvoru megin við hjallann.

Heldur óljós tóft, helst er að norðurveggurinn sé skýr. Kró eða þvílíkt virðist vera innan í að norðanverðu. Alls er tóftin um 6 x 5 m stór.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:SS, 244

EY-016:022 2 tóftir útihús

66°05.143N 18°50.697V

Lítil tóft er fast á norðurbakka Bæjarár, á móts við austurenda hesthússins 003 og rúmlega 100 m vestan við Héðinsfjarðará. Um 20 m ofar, um 15 m norðan við gilið, er önnur tóft.

Hátt í grösugri brekku, sennilega þó ofan við túnið í kringum Lambhúsgerði 005. Á gilbrún.

Neðri tóftin er einföld, með dyr á austurgafli. Vesturgafi er mjög þykkur. Efri tóftin er svipuð, en meira sokkin og bogadregin öll. Alls er tóftasvæðið um 25 x 10 m stórt.

Hættumat: engin hætta

EY-016:023 garðlag túngarður

66°05.074N 18°50.834V

"Ofan túnsins sér fyrir voldugum garði, sem sýnilega hefur haft tvennum hlutverkum að gegna, að verja túnið fyrir ágangi búfjár og veita vatni burtu frá því. Efalaust hefur þessi garður staðið lengi og gegnt þessum hlutverkum með sóma, en þar hefur komið, að hætt var að halda honum við, og þá hefir hafist eyðilegging bæði garðs og túns," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfðala. Leifar af túngarði eru uppi í hlíðinni suðvestan við bæjarhólinn. Að neðan byrjar hann um 20 m vestur af fjárhúsi á Syðstagerði 004 (því nyrðra) og liggur þaðan á ská upp hlíðina til VNV. Eftir um 70 m kemur horn og þaðan liggja 24 m til norðurs en lengra sést hann ekki og hvergi sér heldur fyrir garði norðan við Bæjará.

Vallendisbrekka neðst í fjallshlíð/efst í túni. Lækjarskorningur er meðfram garðinum að sunnanverðu.

1-1,5 m breiður garður, lágur orðinn (innan við 0,5 m) og mörg skörð í hann. Hann er að mestu grasi gróinn eins og umhverfið en einnig mosa og lyngi. Alls er hægt að rekja hann á um 94 m kafla.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:SS, 243.

EY-016:024 náma mógrafir

66°04.991N 18°50.650V

"Ámá átti einnig slægjuland fyrir sunnan bæinn, suður fyrir neðan Litlahaus. Á því svæði var líka góð svarðartekja," segir í örnefnaskrá. Fyrir sunnan túnið rennur lækur milli syðstu kofanna á Syðstagerði 004 og sunnan hans eru mógrafir á allstóru svæði allt frá bakka Héðinsfjarðará og upp á móts við Syðstagerði [004]. Þær eru um 200 m SSA af bæjartóft 001.

Grösug mýri í aflíðandi halla.

Grafirnar eru á svæði sem ekki er minna en 100x100 m en ekki samfelldar. Þær eru dreifðar upp með læknum og sennilega misgamlar. Innan um eru a.m.k. 3 mókofatóftir, allar 2-3 m á kant.

Heimildir:Ö-Bæir í Héðinsfirði, 3

EY-016:025 Stórakot 3 tóftir

66°05.788N 18°49.792V

"Miðgrænumór heitir valllendissvæði milli Grænanna og Grundanna. Þar er einhvers staðar gamlar tóftir, sem heita Stórakot," segir í örnefnaskrá. Stórakot er um 150 m norðan lækjarins sem kemur úr Folaldaskál og um 250 m vestan við Héðinsfjarðará. Tóftirnar eru sunnan við þurrt lækjardrag á um 80 m löngum bala.

Neðan við tóftirnar er brekkan grasigróin en þar neðan við eru mýrarflesjur meðfram árbakkanum. Ofan við er fjallshlíðin lyngivaxin.

3 tóftir og er sú minnsta efst, um 3x4 m að stærð, mjög sigin og gróin. Skammt neðar og norðaustar er önnur stærri, 7x8 m að stærð, þrískipt. 60 m neðar er þriðja tóftin, 7x5 m að stærð, mjög sigin og óglögg, algróin. Grjóthleðslur sjást hvergi í þessum tóftum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Ámá, 3

EY-016:026 tóft

66°05.940N 18°49.540V

Utarlega í Ámárlandi, sunnanvert við Gíslagrundarnes, gegnt mógröfum í Grundarkotslandi er græn þúst og leifar af ferköntuðu gerði uppi í brekkunni, um 60 m vestan við Hédinsfjarðará.

Á aflíðandi vallendisgrundum.

Ofar er lítil þúst, græn þúfa um 4x3 m að stærð, með op í vestur. 9 m neðar, ANA við, eru leifar af girðingu úr torfi, um 7x7 m að stærð. Girðingarleifarnar eru mjög mjóar og lítilfjórlegar og eru stór skörð í þær. Sennilega hefur verið vírgirðing ofan á og hefur þetta þá verið kartöflugarður og kartöflukofi við.

Hættumat: engin hætta

EY-016:027 heimild um leið

"Þar ofan við [Vonduhryggi] kallast Hálsar, en þvert eftir þeim liggur fjallvegur milli Ólafsfjarðar, fyrst fram úr Skeggjabrekkudalsbotni, þarna þvert fyrir botn Hédinsfjarðardals, í 5-600 m hæð yfir sjó, sunnan við Ámárhymu og í Hólsskarð sunnan við Prestshnjúk í botni Siglufjarðardals. Var þarna tíðförlust fyrir. Suður og upp úr Sandsskarði er líka fjallvegur til Fljóta í Skagafirði, og koma menn þá niður í afdal þann, sem heitir Ólafsfjarðardalur austur í Holtsdal," segir í örnefnaskrá Möðruvalla. Leiðin er sýnd á herforingjaráðskorti en ekki er ljóst hvort mikið ber á götum, enda var hún ekki skoðuð á vettvangi. Þetta hefur sennilega helst verið leið þeirra sem ætluðu beint úr Siglufirði yfir í Ólafsfjörð, án viðkomu í Hédinsfirði.

Heimildir: Ö-Möðruvellir

EY-016:028 heimild um leið

"Þar ofan við [Vonduhryggi] kallast Hálsar, en þvert eftir þeim liggur fjallvegur milli Ólafsfjarðar, fyrst fram úr Skeggjabrekkudalsbotni, þarna þvert fyrir botn Hédinsfjarðardals, í 5-600 m hæð yfir sjó, sunnan við Ámárhymu og í Hólsskarð sunnan við Prestshnjúk í botni Siglufjarðardals. Var þarna tíðförlust fyrir. Suður og upp úr Sandsskarði er líka fjallvegur til Fljóta í Skagafirði, og koma menn þá niður í afdal þann, sem heitir Ólafsfjarðardalur austur í Holtsdal," segir í örnefnaskrá. Leið þessi hefur semsé kvíslast frá leið 027 í Sandsskarði og stefnt hér um bil beint í vestur, niður Ólafsfjarðardal sem væntanlega hefur dregið nafn sitt af leiðinni úr Fljótum til Ólafsfjarðar. Leiðin var ekki skráð á vettvangi.

Heimildir: Ö-Möðruvellir

EY-017 Möðruvellir

10 hdr 1686, 1712, í eyði frá 1705. Hólastólseign. Fyrst getið 1582: "med Modruvolum j kugilldi. landskyld x aurar og tiund." BG, 224. 1569 var hinsvegar aðeins ein jörð í Héðinsfirði og hét hún Héðinsfjörður - BG, 261. 1629: "a Modruvolum vantar iij ær [í innistæðu], veit eg ey huort vr haffa falled, adur eg tók við edur sijdann." Bréfabók Þorláks, 18. 1712: "Rifhrís og víðir til heystyrks og eldiviðar í Möðruvallnareit, það er einn takmarkaður landspartur, sem þessi jörð á fyrir vestan ána, í Ámár landi. .. Engjatak á jörðin á áðursögðum Möðruvallnareit í Ámár, landi." JÁM X, 11-12. Í eyði 1755 - ÓÓ II, 37. 1802 er talin með Bakkakot, eyðihjáleiga. "Möðruvallabærinn var innsti bær í Héðinsfirði að austanverðu og stóð á sléttri grund niður undan Möðruvallahnjúk. Jörðin átti lönd inn með austurhlíð dalsins frá Gundará inn í botn. Árið 1904 fór bæinn í eyði .." BE 1990 I, 63

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Túnið spillist af vatnsuppgangi, sem jetur úr rótina. Engi var lítið í heimalandi, sem eyðilagð er af grjóts og sands áburði úr Héðinsfjarðará. Úthagarnir góður og miklir. Kirkjuvegur til Hvanneyrar ut supra. Enginn brúkar þessa jörð eður hefur brúkað, síðan hún eyðilagðist." JÁM X, 12

EY-017:001 Möðruvellir bæjarhóll bústaður

66°05.159N 18°50.247V

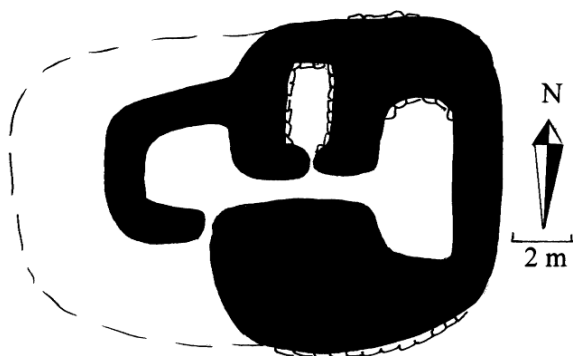
Bæjarhóll Möðruvalla 001, horft í vestur.

Bæjarhóll Möðruvalla er mjög greinilegur og á honum standa tóftir síðasta bæjarins sem byggður var á þessum stað. Bærinn er um 100 m austan við lækjarsprænu sem rennur um túnið en nærri því 200 m austan við Héðinsfjarðará. Um 15 m norðar er Stórilækur.

Tóftirnar eru fast norðan við læk (Stóralæk) en sunnan og ofan við hann eru tún í nokkurri órækt um 50 m upp hlíðina. Ofan við það tekur brött fjallshlíðin við. Neðan við bæ er mestmegnis rakt svæði niður að læk. Tóftin er gróin

sóleyjum, fíflum og túnsúru.

Bæjartóftin er nú nokkuð hrunin og gróin og er erfitt að greina nákvæmt lag hennar á köflum. Op hefur þó greinilega verið á vesturhlíð bæjarins. Vestasti hluti tóftarinnar er nokkuð óskýr (um 14 m svæði) en austar má greina 3-4 hólf og grjóthleðslur má enn greina nyrst innan í tveimur hólfanna. Bæjartóftin er greinileg á um 11 X 14 m svæði en eins og áður sagði er óljóst svæði vestan hennar sem er annað eins að ummáli. Tóftin er mjög misskýr og nær á einum stað 1,6 m hæð þótt hún sé annars staðar nær útlöft.

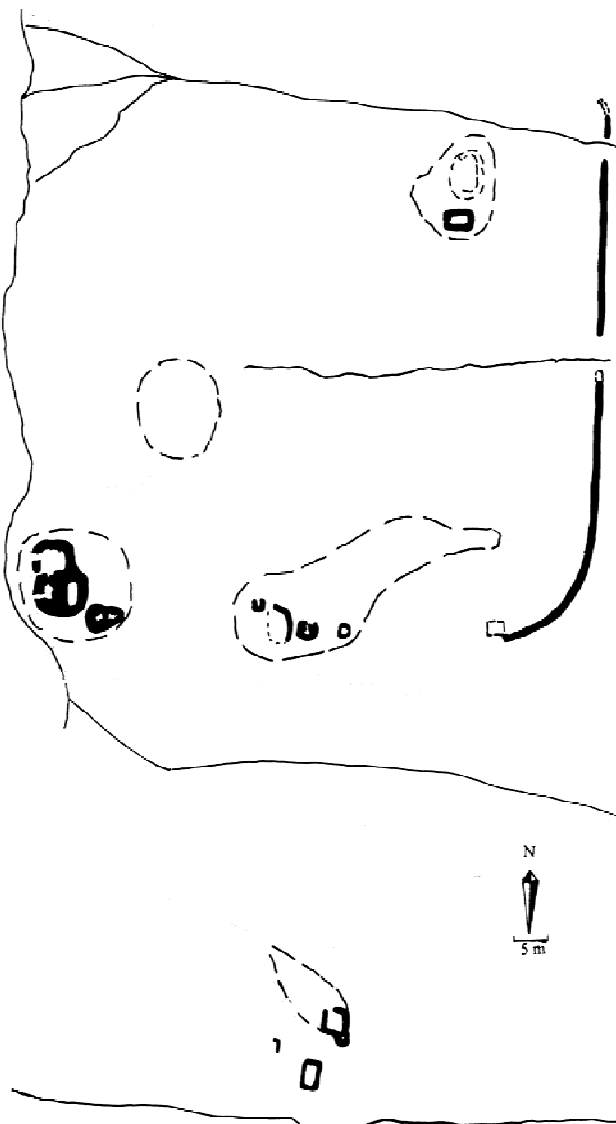
Hættumat: engin hætta

EY-017:002 Bakkakot bæjarstæði býli

66°05.655N 18°45.359V

Í Jarðabók Johnsen 1847 segir: "1802 er hér með talin eyðihjáleigan Bakkakot .." "Vestar í skarðinu og neðar er Stórhóll. Grundará fellur þaðan, fram hjá eyðibýlinu Bakkakoti og í Héðinsfjarðará, utarlega í Möðruvallalandi," segir í örnefnaskrá. Í annarri skrá segir: "Furðu snemma hefir þó þessi góða jörð í auðn farið. Hafa hinir heilögu kirkjufæður og snemma séð margra fanga von í firði þessum og í sínar aflaklær komið öllum nytjum hans, þegar á 13. öld eða 14. snemma. Beitti Hólastóll hér þá lengi tún og engi nautahjörðum sínum sumarlangt, en hirti hlunnindi og reka alla. Byggð gat hér þá naumast haldist, síst inn í dalnum þar mest voru engi og því örtröð mest. Hafa þau fornþýli 3 er hér voru innra, þegar í auðn farið um 1300 eða skömmu síðar og þetta býli aldrei endurbyggt verið, þó Vatnsendi um síðir kæmi í þess stað. Getur Jarðabók 1712 þessa eyðibóls innarlega í löndum hans. Hafði það þá kotnafn fengið sem þá var títt um eyðibýli og nefndist Grundarkot," segir í örnefnaskrá. Um 150-200 m norðan við Grundará er stórt rústasvæði þar sem Bakkakot hefur verið. Svæði hefst fljótlega austan við Héðinsfjarðará og nær nokkuð upp í hlíðina. Héðinsfjarðará hefur breytt um farveg nýlega og flæðir nú meðfram rótum bæjarhólsins að norðan og vestan. Bæjartóftin er á grónum melhól niðri á jafnsléttu og þar eru mýrar í kring en túnstæðið er uppi í brekkunni, þar sem einnig er votlent á köflum.

Bakkakotstóftum má eiginlega skipta upp í þrjú svæði. Það syðsta (A) samanstendur af þremur tóftum. Sunnan við svæðið rennur lítill lækur. Um 5 m norðan við hann er syðsta tóftin (I). Hún er einföld (4 X 3,5 m) en ekki er greinanlegt op á henni. 7 m norðvestan við hana má greina L-laga tóft (II) eða hluta tóftar sem er 1 X 2 m að stærð. 8 m ofan við (II) er þriðja tóftin (III), sem er nyrst og efst. Hún er tvískipt og 7 X 5 m að stærð. Op er á norðurhlíð hennar. 36 m norðan við þessa tóft rennur lækur niður hlíðina og byrjar þar svæði sem kalla má B og þar er sjálfur bæjarhóllinn og útihús í túni. Þar er 15-20 m norðan við lækinn hæðardrag, nærri jafnhátt í hlíðinni og (III). Neðarlega á þessu hæðardragi eru 3-4 tóftir. Efst er ferningslaga tóft (I) (5 X 5 m) en 5 m neðan við hana er önnur tóft (II) svipuð að stærð en virðist hún skiptast upp í nokkur hólf en hún er mjög óljós. 7 m neðan við (II) er önnur L-laga eða bogadregin (2 X 7 m) tóft (III). Fast neðan við (IV) er neðsta tóftin á draginu og er hún ferningslaga (2 X 2). Neðan við umrætt drag er mýrarsvæði alla leið að bæjarhólnum sem er 20 m neðar. Bæjartóftin er á grónum melhól og liggur Héðinsfjarðará fast upp að hólnum. Á hólnum eru tvær tóftir. Bæjartóftin sjálf (V) er vestar og er hún 12 X 8 m að stærð. Hún skiptist upp í 3-4 hólf. Nokkur op virðast vera á vesturhlíð hennar. Fast austan við syðsta hluta bæjarhólsins er útflótt tóft (VI) sem virðist hafa verið tvískipt. Hún er 5,5 X 4 m að stærð. Um 20 m norðaustan við bæjarhólinn er annar hóll í túninu fagurgrænn. Ekki er hægt að greina tóftir á þessum hól en þó er hann þesslegur að þar hafi verið mannvirki. Ofan við túnin liggur túngarður. Hann má syðst greina um 20 m ofan við (I) og þar eru við hann svarðargrafir sem eru um 4 X 4 m að stærð. Þaðan liggur hann í boga til norðurs og er m.a. um 20 m ofan við efsta hluta hæðardragsins sem tóftimar fjórar (I-IV) eru á. Garðurinn er um 100 m langur en þá kemur rof í hann þar sem lækur rennur niður tún. Þar utan við er svæði C. Tóftir eru á hæð um 18 m neðan við túngarðinn. Á hæðinni hafa greinilega verið nokkrar tóftir en þær eru fremur óljósar nú. Þó má greina tvær einföldar tóftir á þessum stað, báðar um 6 X 5 m að stærð. Rofið á túngarðinum er bara um 10 m en síðan hefst hann aftur og nær í um 50 m að lækjarsprænu. Norðan við hann er garðurinn merkjanlegur í um 6 m en fjarar síðan út.

Hættumat: engin hætta
Heimildir:JJ 1847, 285; Ö-Möðruvellir; Ö-Grund, 1

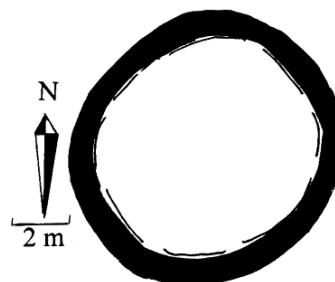
EY-017:003 *Fossabrekkur* vegur leið 66°05.174N 18°50.274V
"Möðruvallaskálar eru efst í fjalli og taka yfir allstórt svæði. Sunnantil dragast þær saman í daldrag, sem mun aðallega vera kennt við fjallveginn, sem liggur yfir í botn Skeggjabrekkudals og heitir Fossabrekkur," segir í örnefnaskrá. Gatan hefur væntanlega legið frá Möðruvallabænum og voru hnit tekin nálægt honum þó að greinilegur götuslóði sé ekki merkjanlegur á þessum slóðum nú. Grasi gróin tún eru umhverfis bæinn en nokkuð rakt á köflum.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Möðruvellir

EY-017:004 *Stekkjargrund* tóft stekkur 66°05.289N 18°49.955V
"Frá Bakkakoti skal fyrst talin Svartibakki og Svartbakkalækur, þá Möðruvallahólmar og Möðruvallahryggir, Stekkjargrund .." segir í örnefnaskrá "Utarlega á þeim var Stekkjargrundin. Á henni var stekkurinn," segir í örnefnaskrá. Stekkjartóftirnar eru á grösugri hæð um 60 m austan við austustu kvísl Fjarðarár en á þessum stað er áin í a.m.k. 4 kvílum (á um 100-150 m svæði). Tóftin er um 320-330 m norðan við bæinn. Fyrir vestan tóftina er grasi gróið en nokkuð rakt svæði að kvíslinni en þar vestan við er grýtt ársvæði. Ofan við tóftina er brekka sem er grasi gróin en ekki mjög brött en um 50 m ofar tekur brattari fjallshlíð við þar sem á skiptast skriður og

lyngivaxnir flákar. Tóftin er gróin túnsúru og maríustakk. Tóftin er tvískipt og er um 10 X 4 m að stærð. Op er á vesturhlið hennar en út frá þeirri hlið gengur garðlag í um 3 m frá tóftinni.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Möðruvellir; Ö-Héðinsfjörður, 9

EY-017:005 *Möðruvallagerði* tóft 66°05.112N 18°50.307V
"Frá Bakkakoti skal fyrst talin Svartibakki og Svartbakkalækur, þá Möðruvallahólmar og Möðruvallahryggir, Stekkjargrund, Jónshóll og Möðruvallagerði, skammt frá bæ," segir í örnefnaskrá. Um 100 m beint suður frá bænum (001) er hringlaga rúst eða garðlag sem hugsanlega er umrætt gerði. Garðlagið er um 100 m ofan við og svolítið utar en Símonargerði (007). Tóftin er í túni en um 30 m ofar tekur nokkuð brött, lyngivaxin fjallshlíð við. Mýrarfláki er suðvestan við tóftina. Tóftin/gerðið er vaxið lágu grasi. Tóftin er nokkurn vegin hringlaga og er um 9-10 m í þvermál. Veggir hennar er um 1-1,5 m á breidd en 0,4-0,5 m á hæð. Ekki er greinanlegt op á tóftinni en veggir hennar eru útflattir og hlaupnir í þúfur á parti.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Möðruvellir

EY-017:006 *Draugadalir* örnefni
"Í dalsbotnum er Klif, Stóraskál, Langaskál, Möðruvallafell og Lönguskálabrúnir. Þá taka við Draugadalir, Draugadalshnjúkar.." segir í örnefnaskrá. Draugadalir eru langt innan við Möðruvallabæinn, á leiðinni inn í dalsbotninn. Staðurinn er langt frá framkvæmdasvæði og var ekki skoðaður sumarið 2000.
Hættumat: engin hætta
Heimildir:Ö-Möðruvellir

EY-017:007 *Símonarkofi* tóft 66°05.121N 18°50.431V
"Syðst og neðst í túninu, á dálítilli hæð, var tóttarbot, sem kallað var Símonartóttir, áður Símonarkofi. Hæðin hét Símonargerði," segir í athugasemdum við örnefnaskrá. "Sunnar og neðarlega í hinu forna túni eru tóftir tvær litlar, nefndar Símonarkofar. Er sagt hér hafi verið Símon einhver einsetumaður og mun átt við Símon Símonarson sem allengi var í Héðinsfirði snemma á síðustu öld, eða Símon Jónsson sem hér var litlu síðar. Þar sunnan og ofan, kemur lækur er fellur út um túnið þvert neðarlega og milli tóftanna; nefnist hann nú Símonarlækur," segir í örnefnaskrá. Símonargerði er um 150 m suðvestan við bæjarhólinn (001) og um 5 m vestan við lítinn læk sem rennur í túninu og sameinast Héðinsfjarðará norðar.

Grasi gróíð og fremur rakt tún.

Tóftirnar eru tvær en þær eru misvel grónar. Yst er dæld/hæð sem er 9 X 8 m að stærð, þar hafa greinilega verið tóftir en ekki er hægt að greina lag þeirra nú. Um 11 m sunnar er önnur hæð með greinilegri tóft. Tóft þessi samanstendur af 2-3 hólum. Eitt þeirra er lang dýpst eða 1,2 m að hæð, þetta hól er 4 X 2 m að stærð. Fast sunnan þess er annað hól sem er 2,5 X 3 m að stærð en 0,4 m á hæð. Á þessi hól bæði er op á vesturhlið. Ofan við tóftina er garðlag í um 2-3 m sem hverfur svo.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Möðruvellir ath, 1; Ö-Möðruvellir, 2

EY-017:008 Surtluvað heimild um vað

66°05.213N 18°50.484V

"Nokkru neðar voru eyrnar við Fjarðarána. Þær náðu að gras- og lynggrónum bakka meðfram ánni þar innaf. Þar sem bakkinn byrjaði var gott vað á ánni, hún var nokkuð breið á þessum stað og þar af leiðandi grynri, lítill straumur í henni og smágrýttur botn. Þetta var kallað Surtluvað," segir í athugasemdum við örnefnaskrá. Beint vestur af bæjarhólum og um 250 m norðan við þar sem Ámá rennur í Fjarðará var Surtluvað á ánni. 15-20 m breitt vað, tekur í hné og straumpungt. Áin snarbreikkar neðan djúps hyljar milli eyrar að austan og rofins vesturbakka. Botninn er grýttur.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Möðruvellir ath, 1

EY-017:009 garðlag túngarður

66°05.090N 18°50.477V

".. og er hér mikill forn garður, um fremur stórt tún .." segir í örnefnaskrá. Hluti túngarðsins sést fyrir suðurhlið túnsins frá suðausturhorni mógrafanna og austustu kvísl Fjarðarár sem hefur brotið af garðinum.

Í grasmóa, lyngivöxnum á kafla. Enginn munur er á gróðurfari innan túns og utan.

Garðurinn er um 70 m langur og 1,5 m breiður og hvergi meira en hálfur metri á hæð. Garðurinn er vaxinn lyngi og mosa. Hann er grjóthlaðinn í grunninn, stakir steinar standa upp úr á víð og dreif.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Möðruvellir HG

EY-017:010 Fjárhúsgerði tóft fjárhús

66°05.180N 18°50.208V

"Efst á túni, utan Stóra lækjar, hafa fjárhús verið, nefndist þar Fjárhúsgerði," segir í örnefnalýsingu. Um 30 m norðaustan við 015 og um 65 m ofan við 016 er tóft í túninu utan Stóralækjar. Tóftin er 40-60 m neðan við 014 (og um 5 m utar). Tóftin er um 50 m utan við bæjarhólinn (örlítið ofar).

Tóftin er á grösugum lækjarbakka. Hún er alveg gróin grasi og sóleyjum.

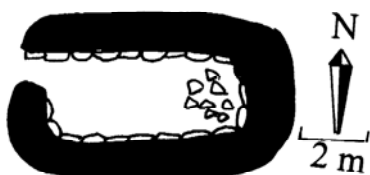
Tóftin er á hæð en tvö hól hennar eru varla samtengd þótt þau eigi greinilega saman. Hólfir tvö eru L- laga og er annað (það syðra) tvískipt. Tóftin er samtals um 12 X 7 m að stærð. Op virðast vera á vesturveggjum tóftarinnar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Möðruvellir HG

EY-017:011 Kvíahóll tóft kvíar

66°05.129N 18°50.217V

"Efst á túni innan Stóra Lækjar er Kvíahóll," segir í örnefnaskrá. Um 5 m sunnan Stóralækjar og um 40 m suðaustan bæjarhóls eru leifar kvía. Kvíarnar eru efst í túni, á lækjarbakka, nokkuð uppi í hliðinni.

Tóftin er einföld og niðurgráfin. Hún er 7 X 4 m að stærð og op er á vesturgafli. Tóftin er full af grjóti sem fallið hefur inn í hana. Tóftin er grjóthlaðin að innan og er mest um metri á hæð.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Möðruvellir, 2

EY-017:012 náma mógrafir

66°05.074N 18°50.371V

"Ofar í suðurjaðri túnsins er lítill tjörn og mógrafir miklar," segir í örnefnaskrá. Um 150 m sunnan bæjarhóls, gengt Ámárgili og um 200 m austan við Fjarðará eru mógrafir í túnjaðri.

Undir hliðinni austanmegin í dalnum. Í grafirnar fellur lítill lækur.

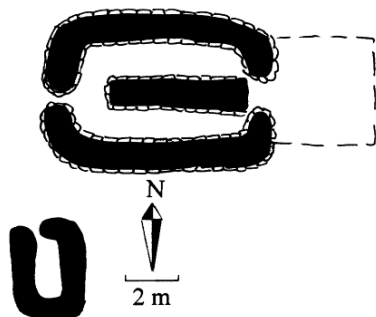
Mýrlent svæði, vaxið djámosa. Grafirnar eru að mestu grónar og ná yfir svæði sem er allt að 40 x 20 m stórt. Um 15 m frá suðvesturhorni grafanna er lítill tóft um 2 X 2 m sem gæti verið mókofi.

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Ö-Möðruvellir, 2

EY-017:013 Stekkjarhóll tóft stekkur

66°05.192N 18°49.996V

"Nokkuð út frá túni, skammt upp frá ánni, þó ofan Möðruvallamýra, er grænn hóll lítill með tóftum af stekk, nefndur Stekkjarhóll. Neðan hans er Stekkjargrund en upp frá honum Stekkjarleiti. Um það, sunnan hól og

grundar, fellur Stekkjarlækur," segir í örnefnaskrá. Um 200 m norðaustan við bæinn (001) er hár hóll og á honum eru mjög stæðilegar tóftir. Hóllinn er um 180-200 m suðaustan við 004.

Fast umhverfis tóftirnar er grasi gróid en annars er lyngivaxið í kring. Ofar er fjallshlíð þar sem grónar skriður eru víða en neðar er aflíðandi brekka sem er eilítið rofin og grýtt en þó lyngivaxin. Neðan við hana eru svo Möðruvallamýrar. Á þessum stað eru tvær tóftir. Sú nyrðri er stærri eða 8 X 5-6 m að stærð. Op er á vesturvegg hennar og austurvegg. Eftir þessari tóft endilangri gengur garði. Í tóftinni sjást grjóthleðslur að utan sem innan. Fast ofan við þessa tóft er ferhyrind dæld sem gæti hafa verið heygeymsla en kannski er þó frekar líklegt að þar hafi torf verið rist. 2 m sunnan við tóftina er önnur tóft sem er 3,5 X 2 m að

stærð og ógreinilegri. Op er á norðurvegg þessarar tóftar.

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Ö-Möðruvellir, 2

EY-017:014 Jónshóll tóft fjárhús

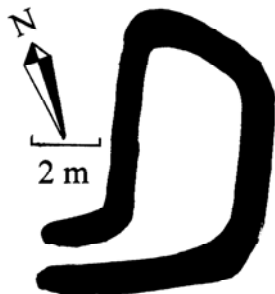
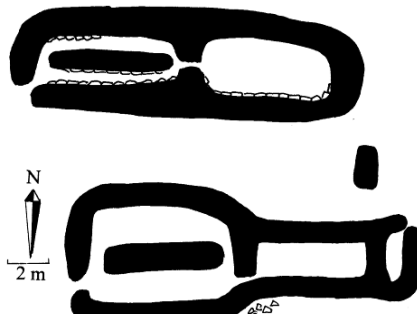
66°05.147N 18°50.202V "Skammt fyrir utan og ofan

Stekkjargrundina, var nokkuð stór hóll, Jónshóll. Uppi á honum byggði maður, að nafni Jón Magnússon, fjárhús," segir í örnefnaskrá. Fjárhúsin eru 70-80 m ofan við bæinn (001), á hæð efst í túni. Húsin eru fast við sunnan við Stóralæk og um 30 m norðaustan kvíanna (011).

Húsin standa á hæð efst í túni, en þar rétt ofan við tekur lyngivaxin fjallshlíðin við. Tóftin sjálf er gróin sóleyjum, túnsúru og blágresi.

Á þessum stað er eiginlega um tvær samsíða tóftir að ræða. Báðar tóftirnar eru um 16 X 6-7 m að stærð. Sú nyrðri er þó aðeins mjórri. Op er á vesturvegg tóftanna tveggja og báðar eru þær tvískiptar. Syðri tóftin er reyndar að auki með litla heytóft austast. Nyrðri tóftin er grjóthlaðin að innan og greinilegur garði gengur eftir ytra hólfinu. Syðra húsið er grónarar en þó virðist einnig garði hafa gengið eftir því. Ytra hólfið þess er aðeins breiðara en það innra. Á milli húsanna tveggja eru 1-3 m og stendur syðra húsið eilítið austar. Milli húsanna er á einum stað veggspotti (2 X 1,5 m).

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Ö-Héðinsfjörður, 9

EY-017:015 tóft óþekkt

66°05.159N 18°50.219V

10 m austan við norðausturhorn bæjarins er vel gróin tóft. Hún er um 5 m sunnan við Stóralæk. Tóftin er á fremur sléttum en grösugum lækjarbakka, fast norðaustan við bæjarhólinn. Tóftin er gróin nokkurri túnsúru.

Tóftin er 6 X 5 m að stærð. Hún er einföld en veggstúfar ganga út frá opinu sem er á vesturhlíð. Tóftin er ekki hornrétt. Hún er mjög sigin og vart greinanleg eða 0,1-0,2 m á hæð.

Hættumat: engin hætta

EY-017:016 tóft óþekkt

66°05.193N 18°50.236V

Um 70-80 m norðvestan við bæinn (001) er tóft. Hún er alveg við Stóralæk, í sveig sem hann tekur til norðurs, rétt norðan

við bæinn. Tóftin er á sléttu sem er á kafi í sóleyjum og bláklukku. Vestan við tóftina er rakt svæði. Nokkuð grjót er inni í tóftinni. Tóftin er tvískipt. Hún er 11 X 5-6 m að stærð. Op er á vesturhlið tóftarinnar en austurhlið hennar er fremur óskýr.

Hættumat: engin hætta

EY-017:017 tóft óþekkt

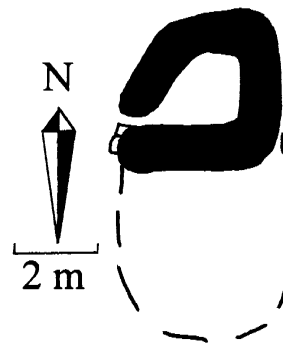
66°05.340N 18°49.776V

Um 150-170 m norðaustan við stekkin (004) og um 350-400 m suðaustan við 018 er lítil tóft á hæð í fjallshlíðinni. Tóftin er um 4 m sunnan við lítinn læk sem þarna rennur úr fjallshlíðinni. Tóftin er um 50-70 m ofan við austustu kvísl Fjarðarár sem á þessu svæði er í 3-4 kvíslum.

Tóftin er á "gróðurmörkum", þ.e. fast ofan við hana er lyngivaxin fjallshlíð en neðan við grasi gróin, aflíðandi hlíð. Sjálf tóftin er mjög þýfð.

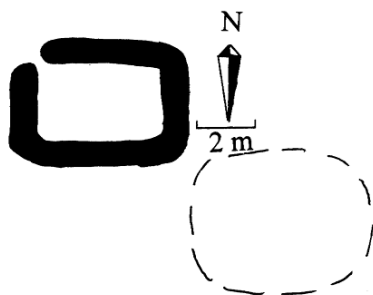
Um 5 m norðvestan við tóftina eru 2 steinar og annar nokkuð áberandi (1,7 X 1,2 m að stærð en 0,8 m á hæð). Tóftin sjálf er eiginlega þríhyrnd, a.m.k. er einn veggur hennar 3,5 m að lengd, annar 3 m og sá þriðji er um 5 m. Op er á vesturvegg tóftarinnar og má greina grjóthleðslu í opinu. Fast sunnan við tóftina er einstaklega þýft svæði og er hugsanlegt að framhald hennar hafi náð lengra til suðurs en engar tóftir eru greinilegar nú.

Hættumat: engin hætta

EY-017:018 tóft óþekkt

66°05.529N 18°49.589V

Um 20-30 m sunnan við Grundará og um 20 m neðan við austustu kvísl Fjarðarár eru tvær tóftir á grasi vöxnum bala milli fjallshlíðarinnar og árbakka. Tóftirnar eru 500-550 m utan við stekkin (004) og 800-900 m utan við bæinn. Tóftirnar eru á sléttu sem er grasi vaxin og liggur upp frá árbakkanum. Tóftirnar standa eilítið herra en sléttan í kring. Á þessum stað eru tvær tóftir, mjög misskýrar. Vestari tóftin er einföld, 6 X 4 m að stærð og svo virðist sem op hafi verið í norðvesturhorni hennar. Fast suðaustan hennar er svæði sem er 4,5 X 6 m að stærð og hefur þar greinilega verið tóft eða heystæði. Engir veggir eru þar greinanlegir. Fast sunnan við vestari tóftina virðst torf hafa verið rist og fast ofan við hana er einnig ummerki um slíkt hið sama.

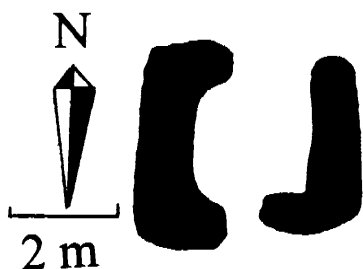
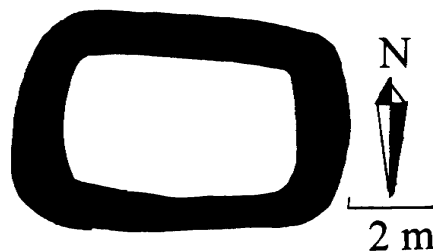
Hættumat: engin hætta

EY-017:019 tóft óþekkt

66°05.156N 18°50.240V

1,5 m ofan við bæjartóftina er önnur tóft á bæjarhólnum. Bæjarhóllinn er fast norðan við læk (Stóralæk) en sunnan og ofan við hann eru tún í nokkurri órækt um 50 m upp hlíðina. Ofan við það tekur brött fjallshlíðin við. Neðan við hólinn er mestmegnis rakt svæði niður að læk. Tóftin er á kafi í þýfi og gróðri en hún er gróin sóleyjum og túnsúru. Tóftin er aflöng og snýr austur-vestur. Hún er 7 X 4,5 m að stærð og er einföld. Ekki er greinanlegt op á henni. Tóftin virðist mestmegnis hafa verið hlaðin úr grjóti þó að það sé nú nærri alveg hulið gróðri. Veggir virðast víða nær alveg hrundir. 5 m ofan við þessa tóft er hleðsla sem er 1,5 X 0,8 m að stærð og er dæld í henni miðri líkt og um einhvers konar jötu væri að ræða.

Hættumat: engin hætta

EY-017:020 tóft óþekkt

66°05.141N 18°50.233V

Um 20 m beint neðan við kvíarnar (011) og um 25 m suðaustan við bæjartóftina (001) eru leifar af lítilli tóft sem virðist skemmd. Tóftin er 10-15 m sunnan við Stóralæk.

Tóftin er á fremur sléttu, grösugu svæði, í túni. Nokkur túnsúra vex í tóftinni. Tóftin er einföld og 3 X 4 m að stærð. Op eru á norður- og suðurhlið og virðist hún skemmd. Tóftin er gróin og útlöft.

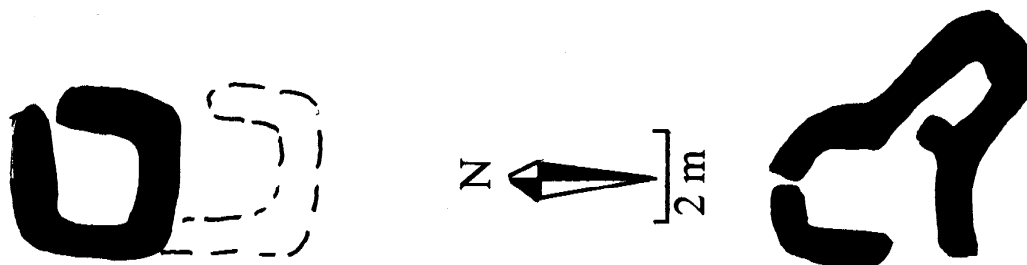
Hættumat: engin hætta

EY-017:021 tóft óþekkt

66°05.098N 18°50.437V

40-45 m suðaustan við 007 og um 5 m sunnan við lækjarsprænu í túninu eru tvær tóftir. Um 20 m sunnan við syðri tóftina er túngarðurinn.

Tóftirnar eru í túni en lyngmóar skjóta sér upp inn á milli.

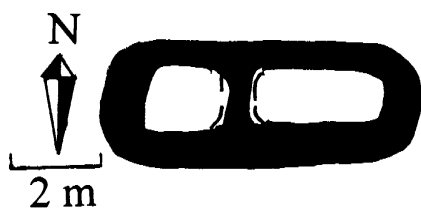

Nyrðri tóftin er einföld 4 X 3,5 m að stærð. Að utan má greina grjóthleðslu á stuttum parti í suðurvegg. Sunnan við hana virðist reyndar óljóst sjá móta fyrir öðru hólfi en það er of óskýrt til að hægt sé að fullyrða nokkuð um lag þess. 12 m sunnar er hins vegar önnur tóft, tvískipt. Hún er 5 X 3,5 m að stærð.

Hættumat: engin hætta

EY-017:022 tóft óþekkt

66°05.079N 18°50.476V

Um 10 m sunnan við túngarðinn og um 35-45 m sunnan við 021 er tóft. Tóft þessi er 80-90 m innan (og aðeins ofar) en Símonarkofi (007) og um 330 m innan við bæinn (001).

Tóftin er á lyngivöxnum og lágum hrygg sem þarna liggur norður-vestur. Austan við hrygginn er mýrarsvæði að læknum sem liggur þarna í sveig.

Tóftin er 7 X 2,5 m að stærð og virðist hafa verið tvískipt. Breidd veggja er mest 0,8 m. Vesturhluti tóftarinnar er útflattari en sá eystri. Inn í tóftinni er nokkuð þýft og er hugsanlegt að henni hafi verið skipt í tvennt með vegg um miðbik.

Hættumat: engin hætta

EY-017:023 tóft óþekkt

66°05.048N 18°50.379V

Um 200 m suður frá bænum (001) og um 40 m suðaustan við mógrafirnar (012) er tóft uppi á lágum hjalla neðst í hlíðinni. Tóftin er um 60 m ofan við 026.

Í grasstöð á hjalla neðst í fjallshlíð, mýrar neðan við og lítill lækur sem fellur í smátjörn.

Tóftin er að mestu sigrin og algróin mosa og grasi. Grasþúfur standa upp úr miðju.

Tóftin er einföld, 5 X 4 m að stærð og op er á vesturvegg hennar. Veggjaþykkt er um 1 m.

Hættumat: engin hætta

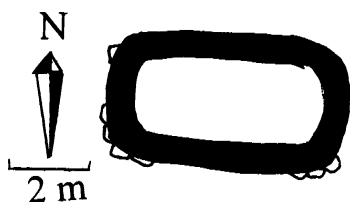
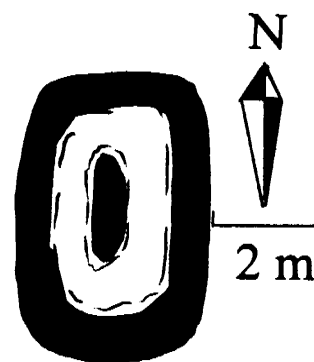
EY-017:024 tóft óþekkt 66°04.903N 18°50.648V

Lítill tóft er um 15 m austan við Fjarðará og um 260-270 m sunnan við 025. Tóftin er 350-400 m sunnan við túngarðinn.

Umhverfis er mosavaxið deiglendi en um 20-30 m ofan við tóftina tekur við þýfð fjallshlíð.

Tóftin er 2,5-3 X 4,5 m að stærð og er einföld í lögun. Ekki er greinilegt op á tóftinni og er hún nokkuð "heystæðisleg" nema helst sökum þess að eftir henni miðri er e.k. garði eða upphækkun.

Hættumat: engin hætta

EY-017:025 tóft óþekkt

66°05.035N 18°50.503V

Um 250-270 m norðan við 024 og um 80-100 m sunnan við túngarð er tóft á móhrygg um 20 m austan við ána.

Austan við, og á parti norðan við eru mýrarsvæði, en vestan við eru móar að grýttu ársvæðinu.

Tóftin virðist einföld, löng og mjó eða 5,5 X 3 m. Tóftin er þýfð að innan en

henni virðist ekki hafa verið skipt. Hún er greinilegust vestast. Grjóthleðslur má sjá á stöku stað.

Hættumat: engin hætta

EY-017:026 tóft óþekkt

66°05.075N 18°50.4

Um 10-15 m sunnan við túngarðinn og 2 m vestan við lækinn sem rennur um fram hjá Símonarkofa (007) er lítil tóft sem er á kafi í grasi. Tóftin er um 20-30 m beint vestan við 022.

Austan við tóftina er grasbakki og þar ofanvið er hæð en þar ofan við tekur hlíðin við. Tóftin er lítil og einföld, 2,5 X 2 m. Ekkert op er á henni og er hún mest 0,4 m á hæð.

Hættumat: engin hætta

EY-017:027 þúst óþekkt

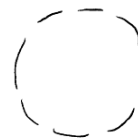
66°05.148N 18°50.269V

Um 10 m sunnan við bæjartóftina er þúst í túni og önnur um 10 m neðan við hana.

Þústirnar eru norðan við læk (Stóralæk) ofan við þær er bæjarhóllinn. Ofan hans eru tún í nokkurri órækt um 50 m upp hlíðina. Ofan við það tekur brött fjallshlíðin við. Neðan við bæ er mestmegnis rakt svæði niður að læk.

Efri þústin er 5 X 5 m að stærð en sú neðri er 6 X 7 m. Ójóst virðst mega greina lag á henni og virðist hún hafa verið L-laga og 2-3 hólf.

Hættumat: engin hætta

EY-018 Grundarkot

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Grundar kot heitir örnefni framarlega í Vatnsendalandi, þar sjást byggíngaleifar af tóftarrústum, og atla menn því að það sje fornt eyðiból, þó það viti nú enginn til vissu. Ekki má þar byggð setja fyrir snjóflóðum, og eru nokkrar gátur á, so sem nú sýnist líklegt, að þau hafi í fyrndinni kotið eyðilagt." JAM X, 12. Grundarkot er talin hjáleiga frá Vatnsenda í eyðibýlaskrá Olavíus sem segir jörðina í eyði vegna snjóþýngsla - ÓO II, 37. 1847 er Grundarkot talin hjáleiga Möðruvalla en býlið var alla 19. öld og fram til 1938 í eigu þess sem átti Vatnsenda. "Grundarkot var næst fremsti bær að austan í Héðinsfirði. Bærinn var byggður út úr landi Vatnsenda snemma á 19. öld og var lengst af hjáleiga þeirrar jarðar. Bærinn fór í eyði 1949 og standa nú aðeins útveggir gamla steinhússins." BE 1990 I, 64. Vitað er um byggð í Grundarkoti milli 1803 og 1839, 1843-1886, 1888-1903 og frá 1917 til 1949.

1821: Höskuldur Jónsson bjó í Grundarkoti 1816-30 og segir svo frá: "Þá hafði ég meðgerð með tvö tryppi og einn hest, sem ég hafði til byggingar; þar voru tveir hestar aðrir úr firðinum hjá mínum hrossum. Þetta var á þorra, kom þá snjóflóð svo mikið, að það tók þessi fimm hross öll saman, en ég vissi ógerla, hvað af þeim hafði orðið; byrjaði því leit með komumanni, því langt var til mannhjálpar á bæi, en snjóflóðið var rétt á móti bæ mínum, og fundum við þrjú hrossin í snjóflóðinu, en eitt í ánni, en hið fimmta heim undir bæ, hvert snjóflóðið hafði þangað flutt. Og í þetta sinn féll snjóflóð rétt fyrir utan bæ minn og tók með sér hey, í hverju voru 50 hestar." ÓJ II, 244-45. 1918: "Jarðabætur eru hjer engar nje girðingar." Aldarminning, 15. "Í Grundarkoti var lítið túnstæði, en sæmilega slétt. Ræktun var þar engin, og gaf túnið ekki af sér nema 30 hesta af töðu. Engjar voru aftur á móti fremur grasgefnar og sléttar og gáfu af sér um 100 hesta. Búfjárhagar voru taldir góðir í Grundarkoti, en slæmir fyrir stórgripi, enda fjallendið snarbratt og gróðurlítið. Á jörðinni mátti framfleyta 1 kú, 30 kindum og 1 hrossi. Til hlunninda var talin silungsveiði í Héðinsfjarðarvatni, gott og mikið mótak og allgóð torfrista." Siglufjörður, 63. 1920: Tún 1 ha, 1/2 slétt. Engar túnabætur sjást aðrar en grjóthrúgur sem túndar hafa verið saman úr túninu. Í kringum eldra bæjarstæðið er nær ekkert tún en allvíðlent um hið yngra. Syðst á engjunum er allmikill handgraffinn framræsluskurður.

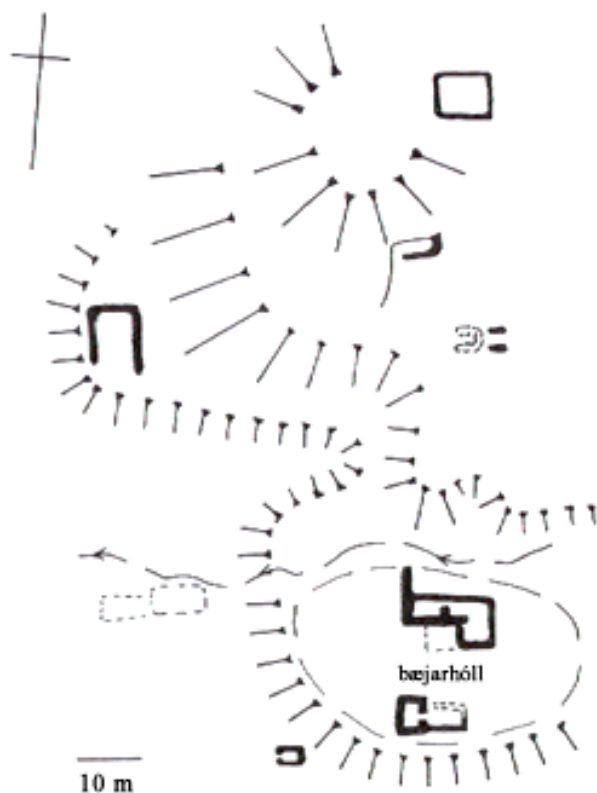
EY-018:001 Grundarkot bæjarstæði býli

66°05.889N 18°49.071V

"Um 1809 var svo bíli reist út frá Grund en upp við hlíð og hólabrún nokkra, enda fenti þar í kaf um 1822 konu og búhokur Höskuldar Jónssonar er hér bjó 1817-30 og aptur síðar sem sjá má í Blöndu. .. Hefur hér optar búið verið og nír bær reistur 193[vantar] nokkuð utar," segir í örnefnaskrá. Eldra bæjarstæðið er um 250 m sunnan við steinhúsrústina. Það er uppi í hlíðinni sunnan undir melöldu sem gengur fram neðst í fjallshlíðinni, um 200 m austan við Héðinsfjarðará.

Í hlíð sem er vallgróin skriða. Hólar skýla að norðan en lækur rennur úr hlíðinni milli tóftanna. Neðan við, á jafnsléttu, eru mýrarflákar.

Bæjarhóllinn er um 40x20 m að stærð og á honum eru tvær tóftir. Sú nyrðri virðist vera bæjartóftin en hún er heldur óskýr og virðist hafa verið timburhús sunnanmegin. Syðri tóftin er tvískipt útihústóft. Neðan við hólinn suðvestantil er lítil einföld tóft. Þá er regluleg þúst sem sennilega er leifar af byggingu

Bæjarstæði Grundarkots, horft í suður.

fast sunnan við lækinn beint niður af bæjartóftinni. Á lágum hól þar norðan við er girðing - rétt eða kálgarður. Uppi í hólunum sunnan við lækinn eru 3 tóftir. Lítil grjóthlaðin tóft er syðst af þeim og sést hún neðan frá bæjartóftinni. Skammt norðan við hana er kvíatóft, byggð utan í hól. Uppi á honum, enn norðar, er girðing, sennilega kálgarður. Vestan í sama holti er einnig leifar af allstórum kálgarði í miklum halla með óverulegum torfveggjum. Hefur sennilega verið girt með vír. 1919 var

íbúðarhúsið í Grundarkoti af torfi og timbri með pappapaki. Þar var fjós fyrir 2 kýr, fjárhús yfir 18 kindur og hesthús fyrir 1 hest. "Húsaskipun var svipuð [í Grundarkoti] og á [Möðruvöllum og Ámá]. Þó voru kýrnar í fjósi, en ekki í baðstofunni eins og á Möðruvöllum og Ámá og þar var baðstofa þiljuð í hól og gólf eins

Hættumat: engin hætt

Heimildir: Ö-Grund HG; Ö-Bæir í Héðinsfirði, 7

EY-018:002 Grundarkot bæjarstæði býli

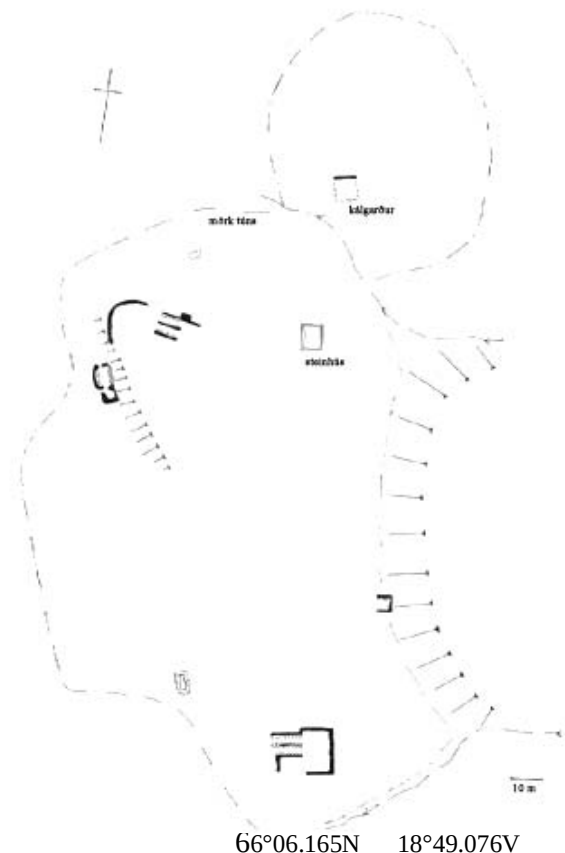
66°06.046N 18°48.939V

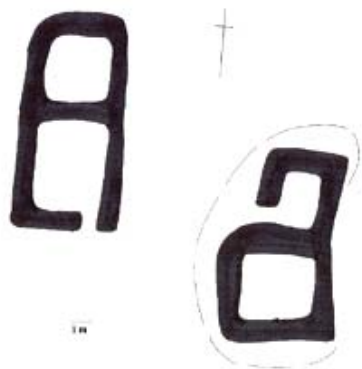
"Hefur hér optar búið verið og nír bær reistur 193[vantar] nokkuð utar," segir í örnefnaskrá. Yngra bæjarstæðið er um 250 m norðan við 001. Þar er áberandi rúst af steinsteypu íbúðarhúsi, norðarlega í túninu. Á vallendisbundu undir fjallshlíð. Neðan við eru malarhólar og mýrarsund á milli. Lækir renna um bunguna hjá fjárhúsunum syðst og norðan við íbúðarhúsið. Sennilegt er að flestar eða allar tóftirnar á þessu svæði séu frá 20. öld. Syðst eru stór fjárhús með steyptri baðþró. Þar norðvestan við er aflöng tóft lík Hjallstólpunum á Ámá EY-016:009. Norðaustanvið er grjóthlaðin rétt byggð upp við brekkuna. Vestan við íbúðarhúsið er annað fjárhús og kvíar eru í brekkurótum neðan við það. Nyrst er kálgarður á hól sem er aðskilinn frá aðaltúninu af mýrardragi. Íbúðarhúsið var byggt skömmu áður en jörðin lagðist í eyði 1948. 1950 "gerðist sá undarlegi atburður að eldur kviknaði í húsinu og brann allt sem brunnið gat. Þetta gerðist um hávetur, þegar engar mannaferðir voru í Héðinsfirði. Enginn hefur getað bent á líklega skýringu á upptökum þessa elds," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala.

Hættumat: engin hætt

Heimildir: Ö-Grund HG; SS, 192.

EY-018:003 Bæjarnes tóftir býli

"Bæjarnes við Héðinsfjarðará er kannski bæjarstæðið." segir í örnefnaskrá Vatnsenda. "Í Grundarkotslandi, nær miðja vegu milli Vatnsenda og hinnar fornu Grundar, er hólaklasi nokkur sem nefndur er Svarthólar. Í hólum þessum, nálægt ánni, er sagt að eitt sinn hafi verið býli, kallað Svarthólakot. Það er yst og neðst í Grundarkotslandi. Ekki er þarna um fornþýli að ræða, en gæti hafa verið afþýli frá Grund. Sennilegt er að það hafi heitað Svarthólar í upphafi, en fengið kotsnafnið til viðbótar eftir að það lagðist í auðn. Þarna virðist hafa verið lítill byggð og varað skamma hríð. Engar heimildir geta þessa býlis," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Bæjarnes er í Vatnsendalandi, yst út við vatnið - marflöt mýri þar sem ómögulegt er að bær hafi staðið. Nesið er augljóslega kennt við bæ á Vatnsenda. Í Svarthólum er hinsvegar hugsanlegt bæjarstæði þar sem kallað er Svarthólakot. Þar er áberandi grænn hóll fast við Héðinsfjarðará, neðst og utarlega í Svarthólum, um 250 m norðvestur af Grundarkoti.

Á grónum melhól á árbakka. Ofan við er melhólaþyrping og mýrarsund á milli. Tvær tvískiptar tóftir. Sú vestari stendur hærra og er með venjulegu stekkjarlagi - hólfin eru þó jafnstór. Dyr eru á suðurgafli og ekki sjáanlegt að innangengt hafi verið á milli hólfa. Austari tóftin stendur lægra og eru dyr á báðum hólfum til vesturs þó mjög séu þær ógreinilegar á því syðra, sem líka er mun dýpra en hitt.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vatnsendi; SS, 191.

EY-018:004 2 tóftir

66°06.149N 18°48.997V

Um 100 m austan við tóftir Svarthólakots 003 eru tvær aðrar og ber melhól í milli.

Á harðvellispalli milli tveggja melhóla, mýrar í kring.

Tvær einfaldar tóftir hlið við hlið. Sú syðri er mun grænni og greinilegri, en mýri hefur myndast milli hennar og hinnar nyrðri sem er sýnu ógreinilegri, vaxin vallendisgróðri. Veggir eru 0,5-0,8 m breiðir og heldur lítilfjörlegir. Gætu verið réttir af einhverju tagi eða heystæði.

Hættumat: engin hætta

EY-018:005 garðlag túngarður

66°05.749N 18°49.178V

"Hefir tún verið gott, að mestu slétt, og um það, ásamt stóru engi út frá því mikill forn garður, er glögt sést út með hliðinni en miður að utan; er hann mest mannvirki í firðinum," segir í örnefnaskrá um Bakkakot sem er í landi Möðruvalla. Túngarðurinn nær þó um 6 m norður fyrir lækinn sem er á merkjum milli Möðruvalla og Grundarkots og endar hann þar á blásnum mel.

Neðst í fjallshlíð, lyngmói.

Sokkinn garður, lyngivaxinn og sprunginn í þúfir. Þó glöggur.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Grund HG

EY-018:006 Svarðarholt náma mógrafir

66°05.882N 18°49.305V

"Í Grundarkotslandi eru yst Gráhosulækur og Gráhosugrund, þá Svarthólar, Lambhólmi, Lambhólmasíki, Svarthólanes, Svarðarholt .." segir í örnefnaskrá. Svarðarholt er stakur melhóll (algróinn) um 100 m austan við Héðinsfjarðará. Hann er hluti Svarthóla en er aðskilin frá aðalhlaklasanum af um 250 m bili þar sem eru sléttar mýrar. Miklar og djúpar mógrafir eru norðaustan við holtið og fleiri í mýrinni allt norður undir Svarthóla og á móts við bæ 002.

Í mýri sem er mjög blaut á köflum.

Aðalmógrafasvæðið, næst Svarðarholti, er um 40x40 m að stærð og hafa grafirnar verið allt að 2 m djúpar og sennilega meir. Í mýrunum norðan við eru fleiri mógrafir, margar vel grónar. Svarðarholt er grasi gróið að ofan og eru á því tóftabrot, sennilega mókofar. Vestar er aflöng tóft (N-S), 5x3 m og 2 m austar tvær 3x3 m tóftir fastar saman á hornum.

Hættumat: engin hætta

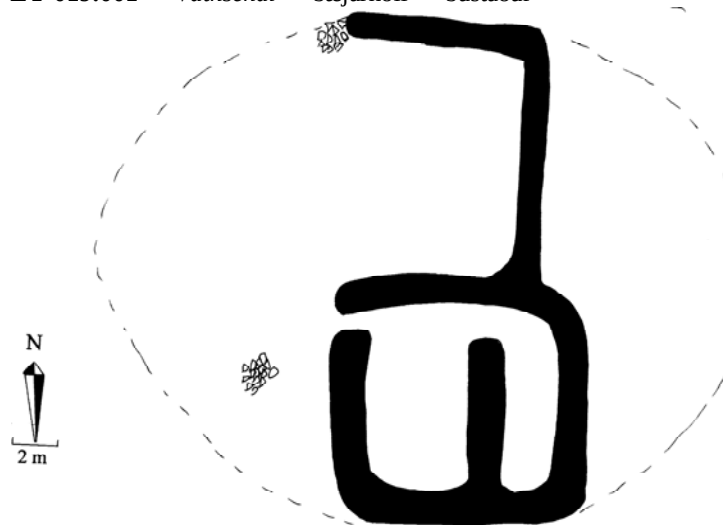
Heimildir: Ö-Vatnsendi

EY-019 Vatnsendi

10 hdr 1686, 5 hdr 1712, í eyði frá því í bólunni (1707-9) - JÁM X, 12. Hólastólseign. Fyrst getið 1582: "med Vatzenda ij kugilldi. landskyllid x aurar og tiund." BG, 224. 1569 var hinsvegar aðeins ein jörð í Héðinsfirði og hét hún Héðinsfjörður - BG, 261. Hugsanlega er átt við þessa jörð í kúgildatali úr Fljótum frá 1576: "med Vatzenda hole iij kug." BG, 131. "Bærinn stóð eins og nafnið bendir til við enda Héðinsfjarðarvatns austanmegin. Jörðin átti lönd beggja megin Fjarðarárinnar og hafði auk þess hlunnindi af silungsveiði í Héðinsfjarðarvatni. Síðustu ábúendur fluttu þaðan 1946. Veggir gamla steinhússins standa enn, en einnig er risið þar nýtt sumarhús við vatnið sem afkomendur síðustu ábúenda eiga." BE 1990 I, 64. Helgi Guðmundsson telur býli þetta hafa verið byggt úr landi Grundar - Ö-Vatnsendi HG.

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Enginu spillir Hjeðinsfjarðará með sandsáburði og sumpart skriður úr fjallinu. Úthagarnir góðir og miklir." JÁM X, 12 1920: Tún 2,3 ha.

EY-019:001 Vatnsendi bæjarhóll bústaður

66°06.534N 18°48.255V

"Bæjarstæði er hér allgott .. þar sem bærinn hefir first staðið en hætta mikil af snjóflóðum. .. Má ætla að hér hafi first bigt verið á 16. öld eða snemma á hinna 17. og haldist þá til aldaloka og þó í auðn færi þá um sinn og aptur í Stórubólu 1707 var hér búið síðar uns bærinn eiddist í snjóflóði vorið 1725 .. Var hér so óbigt til 1777 en þá að nýju bær reistur á öðrum hávaða nær ist í túni. .. Hér stóð bærinn til 1935 .. Í túninu eru þrír hólar sem hæst ber, tveir með tóptum hinna föllnu bæja, hinn þriðji með fjárhústóptum nefndir Bæjarhóll, Síðri Bæjarhóll og síðastur Fjárhúshóll," segir í örnefnaskrá. Rúmum 100 m suðaustan við steypa húsið sem

stendur í Vatnsenda (og er notað sem sumarbústaður) og um 30 m austan við fjárhús þar sem norður- og suðurveggir standa steyptir, er bæjarhóllinn. Á bæjarhól þessum stóð sá bær sem merktur er inn á túnakort frá 1920. Hóllinn er um 80-100 m austan (ofan) við Héðinsfjarðarvatn.

Hóllinn er grasi gróinn í hlíðinni. Tóftin er gróin sóleyjum, vallengtingu og túnsúru.

Í tóftinni er nokkuð af grjóti og greinilegt að hluta tóftanna hefur verið rutt út. Erfitt er nú að greina lag tóftarinnar. Hún hefur þó verið um 21-22 m á lengd en 11-12 m á breidd. Hægt er að greina þrjú hólfi og eru op á tvískipta byggingu á vesturhlíð. Norðan við hana er stórt hólfi sem hefur ekki vesturvegg. Nokkrar grjóthrúgur eru í og við tóftina.

Hættumat: engin hætta

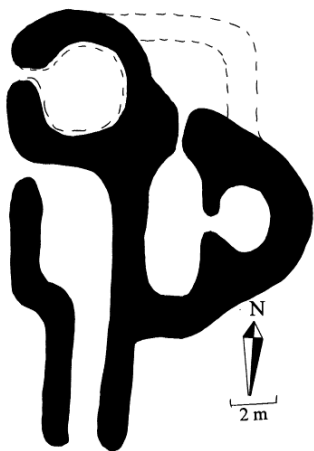
Heimildir: Ö-Vatnsendi HG;
Túnakort 1920

Bæjarhóll Vatnsenda, horft í vestur.

EY-019:002 Vatnsendi bæjarstæði bústaður

66°06.487N 18°48.261V

"Bæjarstæði er hér allgott .. þar sem bærinn hefir first staðið en hætta mikil af snjóflóðum. .. Má ætla að hér hafi first bigt verið á 16. öld eða snemma á hinna 17. og haldist þá til aldaloka og þó í auðn færi þá um sinn og aptur í Stórubólu 1707 var hér búið síðar uns bærinn eiddist í snjóflóði vorið 1725 .. Var hér so óbigt til 1777 en þá að nýju bær reistur á örðum hávaða nær ist í túni. .. Hér stóð bærinn til 1935 .. Í túninu eru þrír hólar sem hæst ber, tveir með tóptum hinna föllnu bæja, hinn þriðji með fjárhústóptum nefndir Bæjarhóll, Síðri Bæjarhóll og síðastur Fjárhúshóll." segir í örnefnaskrá. Syðri bæjarhóllinn er um 20 m vestan við 005 sem stendur á Kúatungu. Bæjarlækirnir sameinast skammt norðan 002. Bæjarhóllinn er nokkuð stór en hann er um 60 m sunnan við 001 og örlítið ofar.

Hóllinn er þýfður, á kafi í grasi og þar vaxa sóleyjar. Hann nær um 20-30 m lengra fram en tóftirnar.

Tóftirnar standa á grösugum hól sem nokkuð er hlaupinn í þúfur. Hluti þess bæjar sem þarna hefur staðið er því orðinn illgreinanlegur. Tóftin er um 20 X 14 m að stærð. Hún virðist hafa samanstaðið af fimm hólum. Tvö þau hafa verið á vesturlið en einnig eitt vestast á suðurlið.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vatnsendi HG; Túnakort 1920

EY-019:003 heimild um fjárhús

66°06.545N 18°48.281V

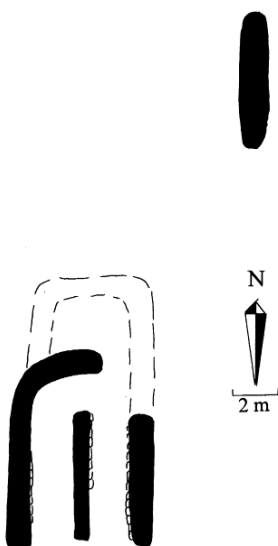
Um 30 m neðan við norðurhluta bæjarhólsins (001) standa steypar leifar fjárhúss. Á þessum stað er merkt inn útihús á túnakort frá 1920 og er hugsanlegt að það sé einmitt þetta steypa hús. Ef ekki hefur það verið byggt á nákvæmlega sama stað og torfbygging hefur staðið áður.

Húsin standa á grösugri hæð en neðan við hana tekur við grösugur og sléttur vatnsbakki.

Þarna hafa greinilega staðið fjárhús seinast. Norður- og suðurveggir þess standa enn steypir og hluti austurveggjar. Garðar og kindaböð sjást einnig í húsinu.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Túnakort 1920

EY-019:004 tóft fjárhús

66°06.533N 18°48.304V

Um 35-40 m neðan við bæjartóftina (001) og um 20 m sunnan við 003 sjást tóftir annarra fjárhúsa í túninu. Fjárhús þessi eru merkt inn á túnakort frá 1917. Tóftin er um 40 m austan við vatnið og um 5 m norðan við syðri bæjarlækinn.

Tóftin er á grösugri hæð en neðan við er rakur og sléttur vatnsbakki að vatni. Ofan við er þýfð en grasi gróin brekka. Í tóftinni og við hana vaxa sóleyjar, fíflar og túnsúra.

Tóftin er nokkuð óskýr. Nokkuð greinileg eru 2 hól og svo sýnist að það þriðja hafi e.t.v. verið að baki hinum tveimur sem liggja samsíða (norður-suður). Gæti þetta hól verið einhvers konar heystæði eða heytóft. Ekki er suðurveggur á tóftinni og virðist því hafa verið þil þar. Garði gengur eftir tóftinni og má í honum, og víðar í tóftinni greina grjóthleðslur. Um 7 m norðaustan við tóftina er veggspotti, um 6 m á lengd sem liggur norður-suður. Alls er tóftin um 22 x 12 m að stærð.

Hættumat: engin hætta

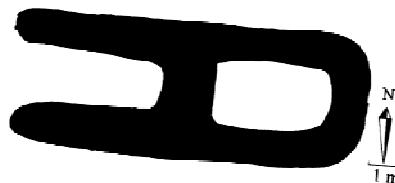
Heimildir:Túnakort 1920 og Ö-Bæir í Héðinsfirði, 8

EY-019:005 tóft útihús

66°06.491N 18°48.217V

Tóft er um 250 m austur af Héðinsfjarðarvatni, beint undir þeim stað þar sem Bæjarlækurinn fellur úr Vatnsendaskál um 300 m ofar í hlíðinni.

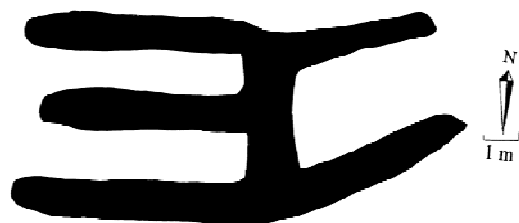
Tóftin er uppi á háum hól sem rís beint suður að dragi í hlíðinni þar sem lækur rennur. Lækur þessi fellur í bugðum vestur af hólnum. Hóllinn er grasi vaxinn. Tvískipt, aflöng tóft með opi á vesturgafli, beint á móti vatninu. Tóftin er 10 X 4 m að stærð. Hleðslan er þykkari í vestara hólfinu þar sem hóllinn tekur að lækka, hugsanlega vegna þess að grafið hefur verið úr aftara hólfinu og svörðurinn notaður sem neðstu undirstöður. Að öðrum kosti er eystra hólft tóftarinnar talsvert signara en það vestara. Veggþykkt er um 1,5 m í vestara hólfinu en 0,5-1 m í því eystra.

Hættumat: engin hætta**Heimildir:** Túnakort 1920 og Ö-Bær í Héðinsfirði, 8**EY-019:006** tóft fjárhús

66°06.464N 18°48.265V

"Í túninu eru þrír hólur sem hæst ber, tveir með tóptum hinna föllnu bæja, hinn þriðji með fjárhústóptum nefndir Bæjarhóll, Síðri Bæjarhóll og síðastur Fjárhúshóll," segir í örnefnaskrá. Um 200 m austan við Héðinsfjarðarvatn, beint á mótis við ystu sandeyrar Fjarðaráss er tóft sem merkt er inn á túnakort frá 1920. Tóftin er á hól í hlíðinni.

Til vestsuðvesturs er stór steinn um 30 m frá ósnum en um 150 m frá hólnum. Beint upp af hólnum er bungótt lyngbrekka og hóll ofan hennar með lyngi og malarflagi. Hóllinn er sjálfur grasi gróinn og þýfur. Tóftin er gróin sóleyjum, vallengtingu og túnsúru. Tóftin er 13 X 5,5 m að stærð. Hún er tvískipt og vestara hólfið (fremra og stærra) er með garða í miðjunni. Að öllum líkindum hefur aftara hólfið verið heylaða. Veggþykkt er mest 1,5 m. Hleðslur aftara hólsins eru lægri og signari. Op er bæði á austur- og vesturgafli.

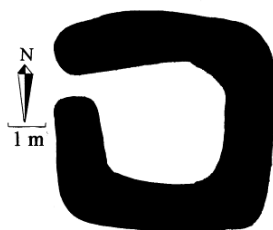
Hættumat: engin hætta**Heimildir:** Túnakort 1920 og Ö-Vatnsendi HG**EY-019:007** tóft útihús

66°06.613N 18°48.243V

"Hesthús var þar á svokölluðum Gerðum, en fjárhúsin, ærhúsin og lambhúsin, voru beint niður af bænum á jafnsléttu." segir í örnefnaskrá. Um 60 m austur af vatninu og um 20 m norðaustur af íbúðarhúsinu á Vatnsenda er tóft. Allra neðst í brekkunni þar sem túnin byrja. Önnur tóft er sjáanleg um 10 m sunnar. Tóftin er gróin sóleyjum, vallengtingu og bláklukkum. Tóftin er 6 X 5 m að stærð. Hún er fremur ógreinileg og á kafi í gróðri. Greinilegastur er norðurveggurinn þar sem hleðslur standa grónar og einnig sést móta fyrir suðurveggnum vestast. Austurveggurinn virðist fallinn inn í brekkuna og sést ekki fyrir gróðri.

Hættumat: engin hætta**Heimildir:** Ö-Bær í Héðinsfirði, 8**EY-019:008** Vatnsendastekkur tóft stekkur

66°06.796N 18°47.921V

"Þá er Vatnsendastekkur, Svarðarholt og Fúlgufall neðantil við ræður Fjallsins - Vatnsendafjalls, en svo er hlíðin nefnd," segir í örnefnaskrá. Um 450 m norður af íbúðarhúsi á Vatnsenda og um 20 m austan við Héðinsfjarðarvatn (15 m ofan við götur og talsvert hærra í hlíðinni) er stekkjartóft.

Tóftin er uppi á hólruna sem liggur þvert með hlíðinni beint upp af vatnsborðinu. Tóftin er yst á þessum rana en sunnan við hana teygir grænt gras sig um 15 m til suðurs og gætu það verið eldri byggingaleifar. Lækur fellur meðfram rananum að austan og liggur í litlu gili niður til vatnsins við norðurenda hans. Ofan við er mýri í hallanum og þar í mógrafir (sjá 009), en

til suðurs er lyngmói með vallendisteygingum í fjallshlíðinni niður að vatni.

Einföld, ferhyrnt tóft með dyrum nyrst á vesturvegg. Brot eru niður af henni til allra átta nema til suðurs. Þar eru iðagrænar þúfur á um 15 m bili sem gætu verið byggingarleifar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vatnsendi

EY-019:009 Svarðarholt náma mógrafir

66°06.752N 18°47.944V

"Þá er Vatnsendastekkur, Svarðarholt og Fúlgufall neðantil við ræður Fjallsins - Vatnsendafjalls, en svo er hlíðin nefnd" segir í örnefnaskrá. Um 400 m norður af íbúðarhúsinu í Vatnsdal, um 60 m austur frá vatninu, uppi í hlíðinni er nokkrar litlar mógrafir sitthvorum megin við lítinn læk.

Á þesum stað sjást 4 greinilegar grafir, allar um 5 X 5 m að stærð en nokkuð misgamlar. Fleiri grafir eru um 50 m neðar, fast ofan við Vatnsendastekk.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vatnsendi

EY-019:010 Ytragerði tóft hesthús 66°06.551N 18°48.175V

"Vatnsendabærinn stendur við suðausturhorn Héðinsfjarðarvatns og heita smánes þar Víðines og Bæjarnes. Önnur örnefni nálægt bænum eru Vatnsendaeyri, Strýtuholt og Einstakaholt, Ytragerði og Syðragerði," segir í örnefnaskrá. Ytragerði er um 60 m norður af Syðragerði, í sömu hæð í hlíðinni, um 100 m austur suðaustan við íbúðarhúsið á Vatnsenda.

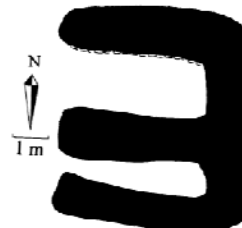
Hátt í brekku, grasi gróið er næst tóftinni en lyng í kring.

Tvískipt tóft, grjóthlaðin og opnast bæði hólfin til vesturs, niður brekkuna.

Hún er alls um 6 x 5 m stór.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vatnsendi

EY-019:011 Syðragerði tóft 66°06.513N 18°48.217V

"Vatnsendabærinn stendur við suðausturhorn Héðinsfjarðarvatns og heita smánes þar Víðines og Bæjarnes. Önnur örnefni nálægt bænum eru Vatnsendaeyri, Strýtuholt og Einstakaholt, Ytragerði og Syðragerði," segir í örnefnaskrá. Syðragerði er um 150 m austur af Héðinsfjarðarvatni, beint á móts við þar sem bæjarlækur fellur í vatnið.

Í þýfðri og grasi gróinni brekku en að ofan er lítil lægð með grænu grasi. Upp til norðausturs eru lyngbrekkur en enn ofar grjótkambur. 10 m til suðurs fellur Bæjarlækur. Tóftin er stór (12-13 X 7,5 m) og alveg opin til austurs. Hún er tvískipt og er nyrðra hólfið signara og illgreinanlegra, þýft og fallið hefur úr hleðslunni. Er sennilegt að það hólfi hafi verið heystæði en hið syðra og stærra rétt.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vatnsendi

EY-019:012 Rauðskörð heimild um leið

"Upp um Vatnsendaskál er gangleið fær og kunn til Ólafsfjarðar, er austan hennar farið yfir háfjallið um skarð eitt lítið, nefnt Afglapaskarð. Er upp frá Hausunum áður nefndu farið um melhrygg, er alllangt nær austur í skálina, nefnist hann Kattarhryggur og neðst á honum stór steinn, Kattarsteinn," segir í örnefnalýsingu. Þessi leið hefur legið hér um bil beint upp og austur frá Vatnsenda, um Afglapaskarð og svo væntanlega niður með Rauðskarðsá í Árdal í Ólafsfirði. Leiðin var ekki könnuð á vettvangi. Þetta er væntanlega sama leið og lýst er í annarri skrá: "Þegar farið var fram Víkurdalinn og komið var á móts við austanverða Hyrnuna, lækkaði fjallgarðurinn. Þar var Rauðskarðaskálin og austan við hana var Rauðskarðahnjúkurinn, nokkuð hár klettahnjúkur, en upp úr skálinni fremst var brött brekka og þegar upp á eggina kom, var hægt að horfa niður beggja megin, niður í Rauðskarðsskálina og Ytriárdalinn Ólafsfjarðarmegin. Egginn var ekki breiðari en það, enda sagði einhver, að sitja mætti klovvega á henni og mikið var brekkan Ólafsfjarðarmegin brattari og miklu hærri. Klettadrangar voru efst í henni, svo það varð að fara dálítinn spöl til hægri til að komast niður og þá tók við ljósagryjóturð alla leið niður. .. Þessi fjallvegur var kallaður Rauðskörð. Nafnið drógu þau af rauðum steini, sem allmikið var af þarna um slóðir." segir í örnefnaskrá

Heimildir:Ö-Vatnsendi, 3; Ö-Vík BG, 4-5

EY-019:013 Kvíaból tóft kvíar

66°06.447N 18°48.150V

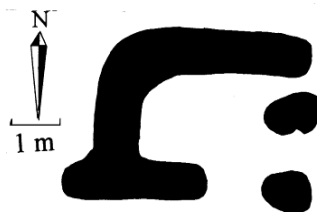
"Eftirtalin örnefni eru sunnantil í landi Vatnsenda, en verða ekki staðgreind nánar: Lækjartunga, Háatunga, Langatunga, Kvíaból .." segir í örnefnaskrá. Um 350 m í austur frá ystu óseyrum Fjarðarár er tóft sem gæti verið á Kvíabóli. Hún er hátt upp í brekkunni, um 80 m í suðvestur frá Fossgili bæjarlækjarins.

Efst á flötu graslendi sem er 15 X 15 m að stærð. Neðan þess tekur halli við niður að vatninu og ofan tóftarinnar hækkar brattinn einnig. Til norðurs um 5 m frá tóftinni er hóll með lyngi og grasi en stór steinn er fremst í honum.

Opin hringlaga tóft sem er 5 X 3,5 m að stærð. Annað hölf virðist hafa náð til vesturs en einugis sést örlítill veggspotti af því nú. Veggþykkt er um 1m. Tóftin er algróin þykku grasi. Op er til austurs og suðurs.

Hættumat: engin hætt

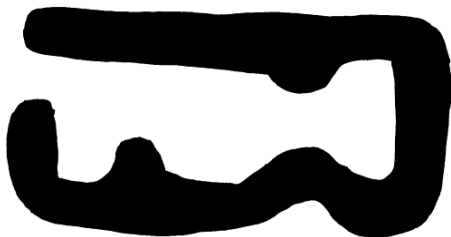
Heimildir:Ö-Vatnsendi

EY-019:014 *Hesthúslækur* tóft hesthús

66°06.443N 18°48.237V

"Eftirtalin örnefni eru sunnantil í landi Vatnsenda, en verða ekki staðgreind nánar: Lækjartunga, Háatunga, Langatunga, Kvíaból, Laugarhóll, Grásteinn, Grásteinsspilda, Hesthúslækur .." segir í örnefnaskrá. Um 200 m austur af Óseyrum Fjarðarár, upp af grasspildunni ofan Grásteins er tóft.

Á þýðum grasbala, um 15 m sunnan lyngivaxins lækjardrags. Sunnan til er um 3 m djúp lægð og graslendi allt að næsta lækjardragi um 20 m sunnar.

Tóftin er 10 X 5 m að stærð. Hún er óregluleg, alsett krókum og smágörðum og skiptist í nokkur hölf. Veggþykkt er um 1 m. Op er til vesturs. Tóftin er algróin þykku grasi.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vatnsendi

EY-019:015 *Gamlistekkur* tóft stekkur 66°06.384N 18°48.543V

"Eftirtalin örnefni eru sunnantil í landi Vatnsenda, en verða ekki staðgreind nánar: Lækjartunga, Háatunga, Langatunga, Kvíaból, Laugarhóll, Grásteinn, Grásteinsspilda, Hesthúslækur, Sandhólmi, Björnshólmi, Gamlistekkur, Gamlastekkjargarhæð .." segir í örnefnaskrá "Nálægt vatninu nokkuð út frá bæ eru stekkjartóptir nefndar Gamli Stekkur, þar fellur og lækur nefndur Stekkjarlækur," segir í annarri örnefnaskrá. Um 400 m suður frá íbúðarhúsi á Vatnsenda og um 50 m suður af suðaustur vatnshorni er stekkjartóftin. Neðst á gróinni skriðu með grasmóa. Fast neðan við að norðan eru djúaveitur og mýrar niður að vatnsbakka. Lækur fellur um 20 m neðan við. Tvískipt stekkjartóft sem virðist byggð ofan á mun stærri rétt eða garð þannig að annað jafnstórt hölf er samsíða vestan við.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vatnsendi; Ö-Vatnsendi HG

EY-019:016 *Gamlastekkjargarvað* heimild um vað

Samkvæmt upptalningu Péturs Björnssonar var Gamlastekkjargarvað í landi Vatnsenda. Ekki er ljóst hvar þetta var. Tveir gömlustekkir komu til greina, en líklegast verður að telja að það sé stekkurinn sunnan bæjar (015) og að vaðið sé á Héðinsfjarðará. Það er þá sennilega það sama og Ystavað (021) sem er skammt neðan við Gamlastekk.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 11

EY-019:017 *Stóri Steinn* þjóðsaga huldufólksbústaður

66°06.249N 18°48.212V

"Ofantil á breið þessari er og annað einstakt bjarg nefnt Stóri-Steinn. Í klettum þessum, einkum þeim efri hefir fullvíst talist að huldufólk ætti bú," segir í örnefnaskrá. Í gildragi sunnarlega á jörðinni, um 300 m suðaustan frá óshólum Fjarðarár og 100-150 m upp í fjallinu.

Stórt bjarg skagar fram í gilið, sunnan megin við það og um 20 m háan foss.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vatnsendi HG

EY-019:018 *Stekkjargil* tóftir stekkur

66°06.364N 18°48.323V

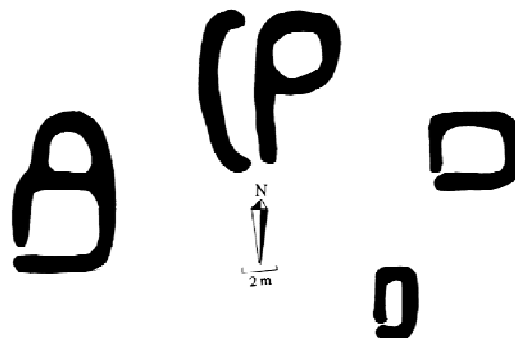
"Næst inn frá Grásteinsspildu og henni samhliða er: Stekkjarspilda .. og í henni stekkjartóft, nefnist utan hennar Stekkjargil en innan Stekkjarlækur." segir í örnefnaskrá. Tóftin er 100-120 m ofan við Héðinsfjarðarvatn og um 150 m norðvestan við Gamlastekk (015) en mun ofar. Stóristeinn 017 er um 150 m suðaustar. Tóftirnar eru á flöt í hlíðinni. Grasi gróið er í kringum þær en annars staðar þýfðir hagar. Um 100-150 m sunnan við Hesthúslæk.

Á þessu svæði eru 4 tóftir. Vestast er tvískipt tóft (A), 10 X 6 m að stærð og með op á vesturhlíð. 7-8 m norðaustar er önnur tóft (B) sem er 10 X 8 m að stærð. Op eru á suður og norðurvegg hennar og virðist hún

einnig hafa verið 2 hólf. Tæpum 20 m austan við (A) er svo þriðja tóftin (C) sem er 6 X 5 m að stærð, einföld og með op til vesturs. 5 m suðvestar er svo (D) sem einnig er einföld (4 X 3 m) og með opi á vesturhlið.

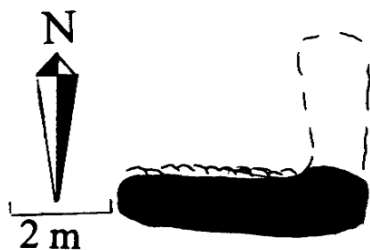
Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vatnsendi HG

EY-019:019 tóft hesthús

66°06.588N 18°48.222V

"Hesthús var þar á svokölluðum Gerðum, en fjárhúsin, ærhúsin og lambhúsin, voru beint niður af bænum á jafnsléttu," segir í örnefnaskrá. Um 20 m beint austan við steypa íbúðarhúsið sem stendur á Vatnsenda eru leifar tóftar. Hún stendur um 5-10 m sunnan við 007.

Stendur á grösugu svæði en þýft lyngsvæði er fast ofan við.

Aðeins er greinilegur hluti tóftanna. Suðurveggurinn er greinilegastur og er hann um 6 m að lengd. Brot af austurvegg sést einnig (4,5 m). Enn sjást grjóthleðslur í suðurveggnum.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Bær í Héðinsfirði, 8

EY-019:020 Bæjarnesvað heimild um vað

66°06.434N 18°48.926V

"Næst inn frá vatninu vestur að ánni gengur Bæjarnes. Norðan þess er: Bæjarsíki og þar innst í vatninu Bæjarhólmi en Sandhólmi skamt utar, nokkuð stærri, beint vestur frá Grásteini. Suðvestur frá enda Bæjarnes er Bæjarhilur en norðvestur: Bæjarnesvað og ist úr við vatnið Ista Vað," segir í örnefnaskrá. Bæjarnesvað er þar sem Héðinsfjarðará sveigir til austurs fyrir Bæjarnes, þar sem nesið gengur lengst til vesturs.

Á þessum stað er áin um 15 m breið, með malarbotni og jafndjúp (0,5 m) á um 10 m bili - ofan og neðan við eru mun dýpri álar og hylir.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vatnsendi HG

EY-019:021 Ysta Vað heimild um vað

66°06.450N 18°48.611V

"Næst inn frá vatninu vestur að ánni gengur Bæjarnes. Norðan þess er: Bæjarsíki og þar innst í vatninu Bæjarhólmi en Sandhólmi skamt utar, nokkuð stærri, beint vestur frá Grásteini. Suðvestur frá enda Bæjarnes er Bæjarhilur en norðvestur: Bæjarnesvað og ist úr við vatnið Ista Vað," segir í örnefnaskrá. Ystavað er á Héðinsfjarðará þar sem hún fellur í Héðinsfjarðarvatn.

Á þessum stað fellur áin í tveimur kvíslum, sitt hvoru megin við Bæjarhólma og er lyng og hvergi meira en 0,5 m djúp. Vaðið hefur verið fyrir neðan odda Bæjarhólma, svo að segja úti í vatninu, en sandeyrar eru þar í suðausturvatnshorninu.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vatnsendi HG

EY-020 Vík

20 hdr 1686, 1712 með Brúnakoti, heimajörðin 13 hdr 60 álnir. Hólastólseign. Fyrst getið 1582: "med Vijk i [1/2] kugilldi og j vetur[gomul] gymbur. landskyllid jc. j fargade Skeggi vj am. og gallt þar j stadinn ecki vtan iij gimbrar. og epter af landskyllid 17 alner stod." BG, 224. 1569 var hinsvegar aðeins ein jörð í Héðinsfirði og hét hún Héðinsfjörður - BG, 261. 13.10.1674 byggir Gísli Þorláksson Hólabiskup Eyjólfur Bjarnasyni Vík með 1 hdr landsk og 2,5 kúgildum og skal greiða 8,5 vættir fiska í skemmu á Hólum. Eyjólfur skyldi hafa umsjón með reka stóslins í Héðinsfirði og vera formaður á skipi því sem hann átti að helmingi á móti stólum - PBGÞ, 404-405. 14.11.1674 byggir Gísli Eyjólfur Vík á ný með sambærilegum skilmálum - PBGÞ, 463. 1712 er nefnt Brúnakot (heimaland og partur af Vík), eyðihjáleiga, vestan megin Héðinsfjarðar, þá er einnig nefnt Hellisskáli sem talin er hafa verið þurrað við sjóinn. JÁM X, 10, 13-14. "Vík stóð spölkorn út með Héðinsfirði austanverðum sunnan við framhlaupshóla, Víkurhóla, sem hlaupið hafa í fyrndinni fram úr Víkurdalnum og í sjó fram." BE 1990 I, 64-65. Helgi Guðmundsson telur Vík hafa byggst úr landi býlisins Héðinsfjarðar sem fór í eyði um 1600 og að það hafi byggt seint. Þar hafi hins vegar verið verstöð fjarðarbúa frá upphafi tíðar. Vík fór í eyði 1942 og Syðri-Vík 1951.

Í Jarðabók Árna og Páls 1712 segir: "Engjatak á jörðin í Vatnsendalandi, sem kallast Víkurnes. Túnið spillist neðarlega af sjáfargangi með grjótsárburði, og er það þar með ærið lítið. Engjatak ekkert í heimalandi, nema hvað lítið kann að verða hent úr úthögunum. Úthagarnir nægir." JÁM X, 13. 26.11.1870 missti Björn bóndi Skúlason í Vík 50-60 fjár í snjóflóði - ÓJ II, 287. Í janúar 1914 tók snjóflóð 23 sauðkindur frá Vík og kastaði þeim á sjó út. Biðu þær flestar bana - ÓJ II, 358. 1920: Tún 1,3 ha, 1/5 sléttaður. "Bærinn Vík stóð skammt frá botni Héðinsfjarðar og mjög nærri sjónum. Varð túnið af þeim sökum tíðum fyrir skemmdum af sjávargangi og grjótaburði. .. Frá Vík var aðalútræði fjarðarbúa. Skipalægi var talið allgott í Vík, en bagi var að því, hve fjaran var stórgrýtt. Túnið var harðlent og grýtt, en engjar allmiklar. Búfjárhagar voru góðir og víðlendir, en kvikfé nokkur hætta búin af sjávarflæðum, en meiri þó af snjóflóðum. .. Rekavon var talin fremur góð í Vík, og í matsgjörðinni 1918 er trjáreki þar talinn 50 króna virði árlega. Helztu hlunnindi önnur voru þá talin: silungsveiði, útræði allgott og torfrista allgóð, en langt frá. Þá segir að á jörðinni megi framfleyta 2 kúm, 120 fjár og 4 hrossum. Vetrararbeit er talin góð og fjörubeit sögð mikið notuð. .. Jarðbætur síðustu tíu ára voru talin 23 dagsverk og metnar á 50 krónur." Siglufjörður, 60-61. 1918 gaf túnið af sér 50 hesta, en engi 220 hesta. Tún í Ytri-Vík var mjög lítið og þar sjást engar túnabætur. Í syðri Vík hefur verið byrjað að ræsa fram mýrina í hlíðinni sunnan við bæinn. Þar er handgraffinn skurður efst í túninu. Túnið hefur líka verið girt með vírgirðingu.

EY-020:001 Vík bæjarhóll bústaður

66°08.232N 18°45.818V

Bæjarstæði Víkur fyrir miðju, horft í suður. Orri Vésteinsson mundar pennann.

"Utan lónsins næst ist í víkina fellur á sú er úr dalnum kemur, og nefnist Víkurá. Hefur bæinn staðið á suðurbakka hennar .." segir í örnefnaskrá. Á túnakorti er sýnt eitt hús sunnan ár og mun það vera gamla bæjarstæðið, en síðustu húsin í Ytri-Vík stóðu norðan ár (sbr. 008 og 022). Á þessum stað eru nú tveir hólar og er tóft á þeim vestari. Hún er um 20 m austan við ós Víkurár, en áin fellur líka fast upp við hólinn að vestan. Tóftin er um 80 m sunnan slysavarnarskýlisins. Hússtæðið er á gróinni eyri við ós

Víkurár og eru vallendisteygingar upp með ánni í gílinu og upp í brekkuna austan við. Sunnan við er hinsvegar Lónið, mjög blaut stararmýri.

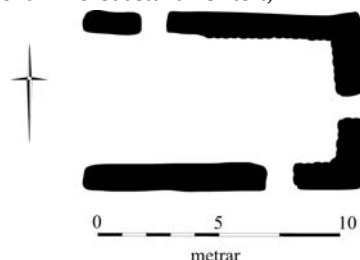
Hóllinn er 34x23 m að stærð, um 1-1,5 m hærri en umhverfið. Uppi á honum norðaustantil er tóft, 11x7 m að stærð sem er sennilega útihústóft fremur en grunnur að íbúðarhúsi.

Sunnan við tóftina er regluleg dæld, á móta stór og tóftin, sem gæti verið húsgrunnur en líka heystæði. Aðeins ein heimild, Björn Grímsson, getur um íbúðarhús á þessum stað: "Sunnan við [Víkurá] var annað íbúðarhús úr timbri, ein hæð, ris og kjallari. Veggir hans voru hlaðnir úr grjóti .."

Ö-Bær í Héðinsfirði, 10. Þessi lýsing á við tímabilið um 1900-1905.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vík HG; Ö-Bær í Héðinsfirði, 10; Túnakort 1920

EY-020:002 heimild um hálfkirkja 66°08.232N 18°45.818V

"Hálfkirkja er hjer, og embættisgjörð framin inn til bólunnar, þegar heimamenn og aðrir búendur og heimamenn þeirra j Hjeðinsfirði voru til sacramentis, og betöluðu allir bændurnir í firðinum til jafnaðar prestinum að Hvanneyri 6 álna virði á hvörja messu," segir í Jarðabók Árna og Páls frá 1712. Ekki er vitað hvar kirkjan stóð - jafnvel ekki óhugsandi að hún hafi verið á Sandavöllum sbr. Ey-020b:002. Hafi hún verið heima í Vík þá er líklegastur staður stakur hóll fast norðan við austurenda bæjarhólsins 001.

Á grónum eyrum meðfram Víkurá. Hóllinn er 20x14 m að stærð, örugglega rústahóll, þótt ekkert byggingalag sjáist á honum. Hann er um 1,5 m hærri en umhverfið. Sjá einnig 038.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: JÁM X, 12

EY-020:003 Lambhúshóll tóft lambhús

66°08.296N 18°45.829V

"Útan ár og bæjar er hólballi lítill með tóftum nefdur Lambhúshóll er sjór tekinn að brjóta hann," segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. "Þá var fjárhús (lambhús) út undir Hólnum, rétt hjá Hólsnefinu og einnig hesthús," segir í örnefnaskrá Björns Grímssonar. Lambhúshóll er hár stakur hóll nyrst í túninu, út við sjávarbakkann, um 50 m norðan við slysavarnarskýlið og um 70 m norðan við Víkurá. Viðbót 2008: Á þessum stað er sýnt útihús á túnakorti frá því um 1920. Tóftin er uppi á háum hól (7 m að austan) og er brattniður af á allar hliðar. Að vestan er malarfjara en að sunnan og austan er sléttur túnvöllur. Að norðan og norðasutan er þýfð túnbrekka. Vatn sýnist hvergi vera nær að fá en úr Víkurá. Fjárhústóft með garða eftir miðju, mjög djúp hlöðutóft við

austurenda, stærð alls 12 x 7 m. Snýr A-V, opinn vesturgafli. Þar fyrir vestan er um 1 m breiður pallur, en síðan þverhnipt niður í fjöru. Grjóthleðslur sjást í veggjum en tóftin er þó að mestu gróin. Veggjaþykkt 1-1,5 m.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vík HG; Ö-Bær í Héðinsfirði, 11; túnakort 1920

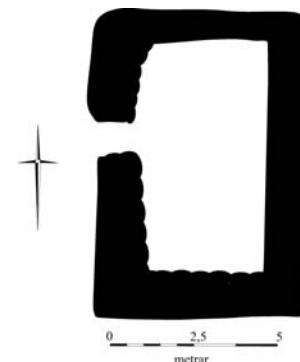
EY-020:004 tóft hesthús

66°08.303N 18°45.775V

"Þá var fjárhús (lambhús) út undir Hólnum, rétt hjá Hólsnefinu og einnig hesthús," segir í örnefnaskrá. Um 25 m austan við tóft á Lambhúshól 003 er hesthústóft í túnbrekkunni. Hún er um 50 m NNA af slysavarnarskýli og um 70 m norður af Víkurá. Viðbót 2008: Á þessum stað er sýnt útihús á túnakorti frá því um 1920. Í túnbrekku undir háum framhlaupshólum. Túnið er þýft og grýtt. Einföld aflöng tóft, 9 x 6 m stór, grjóthlaðin með dyrum norðarlega á vesturlangvegg. Hleðslur eru aðeins byrjaðar að síga inn í tóftina. 1918 var hesthús fyrir 3 hesta í Vík og mun það vera þetta hús.

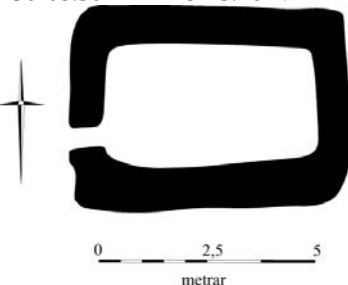
Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Bær í Héðinsfirði, 11; Túnakort 1920

EY-020:005 tóft útihús

66°08.304N 18°45.767V

Um 4 m austan og ofan við hesthúsið 004 er lítill útihústóft. Hún er um 70 m NNA við slysavarnarskýli og um 70 m norðan við Víkurá. Viðbót 2008: Á þessum stað er sýnt útihús á túnakorti frá því um 1920.

Í túnbrekku undir háum framhlaupshólum. Túnið er þýft og grýtt.

Einföld lítill tóft, veggir skýrir að utan en hafa fallið inn í tóftina sem er því eins og flatur pallur. Grjóthlaðin. Dyr eru ekki greinilegar en virðast hafa verið á vesturgafli. Veggjaþykkt er um 1 m.

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Túnakort 1920

EY-020:006 tóft fjárhús

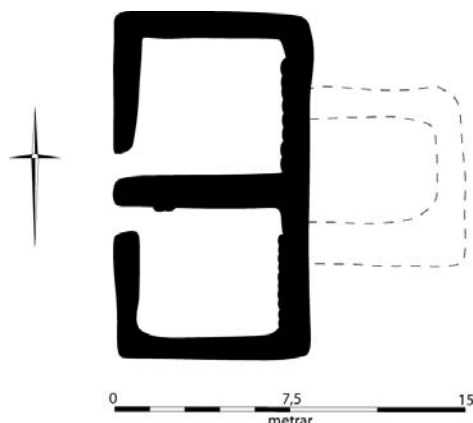
Tæpa 20 m austan og ofan við 005 er fjárhústóft, efst í túninu gamla. Hún er um 70 m NA við slysavarnarskýli og um 70 m norður af Víkurá. Viðbót 2008: Á þessum stað er sýnt útihús á túnakorti frá því um 1920.

Í túnbrekku undir háum framhlaupshólum. Túnið er þýft og grýtt. Aflöng fjárhústóft með garða eftir miðju sem snýr upp í brekkuna, alls 13 x 6 m stór. Hlöðutóft er aftan (ofan og austan) við. Ofan við tóftina hefur verið allstór kálgarður og er lágur torfveggur byggður saman við tóftina að sunnan. Annar kálgarður minni er norðavestan og neðan við tóftina. Þeir eru hvorugur sýndur á túnakorti og eru því sennilega yngri en frá 1920. Vesturgaflinn er opin - þar hefur verið tréþil.

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Túnakort 1920

EY-020:007 tóft fjós

66°08.268N 18°45.771V

"Svo var fjós undir Hólsnefninu (efra) skammt frá ánni," segir í örnefnaskrá. Fjóstóftin er um 20 m austur af slysavarnarskýlinu, neðst í brekkunni, um 10 m norðan við Víkurá. Viðbót 2008: Fjósið er sýnt á túnakorti frá því um 1920. Neðst í brekkunni. Sléttur túnblettur er neðan (vestan) við. Víkurá rennur fast sunnan við. 14 x 8 m stór tvískipt tóft og eru hólfin á móta stór og eru dyr á báðum á vesturlangvegg sithvoru megin við millivegg. Aftan við virðist eldri tóft ganga út undan veggjum þessarar til suðurs um 7 m. 1918 voru þrjú fjós fyrir 7 kýr í Vík og gæti þessi tóft verið leifar tveggja þeirra. Þá er einni nefnd töðuhlaða, sem eðli málsins samkvæmt ætti að vera nálægt fjósinu, en ekki er ljóst hvar hún hefur verið.

Hættumat: engin hætta
Heimildir: Ö-Bær í Héðinsfirði, 11; Túnakort 1920

EY-020:008 Vík þúst bústaður

66°08.260N 18°45.847V

Á túnakorti er sýnt hús um 40 m vestan við fjósið 007, á norðurbakka Víkurár. Á þeim slóðum voru í upphafi 20. aldar tvö íbúðarhús úr timbri auk skemmu og smíðju (sambyggðar). Eldra íbúðarhúsið var vestar, nær sjávarbakkanum, en það yngra ofar og nær ánni. Ekki eru lengur tóftir sem samsvara þessu, en sunnan við slysavarnarskýlið er húsgrunnur sem sennilega er af yngra íbúðarhúsinu (sbr. 022), og um 15 m vestan við hann eru þústir fast á sjávarbakkanum sem sýnast vera leifar af eldra húsinu.

Í flötu túni, neðst á valllendisflöt á sjávarbakka. Fjörugrjót hefur kastast á land upp að þústinum. Víkurá rennur um 20 m sunnan við.

Tvær þústir og er regluleg dæld á milli. Syðri þústin er regluleg að utan (sunnan og austanmegin) og flöt að ofan. Tréstaugar standa þar upp úr. Norðan við hana er dæld og svo önnur þúst, hærri og óreglulegri en sú syðri. Sennilega hefur timburhús staðið þar sem syðri þústin er. Dældin norðvestan við hana er kjallarinn sem hefur fyllst. Þetta mun vera hússtaði timburhúss þess sem Steinn Jónsson byggði, en hann bjó í Vík 1866-1875 og er húsið talið byggt á seinni árum hans þar. Húsið "var 10 m langt og 6,3 m á breidd, ein hæð með háu risi. Í þessu húsi bjuggu oft þrjár eða jafnvel fjórar fjölskyldur. Það stóð rétt utan við Víkurá, fast við sjó fram. Því mun ekki hafa verið haldið vel við, því hætt var að búa í því fyrir nokku þegar það tók af í ofsabrimi í október 1934," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Björn Grímsson lýsir húsinu svo (fremur en 022): "Þar var stórt og reisulegt timburhús eftir því, sem þá var talið. Það stóð skammt fyrir ofan nokkuð brattan og háan malarkamb. Það var ein hæð, hátt ris og lítill kjallari. Í húsinu bjuggu oft 2-3 fjölskyldur og fleira fólk (vinnuhjú). Rétt fyrir austan það var eldhús, velbyggt og hreinlegt. Veggir voru hlaðnir úr grjóti og torfi. Þar voru þvegnir þvottar, soðið slátur, reykt kjöt, silungur o.fl. Inni í húsinu voru svo tvær eldavélar (maskínur). Önnur var heldur lítill, sett niður rétt eftir aldamótin. Hin var geysistór, ein þessi gamla, hlaðin úr múrsteini með bakaraofni og vatnskassa og pottplata með víðeigandi hólum og hringum sett ofaná. Húsið snéri út og suður. Niðri að suðaustan var stór stofa, að suðvestan var önnur jafnstór. Skilrúm var eftir endilöngu húsinu miðju. Dyr voru á milli þessara stofa. Norður af vestari stofunni far forstofa og útgangur. Norðan forstofu var stór trésmíðastofa. Norður af suðausturstofunni var forstofa og skúr austuraf henni. Úr henni var líka stigið upp á loft. Norður af

sömu forstofu var eldhúsið (spiskamesi) og þar var gengið niður í kjallara. Uppi á loftinu að sunnan, voru þrjú herbergi (kamelsi). Miðherbergið var aðallega gestaherbergi, hin tvö voru svefnherbergi heimafélks. Þau voru undir súð. Að norðanverðu voru tvö herbergi. Það vestara var geymsla, hið austara nokkru stærra, í því var sofið. Á miðju lofti var svo almenningur. Þar lá stíginn upp. Þar var kvörn, sem var notuð ef eitthvað lítið þurfti að mala. Undir stiganum niðri var eldiviðargeymsla, svörður, mór." Ö-Bæir í Héðinsfirði, 8-9.

Hættumat: hætta, vegna landbrots

Heimildir: Túnakort 1920; SS, 97; Ö-Bæir í Héðinsfirði, 8-9.

EY-020:009 heimild um landingu

66°08.129N 18°45.941V

"Heimræði er hjer gott og mega gánga so mörg skip sem ábúandi fær við komið og gengur hjer nú einn bátur sem bóndinn á, og sjaldan áður fleiri en í senn, so menn viti. Inntökuskip hafa hjer stundum verið eitt eður tvö um nokkurn tíma vor eður haust, og hefur umboðsmaður stundum leyft skipsuppsátur og tekið lóðarfisk, en stundum heimabóndinn, sem oftast hefur þó lítið importerað. Verskalar eru hjer öngvir, og ekki hafa verið," segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. "Í vari við Víkurhóla var eina þokkalega landingin í firðinum á fyrri tíð og var þaðan jafnan útræði," segir í Byggðum Eyjafjarðar. "Niður á Víkurmölum hafa búðir verið nokkrar, en lítið sést nú þar mannvirkja, því eptir stórbrim haustið 1936 er þar urð ein, þar varir voru, búðartóptir og fleira," segir í örnefnaskrá. Hægt var að lenda frá Lambhúshóli 003 og suður undir Kleifar og hafa þar sennilega verið margar ákveðnar landingar, en þeirra sjást nú ekki lengur merki.

Hnullungafjara, nokkuð brött.

Heimildir: JÁM X, 13-14; BE 1990 I, 64; Ö-Vík HG

EY-020:010 heimild um uppsátur

66°08.258N 18°45.851V

"Heimræði er hjer gott og mega gánga so mörg skip sem ábúandi fær við komið og gengur hjer nú einn bátur sem bóndinn á, og sjaldan áður fleiri en í senn, so menn viti. Inntökuskip hafa hjer stundum verið eitt eður tvö um nokkurn tíma vor eður haust, og hefur umboðsmaður stundum leyft skipsuppsátur og tekið lóðarfisk, en stundum heimabóndinn, sem oftast hefur þó lítið importerað. Verskalar eru hjer öngvir, og ekki hafa verið." segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. "Suður af húsinu [008] var grasbali. Þar voru fjórir - fimm árabátar hafðir yfir veturinn á hvolfum, en það voru geysilöng rekatré tvö, sem þeim var hvolft á og bundnir með köðlum við þau. Þar fyrir sunnan var vetrarskip eða hákarlaskipið. Á því var farið í legur á vetrum." segir í örnefnalýsingu. Slétt grasflöt á árbakka ofan við sjávar kamb.

Engar leifar uppsátursins sjást lengur. Fleiri uppsátur hafa eflasut verið á kambinum sunnan Víkurár.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: JÁM X, 13-14; Ö-Bæir í Héðinsfirði, 10.

EY-020:011 heimild um 66°08.129N 18°45.941V

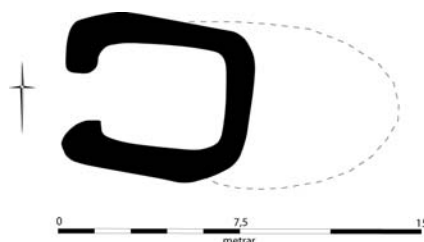
"Á þriðja áratugnum var smíðuð bryggja og önnur aðstaða til vélbátaútgerðar í Víkurfjöru en hún leið fljótt undir lok, einkum vegna fjarlægðar frá margskonar nauðsynlegri þjónustu," segir í Byggðum Eyjafjarðar. "Þegar Þorsteinn Jónsson keypti Vík [laust eftir 1920], hugðist hann koma þar upp vélbátaútgerð. Hann byggði þar bryggju, hina einu sem þar hefur verið, og reisti allstórt hús. Þar var beitingaplass og fiskhús á jarðhæð, en íbúð fyrir skipshöfnina í risi. Sumarið 1927 eða '28 gerði Þorsteinn út einn bát frá Vík, átta lesta bát sem Skíði hét. .. Þessi tilraun gafst ekki vel. Fiskur var að vísu nægur, þegar róið var, og gott var að sækja frá Héðinsfirði. Höfnin reyndist allvel, og betur en búist hafði verið við í upphafi. Aðalerfiðleikarnir voru við beituöflun. Einnig voru miklir erfiðleikar við vélaviðgerð. .. Allt þetta dró mjög úr afla, svo útgerðarmanni þótti ekki hagstætt að halda áfram frekari tilraunum í þessa átt. Eitt sumar leigði hann hús og bryggju tveimur tillubátum, sem reru þaðan. Síðan hefur ekki verið reynt að gera út frá Héðinsfirði, nema rétt til heimilisnota meðan byggð hélst þar. Þau urðu endalok þeirra mannvirkja, sem Þorsteinn reisti í Vík, að þau sópuðust burtu. .. í briminu mikla 1934," segir í ritinu Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Engin merki sjást nú um bryggjuna og sést ekki af tiltækum gögnum hvort hún var norðan eða sunnan Víkurár.

Hættumat: hætta, vegna landbrots

Heimildir: BE 1990 I, 65; SS, 100

EY-020:012 Stekkjarvík tóft stekkur 66°08.816N 18°44.809V

"Svo er Víkurströnd alla leið inn að Víkurhólum. .. Rétt utan við Hólana var stekkurinn. Niður af stekknun var Stekkjarvík. Utan við hana var Stekkjartöngin," segir í örnefnaskrá Björns Grímssonar. "Þaðan suður kallast Strandarbakkar en framan undir þeim eru tvær víkur, Ytri- og Syðri-Stekkgjarvík. Milli þeirra Stekkjarvíknabjarg," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. "Er innst við [Víkurströnd], út frá Strandarhól, vík nokkur er áður nefndist

Melavík. Hefur þá framhluti hólanna kallast melar, því af þeim einum varð nafn þetta dregið. Þetta nafn vikurinnar er hér nú algengt og kallast hún Stekkjarvík, því við hana var stekkur á síðustu öld. .. Í vikinni er landing allgóð og sagt að þar hafi einn sinn verstöð verið .. lítið sést þar þó tófta því eiðst hafa þær við bigging stekkjarsins," segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. Stekkjartóftin er um 30 m norðan við norðurhlið Víkurhóla, um 10 m ofan við sjávarbakka. 18 m sunnar er lítill tóft semgæti verið lambakró en er skráð sem verbúð sbr. 031. "Kringum stekkin var dálítið tún, á ströndinni voru engjar." segir í örnefnaskrá. Tóftin er á valllendishæð á sjávarbakka. Ofan við og í kringu eru blautar mýrar og seytila lækir úr þeim í kringum stekkin. Einföld tóft, veggir sveigðir, virðist opin til vesturs. Stærð 7 x 5 m. Austan við tóftina eru þúfur sem sennilega eru eldri byggingaleifar. Niðri á bakkanum, um 5 m vestan við vesturenda tóftarinnar og þaðan um 12 m í norður eru leifar af vegghleðslum, sem sjórinn hefur brotið af. Þær gætu verið frá þeim tíma sem verbúðir voru á þessum stað.

Hættumat: hætta, vegna landbrots

Heimildir: Ö-Vík BG, 3-4; Ö-Vík JÓS, 3; Ö-Vík HG, 8.

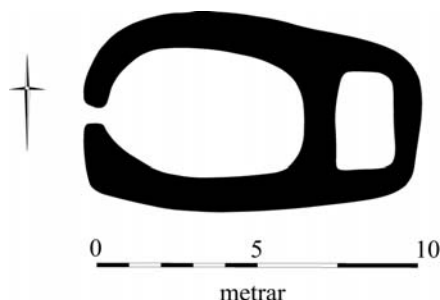
EY-020:013 gata leið

66°07.364N 18°46.913V

"Skamt fyrir sunnan Vatnshornið var stór hóll, kallaður Arnarhóll. Vegurinn, sem var götutroðningur, lá framan í honum alveg niður við Vatnið," segir í örnefnaskrá. Greinilegur götutroðningur er meðfram Héðinsfjarðarvatni að austan. Hann sést vel frá Vatnsenda og samfelldur norður fyrir Víkurhóla.

Á vatnsbakka, um móa og mýrarsund. Víðast er gatan aðeins einfaldur troðningur, mjög skýr og greinilegur þó. Utaní og ofan við Kleifarnar, sunnan við Vík, er gatan hinsvegar rudd og er þar 1,5-2 m breið, allt frá rifinu fyrir botni fjarðarins og að suðurenda túnsins í Vík. Samræilegur götutroðningur er greinilegur meðfram vatnsbakkanum austanmegin en götur sjást ekki jafnvel og hvergi samfelld eftir að komið er suður fyrir Héðinsfjarðarvatn, hvorki austan né vestan megin Héðinsfjarðarar.

Heimildir: Ö-Vík BG, 5

EY-020:014 tóft

66°08.316N 18°45.777V

Um 20 m beint norður af 005 og um 30 norðaustur af Lambhúshól 003 er tóft í túnbrekkunni. Hún er um 80 m norður af slysavarnaskýli og um 100 m norður af Víkurá. Í túnbrekku undir háum framhlaupshólum. Túnið er grýtt og þýft.

Tvískipt tóft sem snýr upp í brekkuna og hallar talsvert á milli gafla. Hún er 10 x 6 m stór. Hleðslur eru mjög signar og heldur óskýrar. Þessi tóft er ekki sýnd á túnakorti.

Hættumat: engin hætta

EY-020:015 tóft

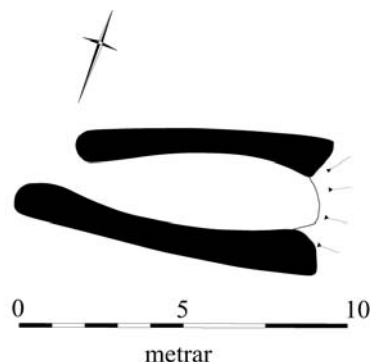
66°08.317N 18°45.785V

Um 15 m norðar en tóftin 014, á sama hrygg, er aflöng tóft. Hún er uppi á palli undir hólhlíðinni, um 40 m norður af austurenda Lambhúshóls 003 og um 90 m beint norður af slysavarnaskýli, um 110 m norður af Víkurá og 20 m austan við sjávarbakka. Á palli í túnbrekku. Lítill hvammur er vestan við en að norðan og austan er brekka beint upp af tóftinni.

Tveir samhliða veggir byggðir utan í brekkuna, op til vesturs og er tóftin um 9 x 4 m stór. Hefur útlit til að vera kvíar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vík JÓS, 3

EY-020:016 tóft

66°07.687N 18°46.605V

Tóft er á eiðinu milli Héðinsfjarðarvatns og sjávar, austanmegin óssins, um 100 m suðaustan við hann.

Tóftin er á vallendisrima sem stendur upp úr mýrinni frá þeim stað sem áin rennur úr vatninu til norðausturs í átt að Kleifum. Forarblaut mýri er fast austan við en vestan við er mólendi ofan við fjöruborð með blautum pyttum og dreif af rekaviðardrumbum. Tvískipt tóft, 18 x 7 m stór, og er vestara hólfið greinilega yngra - grænt með háum veggjum, en austara hólfið er mjög sigið og veggir þess komnir í mó. Suðurlangveggurinn bogadreginn. Sennilega hefur upphaflega verið ein 18 m löng tóft með dyrum á norðurlangvegg, en seinna byggð einföld ferhyrnd tóft með dyrum á austurhlið ofan á hina eldri.

Hættumat: engin hætta

EY-020:017 náma mógrafir

66°08.227N 18°44.723V

Bæjarhóllinn í Syðri-Vík, horft í austur.

"Meðfram ánni og vestantil í Víkurhólum eru margir hvammar og dældir. Þar er víða mýrlent nokkuð var þarna sumsstaðar stunginn mór til eldiviðar. Hafði þá hver Víkurbóndi gjarnar sinn hvamm og munu af því stafa nöfn sumra hvammanna. Innstur mun vera Magnúsarhvammur, þá Þorkelshvammur og Sigurðarhvammur," segir í örnefnaskrá. Þessir hvammar allir eru norðan Víkurár, vestarlega í Víkurhólum.

Magnúsarhvammur opnast suður að Víkurá en nyrst í honum er stór tjörn. Mógrafir eru suðaustan við hana, um 200 m norðan við Víkurá.

Flöt starmýri í hvammi inn á milli malarhóla.

Á þessum stað eru nokkrar reglulegar grafir, flestar um 5-8x5 m og stendur vatn í öllum. Þær virðast ekki hafa verið djúpar.

Heimildir:Ö-Vík JÓS, 4

EY-020:018 Syðri-Vík bæjarstæði býli

66°08.135N 18°45.715V

"Skamt inn frá Víkurá, nokkuð upp frá Víkurlóni, var bær gjörður 1914 nefnist hann Síðri Vík bér þar nú annar ábúandinn," segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. "Á [Völvuhrygg við Völvulæk] stendur nú bílið Síðri Vík og af mörgum í hættu talið," segir enn fremur í sömu skrá. "Seinna [en 1905] var byggður snotur bær suður og upp af íbúðarhúsinu, sem var sunnan við ána [001] eða skammt frá svonefndri Völvulaut. Nokkrum árum síðar var svo byggt allmyndarlegt steinhús þar skammt frá," segir í örnefnalýsingu Björns Grímssonar. Ennþá stendur uppi steinhús í Syðri Vík. Það er rúmlega 200 m sunnan við 001 og heldur hærra uppi í hlíðinni á Völvuhrygg, 50 m suðaustan við Völvu 019. 15 m austan við steinhúsið og ofar á hryggnum er grænn hóll, flatur að ofan. Þar ofan á liggja leifar af bárujárnsklæddu trégrindarhúsi, sennilega eldra íbúðarhúsið en engin skýr merki sjást um hvar torfbærinn stóð.

Vallendishryggur, mýrlendi í kring.

"[1918] hafði Björn Ásgrímsson byggt nýjan bæ og nefndi Syðri-Vík. Þar voru þessi hús, auk íbúðarhússins, sem var úr torfi og timbri: Fjós yfir 2 kúr og fjárhús yfir 36 kindur." Siglufjörður, 61. Hússtæði trégrindarhússins er 7x4 m. Dálitlar grjóthleðsluleifar sjást austan við en undirstaða hússins hefur verið steyp. Um 10 m ofan við þennan grunn er lítill steypur kassi.

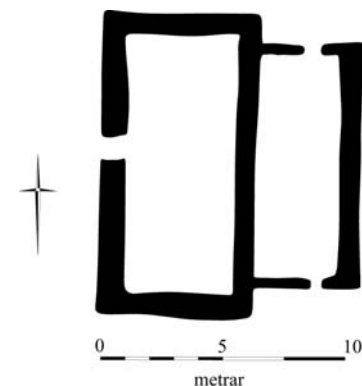
Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vík HG; Ö-Bær í Héðinsfirði, 10-11; Siglufjörður, 61.

EY-020:019 Valva bæjarstæði býli

66°08.165N 18°45.817V

"Niðri við sjóinn eru tóftirnar Bersabyrgi, Brandsbúð og Völvutóft. Hin síðastnefnda er sunnan árinna, og þar eru líka Völvulaut og Völvuhryggur," segir í örnefnaskrá JÓS. "Þar skamt utar [en Syðri-Vík], ofan við itri hluta lónsins hefur og bær verið; var þar ábúð 1751 þá aðeins 1 til 2 ár, en máski eitthvað áður þó ei sé kunnugt. Þar eru tóptir skírar og bæjartópt ein nílæg ekki hálfhlaðin. Hefir þar oft átt að endurbiggja því bæjarstæði er þar fagurt, en þó frá því horfið. Er norðan tóptanna hóll lítill eða þúfa er virðist klettur einn hulinn sverði, nefnist það Völvuhóll eða Völvuhaugur en bíli þetta Valva," segir í örnefnaskrá HG. Valva eða Völvutóft er ekki við sjóinn heldur ofan við lónið, um 100 m ofan við

sjávarkamb og um 50 m norðvestan við steinhúsið í Syðri-Vík.

Á hól á lækjarbakka og eru mýrar í kring neðan við en malarhólar - grónir í hliðum - ofan við. Tvískipt tóft, eða tvær sambyggðar samhliða. Veggir eru mjög reglulegir og er vel trúlegt eða tóftin hafi aldrei verið fullgerð. Um 10 m suðvestan við er lítill hóll sem gæti verið rústaleifar, en Völvuhóll 020 er fast neðan við, strýtumyndaður og áberandi. Valva er talin sem hjáleiga frá Vík í eyðibýlatali Olavíusar frá 1777 - ÓÓ II, 36.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vík JÓŠ, 4-5; Ö-Vík HG; ÓÓ II, 36

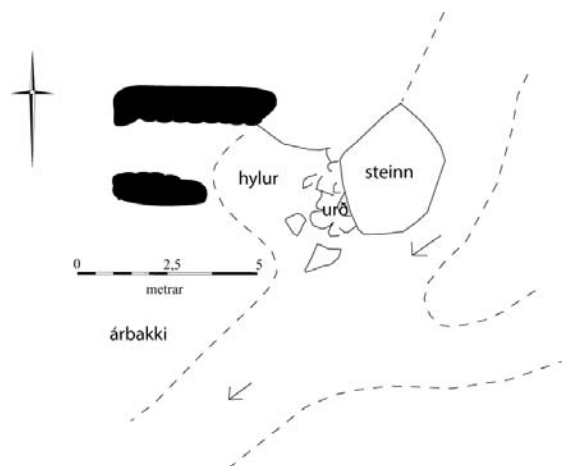
EY-020:020 Völvuhóll þjóðsaga

66°08.171N 18°45.806V

"Er norðan tóptanna [019] hóll lítill eða þúfa er virðist klettur einn hulin sverði, nefnist það Völvuhóll eða Völvuhaugur en bíli þetta Valva. Er það hér víst talið og mörgum rökum stutt, að í þúfu þessari búi eitt hinna skæðu meinvætta bigða þessara, og gjaldi þeir grimmar hefndir er hér biggja, eða nitja hið góða túnefni umhverfis," segir í örnefnaskrá. Hóllinn er 10 m norðan við Völvu eða Völvutóft 019.

Völvuhóll er syðsti framvörður Víkurhóla, strýtumyndaður náttúrulegur hóll með hundapúfu. Hann stendur stakur við mýrina, sunnan og vestan undir hólunum.

Heimildir: Ö-Vík HG

EY-020:021 tóft mylla

66°08.261N 18°45.681V

"Svo var fjós undir Hólsnefninu (efra) skammt frá ánni. Stutt þar fyrir ofan í árgilinu var mylla .." segir í örnefnaskrá. Myllutóftin er í árgilinu um 50 m ofan (austan) við fjóstóftina 007, fast á árbakkanum norðanmegin.

Á sléttu flöt niðri í árgili. Bakinn er hár þar sem tóftin er og hylur í ánni þar fast neðan við, í dálitlu viki til hliðar við meginstraumþunga árinna.

Tveir samhliða grjóthlaðnir veggir. Myllunnar er getið í fasteignamati 1918. Hún hefur í grunninn verið um 4 x 3 m stór.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Bæir í Héðinsfirði, 11

EY-020:022 Vík tóft bústaður

66°08.266N 18°45.817V

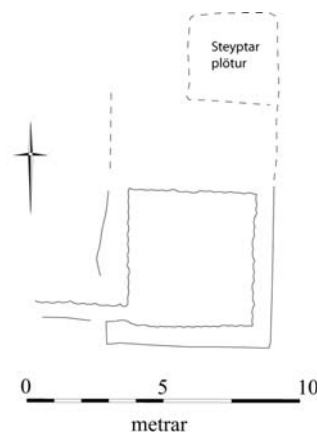
"Dálitinn spöl ofan við gamla húsið var byggt timburhús í túninu rétt við ána. Það var ein hæð, ris og kjallari," segir í örnefnalýsingu. Þessi húsgrunnur sést enn vel 15 m austan við eldra íbúðarhúsið 008 og um 10 m sunnan við slysavarnarskýlið. Viðbót 2008: Útlínur hússins sjást á túnakorti frá því um 1920.

Á sléttu flöt, um 209 m ofan við sjávarkamb og um 10 m frá Víkurá.

Stefán Björnsson byggði þetta hús en hann bjó í Vík 1900-1919. Þar sést nú hlaðinn kjallari með dyrum syðst á vestur-langvegg. Steypt hefur verið utan á hleðsluna þar sem hún stendur upp úr. Húsið hefur náð lengra í norður en kjallarinn því steypar plötur - sem nú er alveg gróið yfir - eru milli kjallarans og slysavarnarskýlis.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Bæir í Héðinsfirði, 11; Túnakort 1920

EY-020:023 Lónstóftir heimild um verbúð

66°08.190N 18°45.908V

"Niður á Víkurmótum hafa búðir verið nokkrar, en lítið sést nú þar mannvirkja, því eptir stórbrim haustið 1936 er þar urð ein, þar varir voru, búðartóftir og fleira. Voru þar ist neðan lónsins tóftir nokkrar, nefndar Lónstóftir .." segir í örnefnaskrá. Lónstóftir eru nú horfnar. Þær hafa verið hinar nyrstu af fjórum verbúðum á Víkurmölum, sennilega beint niður af Völvuhól en þar má greina lítinn óljósan húsgrunn á kambinum.

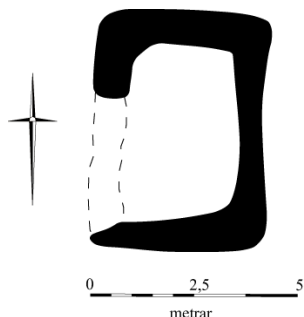
Á grónum sjávarkambi. Mjög blaut mýri er ofan við en malarfjara neðan við. Fjörugrjót hefur kastast upp á kambinn. 3x2 m stór reitur með reglulegum röðum af grjóti í kring.

Hættumat: hætta, vegna sjávangangs

Heimildir: Ö-Vík HG

EY-020:024 Brandsbúð tóft verbúð

66°08.127N 18°45.930V

"Niðri við sjóinn eru tóftirnar Bersabyrgi, Brandsbúð og Völvutóft," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. "Niður á Víkurmótum hafa búðir verið nokkrar, en lítið sést nú þar mannvirkja, því eptir stórbrim haustið 1936 er þar urð ein, þar varir voru, búðartóftir og fleira. Voru þar ist neðan lónsins tóftir nokkrar, nefndar Lónstóftir, þá næst innar Brandsbúð, þá Bersabúð báðar uppi um síðustu aldamót," segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. "Nokkuð sunnar, rétt ofan við malarkambinn var hús, veggir hlaðnir úr grjóti að mestu og torfi. Loft var yfir og timbursúð, að utan torfpak. Þar bjó lengi einn maður, Brandur að nafni, og húsið var kallað Brandsbúð," segir í örnefnaskrá Björns Grímssonar. Tóft Brandsbúðar er ofan við fjörukambinn, svo að segja miðja vegu milli Víkurár og Kleifa.

Tóftin er ofan við fjörukamb, úti í mýri sem er ofan við kambinn.

Einföld aflöng tóft, 5 x 4 m stór, heldur óskýr orðin og sokkin. Virðist hafa haft dyr á vesturlangvegg.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vík JÓS, 4; Ö-Vík HG; Ö-Bær í Héðinsfirði, 10

EY-020:025 Bersabyrgi heimild um verbúð

66°08.107N 18°45.938V

"Niðri við sjóinn eru tóftirnar Bersabyrgi, Brandsbúð og Völvutóft," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. "Niður á Víkurmótum hafa búðir verið nokkrar, en lítið sést nú þar mannvirkja, því eptir stórbrim haustið 1936 er þar urð ein, þar varir voru, búðartóftir og fleira. Voru þar ist neðan lónsins tóftir nokkrar, nefndar Lónstóftir, þá næst innar Brandsbúð, þá Bersabúð báðar uppi um síðustu aldamót," segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. Um 30 m suður af Brandsbúð 024 eru leifar af tóft sem gæti verið Bersabyrgi.

Uppi á fjörukambi, á mörkum hans og mýrar sem er ofan við.

Nú sést aðeins eftir norðausturhorn af tóft og um 7 m af austurlangvegg. Fjörugrjót fyllir grjótina að vestan. 10 m sunnar er afmörkuð grjóthruða út í mýrina sem gæti verið mannvirkjaleifar.

Hættumat: hætta, vegna sjávangangs

Heimildir: Ö-Vík JÓS, 4; Ö-Vík HG

EY-020:026 Loftsbúð tóft verbúð

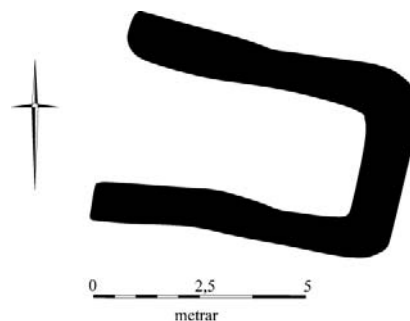
66°08.030N 18°45.938V

"Niður á Víkurmótum hafa búðir verið nokkrar, en lítið sést nú þar mannvirkja, því eptir stórbrim haustið 1936 er þar urð ein, þar varir voru, búðartóftir og fleira. Voru þar ist neðan lónsins tóftir nokkrar, nefndar Lónstóftir, þá næst innar Brandsbúð, þá Bersabúð báðar uppi um síðustu aldamót. Og innst, nær suður við Kleifar tóft ein nefnd Loftsbúð," segir í örnefnaskrá. Tóft Loftsbúðar er um 2 m ofan við mölina á sjávarkambinum, undir norðurhorni Kleifanna, við suðurenda Lónsins. Neðst í grasbrekku, sjávarkambur neðan við að vestan en mýri að norðan.

Einföld tóft, ekki alveg regluleg, virðist opin til vesturs.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Vík HG

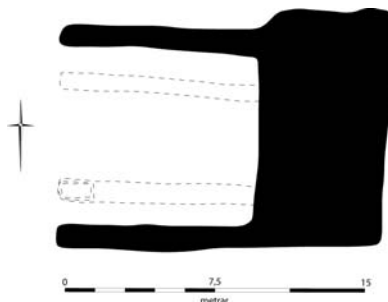
EY-020:027 Lúði heimild um legstað

66°08.251N 18°45.733V

"Upp frá hinu gamla bæjarstæði á láglandi sunnan ár, er þúfa ein lág og flöt nefnd Lúði. Gengur hér sú sögn að skip hafi hrakist upp á Héðinsfjarðarsand, menn bjargast og gengið Víkurdal til Ólafsfjarðar utan einn er Víkur bóndi "Galdra Egill" eða Galdra Björn" hafi mirt og þar grafið. Virðist saga þessi frá 1755 til 1760 þá Vík var hér ein bigð, bjó hér 1755-58 Egill nokkuð fátækur, en 1758 til 60 Björn nokkur fjáður," segir í örnefnaskrá. Engin álitleg þúfa er nú á þeim slóðum sem gæti komið heim við þessa lýsingu.

Þúfan hefur sennilega verið á sléttu vallendi meðfram Víkurá að sunnan, neðan við gilið. Þar eru að vísu ójöfnur í grasmónum en engin sem líkleg gæti talist til að líkjast leiði.

Heimildir: Ö-Vík HG

EY-020:028 tóft fjárhús 66°08.045N 18°45.815V

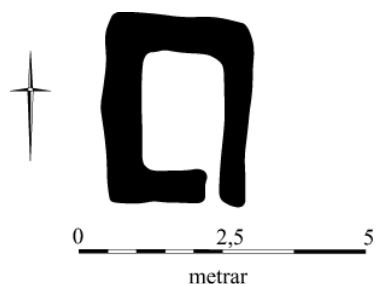
Stór tvístæð fjárhús eru efst og syðst í túninu, um 200 m suður af steinhúsinu í Syðri Vík. Tóftin er um 150 m austan við sjávarkamb, allhált uppi í hlíðinni.

Í túnbrekku, áður mýri eða mót móa og mýrar. Mýrin hefur verið ræst fram

með handgröfnum skurðum.

Tvístæð fjárhús. Timburþil hefur skipt þeim eftir endilöngu og þil hefur einnig verið á vesturstafni. Hlaða snýr þvert á aftanvið og er gólf hennar um 0,8 m hærra en fjárhúsanna. Norðurgaflinn vantar á hlöðuna - þar hefur mögulega verið keyrt inn.

Hættumat: engin hætta

EY-020:029 tóft

66°08.132N 18°45.663V

40 m ofan við Syðri Vík 018 (60 m ofan við steinhúsið) er lítil tóft efst á Völvuhrygg. Á grónum grjóthrygg. Hann er mosagróinn ofan við en valllendi er neðan við. Í kring um hrygginn eru mýrar.

Tóftin er um 3 x 2 m stór, torfhlaðin. Þakgrindin liggur ofan í henni og virðist hún vera talsvert niðurgráfin. Dyr á suðurhlið. Sennilega kartöflukofi. Um 20 m ofar er kálgarður í suðurhlið Völvuhryggjar.

Hættumat: engin hætta

EY-020:030 Melavík heimild um lendingu

66°08.827N 18°44.850V

"Er innst við hana [Víkurstönd], út frá Strandarhól, vík nokkur er áður nefndist Melavík. Hefur þá framhluti hólanna kallast melar, því af þeim einum varð nafn þetta dregið. Þetta nafn víkurinner er hér nú algleimt og kallast hún Stekkjarvík, því við hana var stekkur á síðustu öld. .. Í víkinni er lending allgóð og sagt að þar hafi einu sinni verstöð verið .. lítið sést þar þó til tófta því eiðst hafa þær við bigging stekkjarsins," segir í örnefnaskrá. Melavík er utan við Músatöng og þar neðan við stekkin 012 og verbúðirnar 031 er sand- og malarfjara með æ stærra grjóti eftir því sem sunnar dregur. Lendingin hefur sennilega verið beint niður undan stekknunum. Þar er sandfjara og sker í flæðarmálinu.

Fjaran er um 15 m breið og eru um 20 m háir bakkar upp af henni. hefur verið erfitt að komast þar niður eða upp með klyfjar og nær ómögulegt að draga upp bát. Mór er í fjörunni.

Heimildir:Ö-Vík HG

EY-020:031 Melavík tóft verbúð

66°08.820N 18°44.813V

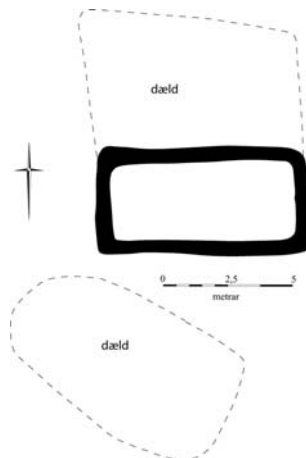
"Er innst við hana [Víkurstönd], út frá Strandarhól, vík nokkur er áður nefndist Melavík. Hefur þá framhluti hólanna kallast melar, því af þeim einum varð nafn þetta dregið. Þetta nafn víkurinner er hér nú algleimt og kallast hún Stekkjarvík, því við hana var stekkur á síðustu öld. .. Í víkinni er lending allgóð og sagt að þar hafi einu sinni verstöð verið .. lítið sést þar þó til tófta því eiðst hafa þær við bigging stekkjarsins," segir í örnefnaskrá. 18 m sunnan við stekkjartóftina 012 er lítil tóft sem gæti verið af verbúð, þótt ekki sé óhugsandi að hún sé lambakró, því stekkurinn 012 er einfaldur. Þá eru mannvirkjaleifar undir stekknunum (ofan við hann og frammí á bakkanum) sem gætu verið frá þeim tíma þegar verbúðir voru á þessum stað. Tóftin er 10 m norður frá Víkurhólum og er lækur í milli. Hún er 15 m austur af sjávarbakka.

Á vallendishæð ofan við allháan sjávarbakka, neðst í mýrarfláka. Lækur rennur 8 m sunnan við tóftina og þar sem hann steypist fram af bakkanum er ein af fáum uppgöngum úr fjörunni þar sem lendingin 030 var.

Einföld lítil tóft með dyr nyrst á vesturlangvegg. Veggjapykkt innan við 1 m. Yst við Melavík er áberandi grænn blettur með reglulegum þúfum uppi á sjávarbakkanum. Það eru ekki ótvíræðar mannvirkjaleifar en gætu þó verið leifar verbúða. Þaðan er ennþá hærra niður í fjöru og lending aðskilin frá hinni (Nyrðri Stekkjarvík). Melavík í Héðinsfirði er talin í eyðibýlaskrá Olavíusar frá 1777.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vík HG; ÓÓ II, 36

EY-020:032 tóft

66°08.918N 18°44.612V

80-90 m norðan við Dálkstaði 033, í sömu hæð í fjallshlíðinni, er tóft á vallendishól, um 150 m austan við sjávarbakka.

Vallendishæð, mýrar í kring.

Einföld, aflöng tóft með lítilfjörlegum veggjum, innan við 0,5 m á þykkt. Hún er 8 x 4 m stór. Fast norðan við eru reglulegar dældir, sem gætu verið mannaverk. Sennilega heystæði.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Vík HG;

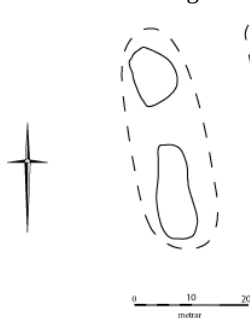
EY-020:033 *Dálkstaðir* bæjarstaði býli

66°08.869N 18°44.645V

"Munnmæli getu og hér [029-031] um bílið Dálkstaði og telja það hafa staðið ofar, beint upp frá víkinni. Þess geta þó engar heimildir og engar eru þar tóftir, að eins tveir grænir balar, sem verið gætu bigðaleifar þó furðu afmáðar," segir í örnefnaskrá. Um 150 m ofan og norðaustan við stekkin 012, upp af Stekkjarvík/Melavík utanverðri eru rústalegir hólur efst í mýrinni/neðst í fjallshlíðinni. Þeir eru um 100 m ofan við sjávarbakka.

Vallendishæðir neðst í eða neðan við fjallshlíð. Neðan við þær og niður að sjávarbakka eru mýrar. Vatnsból er ekki annað en djúaveita neðan við hólana og vatn í mýrunum í kring.

Neðar er aflöng hólbunga, sem snýr langsum eftir hlíðinni, um 33 m á lengd og 15 m á breidd. Þar virðast hafa verið tvær tóftir og er sú eystri stærri. Um 14 m ofan við norðanmegin er önnur tóft sem gæti hafa verið rétt, um 10 m í þvermál.

Hættumat: engin hætta**Heimildir:**Ö-Vík HG**EY-020:034** *Hellisskáli* heimild um bústað

66°09.251N 18°44.284V

"Hellersskale heitir örnefni út með sjónum, og er þar ein tóftarrúst, sem sagt er að hafi verið þurrabúð, og hafi eyðilagst af snjóflóðum, sem tekið hafi húsið og manninn úti sjó, og hafi síðan aldrei aftur bygst," segir í jarðabók Árna og Páls frá 1712. "Næst er Hellisskálartöngin, og þó raunar fyrst Hellisskálarbásinn. Mun þetta vera mjög forn örnefni, því að jarðabókin getur um tóftirnar Hellisskála .." segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. "Nokkuð út frá Melavík fellur Miðstrandarlækur. Litlu utar er flúðatangi mjög sléttur, er nefnst hefir: Hella. Utan við hann er vík lítill og lending, en búðatópt á bakkanum, lítið innar hefir víkin nefnst Hellubás en búðin Helluskáli." segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. Tóftin er nú horfin. Áberandi grænn blettur er beint upp af Hellu, en ekkert tóftalag er á honum. Þar er hinsvegar engin augljós lending. Utan við næsta nef er hinsvegar malarfjara og að því er virðist sæmileg lending, en uppganga sýnist ófær með öllu. Búðartóftin gæti helst hafa verið á nefinu sunnan við lendinguna. Þar er grænn blettur fremst, en mikið hefur hrunið úr sjávarbjörgunum á þessum slóðum.

Snöggrónir móar með mýrardrögum sem ná út á um 40 m háa sjávarbakka. Undirlendi dregst mjög saman norðan við þennan stað.

Heimildir:JÁM X, 14; Ö-Vík JÓS, 3; Ö-Vík HG**EY-020:035** heimild um lendingu

66°09.251N 18°44.284V

"Nokkuð út frá Melavík fellur Miðstrandarlækur. Litlu utar er flúðatangi mjög sléttur, er nefnst hefir: Hella. Utan við hann er vík lítill og lending, en búðatópt á bakkanum, lítið innar hefir víkin nefnst Hellubás en búðin Helluskáli," segir í örnefnaskrá. Lendingin hefur verið í næstu vík fyrir utan víkina utan við Hellu.

Malarfjara í botni víkur þar sem virðist vera sæmilegt var. Björgin ofan við eru þverhnipt og hefur hrunið mikið úr þeim nýlega. Engin augljós uppganga er úr víkinni.

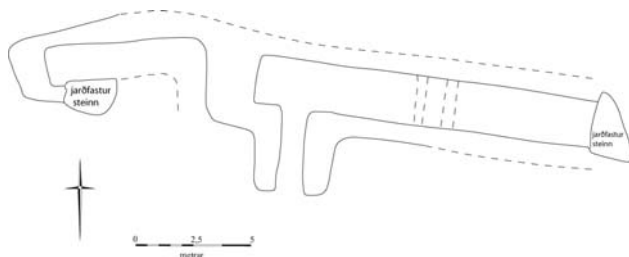
Heimildir:Ö-Vík HG**EY-020:036** gerði rétt

66°07.595N 18°46.570V

Um 150 m beint norður af norðausturhorni Héðinsfjarðarvatns, um 450 m austur af Sandvöllum (eða heldur norðan við austur) er gerði.

Í skriðurunnum grasmóa, ofan við mýrlendi, á eiði milli sjávar og vatns.

Grjóthlaðin rétt, 11 x 9 m stór, með upphlöðnu hólfi í norðausturhorni, og standa hleðslur þess vel. Veggir réttarinnar eru hinsvegar gloppóttir enda hefur runnið á þá grjót úr hlíðinni ofan við.

Hættumat: hætta, vegna skriðufalla**EY-020:037** tóft fjárhús

66°08.205N 18°45.746V

"Þarna [í túni, sunnan ár] voru líka gripahús - fjárhús, fjós og hesthús," segir í örnefnaskrá. Tóft sem gæti verið af fjárhúsi með fornu lagi er uppi á hólbrún, beint uppi yfir tjörninni sem er suðaustan við bæjarhólinn 001, um 100 m

suðaustan við hann og um 100 m sunnan við hesthústöft 039. Uppi á hólrana, sem gengur fram á slétt votlendið úr Víkurhólum, bratt niður af til norðurs, vesturs og suðurs en austan við er lyngivaxin brekka. Ekkert augljóst vatnsból er nema neðan við hólana.

Mjó, aflöng töft, lítur svipað út og skotgröf og er 22 x 4 m stór. Tóftin er tvískipt og eru dyr út úr hvoru hólfi til suðurs. Stærri og eystri hlutinn er heillegri og virðist hafa verið í nokun lengur. Talsvert niðurgráfin. Tveir stórir jarðfastir steinar eru notaðri í vegg. Minnir helst á fjárhúsin á Þórarinsstöðum á Hrunamannafrétti.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Bæir í Héðinsfirði, 10

EY-020:038 þúst fjós

66°08.246N 18°45.808V

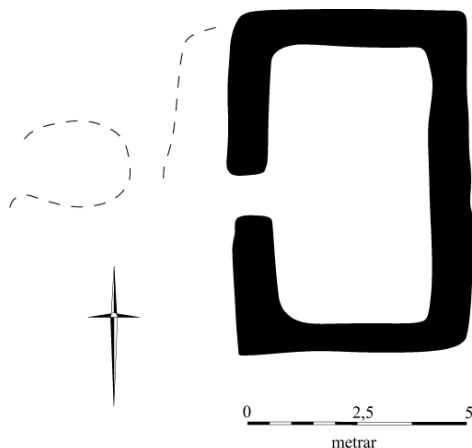
"Þarna [í túni, sunnan ár] voru líka gripahús - fjárhús, fjós og hesthús" segir í örnefnaskrá. Engin augljós fjóstóft er sunnan ár (nema ef vera skyldi 039) en 10 m fast norðan við austurenda bæjarhólsins 001 er flatur rústahóll, sem kæmi til greina.

Á grónum eyrum meðfram Víkurá, sem rennur 10 m norðan við.

Hóllinn er 20x14 m að stærð en engar byggingaleifar sjást á honum. Hann er um 1,5 m hærri en umhverfið. Einnig er stungið upp á þessum hól sem mögulegu kirkjustæði 002.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Bæir í Héðinsfirði, 10

EY-020:039 heimild um hesthús

66°08.231N 18°45.713V

"Þarna [í túni, sunnan ár] voru líka gripahús - fjárhús, fjós og hesthús" segir í örnefnaskrá. Tóft, sem gæti verið hesthús, er uppi á hólrana, beint austan við bæjarhólinn 001, um 60 m frá honum, uppi á gilbarmi um 40 m sunnan við Víkurá.

Vallendisrimi uppi á hólrana/gilbrún. Gil norðan við og gróið lækjardrag sunnan megin. Mýrar neðan við að sunnan en grónar áreyrar að norðan.

Einföld töft með dyrum á miðjum vesturlangvegg, 7 x 5 m stór. Torfhleðsla er enn yfir dyraopi. Hvompur eru bæði ofan og neðan við tóftina sem gætu verið eldri mannvirkjaleifar.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Bæir í Héðinsfirði, 10

EY-020:040 heimild um smiðju

66°08.255N 18°45.876V

"Fyrir sunnan [uppsátrið 010] var svo alllangt hús hlaðið úr grjóti og torfi með torfpaki. Skilrúm var yfir það þvert í miðju. Vestari endi þess, sem snéri fram að sjó, var smiðja, austurendinn geymsla (skemman), sem frambæingar höfðu aðallega til sinna afnota, geymdu þar fisk, veiðarfæri sín o.fl." segir í örnefnalýsingu. Engar leifar af þessu húi sjást nú lengur, en það virðist hafa staðið uppi á sjávarkambinum e.t.v. 15-30 m sunnan við elsta timburhúsið í Vík (008).

Gróinn sjávarkambur, slétt vallendi ofan við og þar ofan við Víkurá sem rennur til sjávar í sveigju sunnan við. Allmikið af fjörugrjóti hefur kastast upp á kambinn og inn á flötina.

Ummerki um þessa byggingu hafa sennilega eyðst af sjávargangi. Í lýsingunni er einnig talað um hjall úr timbri sem stóð austan við skemmuna og gæti hann hafa verið sambyggður. Leifar hans sjást heldur ekki. Hjallur er talinn meðal húsa í Vík í fasteignamati 1918.

Hættumat: hætta, vegna sjávargangs

Heimildir: Ö-Bæir í Héðinsfirði, 10

EY-020:041 heimild um kvíar

66°08.284N 16°45.852V

"Rétt ofan við malarkambinn, nokkru utar og framar en Víkurhúsið [008] voru kvíar, allar hlaðnar úr fjörugrjóti," segir í örnefnalýsingu. Þessi lýsing er ekki ljós og engar tóftir sjást lengur sem átt gætu við hana. Helst er að ætla að kvíarnar hafi verið á fjörukambinum milli Víkurhússins 008 og Lambhúshóls 003 en þar gætu grjótkvíar auðveldlega hafa eyðst af brimi.

Sjávarkambur og slétt tún ofan við. Fjörugrjót hefur kastast upp á flötina.

Ekki sést til fornleifa en víða á þessu svæði eru grjóthrúgur sem gætu verið leifar mannvirkja og sumstaðar að því er virðast reglulegar raðir.

Hættumat: hætta, vegna sjávargangs

Heimildir: Ö-Bæir í Héðinsfirði, 9-10

EY-020:042 tóft

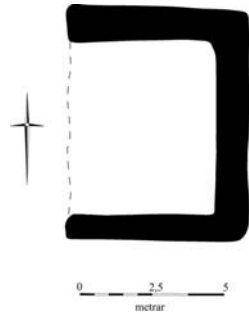
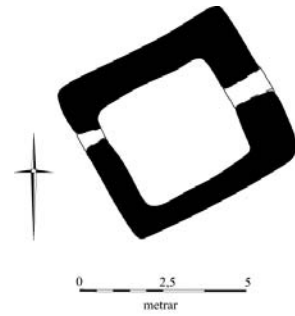
66°08.367N 18°45.582V

Ef gengið er upp í Víkurhóla til norðurs frá bænum verður þar fyrst fyrir allbreiður hvammur sem opnast til sjávar. Efst í honum, utan í rana sem gengur niður eftir hvamminum miðjum, er lítil tóft. Hún er um 100 m austan við sjávarbakka, fast við götuna sem liggur um hólana meðfram bakkanum.

Í breiðum lyngivöxnum hvammi uppi í framhlaupshólum.

Einföld, ferhyrnd tóft, lyngivaxin að hluta og 5 x 5 m stór. Hún virðist vera niðurgrafin um 0,3 m. Dyr eru ekki greinilegar en helst mætti ætla að þær hafi verið á miðjum austurgafli eða á vesturgafli norðanmegin. Sennilega er þetta hjallur eða geymsluhús af einhverju tagi. Uppi á melnum norðaustanvið eru tvær reglulegar dældir, sem sennilega eru kálgarðar.

Hættumat: engin hætta

EY-020:043 tóft útihús

66°08.134N 18°45.783V

20 m neðan og vestan við steinhúsið í Syðri-Vík er tóft.

Neðst á valllendishrygg. Neðan við og í kring eru mýrar.

Einföld tóft, 7 x 6 m stór, sem hefur haft vesturlanghlið úr timbri, bárujárnsklædda og liggur grindin á jörðinni framan við tóftina. Sennilega hefur þetta verið útihús fremur en lítið íbúðarhús.

Hættumat: engin hætta

EY-020b Vík [Brúnakot]

1712 er nefnt Brúnakot (heimaland og partur af Vík), eyðihjáleiga vestan megin Héðinsfjarðar - JÁM X, 10, 13-14. Ólavíus segir jörðina í eyði vegna snjóþyngsla - ÓO II, 37. "Eins og fyrr var frá greint, er Víkurland beggja megin fjarðar, þ.e. hið forna Brúnakots-land er nú sameinað landareign Víkur og tengt saman með norðan Héðinsfjarðarvatns." Ö-Brúnakot, 11

"Engið er gjörsamlega eyðilagt af skriðum (og) snjóflóðum." segir í Jarðabók Árna og Páls. JÁM X, 11

EY-020b:001 Brúnakot bæjarhóll bústaður

66°07.462N 18°48.391V

Bæjarstæði Brúnakots, horft í suðaustur.

í örnefnaskrá. Brúnakot er um 60-80 m ofan við Héðinsfjarðarvatn og um 5-10 m sunnan við gamal girðingastæði en frá vatninu sjást nokkrir staurar sem liggja skáhallt suðvestur upp hlíðina. Tóftin er um 150-200 m norðvestan við sumarþústað úr timbri sem stendur á Hestskarðseyri.

Ofan við tóftina skiptast á mýraflákar og lyngivaxin, þýfð svæði.

Tóftin stendur hærra í hlíðinni. Hún er öll hlaupin í þúfur þannig að erfitt er að ætla nákvæma lögun hennar og hólfskil. Tóftin er nálega 11 X 13 m að stærð og virðist skiptast upp í um 6 hólf. Þrjú op virðast hafa verið á vesturvegg tóftarinnar (niður brekkuna) og e.t.v. hefur fjórða opið verið á norðurhlíð.

Hættumat: mikil hættu, vegna vegagerðar

Heimildir:JÁM X, 11; Ö-Brúnakot, 11

EY-020b:002 Sandvallakirkja heimild um bænhús

66°07.770N 18°47.211V

"Frá Vatnshorni að vestan og út að Kleifarhorni heitir Sandgrundir. Niður utan við Ósinn ná þessar grundir og þar mun staðið hafa Sandvallakirkjan, eða bænhúsið. Kannski hefur þá þessi jörð heitir Sandvellir," segir í örnefnaskrá. "Sandvellir, þar var bænahús og grafreitir til forna," segir í örnefnaskrá PB. Ekki er nákvæmlega vitað hvar bænhúsið hefur staðið. Hnit var tekið við ósinn, ekki fjarri bárujárnskofa sem stendur á ósnum og tóftunum við hann. Á þessum stað er slétt grasflöt en þegar komið er lengra frá ósnum taka við grýttir melar og það er varla hentugt kirkjustæði.

Hættumat: hættu, vegna vegagerðar

Heimildir:Ö-Brúnakot, 11; Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 14

EY-020b:003 Tjaldgrund örnefni tjaldstæði

66°07.798N 18°47.201V

"Skagar Víðisnesið frá Vatnsendalandi langt í vestur með fram Tjaldgrund Brúnakots megin, en áin rennur þarna

um engjarnar í vinkilbeygju áður en hún hafnar í vatninu," segir í örnefnaskrá. Hnit voru tekin á ósbakkanum þar sem áin/ósinn tekur vinkilbeygju til austurs. Á þessum stað er bakkinn mjög grösugur en um 50 m vestar taka við misgrónir melar. Hugsanlega hefur verið tjaldað á þessum stað við heyskap eða annað.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Brúnað, 11

EY-020b:004 Þjóðsaga huldufólksbústaður

66°07.180N 18°48.614V

"Útan við ytri lækinn heitir Grundir, Breiðholt og Breiðholtslaut. Í laut þessari er Huldusteinn og fyrir ofan hann Álagablettur, sem aldrei mátti slá," segir í örnefnaskrá. Breiðholtslaut er alldjúp laut fyrir norðan skriðubunkann sem er vestan við lækinn úr Hestsskarði. Breiðholt er ofan við hana, en eini steinn sem kemur til greina sem huldufólkssteinn er niðri við vatnið, um 6 m frá því vestan til í lautinni. Ofan við hann til vesturs eru vallendisbrekkur sem gætu verið álagabletturinn.

Steinn á vallendisgrund á vatnsbakkanum. Steinninn er ekki hár eða áberandi, en allstór og jarðfastur. Hann er að hluta hulinn lyngi. Hann er mjög mosagróin.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Brúnað, 11

EY-020b:005 Selsteinn örnefni sel

"Hestsskarðshnjúkurinn er utan við ytri Fýliskálina, en sunnan Hestsskarðs, sem er fjallvegurinn til Siglufjarðar. Skarðshóll er uppi í miðri Skarðsbrekkunni. Þar eru steinarnir Bræður og liggja göturnar bæði á milli þeirra og austan við þá, en á milli steinanna eru svo sem 30 metrar. Norðan Hestsskarðsdals er Ytri-Hestsskarðshnjúkur og í honum Góðagjá, sem nær alveg upp til eggjar. .. Utan við gjána er Vatnsklettur. Allt fjallið þarna fyrir utan heitir Hestur, í daglegu tali alltaf Hesturinn. Það er ekki hátt en mjög bratt, einkum sunnantil. Þar eru fyrst Vestur-Kleifar og í þeim Uppgöngugjá, utarlega. Utan við gjána er Fastiklettur og Selssteinn. Svo er Kleifargil og utan við heitir Stykki, víðlent beitiland og gott. Utan við það eru Pútuskörð og Pútuskarðsgil, illt mjög yfirferðar. Upp úr skörðum þessum er fært yfir á Nesdal," segir í örnefnaskrá. Skrásetjari leitaði ítrekað að seli í hlíðunum ofan og utan við Brúnað án árangurs. Mögulegt er að Selsteinn sé kenndur við dýrið sel en ekki mannvistarleifar. Ef það er ekki raunin er selið hrúnið og gróið og ill- eða ógreinanlegt.

Hlíðin er lyngivaxin en inn á milli koma mýrarflákar.

Heimildir: Ö-Brúnað, 12

EY-020b:006 Óshús tóft útihús

66°07.626N 18°47.149V

"Önnur tóftarbot [en kirkjan 002] þarna við vatnið heita Óshús og Vatnshús, sjálfsagt peningahústóftir," segir í örnefnaskrá. Fast vestan við stutta fjöru sem er á Héðinsfjarðarvatni u.þ.b. þar sem vatnið rennur út í ósinn er tóft. Tóftin er 4 m norðaustan við norðausturhorn veiðihúss sem er við Víkurósa.

Tóftin er á grasigrónum bletti milli veiðikofans og óssins. Tóftin er gróin sóleyjum, fíflum og maríustakk.

Tóft þessi er einföld og gróin. Hún er 5,5-6 m að lengd en 4 m að breidd. Op er á austurhlíð hennar.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Brúnað, 11-12

EY-020b:007 Vatnshús tóft beitarhús

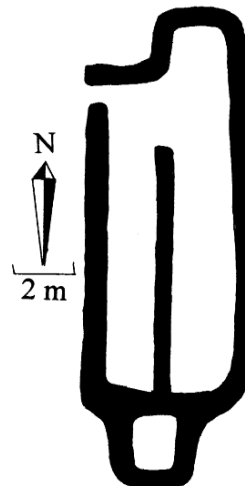
66°07.599N 18°47.325V

"Önnur tóftarbot [en kirkjan 002] þarna við vatnið heita Óshús og Vatnshús, sjálfsagt peningahústóftir," segir í örnefnaskrá. Í henni segir einnig: "Fyrir botni fjarðarins er sléttlendi, allbreitt (eiði milli sjávar og vatns), svo sem einn kílómetur, kallað Sandgrund. Þar voru beitarhús og fjárhús, sum þeirra voru suður undir Vatni; ærhús og lambhús stóðu þar á dálítilli hæð, kallað Sandvellir." Tóft er við Héðinsfjarðarvatn, 60-80 m suðvestan við veiðikofann (úr timbri) sem stendur við ósinn. Tóftin er um 5 m norðan við vatnið.

Tóftin stendur á grösugu svæði en umhverfis er mýrargróður sem reyndar er fremur þurr nú. Garði gengur eftir tóftinni miðri. Hún er 16 m að lengd en 5,5 m að breidd. Op er á austurhlíð tóftarinnar og lítill heytóft virðist vera syðst í henni. Engar grjóthleðslur eru greinilegar.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Brúnað, 11-12

EY-020b:008 hleðsla óþekkt

66°07.722N 18°47.172V

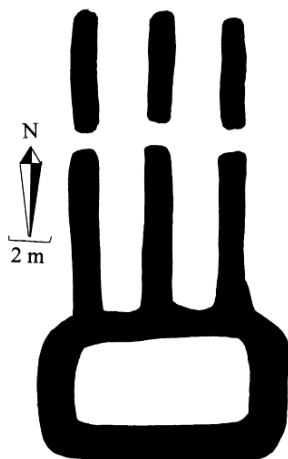
Næstum beint norðan við 007 (um 150-180 m) og um 100-120 m norðvestan við yngri veiðibústaðinn er tóft. Hún er um 50 m suðvestan við bárujárnsklæddan kofa.

Tóftin stendur á melasvæði. Hún er vaxin fíflum, vallyftingu, túnsúru og ætihvönn.

Tóftin er 9 X 7 m að stærð en aðeins stendur hluti hennar uppi. Tóftin samanstendur af tveimur veggjum (norður- og suðurvegg) og eru þeir grónir þótt vel sjást í grjóthleðslur að innan. Tóftin hefur að mestu verið hlaðin úr grjóti þó aðeins hafi verið tyrft utan- og ofan á. Tóftin hefur verið lengd til vesturs með girðingastaurum (um ca. 14 m) og einnig örlítið (um 4 m) til austurs.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Héðinsfjörður, 3

EY-020b:009 heimild um lambhús

66°07.634N 18°47.204V

"Fyrir botni fjarðarins er sléttlendi, allbreitt (eiði milli sjávar og vatns), svo sem einn kílómetur, kallað Sandgrund. Þar voru beitarhús og fjárhús, sum þeirra voru suður undir Vatni; ærhús og lambhús stóðu þar á dálítilli hæð, kallað Sandvellir," segir í örnefnaskrá. Umrædd Lambhús eru ekki greinanleg nálægt veiðikofanum (úr timbri) en hann stendur á Sandvöllum. Tóftin gæti hugsanlegt verið sú sama og Óshús (006) eða hafa horfið þegar veiðikofinn var byggður.

Hnit voru tekin við veiðikofann en hann stendur á hæð sem er á kafi í gróðri.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Héðinsfjörður, 3

EY-020b:010 tóft fjárhús

66°07.632N 18°47.180V

"Fyrir botni fjarðarins er sléttlendi, allbreitt (eiði milli sjávar og vatns), svo sem einn kílómetur, kallað Sandgrund. Þar voru beitarhús og fjárhús, sum þeirra voru suður undir Vatni; ærhús og lambhús stóðu þar á dálítilli hæð, kallað Sandvellir," segir í örnefnaskrá. Stæðileg tóft er um 5 m norðan við 012 og um 010 m vestan við veiðikofann. Tóftin er um 20 m vestan við Óshús.

Tóftin stendur á grasi gróinni hæð og er eiginlega á kafi í grasi. Hún stendur þó upp úr grasinu og er greinileg. Tóftin er gróin sóleyjum, maríustakk, túnsúru og vallyftingu.

Tóftin er 10 X 20 m að stærð og greinilega af fjárhúsum. Hún skiptist í raun upp í tvö hólf. Eftir því nyrðra endilöngu gengur garði. Að baki (sunnar) er svo annað hólf sem snýr þvert á það fyrrnefnda og hefur sjálfsagt verið e.k. heytóft. Þil hefur að öllum líkindum verið fyrir norðurgafli en ekki sjást merki þess nú.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

Heimildir: Ö-Héðinsfjörður, 3

EY-020b:011 tóft fjárhús

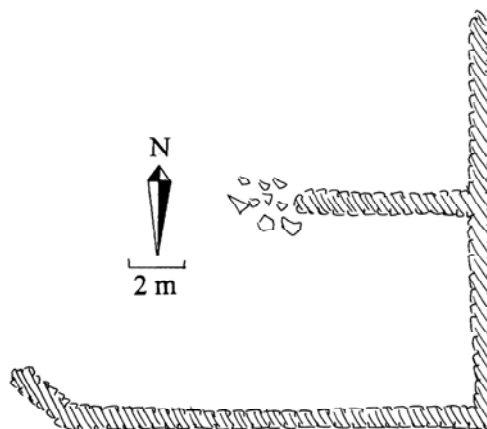
66°07.830N 18°47.158V

"Fyrir botni fjarðarins er sléttlendi, allbreitt (eiði milli sjávar og vatns), svo sem einn kílómetur, kallað Sandgrund. Þar voru beitarhús og fjárhús, sum þeirra voru suður undir Vatni; ærhús og lambhús stóðu þar á dálítilli hæð, kallað Sandvellir," segir í örnefnaskrá. 20-30 m norðaustan við 017 eru tóftir úr grjóti. Þær eru beint norðan við 015 (um 20 m).

Tóftin stendur á grýttu svæði sem m.a. er vaxið hvönn og melgresi. Greinilegt er að brim hefur eitthvað skemmt tóftina enda virðist sjór stundum ganga yfir allt svæðið (að rekaviðnum að dæma). Tóftin er um 14 m á hvorn veginn. Hún hefur a.m.k. verið tvískipt. Veggurinn sem skipt hefur tóftinni upp er greinilegur á um 6 m löngum kafla frá austari veggnum en er hruninn vestar. Syðri austur-vestur veggurinn er greinilegur og virðist hann hafa verið a.m.k. 14 m langur.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

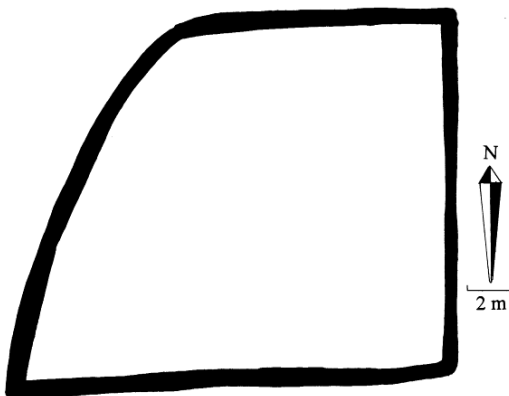
Heimildir: Ö-Héðinsfjörður, 3

EY-020b:012 garðlag óþekkt

66°07.626N 18°47.187V

Fast sunnan við 010 er garðlag sem myndar ferhyrnt hólf (sem þó er ekki hornrétt). Garðlagið er 10 m vestan við

veiðikofann á hæð sem þar er.

Garðlögin eru á grösugri hæð vestan við veiðikofann. Garðlögin eru á kafi í grasi.

Garðlagið er greinilegt á um 17 X 20-22 m kafla. Ekki er ólíkleg að þarna hafi verið aðhald eða náttagi. Garðlagið er mjög misgreinilegt og er austur-vestur veggur þess greinilegastur að sunnan. Norður-suðurveggur er einnig nokkuð greinilegur að austan en hinir veggirnir tveir eru fremur óskýrir. Þar sem garðlagið er greinilegt er það um 0,8 m á hæð en 0,6 m á breidd.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:013

tóft

óþekkt

66°07.769N

18°47.199V

Um 10 m austan við bárujárnskofann og um 40 m norðan (norðnorðvestan) við 008 eru grónar hleðslur lítills kofa. Hleðslur þessar eru um 15 m vestan við ósinn en fast vestan við fjöru óssins. Umhverfis tóftina vex lágt gras en austan við er grýtt fjara.

Greinileg er tóftin á um 2 X 3 m svæði. Tóftin verður ógreinileg til vesturs en virðist hafa getað náð 2 m lengra í þá átt. Hleðslurnar eru 0,5 m á hæð en örlítið minna á hæð og sýnast ekki mjög ellilegar. Er jafnvel hugsanlegt að þær hafi verið undirstaða undir timbur- eða bárujárnsbyggingu. Tóftin er þó svo gróin að ekki verður skorið úr því.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:014 tóft fjárhús

66°07.784N 18°47.159V

Beint norðan við 008 (50-60 m) og um 20 m norðaustan við 013 eru tóftir, alveg við ósbakkann.

Á þessu svæði eru nokkrar tóftir í hnapp. Þær eru á kafi í grasi á ósbakkanum en skammt vestar taka þurrir og lítt grónir melar við. Tóftin er vaxin ætíhvönn og vallengtingu ásamt maríustakk og er full af rusli.

Tóftin er einna suðaustast af þeim tóftum sem eru í þessum hnappi. Tóftin er á hæð fast vestan við ósinn, nálægt því sem hann sveigir. Tóftin er 9 m á breidd en 14 m á lengd. Hún virðist skiptast í 2-3 hólf. Nyrðra hólfíð er langt og gengur garði eftir því endilöngu, er hugsanlegt að innst í því hafi einhver veggur verið en hann er þá næstum alveg hruninn í dag. Sunnan við þetta hólf er annað minna sem snýr eins. Fast vestan við tóftina er svæði sem er á kafi í gróðri og þúfum og er hugsanlegt að þar hafi frekari tóftir verið. Tóftin er enn mjög stæðileg og má alveg greina grjóthleðslur inn í henni. Tóftin er mest 1,7-

1,9 m á hæð en veggir hennar eru um 1m á breidd.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:015 tóft

66°07.795N 18°47.171V

Um 5 m beint norðan við 014 er önnur tóft sem ekki virðist samtengd 014. Svæðið á milli tóftanna er reyndar á kafi í gróðri, mestmegnis mjög hávaxinni ætíhvönn og því er erfitt að útiloka að tóftirnar hafi getað tengst. Tóftin virðist sjálfstæð (t.d. grónari) og er því skráð sem slík. Hún er um 60 m norðan við 008 og 20-25 m norðaustan við 013. Tóftin stendur á hæð fast vestan við ósinn, nálægt því þar sem hann sveigir.

Á þessu svæði eru nokkrar tóftir í hnapp. Þær eru á kafi í grasi á ósbakkanum en skammt vestar taka þurrir og lítt grónir melar við. Tóftin er á kafi í ætíhvönn.

Tóftin stendur á sömu hæð og 014. Hún er 11 X 5,5 m að stærð. Ekki er greinilegar dyr á tóftinni en hún virðist hafa verið tvískipt. Breidd veggja virðist vera um 1,5 m en hæð 0,6 m.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:016 tóft óþekkt

66°07.797N 18°47.178V

Um 7 m vestan við 015 er alveg gróin tóft sem er á kafi í hvönn. Tóftin er 10-15 m norðvestan við 014.

Tóftin er á grasi gróinni flöt rétt vestan við hæðina sem 014 og 015 eru á. Tóftin er vaxin vallengtingu og ætíhvönn.

Tóftin er 5 X 4 m að stærð. Op virðist vera á vesturhlíð tóftarinnar. Tóftin er tvískipt. Grjóthleðsla sést á einum stað í suðvesturhorni tóftarinnar. Veggirnir eru 1,5 m á breidd en 0,5 m á hæð.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

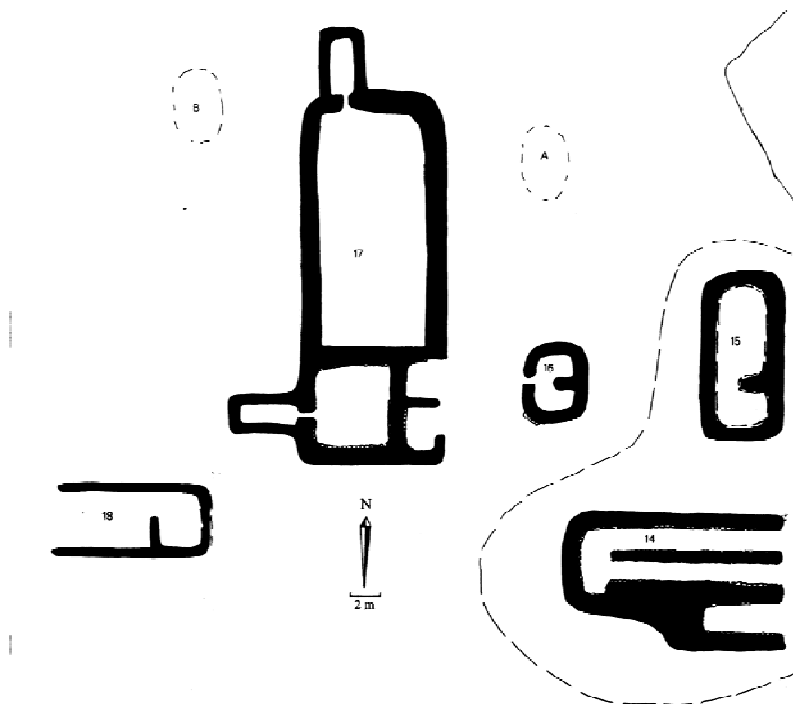
EY-020b:017 tóft óþekkt

66°07.799N 18°47.182V

Um 5 m vestan við 016 eru tóftir húsa sem eru greinilegar.

Tóftin er vaxin ætíhvönn og vallengtingu ásamt fíflum og sóleyjum.

Tóftin er á kafi í gróðri og því er mjög erfitt að greina lag hennar á köflum þótt hún standi enn mjög vel víða.

Tóftir 014-018

Syðst í samstæðunni er þrískipt tóft. Hún er 13 m að lengd en um 8 m á breidd. Vestast í henni er hól með garða sem skiptir því í tvennt. Grjóthleðslur sjást á stöku stað í þessu hólfi. Ekki er veggur fyrir austurhlíð þess. Vestan þess kemur nokkuð stórt hól (5 X 4-5 m að innanmáli) og alveg grjóthlaðið að innan. Frá því eru dyr inn í innsta (vestasta) hólfið sem er 1 X 3 m að innanmáli. Fast við þessa syðstu tóft er önnur löng tóft 17 X 9 m að utanmáli. Tóft þessari er ekki skipt niður en vestast á norðurvegg hennar er op inn lítið hól sem er 2 X 4 m að utan máli og liggur nyrst þessara tófta. Um 5 m austan við tóftina (A) og einnig um 5 m vestan við hana (B)

eru hæðir sem standa hærra en sléttlendið í kring og eru fagurgrænar en ekki er þó hægt að greina tóftir á.

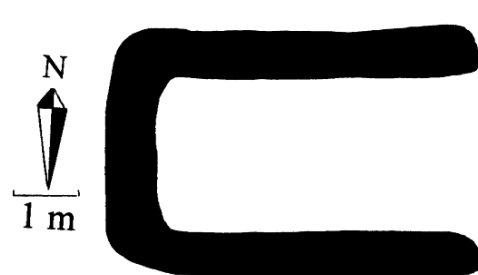
Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:018 tóft óþekkt

66°07.801N 18°47.208V

Um 5 m suðvestan við suðvesturhorn 017 sjást tóftarleifar. Þær virðast vera af aflangri, en mjög siginni tóft. Tóftin er á grasvöxnum bala en stuttu vestar tekur við melur. Tóftin er vaxin ætíðvönn og valleftingu. Tóftin virðist vera um 10 m á lengd en um 4 m á breidd. Hún hefur verið tvískipt en nú eru austurveggur hennar óskýr. Op hefur líklega verið á vesturvegg. Veggir eru einugis 0,5-0,6 m á breidd þar sem tóftin er skýrust.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:019 tóft óþekkt

66°06.729N 18°49.025V

Tóft er um 30 m frá vatnsbakkanum og um 15 m norðan við syðri lækinn sem kemur úr Fýluskál.

Grösugt valllendi líður í mjúkum halla upp úr fjörunni. 30 m upp úr þessum halla er tóftin á bungu milli tveggja lækjarskorninga. Lágrest, algróin, einföld tóft, mikið sigin. Skörð í veggjarleifunum og þúfur í miðju. Op er á austurhlíð. Tóftin er 5 X 3,5 m að stærð.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:020 tóft rétt

66°06.658N 18°49.114V

Uppi á hól fast við vesturbakka Héðinsfjarðarvatns, um 150 m norðan við suðvestur-vatnshornið og um 25 m norðvestur af 019 er tóft. Tóftin er um 10 m frá vatnsbakkanum og um 7 m yfir vatnsbakka.

Á hól á vatnsbakka, grasmór í kring en lyngmór ofan við.

Tvískipt tóft, sennilega rétt af einhverju tagi. Vestari hlutinn er grænni og veggir greinilegri og má af því ráða að hann sé yngri. Eystri hlutinn er vaxinn lyngi og ógreinilegri. Undir veggjunum þar ganga óljósar hleðslur til austurs og vesturs.

Hættumat: engin hætta

EY-020b:021 tóft óþekkt

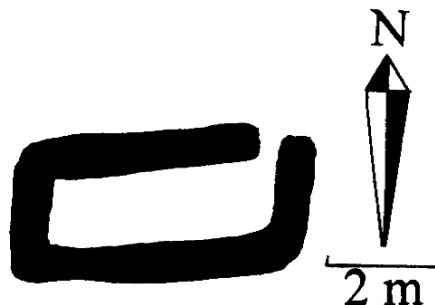
66°07.485N 18°48.442V

Nærri því beint ofan við bæjartóftina (001) er lítil tóft í hlíðinni.

Tóftin er örlítið utar og um 30 m vestar en bæjartóftin.

Allt umhverfis eru lyngivaxnar fjallshlíðar.

Tóftin er 3 X 5 m að stærð og veggir hennar eru tæplega 1 m á breidd. Tóftin er einföld og op er á henni austarlega á norðurvegg.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar**EY-020b:022** tóft óþekkt

66°07.432N 18°48.402V

Milli 20-30 m sunnan við austari enda bæjartóftarinnar (001) er tóft í gamla túninu. Tóftin er um 50 m ofan við Héðinsfjarðarvatn.

Tóftin er á þýfðu og lyngivöxnu svæði og sjálf er tóftin vaxin lyngi.

Tóftin hefur upphaflega verið tvö hólfl þó að nú sé vestara hólfið orðið hálf óskýrt. Tóftin hefur verið um 7 m á lengd en 3 m á breidd. Ekki er nú unnt að segja hvar opið hefur verið á tóftinni en það hefur verið á vestara hólfinu. Veggir hennar eru 0,8 m á breidd en 0,3 m á hæð.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar**EY-020b:023** tóft óþekkt

66°07.427N 18°48.419V

10 m sunnan við 022 og örlítið ofar er enn önnur tóft í þýfðri, lyngivaxinni hlíðinni.

Tóftin er rúmlega 50 m ofan við Héðinsfjarðarvatn og varla meira en 100 m

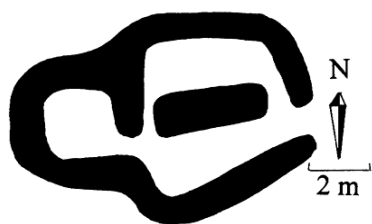
norðvestan við sumarbústað úr timbri sem stendur á Hestskarðseyri. Tóftin er

næstum beint ofan við þar sem eyrin endar til norðurs. Tóftin stendur á lyngivöxnu svæði en þarna vex einnig lágt gras.

Tóftin er 7 X 8 m að stærð. Hún skiptist í 3-4 hólfl og op hefur verið á vesturgafli hennar, þ.e. þar sést ekki veggur og hefur því líklega verið þil. Nyrðri hluti tóftarinnar er greinilegri en sá syðri mun óskýrari og er erfitt að dæma um hvort hólfl eða e.k. heytóft hefur verið að baki tóftinni þar eins og í nyrðra hólfinu. Nokkuð þýft er í nyrðra hólfinu.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar**EY-020b:024** tóft fjárhús

66°07.419N 18°48.499V

Tveir lækir renna niður fjallshlíðina og í gegnum Hestskarðseyri. Lækirnir koma báðir úr litlum giljum og á milli þeirra er hryggur í hlíðinni. Syðri lækurinn er straumharður og áberandi en sá ytri lítill. Á norðurbúrú gilsins sem ytri lækurinn rennur eftir er tóft. Tóftin er um 40 m suðsuðaustan við 023. Tóftin er nærri því beint innan (sunnan) við bæjartóftina (001).

Tóftin er í lyngivaxinni, aflíðandi hlíð.

Tóftin er 6 X 10 m að stærð og greinilega af fjárhúsi. Hún er tvískipt og er liggur garði eftir vestara (ytra) hólfinu endilöngu.

Hættumat: mikil hætta, vegna vegagerðar**EY-020b:025** heimild um leið

66°07.555N 18°48.121V

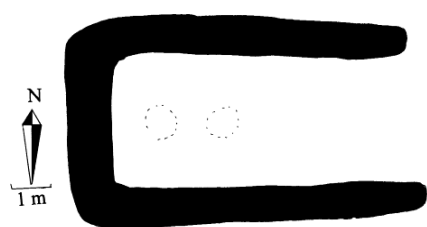
"Hestskarðshnjúkurinn er utan við ytri Fýluskálina en sunnan Hestskarðs, sem er fjallvegurinn til Siglufjarðar," segir í örnefnalýsingu. Í annarri lýsingu segir: "Þriðja leiðin er Hestskarði til Héðinsfjarðar. Þar var lítills háttar unnið að vegabótum fyrir nokkrum árum, en nú munu þær götur horfnar að miklu leyti og koma engum að gagni, þar sem Héðinsfjörður er nú úr byggð."

Hnit tekin um 30 m ofan við Héðinsfjarðarvatn nokkru utan við tún í Brúnakoti. Á grasi grónum vatnsbakka þar sem greina má óljósan slóða. Nú er leiðin um Hestskarð töluvert farin af gönguhópum.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar**Heimildir:** Ö-Brúnakot, 11-12; Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir, 4

EY-020b:026 tóft óþekkt

66°06.211N 18°49.314V

100 m vestur af Fjarðará og um 600 m suður af Héðinsfjarðarvatni er tóft.

Ofan árinna að austan eru mýrardrög til norðurs og suðurs. Grasi vaxinn bakki tekur við af mýrunum þar sem fjallshlíðin hefst upp. Tóftin er neðst í hlíðinni undir lyngivöxnum hvammi með blásin flög á báðar hliðar. Aflöng, einföld tóft með lausum, grónum steinum í miðju sem gætu verið leifar af garða. Tóftin er 8 X 4 m að stærð og hleðslur hennar eru lágar og signar. Tóftin er opin til austurs. Hún er algróin.

Hættumat: hætta, vegna vegagerðar

EY-020b:027 tóft óþekkt 66°06.566N 18°49.110V

Um 30 m suðvestur af suðvesturhorni Héðinsfjarðarvatns er tóftaþyrping uppi í brekkunni.

Á aflíðandi vallendisgrund upp frá vatnsbakkanum. Neðan við eru sléttar mýrar frá vatninu.

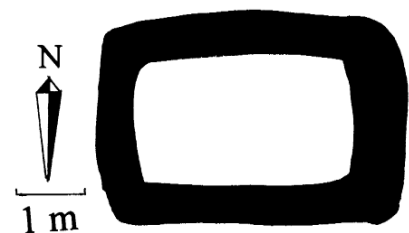
Á þessum stað eru 2 tóftir, báðar snúa upp í hlíðina og eru í töluverðum halla. Syðri tóftin hefur útlit fyrir að vera heystæði en hin nyrðri gæti verið stekkur eða fjárhús.

Hættumat: engin hætta

EY-020b:028 tóft óþekkt

66°06.640N 18°49.097V

Tóft er um 60 m frá suðurenda Héðinsfjarðarvatns í norðvestur. 10 m frá bakka vatnsins og um 50 m frá þeim stað við vatnið þar sem lækir falla í það.

Neðst í lyngivaxinni brekku á grösugum smábala 10 m ofan við fjöruborðið. Lág, einföld, sporöskjulaga tóft, algróin grasi og 4 X 3 m að stærð. Dyr hafa sennilega verið á norðvesturenda. Líklegt er að um heytóft sé að ræða.

Hættumat: engin hætta

EY-021 Hvanndalir

10 hdr að fornu, minna 1712. Hólastólseign. 1374: á Hólakirkja "Medr hwanndolum oll Reka goghn." - DI III, 277. Ekki getið í jarðatali Hólakirkju 1449 - í eyði? DI V, 38. Í eyði frá um 1680 (ekki getið 1686 eða 1695). Nokkrir segir að jörðin hafi heitir Fanndalir til forna - JÁM X, 14. Olavíus segir jörðina í eyði vegna erfiðra samgangna - ÓÓ II, 37. Hvanndalir voru líka í eyði 1861. Ný jarðabók, 120. Í eyði frá 1896, hún tilheyrir Syðri-Á í Ólafsfirði síðan 1906, túnin heyjuð þaðan til 1930 - BE 1990, 47, 70. Steindór Steindórsson frá Hlöðum hitti heyskaparfólk frá Ólafsfirði í dölunum sumarið 1941 og hefur þá verið heyjað þar enn. Steindór Steindórsson 1942, 23.

1712: "Útigangur í betra lagi á landi, en fjörunni verður ei náð fyrir ógöngu klettum. Torfrista og stúnga engin, nema þökur úr harðvelli Víðirrif lítið. Móskurður hefur að fornu verið. Grasetekja lítill og hvannatekja lítill. Túnið er fordjarfað af lágvarandi órækt. Úthagarnir nægir." JÁM X, 14 Í örnefnalýsingu Helga

Bæjarstæðið í Hvanndölum er hægra megin við slysavarnarskýlið. Horft í austur.

Guðmundssonar segir: "Túnvöllur mikill, sléttur og fagur, en sjávarbakkar hvervetna háir að neðan. Engi eru nokkur á dalnum og landgæði dalanna orðlögð, en fannlétt er hið neðra, fjörubeit, reki og fiskigöngur mjög við land. En tíð eru hér brim, lendingar tæpar og uppsátur örðugt upp í hina háu bakka." Ö-Hvanndalir HG, 1

EY-021:001 Hvanndalir tóft býli

66°09.260N 18°39.717V

Í örnefnalýsingu Helga Guðmundssonar segir: "Stóð bærinn niður frá mynni hins ytri og meiri, eða aðaldalsins, mót norðaustri. Er þar útsýn og byggðarstæði hið fegursta. Túnvöllur mikill, sléttur og fagur, en sjávarbakkar hvervetna háir að neðan." Tóft síðasta bæjarins í Hvanndölum, sem fór í eyði 1896, er í Hvanndalatúni hér um bil miðju, um 40 m SSV af tóft á rústahól 002. Þrjár tóftir í heimatúni tilheyra án efa síðasta skeiði byggðar á staðnum: 001-003.

Lækur rennur í tveimur kvíslum sem sameinast fast norðvestan við tóftina. Grösugt er í kring en túnstæði mjög lítið, varla nema rúmlega 100 x 50 m stórt frá norðri til suðurs. Bæjarstæðið er á flatlendi, víðast hvar dálítið mýrlendu en allhár stallur girðir annars fyrir mynni dalsins um 200 m upp eða suður frá sjávarbökkum sem eru snarbrattir og háir moldarbakkar á þessum slóðum.

Enginn hóll er undir rústinni og því ekki líklegt að þar séu miklar uppsafnaðar mannvistarleifar. Með öðrum orðum er ekkert sem bendir til að bærinn hafi staðið lengi á sama stað. Sennilega er bæjarstæðið á Ódáinsakri (sjá 014) upprunalegra. Alls er tóftin 14 x 12 m stór og skiptist í 2-3 eiginleg hól. Veggir hennar eru mjög stæðilegir, allt að 1,4 m háir. Sennilega hefur bær, að mestu úr timbri, verið reistur inni í tóftinni, enda skiptist hún í fá hól miðað við stærð. Aðalhólfið, A, er ferhyrnt, um 7 x 6 m að innanmáli frá austri til vesturs og er op á því í austurátt. Inn af þessu hólfi til norðurs gengur angi eða afhólf, B, um 4 m langt og 2-3 m breitt. Saman mynda þessi tvö hól (A og B) eiginlega L. Þegar gengið er út úr aðaltóftinni til austurs er þriðja hólfið, C, á vinstri hönd og sennilegt að um sé að ræða sambyggt útihús. Það er um 4 x 2 m að innanmáli frá norðri til suðurs. Hólf eða e.k. sund myndast við norðanverða tóftina milli hólfa B og C. Ekki er ljóst hvort þak hefur verið þar yfir en það vottar fyrir fyrirhleðslu á tveimur stöðum: Um miðbik sundsins og framan við það.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hvanndalir HG, 1

EY-021:002 tóft fjárhús
66°09.249N 18°39.660V

Tóft er frammi á þverhníptum sjávarbakka 40-50 m suður af bæjartóft 001. Sennilega er þetta fjárhústóft sem frá greinir í örnefnalýsingu: "Fjárhústóftir eru á Bæjarvíkurbakka." Grösuft er í kring en þó endar túnstæði fast vestan og sunnan við tóftina.

Dálítill hóll, allt að rúmlega 1 m hár, er undir tóftinni og gæti verið uppsafnaðar mannvistarleifar að meira eða minna leyti. Hafi bærinn staðið á þessum stað verður að teljast líklegt að hann hafi verið fluttur vegna rofs. Alls er hólinn um 25 x 12 m stór frá austri til vesturs. Tóftin er þrískipt, alls um 15 x 10 m stór frá austri til vesturs. Nyrst er greinilega fjárhústóft, 8 x 6 m stór frá norðri til suðurs, opin norðarlega á vesturhlið.

Garði gengur eftir miðri tóftinni endilangri. Hólf er sunnan við fjárhústóftina, sennilega hlaða, um 5 x 2,5 m stór frá austri til vesturs. Hún er allt að 1,6 m djúp í austurenda. Syðst er hólf sem er að nokkru leyti horfið fram af bakkanum - það er austar en hlöðutóftin. Nú er það um 3 x 2 m að innanmáli, opið í austurátt fram af bakkanum en auðvitað er ekki hægt að segja til um hvort það hefur verið svo upphaflega. .

Hættumat: stórhætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Hvanndalir JÓŠ, 57

EY-021:003 tóftir fjós

Tóft er í Hvanndalatúni, 20-30 m norðvestan við tóft 001. Hún er skammt ofan eða vestan við slysavarnarskýli.

003 fjós

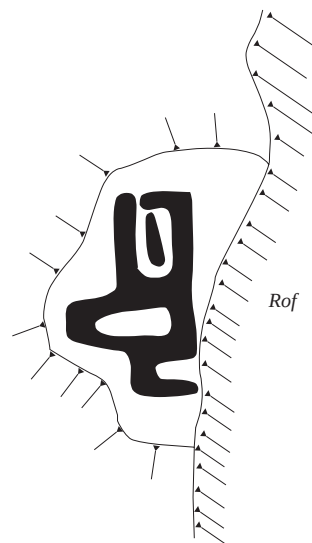

L kur

001 bæjartóft

002 fjárhús

20 metrar

Grösugt tún beint ofan við slysavarnarskýli. Tóftin er sennilega af fjósi. Hún er tvískipt og alls um 11 m löng og 8-9 m breið þar sem mest er og snýr N-S. Nyrðra hólfið er líklega af skepnuhúsi, það er ferkantað og um 3 m á hvorn veg að innanmáli. Dyr eru austast á norðurvegg. Innangengt er í hólfið sunnar sem sennilega er hlöðutóft. Hún er um 4 x 2,5 m að innanmáli frá austri til vesturs. Veggir eru mjög veglegir, miklir um sig og standa vel, eru allt að 0,8 m háir. Þeir eru algrónir en alls ekki útilokað að grjót sé í þeim. Fast austan við tóftina er önnur mjög lágreist (0,4 m) og sennilega eldri en gæti þó verið eftir hleðslu um hey. Hún er alls um 8 x 4 m stór frá norðri til suðurs, fremur skeiðulaga og opin í norðurátt, að tóftinni. Að auki má nefna að smápúst, sem gæti verið manngerð, er um 12-13 m norðan við meinta fjóstóft. Hún er vart meira en 1-2 m í þvermál.

Hættumat: engin hætta

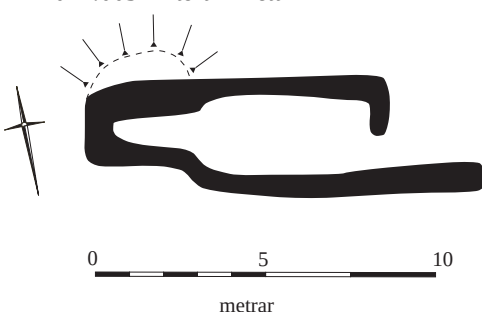
EY-021:004 heimild

"Annars graslendisfláki, sem nær frá Innri-Landsenda að Hvanndalsá, hét til forna Ódáinsakur, í daglegu tali nefndur Akur. Þar mun bærinn hafa staðið fyrrum, skammt frá ánni. Eru nokkuð stórar bæjartóftir [sjá 014], og enn fremur niðurgrafin tóft á bakkabrúnni, kannski naust, eða hjallveggir," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. Ekki er fyllilega ljóst hvort niðurgrafna tóftin var á árbakkanum eða sjávarbakkanum. Hér gæti verið átt við smátóftarbrot fast norðan við bæjarhólinn á Ódáinsakri (sjá 014) eða jafnvel meinta hjalltóft sem er um 120 m sunnan við hann, sjá 025.

Heimildir: Ö-Hvanndalir JÓS, 56

EY-021:005 tóft rétt

66°09.096N 18°39.378V

Tóft, sennilega af rétt eða útihúsi, er sunnan Hvanndalaár, um 100 m suðvestur af hjallveggjum 025 og rétt um 100 m suður af bæjarhól á Ódáinsakri 014.

Grasi gróið flatlendi.

Tóftin er alls um 14 x 4 m stór og snýr austur-vestur, með op í austurátt. Hún skiptist í tvö hólfi og er opið á milli þeirra. Stærri hólfið er norðar, alls um 10 x 4 m stórt, snýr eins og tóftin og eru dyr sunnarlega á austurgafli. Suðurveggurinn nær 3-4 m fram fyrir opið og kann það að benda til að tóftin sé af rétt, jafnvel stekki, og garðurinn hafi þjónað sem aðrekstrargarður. Innra hólfið er mjórri en aðalhólfið, um 3 m og alls um 4 m langt A-V. Veggir á því eru heldur breiðari en

á stærra hólfinu, allt að 2 m að norðanverðu og þar gægist raunar þúst undan norðurvegg, gætu verið leifar af eldra mannvirki. Veggjahæð er allt að 1,2 m.

Hættumat: engin hætta

EY-021:006 Bæjarvík heimild um lendingu

66°09.279N 18°39.766V

"Þá koma Hvanndalir, en það er allstór undirlendisspilda; háir hamrabakkar meðfram sjónum, þó er hægt að komast niður í fjöru á stöku stað. Á einum stað er bezt að komast upp úr fjörunni, og niður í hana. Það var upp af lendingunni eða vörinni, en ekki var oft gott að lenda þar," segir í örnefnaskrá Víkur. "Utan við lækinn er Bæjarvík niður undan bæjarrústunum. Þarna var lendingarstaður og sniðgata í bakkanum, sem nú er horfin," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. Bæjarvíkin hlýtur að vera smávík skammt norður eða norðvestur af túnstæðinu í Hvanndölum, sjá 001-003.

Smávík sem skerst inn í bakkana en mjög bratt er niður að sjónum og hæð allt að 30-40 m.

Ekkert undirlendi er niður við víkina, aðeins smárönd með sandi og fjörusteinum og hefur uppganga verið erfið, sjá 007.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Vík BG, 2; Ö-Hvanndalir JÓS, 57

EY-021:007 heimild um leið

66°09.277N 18°39.769V

"Utan við lækinn er Bæjarvík niður undan bæjarrústunum. Þarna var lendingarstaður [sjá 006] og sniðgata í bakkanum, sem nú er horfin," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar.

Snarbrattir bakkar eru niður að víkinni, allt að 30-40 m háir.

Gatan er væntanlega löngu horfin og má heita ill- eða ófært niður í víkina.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Hvanndalir JÓS, 57

EY-021:008 heimild um lendingu

Í Jarðabók Árna og Páls árið 1712 segir: "Heimræði brúkaðist hjer á sumur, var þó lendingin vond og skipsuppsátrið enn verra, framan í einn háfan bakka, sem því var þó öngvan veginn óhætt fyrir sjáfarangi, og

brotnaði fyrir því margur bátur." Ekki er vitað hvaða lendingu þeir félagar eiga við í sinni lýsingu þótt Bæjarvík 006 komi einna helst til greina. Þó gæti verið átt við lendingu í Stekkjarvík 015 eða Pálsvík 017 og þriðji möguleikinn er að enn ein landingin hafi verið til á 18. öld, en síðan hefur mikið brotnað af bökkunum.

Heimildir:JÁM X, 14

EY-021:009 heimild um leið

"Austan um Sýrdalinn var hátt klettafjall, ófært. Það lá hringinn í kring um dalinn, en þó var dálítið skarð eða einstigi í það að vestan sem hægt var að komast um niður í hann," segir í örnefnaskrá fyrir Vík í Héðinsfirði. Í grein Steindórs Steindórssonar úr Lesbók Morgunblaðsins frá 1942 segir: "Sýrdalsmegin eru í því [Hvanndalabjargi] nær óslitnir hamrar, með þröngum sprungum líkt og fyr er lýst. Fórum við upp eina gjána og reyndist hún allmiklu greiðfærari en sú, er við fórum niður, enda miklu styttri. Fyrir efri enda hennar er hlaðinn grjótgarður [sjá 010] og á honum mjótt hlið." Þessi leið var ekki skoðuð á vettvangi sumarið 2006 en hefur legið upp úr snarbröttum Sýrdalnum, en það er dalverpi með snarbröttum hlíðum austan við Hvanndali.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vík BG, 1; Steindór Steindórsson 1942, 22

EY-021:010 hleðsla vörslugarður

66°08.543N 18°39.010V

"Austan um Sýrdalinn var hátt klettafjall, ófært. Það lá hringinn í kring um dalinn, en þó var dálítið skarð eða einstigi í það að vestan sem hægt var að komast um niður í hann. Þangað voru lömb rekin á vorin að fráfærum loknum, hlaðið upp í skarðið, og þau látn ganga þar yfir sumarið," segir í örnefnaskrá. Í grein Steindórs Steindórssonar frá 1942 segir: "Sýrdalsmegin eru í því [Hvanndalabjargi] nær óslitnir hamrar, með þröngum sprungum líkt og fyr er lýst. Fórum við upp eina gjána og reyndist hún allmiklu greiðfærari en sú, er við fórum niður, enda miklu styttri. Fyrir efri enda hennar er hlaðinn grjótgarður og á honum mjótt hlið. Mannvirki þetta er frá þeim tíma, er bygð var í Hvanndölum. Höfðu Hvanndælir fráfæralömb í Sýrdalnum, voru þau flutt

Vörslugarður 010 við Sýrdal, horft í norðvestur.

ofan þessa klauf, en hleðslan hindraði, að þau kæmu aftur og í hliðið var lögð hella. Mun þetta vera ein stysta afrjettargirðing á landinu." Vestan til í Sýrdal er manngerð hleðsla sem skilur af Sýrdal og Seldal. Þetta er um 1,4 km suðaustur af bæ 001.

Beggja megin við hleðslurnar eru mjög brött gil sem eru mikið grýtt og vel gróin. Seldalurinn er grasi gróinn og frekar brattur þar sem lækur rennur niður austurhlið hans. Sýrdalur er ágætlega gróinn í botninn og talsvert grjóthrun í hlíðum hans.

Ekki er um heila garðhleðslu að ræða heldur hefur verið hlaðið í gloppur og göt efst í skarðinu, á svæði sem er um 15 m langt. Nyrst í skarðinu er lítið eftir en þó eru ummerki um þrjú 2-3 umför. Aðeins innar til austurs sjást greinilega allt að fimm umför af hleðslugrjóti og er mesta hæðin þar rúmlega 0,5 m. Ekki sjást meiri hleðslur að norðanverðu og gæti verið að hluti þeirra hafi hrundið niður í skriðu fyrir neðan. Að sunnanverðu er nokkurra metra löng hleðsla með allt að fimm umförum af hleðslum. Þó er hleðslan orðin frekar götótt og ekki mikið eftir af henni.

Hættumat: engin hætt

Heimildir:Ö-Vík BG, 1; SS: Lesbók Morgunblaðsins 1/3 1942, 22

EY-021:011 Selskál þúst sel

66°08.741N 18°39.475V

Í örnefnalýsingu Helga Guðmundssonar segir: "En uppi í dalhvolfi litlu, suður úr aðaldalnum, hefir verið Hvanndalasel og nefnist það Selskál." "Næst vestan við Sýrdalinn var skál, hringlaga. Í henni var sléttur bali

þónokkuð stór, alsettur smjörlaufi, og tjörn á miðjum bala, grasi grónar hlíðar upp undir klettabelti, sem voru í hálfhring umhverfis skálina (að sa. og sv.). Þessi skál hét Selskál," segir í örnefnaskrá fyrir Vík í Héðinsfirði. "Selið, mig minnir að þar sjáist sama og engin ummerki," segir í örnefnaskrá Gríms Grímssonar. Engar greinilegar tóftir sjást í Selskál en líklegasti staðurinn fyrir sel verður að teljast hæsti hóll skálarinnar. Hann er hér um bil fyrir miðju hennar og rétt um 1 km suðaustur af bæjarhól 001 í beinni loftlínu.

Ágætt útsýni er úr skálinni. Til norðvesturs blasa Hvanndalir við en til austurs er það Selskálín, nokkuð stöllótt og vel gróin allt um kring. Fast norðaustan við hólinn er lítill tjörn.

Hóllinn er vel gróinn og eru hugsanleg ummerki eftir tóft upp á honum. Þústin er um 4,5 x 3 m að stærð og snýr norður - suður. Hún er vel sigin og rétt hægt að greina útlínurnar sem eru um 15 cm að hæð. Hún er einföld og hvergi sést grjótt í henni en hugsanlegt op er á norðausturendanum.

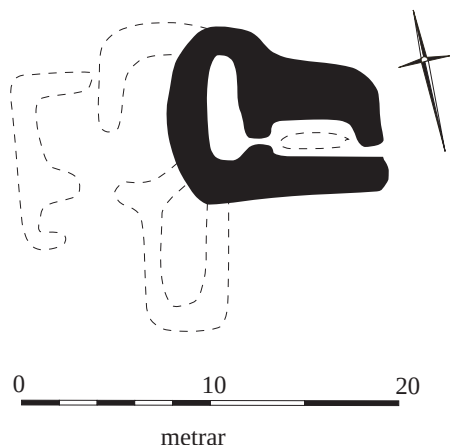
Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Hvanndalir HG, 1; Ö-Vík BG, 2; Ö-Hvanndalir GG, 1

EY-021:012 Stekkur tóft fjárhús

66°09.347N 18°39.927V

"Fjárhústóftir eru á Bæjarvíkurbakka [sjá 002] og aðrar ofan og norðan við lækinn," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. Tóft sem gæti komið heim og saman við þessa lýsingu er um 200 m norðan við fjóstóft 003. Sennilega hafa þessi fjárhús verið byggð á gömlum stekkjarrústum, enda er þetta beint upp af Stekkjarvík. Um Stekkjarvík segir í örnefnalýsingu Gríms Grímssonar: "Stekkur, skammt fyrir norðan túnið, nú lítil grasigróin tóftarbot. Stekkjarvík, fram undan Stekknum." Þetta er um 230 m NA af bæ 001. Lágþýfður lyngmói er umhverfis. Um 20-30 m eru frá tóftinni fram á sjávarbakka.

Á þessum stað er mjög stæðileg fjárhústóft með hlöðu og líkast til garða í miðju. Veggir eru afar þykkir, sérstaklega norðurúttveggur (allt að 2-3 m) en virðast mikið hrundir inn á við. Þó nær hæð þeirra allt að 1,2 m. Alls er fjárhústóftin 10 x 6-7 m stór A-V en breiddin fer upp í allt að 9 m hlöðumegin. Dyr eru syðst á austurvegg, leifar garða eftir endilöngu og hlaða í vesturenda. Hlöðutóftin er ekki mjög dæmigerð, enda er hún grynnri en hústóftin (h. 0,6-0,7 m). Vestan og sunnan við

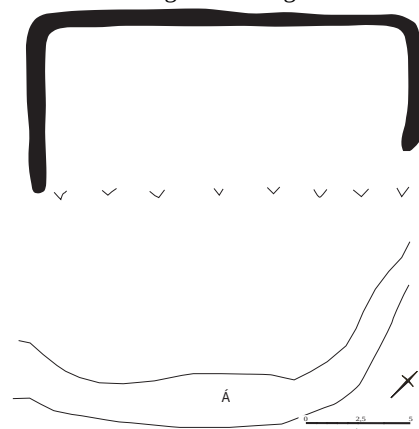
hlöðutóftina vottar fyrir hleðsluleifum sem virðast allt annarrar gerðar en fjárhústóftin og gætu verið af eldra mannvirki, þá sennilega stekki. Einnig gætu þau hafa þjónað annars konar hlutverki, t.d. gætu hafa verið þarna heygarðar eða jafnvel kálgarðar. Þar sjást þrjú hólfi hið minnsta. Eitt (A) er nánast í beinu framhaldi af hlöðutóftinni til suðurs, þó ívið vestar. Það er um 7 x 4 m stórt frá N-S. Annað hólfi (B) er myndað af tveimur veggjum sem ganga í sveig út frá hlöðutóftinni til vesturs - hólfi A er raunar einnig áfast þessu hólfi. Hólfi B er u.þ.b. 9 x 4-5 m stórt frá norðri til suðurs. Suðurendi þess er opinn í vestur. Að lokum er veggjarbot vestan við hólfi B og minnir það einna helst á bókstafinn E, þ.e. einn veggur sem liggur N-S og svo þrír veggjarspottar sem ganga út frá honum til austurs og enda tveir þeir nyrðri fast upp við hólfi B. Að þessum veggjaleifum meðtöldum ná mannvistarleifar yfir svæði sem er alls um 20 x 17 m stórt.

Hættumat: engin hætta

Heimildir:Ö-Hvanndalir JÓŠ, 57; Ö-Hvanndalir GG, 2

EY-021:013 gerði kálgarður

66°09.145N 18°39.479V

Um 270 m suðaustur af bæ 001 og innan við 20 m suðaustur af meintri fjóstóft 027 er gerði.

Fast austan við gerðið rennur Hvanndalaá en umhverfis er grasi og lyngi gróið.

Gerðið er býsna fornlegt, U-laga og er í dálitlum halla til suðurs, niður að ánni, og gæti bent til að þar hafi einhvers konar ræktun farið fram. Áin rennur meðfram mannvirkinu að austan og afmarkar það í þá áttina. Alls er gerðið um 18 x 8 m stórt og snýr norður-suður og er norðurendinn breiðari en sá syðri sem er um 6 m. Hleðslan er fornleg og sigin, um 1 m breið og 0,4 m há, algróin og sést þar hvergi í grjótt. Ekki vottar fyrir dyrum á gerðinu.

Hættumat: engin hætta

EY-021:014 Ódáinsakur bæjarhóll bústaður

Ódáinsakur 014 í miðnætursól, horft í suðvestur.

66°09.159N 18°39.399V

"Annar graslendisfláki, sem nær frá Innri-Landsenda að Hvanndalaá, hét til forna Ódáinsakur, í daglegu tali nefndur Akur. Þar mun bærinn hafa staðið fyrrum, skammt frá ánni. Eru nokkuð stórar bæjartóftir, og enn fremur niðurgrafin tóft á bakkabrúninni, kannski naust, eða hjallveggir [sjá 025]," segir í örnefnaskrá Björns Grímssonar. Þar segir ennfremur: "Þjóðsagan um Ódáinsakur er á þá leið, að einginn hafi þar getað dáið, svo að bera varð hina deyjandi menn út fyrir ána, svo að þeir fengju losnað úr líkamsböndunum. Þessi átti svo að vera ástæðan fyrir því að bærinn var fluttur norður fyrir ána." Greinilegur og stór bæjarhóll er á svonefndum Ódáinsakri, á suðurbakka Hvanndalaár, hátt í 250 m suður af yngra bæjarstæðinu (sjá 001). Mjög grösugt er umhverfis hólinn.

Þess má geta að Ódáinsakur er einnig til í landi Engidals í Úlfisdölum, vestan við Siglufjarðarbæ (sjá Ey-003:003). Svipaðar þjóðsögur eru tengdar báðum stöðum en ekkert bendir til að "akur" forskeytið sé til vitnis um ræktun, a.m.k. eru engin sjáanleg ummerki um slíkt.

Alls er hólinn um 25 x 25 m stór og allt að 2 m hár. Allt bendir til að hólinn hafi lengi verið aðalbæjarstæðið í Hvanndölum, enda er uppsöfnun margfalt meiri en á yngra bæjarstæðinu norðar, sjá 001. Greinilegar rústaleifar eru á honum en nær vonlaust að lýsa þeim sökum mikillar grósku. Er ekki ólíklegt að þar séu varðveittar heillegar bæjarrústir. Ein mjög greinileg tóft er syðst á hólnum, um 8 x 4 m stór frá norðri til suðurs, einföld, algróin og ekki sést op á henni. Þá er heldur minni dæld skammt norðan við hana sem snýr A-V. Sennilega hafa einhverskonar mannvirki, útihús og/eða kálgarðar, verið á hólnum fram á síðasta skeið búsetu í Hvanndölum. Að lokum er rétt að geta þess að meiri mannvistarleifar gætu verið norðan við hólinn, milli hans og Hvanndalaár. Milli þeirra og bæjarhóls er grunn lægð. Þar sést ein skeifulaga, algróin tóft, um 4 x 4 m stór, opin í suður og leifar af ferningslaga mannvirki um 10 m norðan við hana, u.þ.b 5 x 5 m stóru. Bæði mannvirkin eru um miðja vegu milli rústahóls og ár.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hvanndalur BG, 36

EY-021:015 Stekkjarvík heimild um lendingu

66°09.357N 18°39.983V

"Utan við Bæjarvíkurnef er klettabelti, lágt upp úr sjó og nær norður að Stekkjarvík. .. Bezti landingarstaður Hvanndala var Stekkjarvíkin og uppganga þaðan dágóð," segir í örnefnaskrá Gríms Grímssonar. Í lýsingu Helga Guðmundssonar segir: "En nokkuð utar [en Bæjarvogur] önnur lending, nefnd Stekkjarvík." Stekkjarvík er fast norðan við stekkjartóft 012. 30-40 m hátt þverhnípi er niður í fjöru. Þar neðan við er dálítill vogur og Stekkjarvík þar syðst. Víkin er grýtt.

Engin sker sjást framan við víkina en að öðru leyti er ekki augljóst að hún hafi verið góður landingarstaður. Keðja er nú utan í þverhníptum bakkanum til að auðvelda uppgengi og landingin sjálfsagt notuð enn þann dag í dag.

Hættumat: engin hætta

Heimildir: Ö-Hvanndalir GG, 57; Ö-Hvanndalir HG, 1

EY-021:016 heimild um leið

66°09.360N 18°39.975V

"Utan við Bæjarvíkurnef er klettabelti, lágt upp úr sjó og nær norður að Stekkjarvík. .. Bezti landingarstaður Hvanndala var Stekkjarvíkin og uppganga þaðan dágóð," segir í örnefnaskrá. Þverhnípt er niður í Stekkjarvík og hæð sennilega 30-40 m.

Engin greinileg gata sést.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Hvanndalir JÓS, 57

EY-021:017 Pálsvík heimild um lendingu

66°09.170N 18°39.408V

"Þá koma Hvanndalir, en það er allstór undirlendisþilla; háir hamrabakkar meðfram sjónum, þó er hægt að komast niður í fjöru á stöku stað. Á einum stað er bezt að komast upp úr fjörunni, og niður í hana. Það var upp af lendingunni eða vörinni, en ekki var oft gott að lenda þar," segir í örnefnaskrá Víkur. "Niður undir Akrunum [014] er Pálsvík; hún er lendingarstaðurinn, en upp úr henni má nú heita ógegn. Samkvæmt þjóðsögu dregur víkin nafn af drengnum Páli, sem druknaði þar í lendingu, af því að bóndi lagði meiri áherzlu á að bjarga fiski sínum en drengnum," segir í örnefnaskrá Jóhannesar Óla Sæmundssonar. Pálsvík er nokkuð greinileg svo að segja beint niður undan rústahól á Ódáinsakri 014.

Bratt er niður að vikinni, sem er varla meira en smávik inn í ströndina. Þar er lítið sem ekkert undirlendi.

Hættumat: engin hætt

Heimildir: Ö-Vík BG, 2; Ö-Hvanndalir JÓS, 57

EY-021:018 náma mógrafir

66°09.316N 18°40.033V

Töluverðar mógrafir eru tæpum 100 m vestan við fjárhús 012.

Mýrlend kvos sem er girt lágum hólum á alla vegu.

Grafasvæðið er mjög blautt og sennilegt að starartjörn hafi verið í kvosinni. Grafirnar er 20-25 m breiðar og hátt í 50 m langar frá austri til vesturs. Vatn er víðast í gröfunum og raunar er mögulegt að vesturendinn sé náttúruleg tjörn.

Hættumat: engin hætt

EY-021:019 heimild um lendingu

"Niður frá Sýrdal eru berghleinar og skerjahryggir lítið frá landi, en ofan þeirra djúpir vogar, nefndir Sýrdalsvogar. Þar er lending góð þá brimlaust er og leita sjómenn hér oft hvíldar frá lóðum sínum því örskammt er þar til miða. Varð hér slys mikið 1783 af snöggi brimólgu; fórust skip 3 eða 4 frá vesturströnd Eyjafjarðar og menn allir, utan fá ungmenni er svo við lá að yrðu hér hungurdauð," segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. Ekki var farið að lendingunni í Sýrdal en Valgarður Egilsson taldi líklegt að hún hefði verið heldur sunnar en fyrir miðjum dal.

Heimildir: Ö-Hvanndalir HG, 2

EY-021:020 náma mógrafir

66°09.203N 18°39.732V

Mógrafir eru vestan við yngra bæjarstæðið á Hvanndölum (sjá 001-003), m.a. fast austan við læk sem sennilega er óhætt að kalla bæjarlæk.

Mýri, ekki svo mjög blaut og frekar þétt í sér.

Grafirnar eru unglegar að sjá og ná yfir svæði sem er hér um bil 40 x 40 m stórt. Svæðið er ekki alveg samfelld því að bakkar hafa verið skildir eftir milli grafa sem flestar hafa verið mjög reglulegar og því sem næst ferkantaðar. Þær dýpstu eru allt að 1,5 m djúpar. Í hér um bil miðjum gröfunum er iðagræn, sporöskjulaga þúst, 4-5 m í þvermál, hugsanlega móstæði. Þegar betur er að gáð eru stakar grafir víða umhverfis þessar og jafnvel fast við bæjarstæðið, í túnfæti. Þær eru hins vegar ekki jafn reglulegar og samfelldar og þessar. Ef allar þessar grafir eru teknar með í reikninginn er svæðið mun stærra eða allt að 100 x 100 m og ekki fjarri lagi að ætla að mór hafi verið mjög mikilvægt eldsneyti í Hvanndölum, í það minnsta á síðasta skeiði byggðar.

Hættumat: engin hætt

EY-021:021 tóft óþekkt

66°09.282N 18°40.003V

Tóft er á brún rúma 250 m norðvestur af bæjarstæði Hvanndala (sjá 001-003). Lyngmói er umhverfis. Tóftin er á brún, lyngmói ofan við og lyngivaxin kvos að austan.

Allstór tóft og greinileg, grasi gróin að hluta en sumsstaðar lyngivaxin og kann mismunandi útlit að benda til fleiri en eins byggingarstigs. Tóftin nær yfir svæði sem er alls um 13 x 13 m stórt. Mest áberandi hluti tóftarinnar er norðar. Þar er tvískipt mannvirki, alls um 13 x 5-6 m stórt, snýr austur-vestur en fer mjókkandi í austurátt. Lítið hól er vestast í tóftinni, fremur ógreinilegt en hringlaga og um 2-3 m í þvermál. Austar er aflangt hól sem opnast í austurátt, fram af bakkabrún. Út frá þessu mannvirki miðju gengur veggur til suðurs um 4-5 m en sveigir svo í austurátt. Þannig myndast hól sem virðist í aðalatriðum opið í austurátt. Þó er þar þúfnabingur sem gætu verið leifar af vegg. Alls hefur þetta hól þá verið um 5 x 5 m að innanmáli en suðurhluti þess er svo ógreinilegur að það verður að teljast líklegt

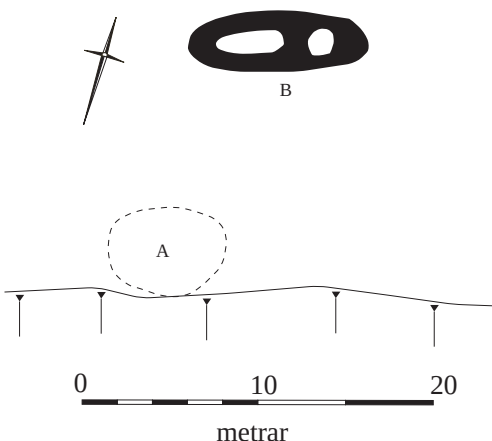

að um leifar af eldra mannvirki sé að ræða.

Hættumat: engin hætta

EY-021:022 tóftir óþekkt

66°09.329N 18°40.026V

Óljósar tóftir eru fast norðan við mógrafir 018.

Lyngmói. Óljósar rústaleifar en skera sig þó nokkuð vel úr umhverfinu. Annars vegar er einkennilegur hól (A) á lyngmóabrún, sléttur að ofan og mjög óljós dæld í kolli hans. Hóllinn er 6 x 4 m stór frá austri til vesturs, lyngvaxinn og allt að rúmum 1 m á hæð. Ekki er ljóst hvort hann er leifar af eiginlegri tóft eða hvort um annars konar mannaverk er að ræða, jafnvel kuml. Hins vegar er tóft (B) 7-8 m norðaustan við hólinn. Hún löng og mjó, um 10 x 3 m frá austri til vesturs og virðast í henni tvö hólf, annars vegar aflangt hólf A-V vestan til en hins vegar óljós hringlaga dæld austast í tóftinni. Ekki sjást dyr á milli hólfra og ekki heldur á útveggjum. Tóftin er sigin og veggjahæð mest um 0,5 m. Tóftirnar gætu tengst mógröfunum og verið undan móhlöðum eða jafnvel leifar mókofa.

Hættumat: engin hætta

EY-021:023 náma mógrafir

66°09.472N 18°40.328V

Fram á bjargbrúninni um 650 m vestur af bæ 001 eru mógrafir.

Mógrafirnar eru við brúnina að norðan en annað umhverfis er grasivaxið. Til vesturs er lítill hól alveg við bjargbrúnina en til suðurs tekur fjallið við með grýttum og grasivöxnum hlíðum.

Grafirnar eru 20 x 17 m að stærð og snúa austur-vestur. Þær eru um 0,5 - 0,6 m að dýpt og frekar farnar að þorna. Hugsanlega hefur brotnað af bakkanum við norðurenda grafanna.

Hættumat: hætta, vegna rofs

EY-021:024 tóft útihús

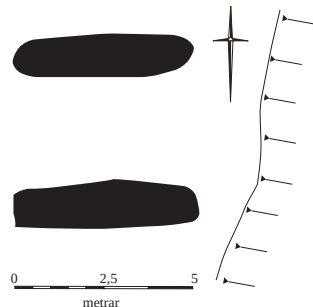
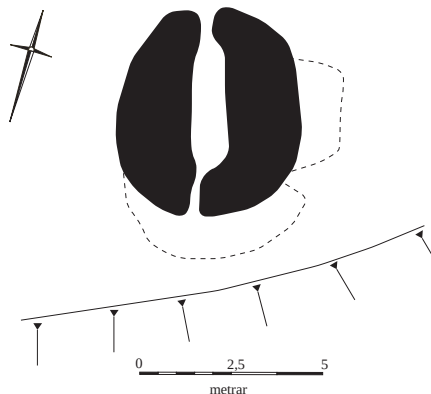
66°09.175N 18°39.465V

Tóft er á norðurbakka Hvanndalaár, um 40 m norður af rústhólum á Ódáinsakri 014.

Fremur grösugur lyngmói.

Tóftin er fremur fornleg, einföld og óregluleg en þó næst því að vera sporöskjulaga ef tekið er mið af ytra byrði. Alls er hún um 6 x 6 m stór og snýr norður suður. Í henni er eitt hólf frá norðri til suðurs, rúmlega 1 m breitt og 4-5 m langt. Virðist það opið í báða enda. Mjög áberandi þúfa er á norðvesturhluta tóftarinnar. Veggir eru algrónir og mest um 1,2 m háir. Þústir gægjast undan tóftinni bæði að sunnan og austan og gætu verið merki um eldri byggingaleifar. Hugsanlega er hér um að ræða útihústóft frá eldra bæjarstæði í Hvanndölum, þ.e. á Ódáinsakri 014.

Hættumat: engin hætta

EY-021:025 tóft hjallur

66°09.114N 18°39.248V

Óljós rúst, sennilega undan hjalli er um 120 m suður af rústum á Ódáinsakri 014. Ekki er ólíklegt að þetta sé rúst sem um segir í örnefnalýsingu: "Eru nokkuð stórar bæjartóftir [sjá 014], og enn fremur niðurgrafin tóft á bakkabrúninni, kannski naust, eða hjallveggir."

Grasi gróinn bakki.

Rústin er um 5 x 5 m stór en aðeins sjást norður- og suðurgafi. Þeir hafa verið hlaðnir, sennilega eingöngu úr torfi, í það minnsta eru báðar hleðslur algrónar og ná mest um 0,7 m hæð. Aðeins eru 1-2 m austur á sjávarbakkann sem er snarbrattur.

Hættumat: hætta, vegna rofs

Heimildir: Ö-Hvanndalir BG, 56

EY-021:026 heimild um leið

"Vestur frá botni aðaldalsins er nokkuð veit þar til suðurs eru vik tvö eða daldrög lítil, nefnist hið syðra Austurvík hið nyrðra Vesturvík. Er um það gengið vestur á fjallið Víkurbyrðu til Héðinsfjarðar og sú leið helst fær gripum, þó allbrött sé, og torfæruminnst að öðru," segir í örnefnalýsingu Helga Guðmundssonar. Í lýsingu Björns Grímssonar segir: "Úr Nyrðravíki Hvanndals er allgóð en brött gönguleið milli Héðinsfjarðar og Hvanndala." Leið þessi var farin í Hvanndali sumarið 2006. Bratt er að fara upp á Víkurbyrðu úr Héðinsfirði og var fjallið þrætt í krákustígum, sumstaðar yfir skriður. Þegar tindinum er náð er leiðin á hinn bóginn greið um vikið og niður í dal. Varla hefur það verið nein skemmtiför að fara með stórgripi yfir Víkurbyrðu. Ekki sjást merki um gamlar götur á þessari leið, aðeins stígar í byrðunni sem sjálfsagt eru eftir ferðalanga nútímans og þegar gróðurlendinu í Hvanndölum er náð er gróskan með slíkum ólíkindum að löngu hlítur að vera gróið yfir götur sem þar hafa verið sjáanlegar fyrir hundrað árum eða svo.

Hættumat: engin hætt

Heimildir: Ö-Hvanndalir HG, 2; Ö-Hvanndalir BG, 36

EY-021:027 tóft fjós

66°09.154N 18°39.468V

0 5 10
metrar

Tóft er á norðurbakka Hvanndalaár, um 30-40 m suðvestur af tóft 024. Þetta er um 30 m vestur af bæjarhól á Ódáinsakri 014.

Grösugur árbakki. Mjög mikill gróður vex í tóftinni, sérstaklega blágresi. Tóftin virðist tvískipt, alls 10 x 8 m frá austri til vesturs og bendir útlit hennar til að hún gæti verið af fjósi. Vegir eru mjög stæðilegir og allt að 1 m háir og algrónir. Vestar er hól sem er um 4 x 4 m að innanmáli og sennilega op á því á suðvesturhorni, frammi á árbakkanum. Hleðsla, sennilega leifar af jötu, gengur frá austurvegg innanverðum og eftir tóftinni hér um bil miðri langleiðina að vesturvegg. Austan til í tóftinni er síðan annað hól sem virðist nokkuð djúpt en er á kafi í blágresi. Það er u.þ.b. 2 m í þvermál. Sennilega hefur þetta verið hlaða. Ekki sér móta fyrir opi hólfa á milli.

Hættumat: engin hætt

EY-021:028 tóft útihús

66°09.127N 18°39.519V

Mjög fornleg tóft er 50-60 m vestur af tóft 027 og 80-90 m suðvestur af rústahól á Ódáinsakri 014.

Fremur sléttur lyngmói.

Tóftin er alls 14 x 6 m stór frá austri til vesturs, breiðust um miðju en dregst saman til endanna. Vesturendinn er þó sýnu mjórri en austurendinn. Tóftin skiptist í tvö hól. Það vestara er um 7 x 1 m stórt að innanmáli og snýr með dyraop í vestur. Ekki sjást dyr yfir í austurhólfið sem er 4-5 x 1-2 m að stærð A-V. Hólfið teygir sig örlítið í norður vestast og mögulegt að þar hafi verið afkimi eða jafnvel dyr á útveggnum. Hæð veggja er víðast um 0,4 m. Sennilegt er að hér sé komið útihús, helst fjárhús eða jafnvel fjós, greinlega töluvert eldra en yngsta búsetuskeiðið í Hvanndölum. Þó er ekki útilokað að þetta sé mjög lítil skáli sem búið hefur verið í.

Hættumat: engin hætt

0 5 10
metrar

EY-021:029 Hvanndalaskriður heimild um leið

66°09.755N 18°41.574V

"Gengur Hvanndalabjarg flugbratt að sjó innan þeirra, en utan Hvanndalaskriður einnig brattar, en þó gengnar og einnig neðan þeirra um fjöru," segir í örnefnalýsingu Helga Guðmundssonar. Í lýsingu Björns Grímssonar segir: Hvanndalaskriður eru mjög brattar niður frá hömrum Víkurbyrðu og að sjávarhömrum. Stórgrýtt mjög er meðfram sjónum þar. Undir skriðum þessum er örnefnið Hvanndalaforvaði...Ekki er getið slysa á mönnum í Hvanndalaskriðum, þó að oft þyrfti þar um að fara til fjárleita. Talið er og, að þar hafi verið heyjað. Leiðin liggur meðfram fjallshömrnum og var jafntalin [sic] ófær eftir fraus á haustin. Sauðkindur hafa oft farizt á þessum slóðum." Annarsstaðar í sömu skrá segir: "Fyrir innan Fláandagil að því meðtöldu, tóku við Hvanndalsskriður. Þær eru langar og illar yfirferðar, engin gata, en snarbrattur móhellumelur og sums staðar nokkurt lausagjót ofan á. Fyrir neðan nokkuð langt var fjaran, víðast klettur. Þó var þetta aðalvegurinn milli Hvanndala og Víkur. Stundum voru fjörurnar farnar og þar var miklu betri vegur en ekki var hægt að fara þær nema á fjöru, vegna þess að klettur og forvaðar gengur fram í sjó með flóði og stundum voru fjörurnar ófærar ef mikill sjór (kvika) var." Til að komast í Skriðurnar hefur væntanlega verið farið norður grösuga bakka sem þrýtur um 1 km norður af bæ og taka þá skriðurnar við. Ekki sjást greinilegar götur á þessum slóðum, enda gróður mikill.

Hættumat: engin hættu

Heimildir:Ö-Hvanndalir HG, 1; Ö-Hvanndalir BG, 58 og 2-3

EY-021:030 *Hvanndalskot* bæjarstæði býli

"Hjáleiga er og talin hafa hér verið um stund, skamt inn frá bæ, er helst mun nefnst hafa Hvanndalskot," segir í örnefnaskrá Helga Guðmundssonar. Ekki er vitað hvar Hvanndalskot hefur staðið en einna mestar líkur á að það hafi verið sami staður og bæjarstæði á Ódáinsakri 014.

Hættumat: engin hættu

Heimildir:Ö-Hvanndalir HG, 1

5. Fornleifar og byggð

Hér verður fjallað um helstu minjaflokka á skráningarsvæðinu. Áður en kafað er í einstaka minjaflokka er nauðsynlegt að gera grein fyrir helstu einkennum byggðar, enda er svæðið býsna fjölbreytt bæði með tilliti til landslags og byggðasögu. Hér er haldið úr vestri til austurs, frá botni Siglufjarðar til Hvanndala og byggir skiptingin bæði á landslagi, eðli byggðar og eyðingu.

- 1. Botn Siglufjarðar (Skarðdalur, Skarðdalskot, Leyningur, Hóll, Saurbær, Ráeyri og Skútustaðir).** Á þessum slóðum er eitt mesta undirlendi hreppsins, inn af fjarðarbotni. Inn af því ganga þrír dalir: Skarðsdalur, Hólsdalur og Skútudalur, fremur þröngur með takmörkuðu undirlendi. Hluti af þessu svæði ber nálægðinni við þéttbýli á Siglufirði merki og hefðbundinn búskapur hefur ekki verið stundaður þar svo heitið geti í 50-60 ár. Á flestum bæjum á svæðinu lagðist byggð af á 3. áratug 20. aldar en byggð í kaupstaðnum fór að sama skapi vaxandi og skömmu síðar náði síldarævintýrið hámarki. Á Hóli var rekinn stórfelldur kúabúskapur og mjólkurframleiðsla á árunum 1927-1966 og einnig um nokkurra ára skeið á Efri-Skútu, þ.e. frá 1932-1943. Í Skarðdal var búið allt til 1941 en þá keypti Siglufjarðarbær jörðina og var hafin stórfelld skógrækt í gamla túninu. Þéttbýlið í Siglufirði hefur ótvírætt sett mark sitt á svæðið í botni Siglufjarðar. Í staðinn fyrir hefðbundinn búskap komu fylgifiskar kaupstaðarins: Fyrst stórfelld mótekja, sennilega framyfir miðja 20. öld, síðan skógrækt, tómstundasvæði, t.d. skíðasvæði, hesthúsahverfi og hringvöllur, golfvöllur, og að lokum má nefna uppbyggingu flugvallar og nýjan kirkjugarð. Það er því óhætt að segja að menningarlandslag nútímans hafi þróast mjög ört í botni Siglufjarðar á 20. öld og fram til dagsins í dag. Dálítið aðra sögu er að segja af svæðinu í nágrenni við Siglufjarðarflugvöll, en þar hefur óblíð náttúra haft áhrif á byggðina. Ein besta jörð hreppsins, Ráeyri, lenti undir skriðu árið 1830. Eftir það byggðust Neðri- og Efri Skúta á líkum slóðum, síðarnefndi bærinn sennilega þar sem áður höfðu verið Skútustaðir. Á 19. öld er getið um fjölmörg smábýli á þessum slóðum. Síldarverksmiðja Evangers var reist norðan við Neðriskútu tók til starfa 1911 en sópaðist á haf út í hörmulegu snjóflóði árið 1919 ásamt nokkrum íbúðarhúsum.

Allar jarðir á þessu svæði eru í eigu Siglufjarðarbæjar að Staðarhóli undanskildum.

2. **Skaginn milli Siglufjarðar og Héðinsfjarðar (Siglunes og Reyðará).** Á þessu svæði var lengi vel aðeins ein jörð, Siglunes, en Reyðará var talin fornbylí, lengst af í eyði en byggðist að nýju á 20. öld. Margbýlt var á Siglunesi langt frameftir 20. öld og sennilega fjöldi manna á vertíðum öldum saman, enda er Siglunes talið eitt elsta útver landsins. Töluvert undirlendi er á sjálfu Siglunesi og norðan undir Nesnúp. Til suðurs endar það í bröttum skriðum, Nesskriðum, en teygir sig til austurs allt inn í Nesdal, sem er ágætlega grösugur en víða votlendur.
3. **Héðinsfjörður (Ámá, Möðruvellir, Grundarkot, Vatnsendi, Vík og Brúnakot).** Nútíamanni sem kemur í Héðinsfjörð að sumri til getur þótt hann búsældarlegur og fagur. Samt var fjörðurinn álitinn ein mesta snjóakista landsins og það gerði ábúendum oft erfitt fyrir. Byggðasaga fjarðarins er nokkuð óvenjuleg, enda er bújarða í firðinum ekki getið í heimildum fyrr en um 1550. Fram að því er talið líklegt að hann hafi verið nýttur sem nautaafréttur Hólastóls, en í heimild frá því síðla á 14. öld kemur fram að þangað hafi verið fluttir 70 uxor til sumarbeit.⁵ Árið 1712 voru þekktar fimm eyðijarðir í firðinum. Þannig hefur einhver byggð verið í Héðinsfirði frá miðri 16. öld og fram til loka 17. aldar og jafnvel fram á þá 18. Þá féllu mörg býli í eyði en byggðust upp að nýju sum hver. Það er því óhætt að segja að byggð hafi verið stopul í firðinum en hún átti vafalaust blómaskeið á 19. öld. Lengst var búið á Vík í austanverðum firðinum en sú byggð lagðist endanlega af um miðja 20. öld.
4. **Hvanndalir.** Það er hrikalegt landslag í Hvanndölum og erfitt að komast þangað, hvort sem er sjó- eða landleiðina. Dalirnir eru fjöllum girtir og fram af þeim er hár og snarbrattur sjávarbakki. Ekki er ljóst hvenær byggð hófst í Hvanndölum en líkt og bæir í Héðinsfirði hefur jörðin oft verið í eyði þar sem heimildir geta um hana, t.d. í upphafi 18. aldar.⁶ Jörðin hefur þó verið í byggð öldina áður, í það minnsta eru þá kenndir við hana Hvanndalabræður, Bjarni Jón og Einar Tómassynir sem fóru í fræga rannsóknarför til Kolbeinseyjar árið 1616.⁷ Byggð lagðist endanlega af í dölunum 1896. Forvitnilegt væri að kanna aldur rústa í Hvanndölum en þar hafa klárlega verið tvö bæjarstæði þótt ekki sé ljóst hvort þau

⁵ DI III, 407

⁶ JÁM X, 14

⁷ Sjá t.d. ÞJÁ II, 127-128

voru nokkurn tíma í notkun á sama tíma. Greinilegt er að tóftir á svæðinu er misgamlar, sumar tilheyra greinlega síðasta skeiði byggðar á 19. öld en aðrar virðast mögulega fornar.

Í umfjöllun hér á eftir er í flestum tilfellum aðeins fjallað um minjar á skráningarsvæðinu en nokkrir kaflanna taka einnig til svæðisins sem fjallað var um í fyrri skýrslu, þ.e. Siglufjarðarbæjar og Úlfsdala, t.d. kafli um leiðir.

Bæjarhólar og býli

Bæjarhólar myndast þar sem bæir hafa staðið á sama stað um aldir. Hólarnir verða til úr gólflogum sem hafa hlaðist upp í tímans rás, byggingarefni, torfi og grjóti og öskuhaugum. Í bæjarhólum er helst að leita upplýsinga um húsakort, fæðu og almenn lífsskilyrði til forna og þar eru mestar líkur á að finnist merkir gripir. Bæjarhólar eru því mikilvægir minjastaðir en jafnframt eru þeir sá minjaflokkur sem hefur farið einna verst í uppbyggingu í landbúnaði og endurbótum á húsakosti á 20. og 21. öld.

Alls voru skráðir níu eiginlegir bæjarhólar á skráningarsvæðinu og 31 bæjarstæði til viðbótar. Á sumum bæjarstæðanna var einungis búið um skamma hríð eftir því sem best er vitað:

Nafn og númer í fornleifaskrá	Fyrst getið	Í eyði	ástand
Skarðdalur (Ey-007:001)	1473	1941	Bæjarhóll í þokkalegu ástandi
Bergsgerði (Ey-007:004)	1857-59	?	Smáhleðsla
Háagerði (Ey-007:005)	1680	Um 1697	Horfið
Skarðdalskot (Ey-008:001)	1712	1925-1926	Nánast horfið í skóg
Leyningur (Ey-009:001)	1473 (hjáleiga Skarðdals)	1926	Bæjarhóll
Syðstagerði (Ey-009:006)	1891	1916	Rústir
Nesjakot (Ey-009:010)	1660	1680	Óþekkt
*Nes (fornbýli skv. tilgátu Helga Guðmundssonar Ey-009:010)	?	?	Óþekkt
Efstagerði (Ey-009:018)	20. öld	20. öld	Tóft utanaf timburhúsi
„Hlíð“ (Ey-009:023)	?	?	Fornlegar tóftir
Hóll (Ey-010:001)	1374	1925 (kúabúskapur rekinn 1927-1966)	Bæjarhóll, töluvert raskaður
Hólkot (Ey-010:027)	1712 (þá í eyði)	Um 1680	Staðsetning óviss
Hólsstekkur/Sólheimar (Ey-010:025)	1712 (þá í eyði)	Um 1680	Tóftir
Saurbær (Ey-011:001)	1377	1927	Bæjarhóll og tóftir
Saurbæjarkot (Ey-011:008)	1712 (þá í eyði)	Um 1670	Ólögulegar tóftir
Ráeyri (Ey-012:001)	1550	1830 (í skriðu)	Horfið
Neðri-Skúta (Ráeyrarkot Ey-012:002)	19. öld	1919 (í snjóflóði)	Horfið
Smiðjugerði (Ey-012:006)	19.-20. öld?	Fyrir 1919	Horfið
Bakki/Bensabær/Skútubakki (Ey-012:007)	Byggt 1883	1919	Horfið
Skriðukot (Ey-012:008)	Byggt 1861	1872	Horfið

Landamót (Ey-012:012)	Byggt eftir 1900	20. öld	Horfið
Árbakki (Ey-012:013)	Byggt eftir 1900	20. öld	Horfið
Ráeyrartunga (Ey-012:016)	Byggt 1828	1830?	Tóftir – ekki víst að staðsetning sé rétt
Skútustaðir/Efri-Skúta (Ey-013:001)	1712 (þá í eyði)	Í eyði 1694, byggt að nýju 1830	Óljós hóll – leifar af steypu húsi
Árbakki (Ey-013:003)	19. öld	Stóð fá ár	Tóft (staðsetning óviss)
Staðarhóll (Ey-014:001)	1525	1941	Vel varðveittur bæjarhóll
Rjómalækur/Staðarhólskot (Ey-014:005)	1712 (þá í eyði)	Um miðja 17. öld	Varðveittur hóll – að hluta upphlaðinn
Siglunes (Ey-015:001)	1374	1970	Vel varðveittur bæjarhóll (en öskuhaugur útgrafinn)
Grænatóft (Ey-015:003)	1712 (þá í eyði)	16-17. öld?	Staðsetning óviss
Króksskáli (Ey-015:004)	1712 (þá í eyði)	16-17. öld?	Staðsetning óviss
Brandshús (Ey-015:028)	1712	1744	Horfið
Glaumbær (Ey-015:029)	1712 (þá í eyði)	15. öld?	Rústir (m.a. yngri stekkur og kálgarðar)
Ónefndar smáhjáleigur (Ey-015:032)	1712 (þá í eyði)	Komnar í eyði skömmu eftir 1700	Að mestu horfið
*„Gnúpur“ (Ey-015:035)	-	-	Óviss kenning – rúst af seinni tíma stekk
Neskofi (Ey-015:039)	Byggt 1882	Steinhús endurbyggt á rústum	Hvarf undir Jónshús
Litlibær (Ey-015:044)	Byggt fyrir aldamótin 1900	20. öld	Horfið
Reyðará (Ey-015b:001)	1374	Um miðja 18. öld, endurbyggð 1937	Sléttað/undir húsi
Hvanndalir (Ey-021:001)	1374	1896	Rústir
Ódáinsakur/Hvanndalakot? (Ey-021:014)	20. öld (þá löngu komið í eyði)	Ekki vitað	Bæjarhóll

Sennilega hafa mörg bæjarstæðanna verið án grasnytja og aðallega grundvallast á sjósókn. Nokkur bæjarstæði á skráningarsvæðinu eru illa farin vegna framkvæmda á 20. öld. Helst á þetta við um staði sem voru í byggð lengi fram eftir öldinni eins og Hól (Ey-010:001) en einnig Skarðdalskot (Ey-008:001) sem nú er komið á kaf í skógrækt. Einnig eru mörg bæjarstæði horfin austan við botn Siglufjarðar þar sem skriður og snjóflóð hafa fallið.

Hvanneyrarhreppur hefur nokkra sérstöðu miðað við það sem almennt gerist, enda hafa stór svæði í hreppnum verið í eyði frá því um og eftir miðja 20. öld og jafnvel fyrr. Best varðveittu og stæðilegustu bæjarhólar á skráningarsvæðinu eru nokkuð vel dreifðir um hreppinn en þá er að finna í Leyningi (Ey-009:001), á Staðarhóli (Ey-014:001) og í Hvanndölum (Ódáinsakur Ey-021:014). Á öllum þessum stöðum lagðist byggð af áður en en vélvæðing hófst fyrir alvöru í landbúnaði og við byggingaframkvæmdir. Einnig er bæjarhóllinn á Siglunesi (Ey-015:001) mjög stæðilegur en þó var hluti hans sem er nefndur Öskuhóll grafinn út fyrir kartöflugeymslu á 20. öld. Að auki má nefna rústahóla á Siglunesi sem gætu verið undan býlum, t.d. Selskinnahól (Ey-015:098) og Hesthúshól (Ey-015:038).

Einn stað má nefna sérstaklega því að hann virðist geta verið fornt bæjarstæði. Þetta

er Hlíð í innanverðum Hólsdal, vestan ár. Þar eru tvær tóftir sem virðast fornar að stofni til. Það sem gefur bæjarhólum í hreppnum aukið gildi er að þeir eru margir varðveittir sem hluti af minjaheild, þ.e. heilum túnstæðum með útihúsum, öðrum rústahólum og túngörðum, svo eitthvað sé nefnt. Sem dæmi um slíka staði í góðu ástandi má nefna bæina í Héðinsfirði, Hvanndali, Staðarhól og Leyning. Nánar er fjallað um hina minjaflokkana aftar í skýrslunni.

Kirkjur, kuml og legstaðir

Engin kuml hafa fundist í Hvanneyrarheppi svo vitað sé og ekki gott að vita af hverju kumlaskorturinn stafar. Mörg kuml eru þekkt í nærsveitum, bæði í Skagafirði og Eyjafirði. E.t.v. hafa einhver kuml horfið í hreppnum vegna landbrots, sem er töluvert á útnesjum. Þá er algengt að kuml finnist við vegagerð og framkvæmdir í landbúnaði, en hvorugt hefur ekki verið eins víðtækt í Hvanneyrarheppi og víða annarsstaðar. Því er mjög sennilegt að óröskuð kuml sé að finna í hreppnum. Nokkrir meintir legstaðir eru á skráningarsvæðinu, t.d. Álfhóll (Ey-011:013) og Finnhólar (Ey-010:022), en beggja er getið í fornleifaskýrslu frá 1818. Styrbjarnardys (Ey-007:033) á Dalaleið var talin legstaður Styrbjörns nokkurs og þá var krökkum á Siglunesi sagt að Þormóður rammi væri grafinn undir Þormóðssteini (Ey-015:041). Allar þessar sögur eru býsna þjóðsagnakenndar þótt ekki sé útilokað að legstaðir leynist á einhverjum staðanna. Ekki er líklegt að heiðnir legstaðir finnist í Héðinsfirði ef marka má heimildir um að fjörðurinn hafi ekki byggst fyrr en á 16. öld en þar er sögn um einn legstað frá síðari öldum. Sá heitir Lúði (Ey-020:027) og þar á að vera grafinn skipbrotsmaður sem Víkurbóndi myrti.

Sóknarkirkja var forðum á Siglunesi en var flutt til Hvanneyrar, þar sem áður hafði verið bænhus, árið 1614. Sagan segir að hún hafi verið flutt vegna hörmulegs slyss í Nesskriðum þar sem fólk var á leið til kirkju og lenti í snjóflóði. Sennilega má þó skýra kirkjuflutninginn þannig að þungamiðja sveitarinnar fluttist smám saman frá Siglunesi yfir á Hvanneyri með aukinni verslun og útgerð og því eðlilegra að sóknarkirkjan væri þar. Gamla kirkjustæðið á Siglunesi er þekkt en þar sjást litlar sem engar mannvirkjaleifar á yfirborði (Ey-015:002 og 031). Bænhus var einnig á Dalabæ en staðsetning þess er nú óviss þrátt fyrir að það hafi enn verið uppistandandi árið 1712. Helgi Guðmundsson telur í örnefnalýsingu að bænhus hafi verið á Saurbæ á 16. öld en vísar ekki í neina heimild fyrir því og engar aðrar vísbendingar eru um bænhusið. Það er þó síður en svo ólíklegt að bænhus hafi verið í Saurbæ og jafnvel víðar í Siglufirði, enda er algengt á Íslandi að bænhus eða kirkjur hafi verið á öðru

til þriðja hverju lögbýli og hafi flest verið komin á fljótlega eftir kristintöku, á 11. eða 12. öld. Ef það er rétt að Héðinsfjörður hafi ekki byggst fyrir en seint kann hann að lækka meðaltalsfjölda bænhúsa á skráningarsvæðinu. Engu að síður er líklegt að innst í Siglufirði sjálfum hafi verið bænhús eða kirkjur víðar, t.d. í Skarðdal eða á Ráeyri, en síðarnefnda jörðin var hæst metna jörðin inni í firði, 16 hdr. en flestar hinna metnar á 10 hdr. Eina guðshúsið í Héðinsfirði var á Sandvöllum (Ey-020b:002) og þar var einnig greftrað. Nú er staðurinn ekki vel þekktur og engin ummerki sjást á yfirborði.

Útihús og túngarðar

Á flestum byggðum bóllum hafa verið fjölmörg útihús í túnum. Þar eru algengust fjárhús, hesthús og fjós en einnig skemmur, smiðjur og hrútakofar svo eitthvað sé nefnt. Öll þekkt útihússtæði af túnakortum frá því um 1920 eru skráð, jafnvel þótt ekkert sjáist á vettvangi lengur, enda geta húsaleifar lengi leynst undir yfirborði þótt tún hafi verið sléttuð eða byggt á þeim.

Á heildina litið er varðveisla útihúsa góð á skráningarsvæðinu. Alls voru skráðar 110 minjar sem falla í þennan flokk. Ekki er hægt að flokka öll útihús í undirflokka. Þannig er komið fyrir næstum helmingi staðanna eða 49 útihúsum. Af þessum stöðum sjást alls 30 tóftir og minni ummerki á nokkrum stöðum til viðbótar. Stakstæð fjós voru skráð á sex stöðum, þar af tvær fjóstóftir í Hvanndölum og tvær í Vík. Þó má auðvitað ætla að fjós hafi verið á öllum bæjunum en sennilega oft sambyggð bæjarhúsum. Í nokkrum tilvikum er hlutverkið byggt á túlkun en ekki heimildum, enda eru fjós oft frábrugðin öðrum útihúsatóftum bæði hvað varðar gerð og staðsetningu. Sérstaklega má benda á tóftir sem gætu verið býsna gamlar, í það minnsta eldri en frá 19.-20. öld í Hvanndölum (Ey-021:027) og á Fjósþúfum (Ey-009:003) í Leyningstúni.

Fjárhús eru langstærsti hluti útihúsa sem hægt er að bera kennsl á, oftast vegna þess að þau voru garðahús, í það minnsta á skráningarsvæðinu. Þannig voru skráð 35 fjárhús á svæðinu, þar af flest eða átta á Siglunesi, en þar var margbýlt. Reikna má með að langflestar fjárhústóftir sem sjást á yfirborði hafi verið í notkun fram á 19. eða jafnvel 20. öld en margar þeirra kunna þó að vera reistar á rústum eldri húsa. Auk fjárhúsanna voru fimm fjárhústóftir til viðbótar skilgreindar sérstaklega sem lambhús en þau skera sig þó yfirleitt ekki frá fjárhústóftum hvað gerðfræði varðar þótt þau séu yfirleitt í minni kantinum.

Hesthús eða heimildir um þau voru skráð á 12 stöðum, þar af sjö tóftir. Langflestar húsanna eru á austurhluta skráningarsvæðisins, þ.e. á svæðinu frá Siglunesi austur í

Héðinsfjörð. E.t.v. skýrist þetta af því að varðveisla er þar töluvert betri en vestar en þó er ekki loku fyrir það skotið að hestaeign hafi verið meiri í austurhluta hreppsins – eða að menn þar hafi í það minnsta hýst meira af hrossum. Auk þeirra hústegunda sem nú hafa verið taldar var skráð heimild um eina smiðju og tvær hlöður en þessar tölur eiga auðvitað bara við um stakstæðar tóftir. Það er víst að smiðjur og hlöður hafa yfirleitt verið sambyggðar bæjar- eða útihúsum.

Leifar heillegra túngarða sjást á nokkrum bæjum. Þar má helst nefna Leyning (Ey-009:002), Saurbæ (Ey-011:017), Staðarhól (Ey-014:015), Siglunes (Ey-015:034), Ámá (Ey-016:023) og Möðruvelli (Ey-017:009). Enginn þessara garða lítur út fyrir að vera sérlega fornlegur, nema kannski helst garðurinn á Staðarhóli. Þeim hefur sennilega flestum verið haldið við fram á 19. eða 20. öld en gætu auðvitað verið eldri að stofni til þótt ekki sé auðvelt að dæma um það á yfirborði. Þess má geta að í örnefnalýsingum Helga Guðmundssonar er á nokkrum stöðum minnst á mikla og forna garða kringum tún, t.d. á Máná (Ey-001:008, sjá fyrri skýrslu) og Dalabæ (Ey-002:006 og 014), Skarðdal, Hóli (Ey-010:026) og Reyðará (Ey-015b:010). Lítið sér til þessara garða nú, nema á Dalabæ. Á sumum staðanna hefur reyndar orðið töluvert rask en annarsstaðar hefði mátt vænta þess að sjá garðleifar. Kenningar Helga verður að taka með fyrirvara að svo komnu en þó er ekki útilokað að einhverjir garðanna séu einfaldlega orðnir svo jarðlægir og sokknir í gróður að þeir sjáist illa á jörðu niðri.

Verbúðir og útgerðarminjar

Aðalútgerðarstaðurinn á skráningarsvæðinu var Siglunes. Þar eru miklar mannvistarleifar niðri á nesinu sjálfu, vestan við byggðina sem nú er. Víða er getið um útræði frá Siglunesi í heimildum og m.a. nafngreindar einstakar búðir, kenndar við eigendur sína, í örnefnalýsingu. Í Jarðabók Árna og Páls sem rituð var í upphafi 18. aldar er þess m.a. getið að aldrei hafi verið eiginlegar verbúðir á nesinu heldur hafi vermenn hafst við í steinbyrgjum undir seglum sínum og hlýtur að hafa talist fremur kaldranalegt.⁸ Þetta er fróðleg athugasemd hjá þeim félögum og sýnir að þeir hafa haft ákveðnar hugmyndir um hvernig verbúðir ættu að líta út. Erfitt er að dæma um gerð mannvirkjanna af þeim mannvistarleifum sem sjást á yfirborði. Rústir á nesinu eru svo margar að erfitt eða vonlaust er að koma þeim heim og saman við þau mannvirki sem nafngreind eru í heimildum. Þar hafa ekki einungis verið búðir eða byrgi vermannanna heldur einnig útihús, sennilega aðallega fjárhús frá Siglunesbæjum. Mikið rof er utan í nesinu sunnanverðu og þar sést víða í töluverð mannvistarlög, bæði hleðslur, gólflög og

öskuhauga með fiskibeinum og annars konar dýrabeinum.

Uppsátur vetrarskipa Siglufirðinga, væntanlega þeirra sem fóru á hákarl, voru í Naustavík austan megin í Siglufirði innanlega, ekki fjarri núverandi flugbraut. Sennilega hafa þar verið mannvirki tengd útgerðinni en allt fór þetta undir skriðu árið 1830. Lendingin eyðilagðist skv. heimildum og hafi eitthvað verið eftir af minjum sem tengdust útgerðinni er líklegt að þær hafi lent undir flugbraut Siglufirðinga.

Vörslugarðar

Á undanförunum árum hefur athygli fornleifafræðinga í auknum mæli beinst að fornum garðlögum sem liggja sumsstaðar um langan veg og eru algengust milli bæja eða ofan byggðar. Slík garðakerfi eru algeng í S-Þingeyjarsýslu en þekkjast einnig í nágrenni Siglufjarðar, t.d. í Dalvíkur- og Hörgárbyggð. Helgi Guðmundsson getur um nokkra forngarða í örnefnalýsingum sínum fyrir Hvanneyrarhrepp hinn forna, bæði tún- og vörslugarða en margir þeirra virðast alveg horfnir, t.d. túngarður um meint býli á Dalabæjardal (sjá Ey-002:022). Fjórir vörslugarðar voru skráðir á svæðinu, þrír í Siglufirði og einn í Hvanndölum. Þetta eru: Blekkilsgarður innst í Siglufjarðardal (Ey-009:009), Skarðdalsgarður (Ey-007:015), Selnes- eða Selvíkurgarður (Ey-014:027) á Selnesi norðan Staðarhóls og vörslugarður milli Hvanndala og Sýrdals (Ey-021:010). Hér verður fjallað lítillega um hvern garð fyrir sig og m.a. skoðað hvort þeir eiga eitthvað sameiginlegt.

Skarðdalsgarður er hátt í 300 m langur og girðir fyrir mynni Skarðdals að mestu, þótt nokkuð vanti upp á að suðurendinn nái að fjallsrótum. Við hann innanverðan er á einum stað tóft, Gamlistekkur. Helgi Guðmundsson gat þess til að búfenaður hefði verið hafður ofan við garðinn en hann hefði átt að verja engjar og heimahaga bæjanna neðan við. Þetta gæti verið rétt hjá Helga, í það minnsta er líklegt að tilgangur með byggingu garðsins hafi verið auðvelda mönnum að hafa stjórn á búfenaði hvort sem það var ofan garðs eða neðan.

Blekkilsgarður (Ey-009:009) er innst í Siglufjarðardal og liggur þvert yfir tunguna sem myndast milli Blekkilsár og Hólsár. Hann er alls um 130 m langur. Helgi Guðmundsson gat sér þess til að garðurinn hefði átt að varna afréttarfé niðurgöngu í Hólsdal en sú kenning fær varla staðist, enda hefði garðurinn þá þurft að vera lengri og ná bæði vestur yfir Blekkilsá og austur yfir Hólsá. Líklegra virðist að hann hafi verið ætlaður til að halda fé eða jafnvel öðrum búfenaði á tanganum og þar hafi verið e.k. nátthagi sem jafnvel var mjaltað í, enda eru leifar tveggja aðhalda enn sýnilegar upp við garðinn. Slíkt aðhald hefði raunar einnig nýst vel þegar

⁸ JÁM X, 16

fjallið var smalað og rekið niður í Hólsdal.

Þriðji garðurinn, sem Helgi lýsti einnig, liggur frá Selá til suðausturs, að fjallshlíðinni og er alls um 50 m langur. Hann er ekki mikill um sig og alls ekki augljóst hvaða hlutverki hann hefur gegnt, nema ef vera skyldi að koma í veg fyrir að sauðfé færi austur Kálfsdalinn sunnan Selár.

Að lokum má nefna hleðslur í skarðinu milli Sýrdals og Hvanndala (Ey-021:010) sem réttmætt er að telja til vörslugarða. Þær eru reyndar gloppóttar en þjóna engu að síður hlutverki vörslugarðs, en Sýrdal mætti kalla afrétt þeirra Hvanndæla þótt ekki sé hann stór.

Garðarnir sem hér hefur verið minnst á eru á mjög afmörkuðum stöðum og harla ólíklegt að þeir séu hluti af einhvers konar kerfi. Þá bendir útlit þeirra yfirleitt til að þeir séu yngri en þekkt garðakerfi, eða hafi í það minnsta verið haldið við lengur. Til að staðfesta þetta þyrfti þó uppgróft.

Mógrafir og móstæði

Víða var tekinn mór á skráningarsvæðinu og hefur það greinilega tíðkast sumstaðar fram eftir 20. öld. Verður hér getið um helstu mótekjustæði. Miklar og samfelldar mógrafir eru innan við Siglufjarðarbæ, neðan við mynni Skarðdals (sjá Ey-007:016 og 017). Líklegt er að þær séu tilkomnar eftir að byggð tók að þéttast í kaupstaðnum og má vel vera að mór hafi verið notaður við síldarbræðslu eða annan iðnað. Vitað er að mótak í Leyningslandi var leigt kaupstaðarbúum⁹ og þar sjást víða mógrafir þótt þær séu hvergi mjög stórar eða samfelldar. Freistandi er að tengja stórt mógrafasvæði (Ey-014:024) syðst í landi Staðarhóls, handan fjarðarins, við síldarvinnslu Evangers sem var reist þar skammt norðar við fjörðinn árið 1911. Annað óvenju stórt mógrafasvæði eru innst á Mánárdal/Dalabæjardal (Ey-002:042) og sjást við það hátt í 20 litlar tóftir, væntanlega móstæði (Ey-002:041 og 043) þar sem mórinn hefur að líkindum verið tyrfdur eftir þurrkun og sóttur eftir þörfum. Mógrafasvæðið er stærra en gengur og gerist þar sem mór hefur verið tekinn til venjulegra heimilisnota og má vera að hann hafi verið notaður til lifrarbræðslu, en Þorvaldur ríki Sigfússon stundaði hana nokkuð niðri á sjávarbökkunum á 19. öld. Þá er töluvert en sundurslitið mógrafasvæði á Siglunesi og við grafirnar mikill fjöldi tófta sem eru flestar litlar og ekki líklegar til að hafa verið hústóftir. Sennilega eru það einnig mótóftir (sjá t.d. Ey-015:068-076) en þær voru skráðar undir mörgum númerum, enda ekki um samstæðan hóp rústa að ræða líkt og á Mánárdal. Sumar Siglunesstóftanna eru einfaldar og lágreistar, sennilega aðeins eitt byggingarstig en önnur

tegund tófta er óvenjuleg og nánast einstök fyrir Siglunes, a.m.k. miðað við það sem höfundur þessarar skýrslu hefur séð: Háir hólar, sýnilega manngerðir, sem stungið hefur verið niður í kollinn á og sennilega hafa margir þeirra verið notaðir endurtekið.

Að lokum má geta þess að miklar mógrafir eru á Hvanndölum, bæði nánast í túnfætinum og eins spölkorn norðvestan við bæ (Ey-021:018, 020 og 023). Þetta er athyglisvert í ljósi þess að skv. munnmælasögu var eldiviðarskortur mikill í Hvanndölum. Gerðist það einn veturinn að eldurinn dó og ólétt kona þurfti að fara mikla svaðilför um Hvanndalaskriður í Héðinsfjörð til að sækja eld. E.t.v. er þetta til vitnis um að notkun mós til eldiviðar hafi farið minnkandi á Íslandi á síðmiðöldum en aukist að nýju á 18.-19. öld. Í Jarðabók Árna og Páls sem rituð var í upphafi 18. aldar segir t.d. um Hvanndali: „Móskurður hefur að fornu verið.“¹⁰

Beitarhús

Beitarhús hafa verið mjög fá í Hvanneyrarhreppi austan Úlfsdala. Aðeins hafa fundist slíkar tóftir á Reyðará (Ey-015b:007), Siglunesi (Ey-015:082) og Staðarhóli (Ey-014:032) auk einnar tóftar sem gæti talist til beitarhúsa í Vík (Ey-020b:007). Einnig er fjárhústóft skammt utan túns í Hvanndölum sem mætti sennilega flokka til beitarhúsa (Ey-021:012). Þessi síðastnefndu hús hafa greinilega verið reist á eldri rústum en tilheyra nokkuð klárlega yngsta skeiði búsetu í Hvanndölum sem lögðust endanlega í eyði árið 1896. Vitað er að húsið á Siglunesi var haft fyrir sauði og sést vel á tóftinni að hún er ekki gömul. Flest fjárhús frá Siglunesbæjum voru niðri á nesinu sjálfu, spölkorn frá bæjum, og sjálfsagt mætti telja þau til beitarhúsa, enda hefur fé áreiðanlega verið beitt í fjöruna.¹¹ Beitarhúsin frá Staðarhóli voru á Selnesi, rétt við núverandi vita. Þau voru notuð eftir 1893 og þótt þar sé mikið af eldri tóftum er ekki ástæða til að ætla að nein þeirra sé af eldri beitarhúsum, heldur tilheyra þær sennilega búsetu Jóns austa sem bjó þar um skeið snemma á 19. öld. Beitarhúsatóft á Reyðará er á Landsenda, norðan undir Hesti. Hún er býsna óljós en virðist þó af litlum garðahúsum. Hún vekur upp nokkrar spurningar, enda var Reyðará í eyði a.m.k. frá miðri 18. öld og fram til 1937. Tóftin er eins austarlega og komist verður í landi Reyðarár og mjög ólíklegt að hún sé frá Siglunesi, enda um langan veg að fara (4-5 km). Hugsanlegt er að tóftin sé frá fyrri hluta 18. aldar en þó er ekki útilokað að hún sé af annarskonar mannvirki en beitarhúsum þótt lagið

⁹ Siglufjörður, 84

¹⁰ JÁM X, 14

¹¹ Skv. Jarðabók Árna og Páls, sem rituð var 1709 fyrir þetta svæði, var útigangur góður á Siglunesi, bæði á landi og í fjörunni. JÁM X, 15.

minni helst á dæmigerð garðahús.

Nokkuð annað mynstur sést í Úlfisdölum, vestasta hluta hreppsins sem annars er fjallað um í fyrri skýrslu. Á Máná er reyndar ekki vitað um beitarhús en á Dalabæ eru þau alls þrjú talsins, öll niðri á sjávarbökkum: Láturhús, Stórhús og Geldsauðatópt (Ey-002:034, 036 og 038). Sennilega hafa sauðir ekki verið mikilvægur hluti af búskapnum á Dalabæ í upphafi 18. aldar¹² en sauðabúskapur tekið kipp á 19. öldinni og má eflaust tengja margar tóftanna, sem eru ekki fornlegar, við sauðabúskap Þorvaldar ríka Sigfússonar, stórbónda og formanns á Dalabæ (f. 1800-d. 1879). Dalabæjartóftirnar eru allar stærri og veglegri en hin beitarhúsin í hreppnum. Vitað er um tvenn beitarhús frá Engidal (Ey-003:016 og 017) en þau eru bæði horfin, sennilega vegna byggingar Sauðanesvita.

Öll beitarhúsin sem hér hafa verið nefnd að Héðinsfjarðarhúsunum undanskildum eru á sjávarbökkum og stafar það líklega af snjóalögum, þ.e. dalir inn af fjörðum á þessu svæði eru oft miklar snjóakistur en strandsvæði á útnesjum mun snjóléttari og rífur þar snjó af bökkum. Fjörubeit hefur þó ekki verið auðnýtt á þessum stöðum, nema helst á Siglunesi, enda er víðast hvar snarbratt niður í fjöru. Í áðurnefndri Jarðabók Árna og Páls er sagt frá útigangi og gæðum hans á hverri jörð fyrir sig. Þessar lýsingar koma ágætlega heim og saman við dreifingu beitarhúsatófta í Siglufirði, þ.e. útigangur virðist lélegur á jörðum sem eiga mest land inn til dala (t.d. Skarðdalur, Leyningur, Hóll, Saurbær) og þar eru engin beitarhús þekkt en svo fer beitinn skánandi þegar dregur út með firðinum.

Flest bendir til að beitarhús í Hvanneyrarhreppi hafi verið bundin við snjólétt svæði og ekki víst að þau séu gamalt fyrirbæri, sennilega flest til komin á 19. öld og er freistandi að tengja aukninguna við sauðasöluna til Bretlands sem náði hámarki síðla á 19. öld.

Sel

Sel voru á mörgum bæjum í Hvanneyrarhreppi, oftast 2-3 km frá bæ, og eru langflestar rústirnar varðveittar. Svipað mynstur sést í óbyggðu dölunum Nesdal, þar sem Siglunes og Reyðará hafa átt land sitthvorumegin ár og dalnum upp af Máná/Dalabæ, þar sem Máná réð merkjum í dalsbotni. Máná og Dalabær hafa átt sel sitthvorumegin við ána (Ey-001:010 og Ey-002:011) og verið skammt á milli og eins er því farið á Nesdal, því skammt er á milli selja Reyðarár og Sigluness (Ey-015:101 og Ey-015b:005) og áin á milli. Þessi samhverfa vekur upp grun um að nágrannar sem áttu lönd í svo þröngum dal hafi sammælst um staðsetningu

¹² Í Jarðabók Árna og Páls 1709 eru aðeins sagðar tólf ær og tveir sauðir á Dalabæ. JÁM IX, 343

fyrir sel sín. Það gæti hafa verið hentugt ef búpeningurinn leitaði niður í byggð, a.m.k. að miðað væri við ákveðna línu sem selin skyldu vera ofan við. Svipað mynstur er þekkt á fleiri stöðum, má t.d. nefna sel tveggja bæja á Ávíkurdal í Árneshreppi á Ströndum.¹³ Bæirnir Hvanneyri og Staðarhóll stóðu andspænis hvor öðrum við Siglufjörð og hvorugur átti land inn í dalinn fyrir botni fjarðarins. Í báðum tilvikum hafa sel verið sett niður nyrst í landi bæjanna, á endimörkum undirlendisins (sjá Ey-014:028 og Ey-005:001).

Leyningur, Hóll og Saurbær áttu allir land í Hólsdal. Saurbæjarsel hefur sennilega verið inni á Skútudal (Ey-011:015) en Hólssel (Ey-010:019) og Leyningssel (Ey-009:022) voru í innarlega í Hólsdal, sitt hvorumegin Hólsár. Ekki er óhugsandi að byggð hafi þrífist þar innfrá um hríð á a.m.k. einum stað (sjá Hlíð Ey-009:023) en annars má jafnvel slá fram þeirri tilgátu að innsta hluta dalsins hafi verið haldið óbyggðum, einmitt til að hægt væri að hafa þar í seli.

Ekkert sel er þekkt í Héðinsfirði og kemur það nokkuð á óvart. Sérstaklega hefði mátt búast við seli frá stórbýlinu Vík, og hefði verið hentugt að setja það niður í Víkurdal sem gengur upp í fjallendið austan við bæ. Engar heimildir eru þekktar um rústir þar en svæðið hefur reyndar ekki verið lúsleitað. Aðeins eitt „selja“ örnefni er þekkt í firðinum, Selsteinn (Ey-020b:005), og líklegt að steinninn sé kenndur við dýr en ekki byggingar. Af heimildum að dæma hefur byggð ekki hafist í Héðinsfirði fyrr en á 16. öld. Fram að því bendir ýmislegt til að dalurinn hafi verið notaður sem nautaafréttur Hólastóls.¹⁴ Það er vel mögulegt að seljaskorturinn stafi einmitt af þessu, þ.e. að landnemar á 16. öld á Íslandi hafi ekki séð þörfina fyrir að reisa sel þar sem ekki var hefð fyrir slíkum búskap fyrir og jafnvel hafi seljabúskapur verið á undanhaldi þá þegar.

Leiðir

Gamlar leiðir teljast til fornminja og eru því skráðar við venjubundna fornleifaskráningu. Í meginatriðum má skipta þeim í þrjá flokka: a) leiðir innan jarða, b) leiðir milli bæja og c) leiðir milli sveita. Leiðir eru ekki raktar á vettvangi, enda er það tímafrek rannsókn og skilar ekki alltaf afgerandi niðurstöðum. Í stað þess er megináherslan lögð á að átta sig á legu leiðanna svo hægt sé að sýna þær með því að draga línu inn á kort. Sömu leiðis er þess getið ef vitað er um veruleg ummerki, t.d. um vegagerð eða vörður en oft er því svo farið að öll

¹³ Bima Lárusdóttir, Oddgeir Hansson og Uggi Ævarsson. 2003. *Fornleifaskráning í Árneshreppi I: Fornleifar frá Gjögri til Ingólfsfjarðar* [FS221-02052]. Fornleifastofnun Íslands.

ummerki um gamlar leiðir eru horfin.

Skráningarsvæðið nær yfir tvo firði, Siglufjörð og Héðinsfjörð. Þeir eru báðir girtir háum fjöllum. Strandleiðir eru víðast hvar torfærar á skráningarsvæðinu. Skriður voru milli Úlfsdala og Almenninga, sem tilheyra Fljótum. Í örnefnalýsingu er sérstaklega tekið fram að þar hafi verið farið einu sinni með hest en tvisvar um Nesskriður og hefur leiðin því þótt vægast sagt illfær. Einnig er svo til ófært um ströndina milli Úlfsdala og Siglufjarðar og áður nefndar Nesskriður austan megin í Siglufirði, milli Staðarhóls og Sigluness, voru hættulegar þótt oft væri farið um þær gangandi. Strandleiðin milli Sigluness og Héðinsfjarðar er gjörsamlega ófær, enda austurhluti Hestsins, sem er fjall vestan við Héðinsfjörð, sundurskorinn af gjám og mjög brattur. Þá voru einnig skriður milli Hvanndala og Héðinsfjarðar, Hvanndalaskriður, og þóttu illfærar. Af þessum sökum hafa fjallvegir á svæðinu sennilega alltaf verið meira notaðir. Hér verða þeir helstu nefndir:

1. Milli Úlfsdala og Siglufjarðar var farin svonefnd Dalaleið (Ey-002:024). Farið var inn Dalabæjardal, upp á Langahrygg og yfir svonefndan Skjöld en komið niður norðan við Snók, nálægt landamerkjum Hafnar og Skarðdals.
2. Milli Sigluness og Staðarhóls: Farið var til austurs frá Siglunesi, suður Nesdal og yfir fjallið til vesturs. Komið var niður svonefndan Kálfsdal, um 2 km norður af Staðarhóli (Ey-015:036).
3. Milli Siglufjarðar og Héðinsfjarðar. a) Helsta leiðin lá úr botni Hólsdals, um Hólsskarð og var komið niður hjá Ámá í Héðinsfirði (Ey-010:024). b) Einnig var hægt að fara norðar, um Hestskarð (Ey-020b:025) sem er milli Hestskarðshnjúks og Pallahnúks. Þá er komið niður heldur norðar en við miðbik Héðinsfjarðarvatns.
4. Milli Siglufjarðar og Fljóta. a) Aðalleiðin var hinn frægi vegur um Siglufjarðarskarð. Farið var upp Skarðdal, meðfram Grísará og þaðan yfir sjálft skarðið. Komið var niður í Hraunadal í Fljótum. Siglufjarðarskarð var illfært hestum þar til um 1880 þegar vegarbætur voru gerðar (Ey-007:024). Vegurinn var síðan loks bílfær árið 1946 og var aðalvegur Siglufirðinga þar til Strákagöng leystu hann af hólmi árið 1967. b) Botnaleið (Ey-009:007) var einnig fær úr Siglufirði yfir í Fljót. Farið var inn í botn Hólsdals, upp með Blekkilsá og komið niður í Nautadal í Fljótum.
5. Milli Hvanndala og Héðinsfjarðar. Farið var innst í Hvanndali, upp úr viki þar til vesturs og yfir Víkurbyrðu og komið niður skammt ofan við bæinn Vík í Héðinsfirði

(Ey-021:026).

6. Milli Héðinsfjarðar og Ólafsfjarðar. a) Hægt var að fara frá Möðruvöllum, um svonefndar Möðruvallaskálar og Fossabrekkur niður í Skeggjabrekkudal, sem liggur niður í Ólafsfjörð (Ey-016:013, einnig Ey-017:003)). b) Einnig var hægt að fara utar, um svonefnd Rauðskörð (Ey-019:012), svo til beint upp og austur af Vatnsenda í Héðinsfirði. Þá var komið niður svonefndan árdal í Ólafsfirði.
7. Milli Ólafsfjarðar og Siglufjarðar. Farið var upp úr Skeggjabrekkudal, sunnan við Ámárhyrnu og komið niður í Hólsdal (Ey-016:027).

6. Niðurstöður

Minjar í hættu

Hættumat var gert fyrir flesta staði á vettvangi. Í upphafi 4. kafla var útskýrt hvernig matinu er háttað en það skiptist svo:

Hættumat	Fjöldi minjastaða
Engin hætta	256
Hætta	144
Stórhætta	24

Auk þess sem sést í töflunni hér að ofan voru 32 minjastaðir taldir í mikilli hættu vegna hugsanlegrar vegagerðar í tengslum við Héðinsfjarðargöng árið 2000. Reikna má með að flestir þeirra séu nú annaðhvort úr hættu eða að viðeigandi ráðstafanir hafi verið gerðar til að forða þeim frá raski. Staðirnir hafa ekki verið heimsóttir aftur síðan þá og strangt til tekið er ekki hægt að fullyrða að þeir geti ekki verið í hættu af öðrum ástæðum en vegagerð.

Í fyrri skýrslu voru flestar minjar taldar í hættu vegna ábúðar en nú háttar öðruvísi til, enda eru engir bæir á skráningarsvæðinu enn í ábúð. Helstu hættur sem steðja að minjum á því svæði sem hér er til úttekta er sjávarrof annarsvegar og skógrækt hins vegar. Hættusvæðin eru nokkuð vel afmörkuð. Tún Skarðdals og Skarðdalskots eru í stórhættu vegna skógræktar og eru minjar á strandlengjunni í landi Sigluness víða í mikilli hættu þar sem sjór brýtur úr bökkunum og minjar hrynja í sjó. Þá er einn rústahóll í Hvanndölum í stórhættu af sömu ástæðu og hugsanlegt að fleiri minjum verði ógnað á komandi áratugum. Þótt engar minjar í Héðinsfirði séu taldar í mikilli hættu nú er óhætt að hafa í huga að aðstæður þar kunna að breytast mikið með nýjum þjóðvegi og næstum áreiðanlegt að bættu aðgengi mun fylgja aukinn ágangur ferðamanna. Þetta ætti að nýta til góðs og leggja áherslu á að kynna eyðibýggðina fyrir fólki en að sama skapi þarf að gera ráðstafanir til að vernda minjar í firðinum um ókomin ár.

Í eftirfarandi töflu eru taldar upp minjar í stórhættu á skráningarsvæðinu:

Samtala	Heiti jarðar	Tegund	Sérheiti	Hlutverk	Hættumat	Ástæða
EY-015:042	Siglunes	heimild	Lambhústangi	lambhús	stórhætta	vegna rofs
EY-007:003	Skarðdalur	heimild	Neðstagerði	útihús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-007:004	Skarðdalur	hleðsla	Bergsgerði	útihús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-007:005	Skarðdalur	hleðsla	Háagerði	útihús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-007:020	Skarðdalur	tóft	Neðstagerði	fjánhús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-007:021	Skarðdalur	tóft	Hesthúshóll	fjós	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-008:001	Skarðdalskot	bæjarstæði	Skarðdalskot	bústaður	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-008:002	Skarðdalskot	tóft		útihús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-008:003	Skarðdalskot	tóft		útihús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-008:004	Skarðdalskot	tóft		útihús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-007:002	Skarðdalur	tóft	Miðgerði	fjánhús	stórhætta	vegna trjáræktar
EY-015:039	Siglunes	bæjarstæði	Neskofi	býli	stórhætta	vegna rofs
EY-021:002	Hvanndalir	tóft		fjánhús	stórhætta	vegna rofs
EY-015:050	Siglunes	púst	Þorleifsbúð	verbúð	stórhætta	vegna rofs
EY-015:051	Siglunes	púst	Jónsbúð	verbúð	stórhætta	vegna rofs
EY-015:052	Siglunes	púst	Baldvinsbúð	verbúð	stórhætta	vegna rofs
EY-015:053	Siglunes	púst	Snorrabúð	verbúð	stórhætta	vegna rofs
EY-015:054	Siglunes	púst	Antonsbúð	verbúð	stórhætta	vegna rofs
EY-015:061	Siglunes	púst		býli	stórhætta	vegna rofs
EY-015:063	Siglunes	púst	Steinkubúð	verbúð	stórhætta	vegna rofs
EY-015:078	Siglunes	púst		óþekkt	stórhætta	vegna rofs
EY-015:093	Siglunes	púst		óþekkt	stórhætta	vegna rofs
EY-015:098	Siglunes	púst	Selskinnaóll	óþekkt	stórhætta	vegna rofs
EY-009:003	Leyningur	tóftir	Fjóspúfur	fjós	stórhætta	vegna trjáræktar

Verndun og kynning minja á skráningarsvæðinu

Engar friðlýstar fornminjar eru í Hvanneyrarhreppi hinum forna. Þetta stafar þó alls ekki af því að minjar þar séu ekki merkilegar heldur endurspeglar skorturinn fremur áhugaleysi fornfræðinga á 19. öld og fram á þá 20. á svæðinu, enda er það fátækt af fornsögum. Flestar friðlýsingar á Íslandi eru frá því á fyrri hluta 20. aldar og mikill meirihluti þeirra er undir greinilegum áhrifum sagnahyggju, enda snerist fornleifafræði þess tíma að miklu leyti um að nota minjar til að auka á gildi sagna og staðfesta að þær væru byggðar á sönnum atburðum.

Í Siglufirði eru miklir möguleikar á að kynna minjastaði fyrir almenningi. Svæðið nýtur mikilla vinsælda sem útivistarsvæði og margir hópar ferðamanna fara á hverju ári gangandi um svæðið, þó aðallega þá hluta þess sem eru komnir í eyði. Vinsæl gönguleið

liggur t.d. úr Siglufirði, inn Hólsdal og yfir í Héðinsfjörð, þaðan í Hvanndali og jafnvel yfir til Ólafsfjarðar. Það eru ekki öll sveitarfélög sem búa yfir þvílíkri auðlind sem fornleifar geta verið á jafn stóru svæði og fer betur á því að hugsa um minjaheildir frekar en að velja úr einstaka staði. Það væri tilvalið að standa að kynningu minjastaða í samstarfi við þá sem skipuleggja ferðaþjónustu og gönguferðir á svæðinu, t.d. Ferðafélag Siglufjarðar sem hefur þegar beitt sér fyrir merkingu gönguleiða á svæðinu.

Hér verða talin upp nokkur minjasvæði og minjastaðir sem þykja sérlega áhugaverð eða hentug til kynningra

1) Minjasvæði á fjölförnum stöðum í nágrenni Siglufjarðarbæjar, t.d. túnstæðin í Skarðdal og Skarðdalskoti þar sem er töluvert um heillegar tóftir eru upplögð til að kynna fyrir heimamönnum og gestum. Sömuleiðis færi vel á því að setja upp skilti á golfvöllinum, en hann er á gamla túnstæði Hóls og væri spennandi fyrir þá sem spranga um völlinn að vita að þar eru sennilega mikil mannvistarlög og e.t.v. fornir gripir undir yfirborði.

2) Héðinsfjörður í heild sinni er einstakt minjasvæði. Þar mætti kynna minjastaði með tiltölulega litlum tilkostnaði, t.d. með því að setja upp skilti á helstu bæjarstæðum og öðrum áhugaverðum stöðum og skipuleggja og merkja gönguleið um láglandi í firðinum.

3) Ef ekkert verður að gert mun fjöldi rústahóla á Siglunesi hverfa í sjó innan fárra ára eða áratuga. Nauðsynlegt er að grípa til aðgerða til að safna upplýsingum um minjarnar og forða gripum sem kunna að vera í hólunum frá því að sópast í sjóinn. Staðurinn er sérlega áhugaverður til rannsókna, enda er Siglunes talið eitt af elstu útverum landsins.

4) Minjar sem hafa orðið skriðuföllum og snjóflóðum að bráð í austanverðum Siglufirði gætu hentað vel til að vekja athygli á áhrifum náttúru á líf Siglfirðinga fyrr á öldum. Þetta á t.d. við býlið Ráeyri Ey-012:001 sem lenti undir skriðu 1830 og leifar af síldarverksmiðju Evangers sem sópuðust að mestu burt í hörmulegu snjóflóði árið 1919. Hér er gott tækifæri til að kynna í senn áhrif náttúruhamfara á búsetu, atvinnuhætti og minjar – sérstaklega eru leifarnar af Evangersverksmiðju (Ey-014:006) heillegar og sjónrænar. Hér mætti jafnvel flétta inn almennum fróðleik af baráttu Siglfirðinga við skriðuföll og snjóflóð og vísa í snjóflóðagarðana nýju handan fjarðarins sem eru óneitanlega stórkostleg mannvirki.

5) Hvanndalir eru afskekkt minjassvæði en að sama skapi vel varðveitt. Nú þegar er svæðið tiltölulega fjölsótt af göngufólki og hefðu margir gaman af því að fræðast um mannvistarleifar sem eru svo að segja við hvert fótímal í gömlu túnstæðunum. Ekki er auðvelt að komast með efni til skiltagerðar í Hvanndali en það mætti hugsa sér að gefa út minjalýsingu og -kort á netinu sem ferðalangar gætu nálgast og prentað út áður en haldið er af stað.

6) Stikuð gönguleið liggur þegar inn Hólsdal, svo að segja beint yfir tóftir Leyningssels (Ey-009:022) og Hlíðar (Ey-009:023). Helgi Guðmundsson gat þess til að Hlíð hefði verið býli og gæti verið fróðlegt að kanna hvað er til í því með uppgrefti. Tóftirnar eru fornlegar að hluta þótt eflaust hafi verið einhvers konar mannvirki á þeim í seinni tíð. Niðurstöðurnar gætu varpað ljósi á byggðasögu Siglufjarðar og t.d. svarað þeirri spurningu hvort föst byggð hafi lagst af á þessum stað en selstaða tekið við í staðinn. Einnig er hugsanlegt að „Hlíð“ sé eldri seltóftir frá Leyningi.

Heimildaskrá

Annáll 19. aldar I: Pétur Guðmundsson 1832-1902 Annáll nítjándu aldar / Akureyri : Hallgrímur Pjetursson : Edda : Árni Bjarnarson, 1912-1954.

BG: Guðbrandur Þorláksson. 1919-1942. Bréfabók Guðbrands byskups Þorlákssonar. Hið íslenska bókmenntafélag, Reykjavík.

Birna Lárusdóttir, Oddgeir Hansson og Uggi Ævarsson. 2003. *Fornleifaskráning í Árneshreppi I: Fornleifar frá Gjögri til Ingólfsfjarðar* [FS221-02052]. Fornleifastofnun Íslands.

Birna Lárusdóttir og Sigríður Þorgeirsdóttir. 2005. *Fornleifaskráning í Hvanneyrarhreppi I: Minjar á Úlfisdölum og í Siglufjarðarbæ*. FS284-04041. Fornleifastofnun Íslands.

BE 1990 I: Byggðir Eyjafjarðar 1990. 1993. Búnaðarsamband Eyjafjarðar.

Bjarni F. Einarsson. 1997. Leiðigarðar á Siglufirði: álitserð vegna fornleifa í tengslum við umhverfismat og fyrirhugaða leiðigarða á Siglufirði. Bréf, sent frá Þjóðminjasafni Íslands.

Bjarni Þorsteinsson. 1918. *Siglufjarðarverzlunarstaður hundrað ára: 1818 – 20. maí – 1918: aldarminning: ágrip af sögu kaupþúns og sveitar*. Reykjavík.

Bréfabók Þorláks: Bréfabók Þorláks biskups Skúlasonar. 1979. Heimildaútgáfa Þjóðskjalasafns I. Reykjavík.

DI: *Diplomatarium Islandicum* eða Íslenzkt fornbréfasafn I-XVI, Kh. Og Rv. 1853-1976.

Einherji, blað framsóknarmanna í Norðurlandskjördæmi vestra, 5. janúar 1933.

FF: *Frásögur um fornaldarleifar 1817-1823*. I-II. 1985. Sveinbjörn Rafnsson bjó til prentunar. Stofnun Árna Magnússonar, Reykjavík.

Fram, 12. apríl 1919.

Herforingjaráðskort blað 61 1990

Hildur Gestsdóttir og Oddgeir Hansson. 2006. *Fornleifauppgröftur í landi Ráeyrar í Skútudal. Björgunaruppgröftur vegna framkvæmda við Héðinsfjarðargöng* [FS329-06291]. Fornleifastofnun Íslands.

JÁM: Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín 1-11, Kh. 1913-43.

JJ: J.Johnsen. 1847. *Jarðatal á Íslandi*. Kaupmannahöfn.

- Jón Hjaltason. 1991. *Hernámsárin á Akureyri og Eyjafirði*. Hólar, Akureyri.
- Orri Vésteinsson. 2001. *Fornleifakönnun. Jarðgöng milli Ólafsfjarðar og Siglufjarðar*. FS141-01061. Fornleifastofnun Íslands.
- ÓJ:** Ólafur Jónsson. 1957. *Skriðuföll og snjóflóð I-II*. Norðri, Akureyri.
- ÓO:** Ólafur Olavíus. 1964. *Ferðabók I-II*. Bókfellsútgáfan, Reykjavík.
- PBGÞ:** *Prestastefnudómar og bréfabók Gísla biskups Þorlákssonar*. Heimildaútafa Þjóðskjalasafns II. Reykjavík.
- SS:** Sigurjón Sigtryggsson. 1986. *Frá Hvanndölum til Úlfsdala. Þættir úr sögu Hvanneyrarhrepps*. I-III. Sögusteinn, Reykjavík.
- Siglfirskir söguþættir:** Þorleifur Ragnar Jónsson. 1997. *Siglfirskir söguþættir*. Vaka-Helgafell, Reykjavík.
- Siglufjörður:** Ingólfur Kristjánsson. 1968. *Siglufjörður*. Siglufjarðarkaupstaður og Sögufélag Siglufjarðar.
- Steindór Steindórsson. 1942. „Um eyfirska útskaga. Ferðasögubrot frá sumrinu 1941.“ *Lesbók Morgunblaðsins* 1/3 1942, bls. 21-24.
- ÞJÁ I:** Íslenzkar þjóðsögur og ævintýri. Jón Árnason safnaði. I. bindi. Bókaútgáfan Þjóðsaga, 1961.
- ÞJÁ II:** Íslenzkar þjóðsögur og ævintýri. Jón Árnason safnaði. II. bindi. Bókaútgáfan Þjóðsaga, 1961.

Óprentaðar heimildir

- Túnakort fyrir Hvanneyrarhrepp frá því um 1920. Þjóðskjalasafn Íslands.
- Ö-Ámá:** Örnefnaskrá Ámár. Jóhannes Óli Sæmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.
- Ö-Brúnakot:** Örnefnaskrá Brúnakorts. Jóhannes Óli Sæmundsson
- Ö-Bæir í Héðinsfirði:** Örnefnaskrá yfir bæi í Héðinsfirði. Björn Grímsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.
- Ö-Fjallahringur Siglufjarðar:** Örnefni í fjallahring Siglufjarðar. Gunnlaugur Sigurðsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.
- Ö-Glaumbær:** Örnefnalýsing Glaumbæjar. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.
- Ö-Gnúpur:** Örnefnaskrá „Gnúps“. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Grund HG: Örnefnaskrá Grundar og Grundarkots. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Héðinsfjörður: Örnefnaskrá Héðinsfjarðar. Björn Grímsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Hlíð: Örnefnaskrá Hlíðar. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Hóll: Örnefnaskrá Hóls. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Hvanndalir HG: Örnefnaskrá Hvanndala. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Hvanndalir BG: Örnefnaskrá Hvanndala. Björn Grímsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Hvanndalir JÓS: Örnefnaskrá Hvanndala. Jóhannes Óli Sæmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Hvanndalir GG: Örnefnaskrá Hvanndala. Grímur Grímsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Minnihöfn: Örnefnaskrá Minni Hafnar. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Möðruvellir: Örnefnaskrá Möðruvalla. Jóhannes Óli Sæmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Möðruvellir ath: Athugasemdir við örnefnaskrá Möðruvalla. Sölvi Sveinsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Möðruvellir HG: Örnefnaskrá Möðruvalla. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Nes: Örnefnalýsing Ness. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Ráeyri: Örnefnalýsing Ráeyrar. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Reyðará: Örnefnalýsing Reyðarár. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Saurbær: Örnefnaskrá Saurbæjar. Guðbrandur Þór Jónsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Saurbær HG: Örnefnaskrá Saurbæjar. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Siglufjörður, Héðinsfjörður og Úlfsdalir: Örnefnaskrá yfir Hvanneyrarhrepp. Pétur Björnsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Siglunes: Örnefnaskrá Sigluness. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Skarðsdalur: Örnefnaskrá Skarðsdals. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Staðarhóll: Örnefnaskrá Staðarhóls. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Vatnsendi: Örnefnaskrá Vatnsenda. Jóhannes Óli Sæmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Vatnsendi HG: Örnefnaskrá Vatnsenda. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Vík BG: Örnefnaskrá Víkur. Björn Grimsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Vík JÓS: Örnefnaskrá Víkur. Jóhannes Óli Sæmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Ö-Vík HG: Örnefnaskrá Víkur. Helgi Guðmundsson skráði. Örnefnastofnun Íslands.

Heimildamenn:

Anna Björnsdóttir f. 1921 (Siglunes)

Anton Jóhannsson f. 1930 (Skarðdalur og Skarðdalskot)

Hannes Baldvinsson f. 1931 (svæðið innan Siglufjarðarbæjar)

Helga Erlendsdóttir f. 1953 (Siglunes og Reyðará)

Hólmsteinn Þórarinsson f. 1926 (Hóll)

Jón Dýrfjörð f. 1931 (svæðið innan Siglufjarðarbæjar)

Valgarður Egilsson f. 1940 (Hvanndalir)

Valgeir Sigurðsson f. 1947 (Siglunes)

Skrá yfir minjar sem hafa sérheiti

Sérheitaskrá	
Sérheiti	Samtala
"Gnúpur"	EY-015:035
"Hlíð"	EY-009:023
Altari	EY-007:034
Antonsbúð	EY-015:054
Ausugata	EY-007:030
Álagasteinn	EY-007:028
Álfakirkja	EY-014:012
Álfhóll	EY-011:013
Álftatóft	EY-015:105
Ámá	EY-016:001
Ámárstekkur	EY-016:008
Árbakki	EY-012:013
Árbakki	EY-013:003
Árgerði	EY-016:015
Ásgrímsbúð	EY-015:065
Ástukofi	EY-014:013
Ástuvík	EY-015:077
Bakkakot	EY-017:002
Bakki	EY-012:007
Baldvinsbúð	EY-015:052
Bergsgerði	EY-007:004
Bersabyrgi	EY-020:025
Botnaleið	EY-009:007
Brandsbúð	EY-020:024
Brandshús	EY-015:028
Brúnakot	EY-020b:001
Bæjames	EY-018:003
Bæjamesvað	EY-019:020
Bæjarvík	EY-021:006
Dálkstaðir	EY-020:033
Draugadalir	EY-017:006
Efri-Skúta	EY-013:001
Efstagerði	EY-009:018
Einars fjárhús	EY-015:021
Evangerverksmiðjan	EY-014:006
Finnhólavað	EY-010:012
Finnuhólar	EY-010:022
fjárhús Jóns	EY-015:024
fjárhús Odds	EY-015:023
Fjárhúsgerði	EY-017:010
Fjósbúfur	EY-009:003
Fljótamannavöð	EY-007:018
Fossabrekkur	EY-017:003
Fremrabyrgi	EY-015:106
Gamlastekkarvað	EY-019:016
Gamlistekkur	EY-007:029
Gamlistekkur	EY-019:015
Geirhildargarðar	EY-016:006
Geitagerði	EY-009:016
Geitakofi	EY-015:066

Sérheitaskrá	
Sérheiti	Samtala
Geldingaból	EY-009:020
Glaumbær	EY-015:029
Grafalækur	EY-014:040
Grafargerði	EY-007:027
Grundarkot	EY-018:001
Grundarkot	EY-018:002
Grunnaleið	EY-015:048
Grænatóft	EY-015:003
Hallberugerði	EY-010:008
Haraldarholt	EY-007:025
Háagerði	EY-007:005
Hellisskáli	EY-020:034
Hesthúsból	EY-016:003
Hesthúsgerði	EY-010:011
Hesthúshóll	EY-015:038
Hesthúshóll	EY-007:021
Hesthúslækur	EY-019:014
Hesthúsnes	EY-014:008
Hesthúsnes	EY-015:081
Heygarðsspilda	EY-015:103
Hjallhóll	EY-011:007
Hjallhóll	EY-010:013
Hjallstólpar	EY-016:009
Hólkot	EY-010:027
Hóll	EY-010:004
Hóll	EY-010:001
Hólsbúð	EY-012:016
Hólsrétt	EY-010:015
Hólsssel	EY-010:019
Hólsstekkur	EY-010:025
Hvanndalaskriður	EY-021:029
Hvanndalir	EY-021:001
Hvanndalskot	EY-021:030
Höfðingjalaut	EY-007:022
Höskuldartóftir	EY-012:015
Jónsbúð	EY-015:051
Jónshóll	EY-017:014
Kirkjuhóll	EY-015:002
Kirkjuhóll	EY-015:031
Kirkjusteininn	EY-007:012
Króksskáli	EY-015:004
Kvíaból	EY-019:013
Kvíaból	EY-007:032
Kvíaból	EY-016:019
Kvíahóll	EY-015:045
Kvíahóll	EY-010:028
Kvíahóll	EY-013:002
Kvíahóll	EY-017:011
Kvíahóll	EY-007:008
Kvíalaut	EY-014:009
Kvíamór	EY-009:017
Lambasteinn	EY-016:007

Sérheitaskrá	
Sérheiti	Samtala
Lambhúsgerði	EY-014:014
Lambhúsgerði	EY-016:005
Lambhúshólar	EY-015:030
Lambhúshóll	EY-020:003
Lambhústangi	EY-015:042
Lambhúsvöllur	EY-015:013
Landamót	EY-012:012
Leyningssel	EY-009:022
Leyningur	EY-009:001
Lindin	EY-015:047
Litla-Gerði	EY-016:011
Litlibær	EY-015:044
Loftsbúð	EY-020:026
Lónstóftir	EY-020:023
Lúði	EY-020:027
Magnúsarbúð	EY-015:055
Magnúsarfiárhús	EY-015:019
Margrétar fjárhús	EY-015:025
Melavík	EY-020:030
Melavík	EY-020:031
Miðgerði	EY-016:017
Miðgerði	EY-007:002
Miðkot	EY-016:012
Móspilda	EY-015b:003
Möðruvallagerði	EY-017:005
Möðruvellir	EY-017:001
Naustavík	EY-012:005
Naustavík	EY-012:004
Neðri-Skúta	EY-012:002
Neðstagerði	EY-007:003
Neðstagerði	EY-007:020
Nesbúð	EY-012:011
Nesjakot	EY-009:010
Neskofi	EY-015:039
Nesskriður	EY-015:016
Ódáinsakur	EY-021:014
Óshús	EY-020b:006
Pálsvík	EY-021:017
Rauðskörð	EY-019:012
Ráeyri	EY-012:001
Reiðará	EY-015b:001
Reyðarársel	EY-015b:005
Réttargrund	EY-009:005
Réttarvað	EY-010:016
Rjómalækur	EY-014:005
Sandvallakirkja	EY-020b:002
Saurbæjarhjallar	EY-011:012
Saurbæjarkot	EY-011:008
Saurbæjarsel	EY-011:015
Saurbær	EY-011:001
Selskál	EY-021:011
Selskinnahóll	EY-015:098

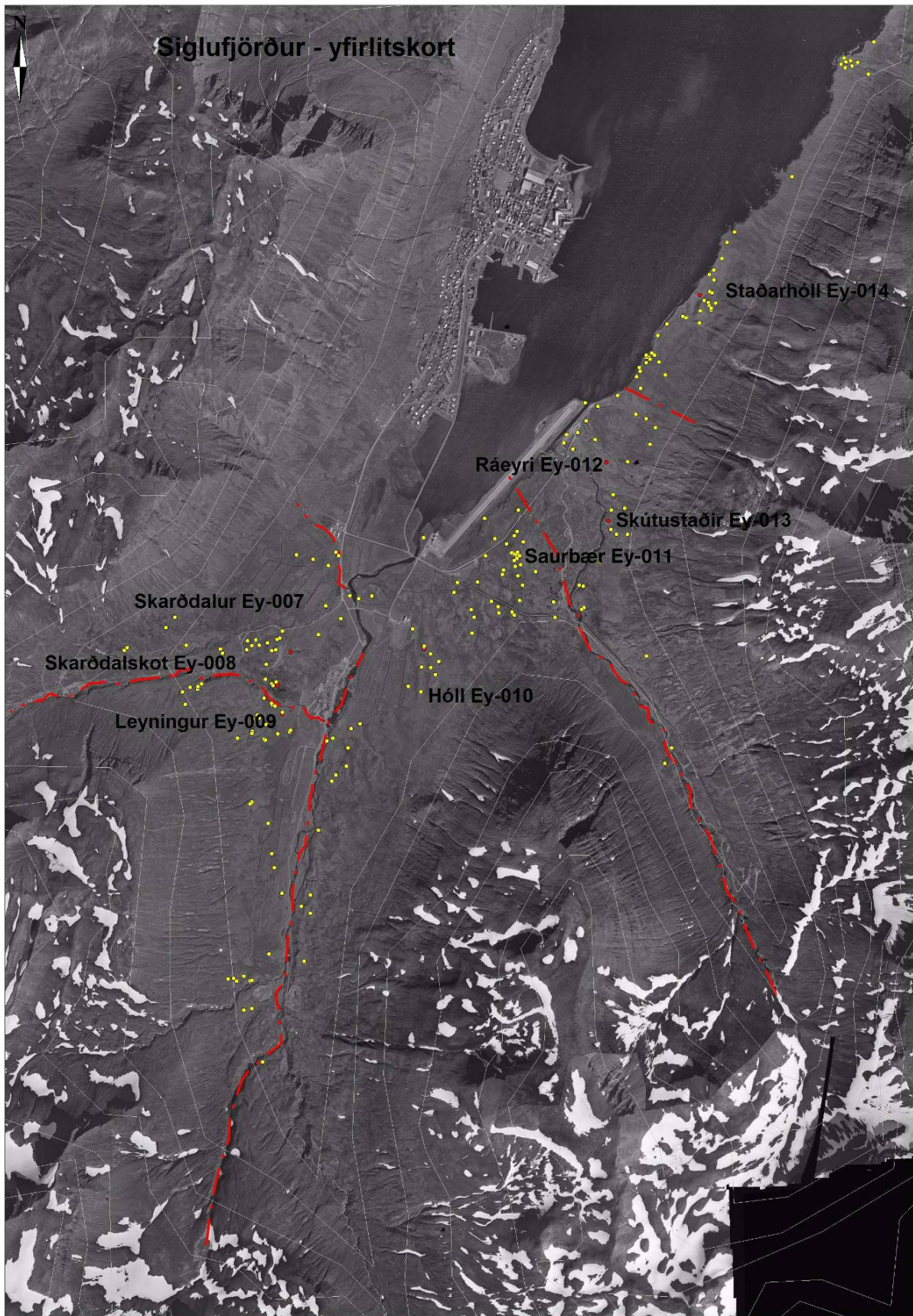
Sérheitaskrá	
Sérheiti	Samtala
Selsteinn	EY-020b:005
Selvíkurgarður	EY-014:027
Siglunes	EY-015:001
Siglunessel	EY-015:101
Símonarkofi	EY-017:007
Skarðdalskot	EY-008:001
Skarðdalur	EY-007:001
Skarðsdalsgarður	EY-007:015
Skarðsvegur	EY-007:024
Skjaldbreiður	EY-015:058
Skriðukot	EY-012:008
Smiðjugerði	EY-012:006
Snorrabúð	EY-015:053
Staðarhóll	EY-014:001
Staðarhólsbúð	EY-014:010
Staðarhólssel	EY-014:028
Steinkubúð	EY-015:063
Stekkjargil	EY-019:018
Stekkjargrund	EY-016:020
Stekkjargrund	EY-017:004
Stekkjargróll	EY-017:013
Stekkjarmelur	EY-011:014
Stekkjargvík	EY-020:012
Stekkjargvík	EY-021:015
Stekkur	EY-021:012
Stórakot	EY-016:025
Stóri Stein	EY-019:017
Styrbjarnardys	EY-007:033
Surtluvað	EY-017:008
Svarðarholt	EY-018:006
Svarðarholt	EY-019:009
Svarðarholt	EY-010:014
Sveinaskáli	EY-015:064
Syðragerði	EY-019:011
Syðri-Vík	EY-020:018
Syðstagerði	EY-009:006
Syðsta-Gerði	EY-016:004
Syðstakot	EY-016:016
Tjaldgrund	EY-020b:003
Tófukofavík	EY-015:100
Valva	EY-020:019
Vatnsendastekkur	EY-019:008
Vatnsendi	EY-019:001
Vatnsendi	EY-019:002
Vatnshús	EY-020b:007
Vík	EY-020:001
Vík	EY-020:022
Vík	EY-020:008
Völvuhóll	EY-020:020
Vörðuhóll	EY-015:046
Ysta Vað	EY-019:021
Ystagerði	EY-009:019
Ystakot	EY-016:021
Ytrabyrgi	EY-015:104

Sérheitaskrá	
Sérheiti	Samtala
Ytragerði	EY-019:010
Yztagerði	EY-016:018
Þorleifsbúð	EY-015:050
Þormóðshús	EY-015:012
Þormóðssteinn	EY-015:041
Þórðargerði	EY-007:031
Ærhúsgerði	EY-011:005

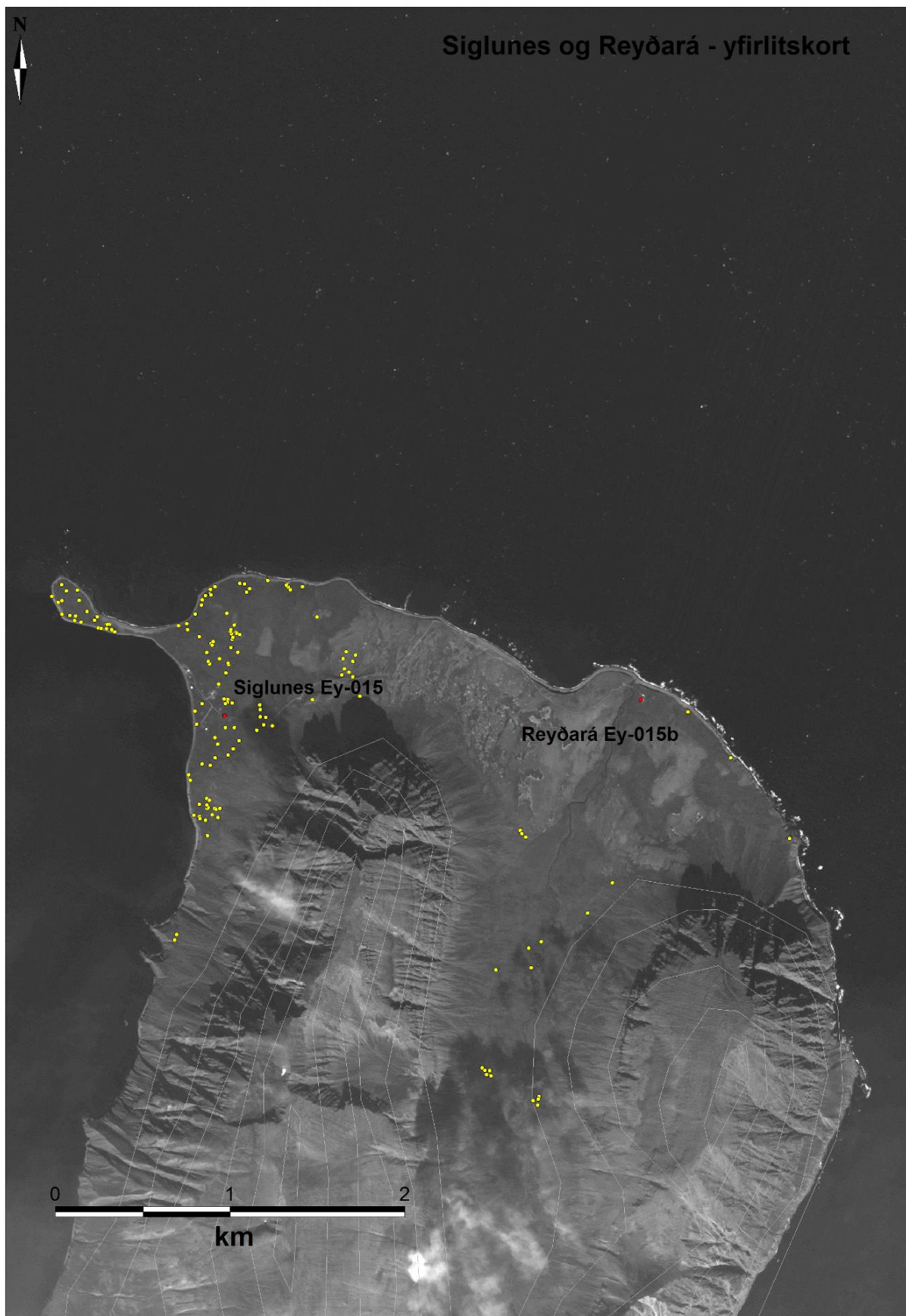
Minjakort

Hér að aftan eru minjakort fyrir jarðir á skráningarsvæðinu.

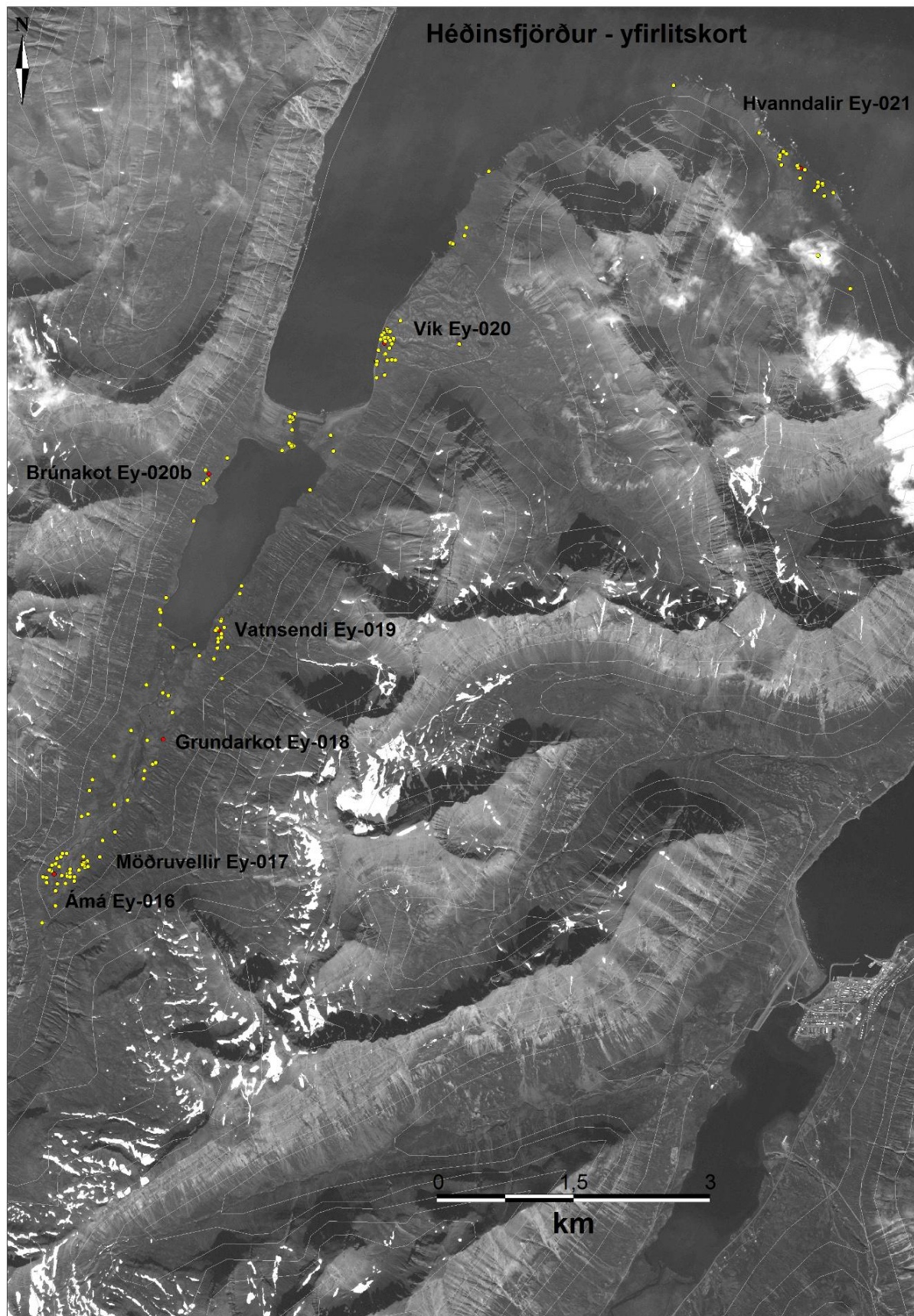
- Loftmyndir yfir svæðið frá Siglunesi og austur úr eru SPOT 5 gervihnattamyndir frá Landmælingum Íslands.
- Loftmynd yfir vesturhluta svæðis fékkst birt með góðfúslegu leyfi frá Ofanflóðasjóði.
- Landamerki innan Siglufjarðar eru birt án ábyrgðar. Ekki fengust öruggar upplýsingar um landamerki á öðrum hlutum skráningarsvæðisins og landamerkjakort eru ekki tiltæk hjá sveitarfélaginu.
- Minjar eru merktar inn með gulum punkti. Garðlög eru víða teiknuð inn með grænum línun, sömuleiðis útlínur bæjarhóla þar sem þær eru tiltækar.

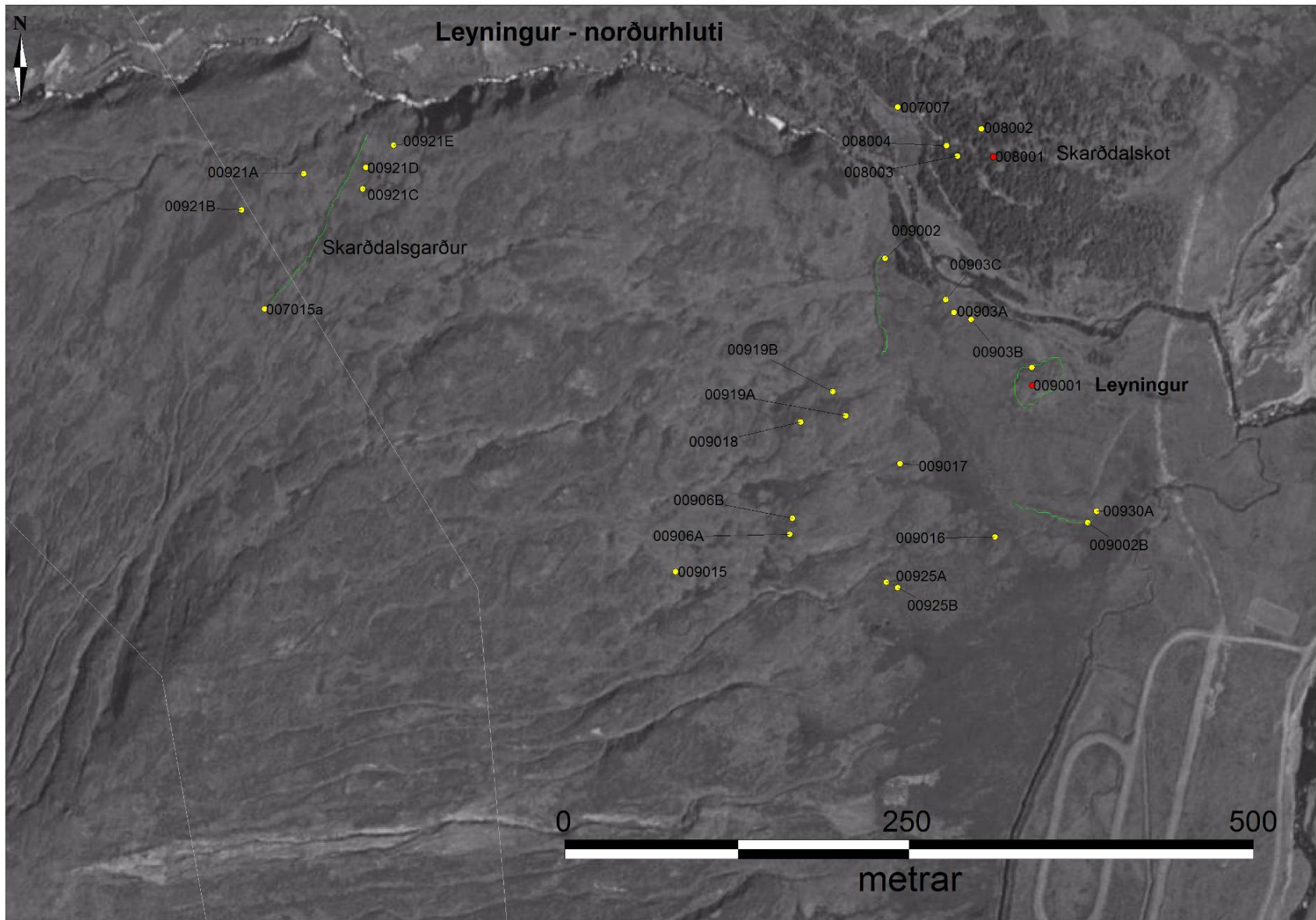
Kort 1: Siglufjörður-yfirlitskort

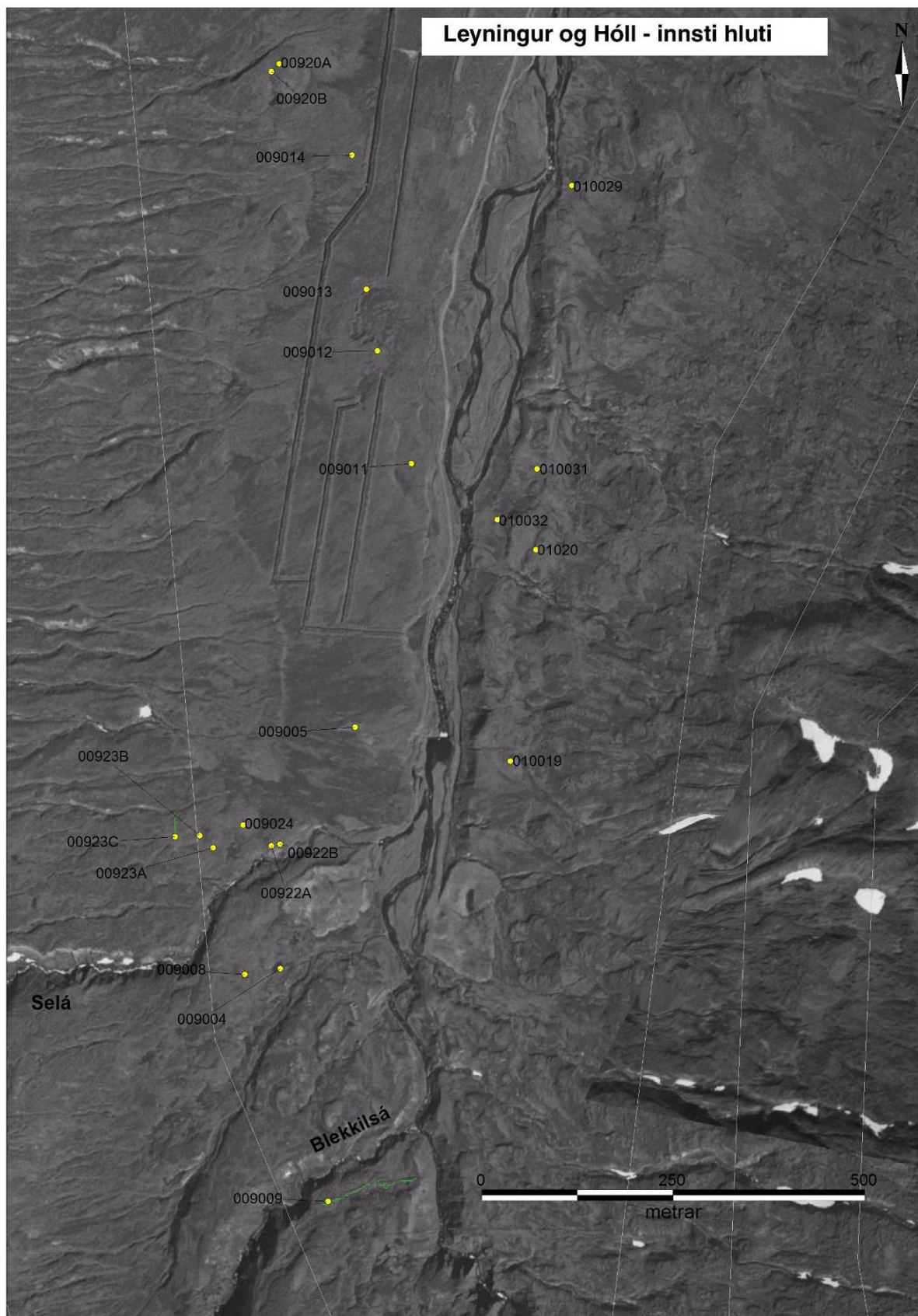
Kort 2: Siglunes og Reyðará - yfirlitskort

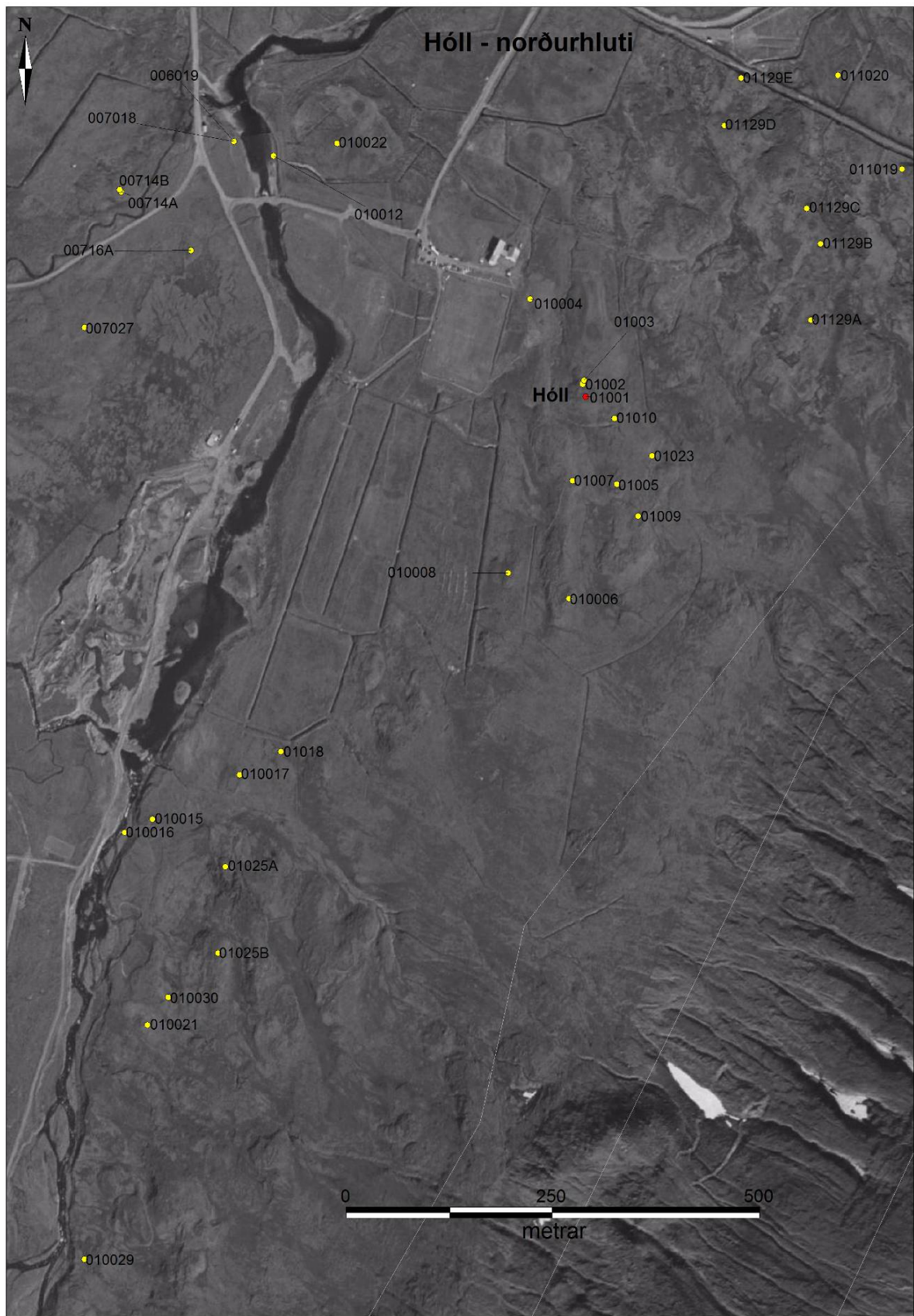
Kort 3: Héðinsfjörður - yfirlitskort

Kort 5: Leyningur - norðurhluti

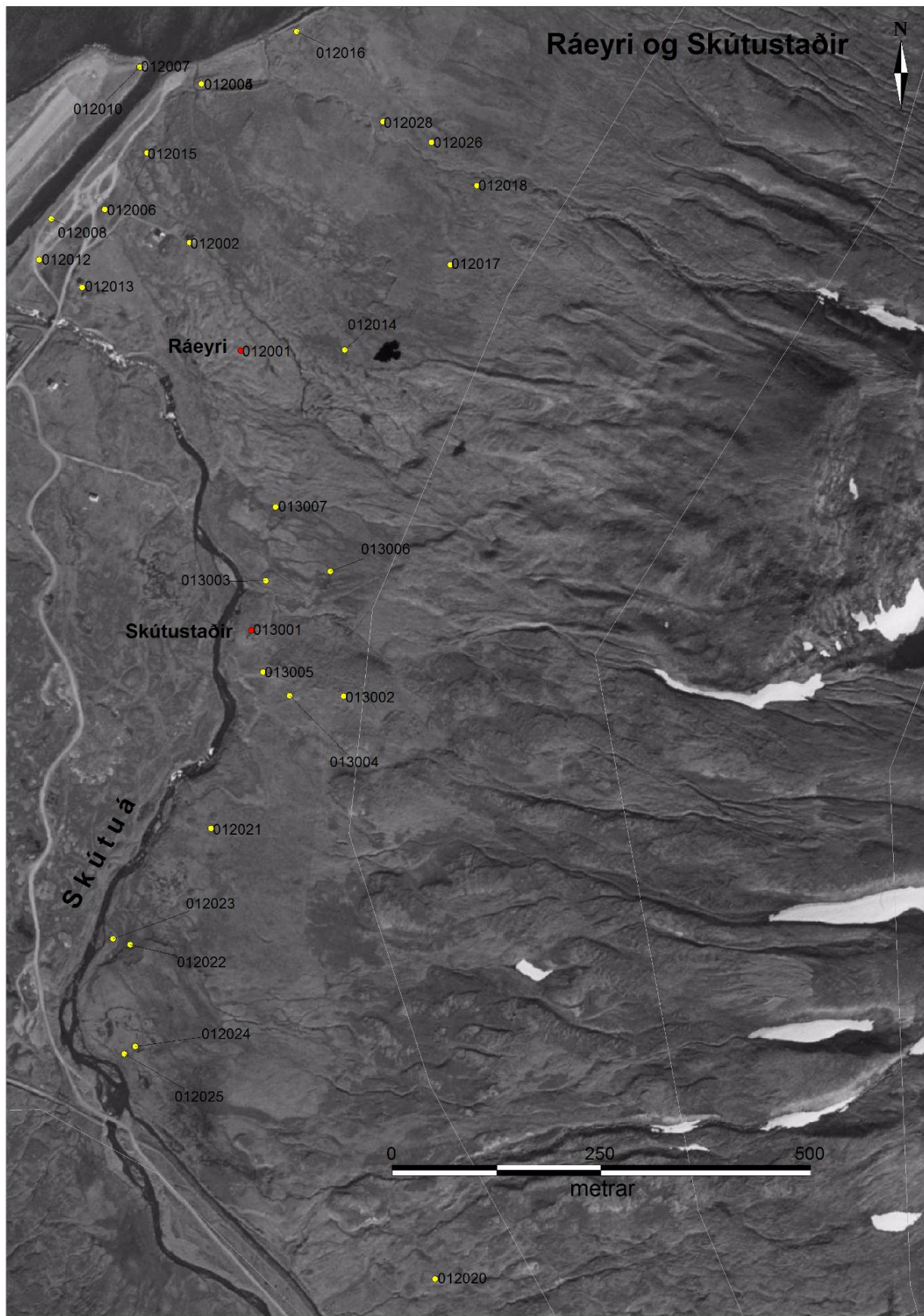
Kort 6: Leyningur og Hóll – innsti hluti

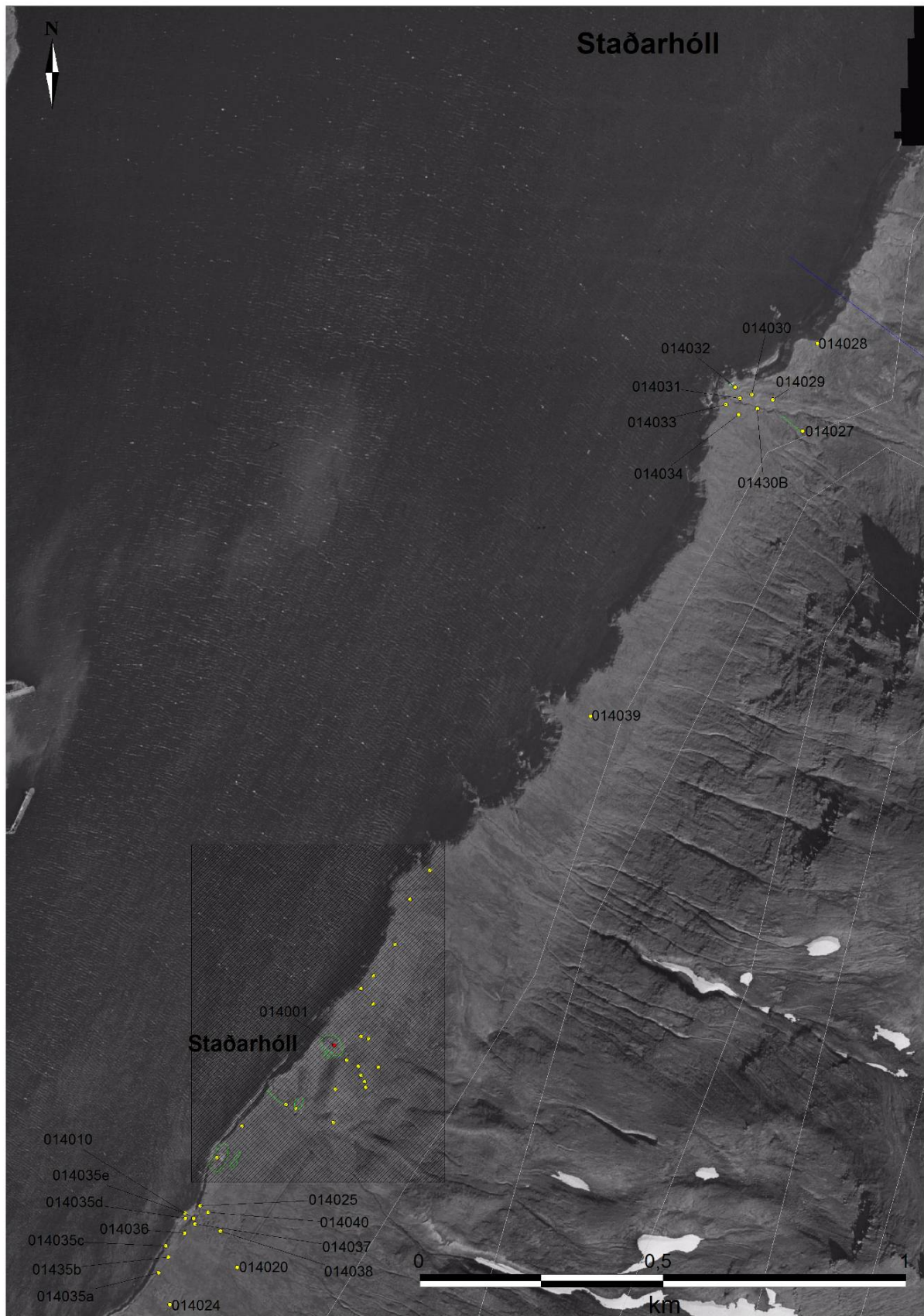
Kort 7: Hóll - norðurhluti

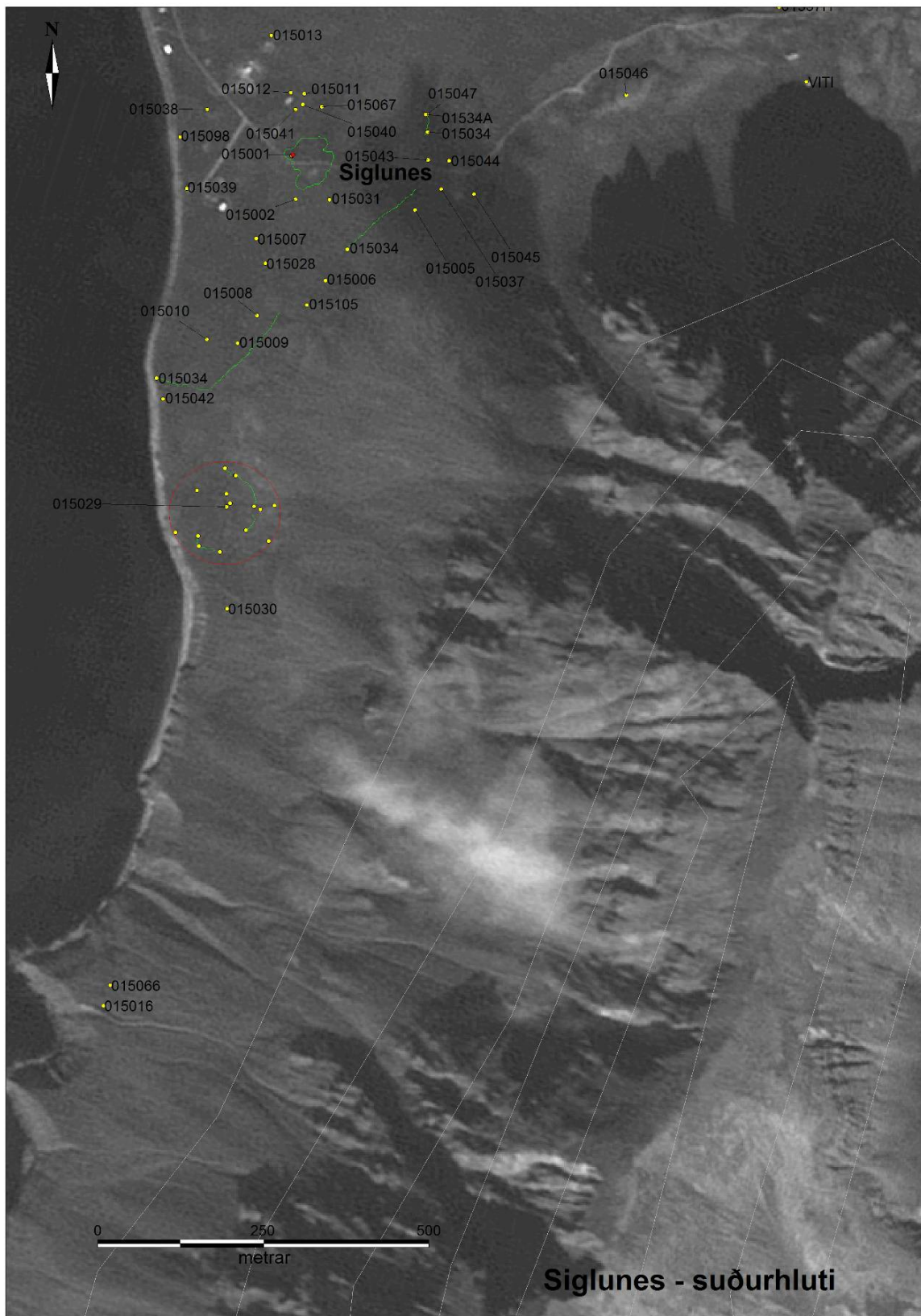
Kort 8: Saurbær

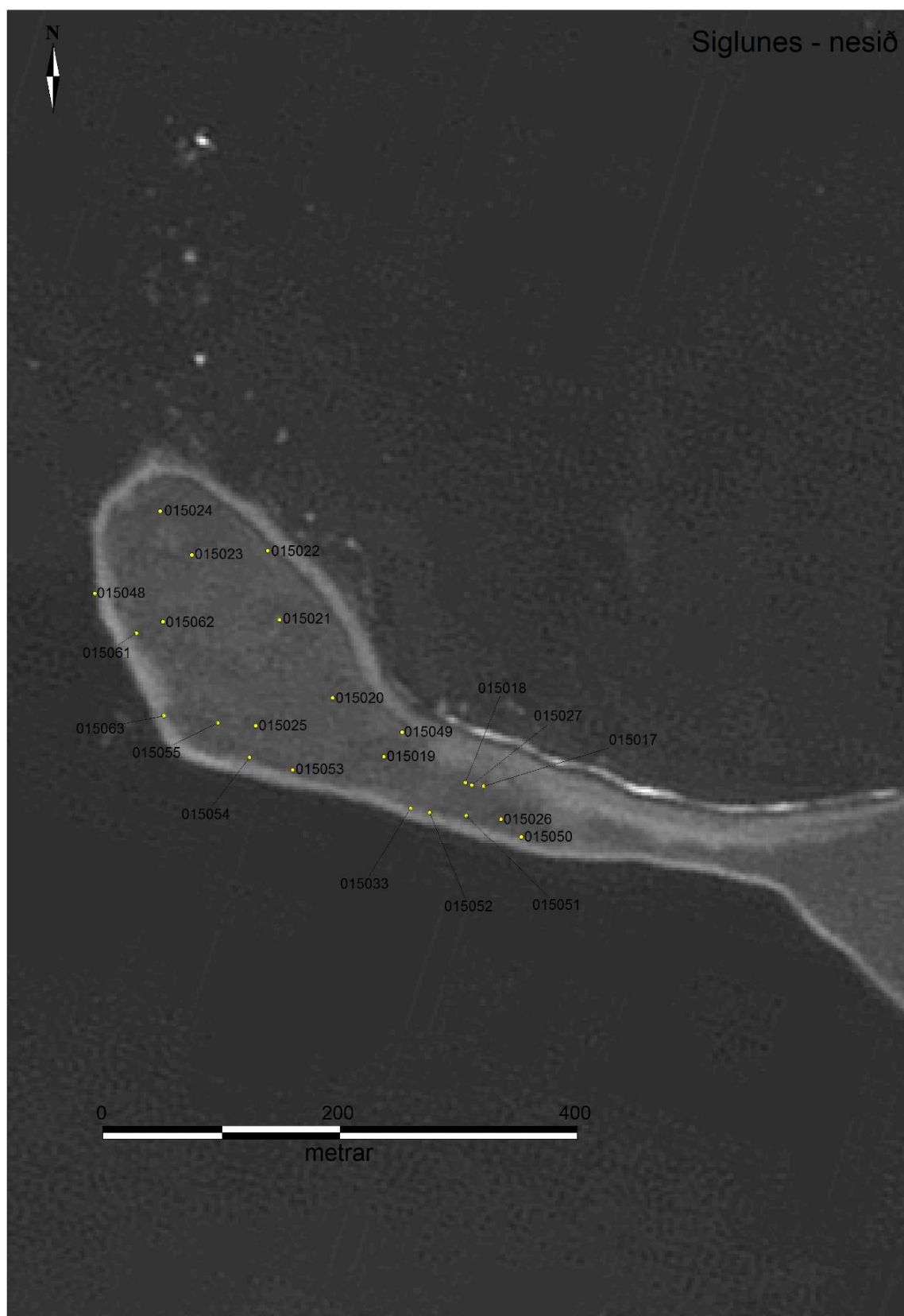
Kort 9: Ráeyri og Skútustaðir

Kort 10: Staðarhóll. Skyggða svæðið er sýnt á korti 22.

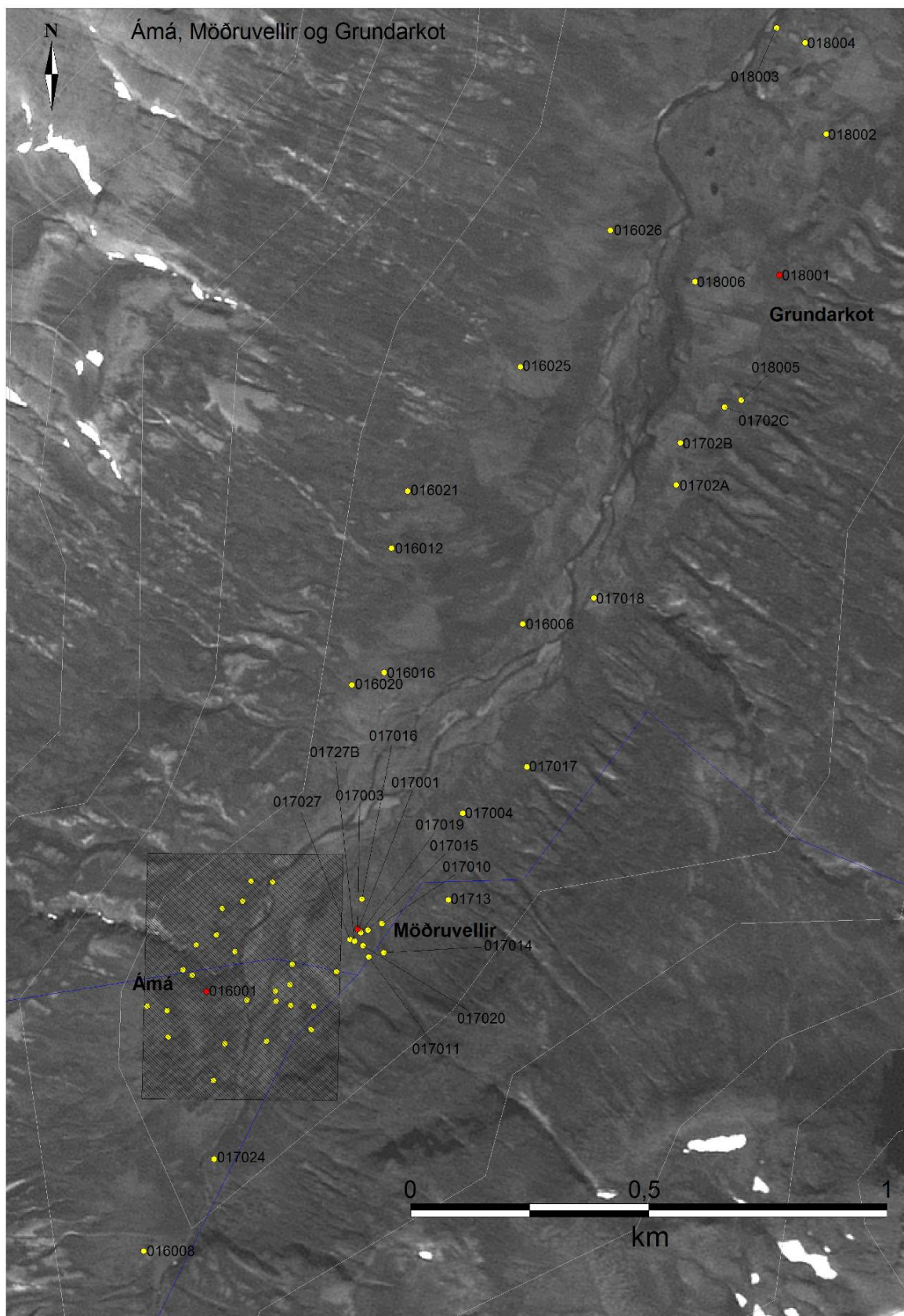
Kort 11: Siglunes - suðurhluti

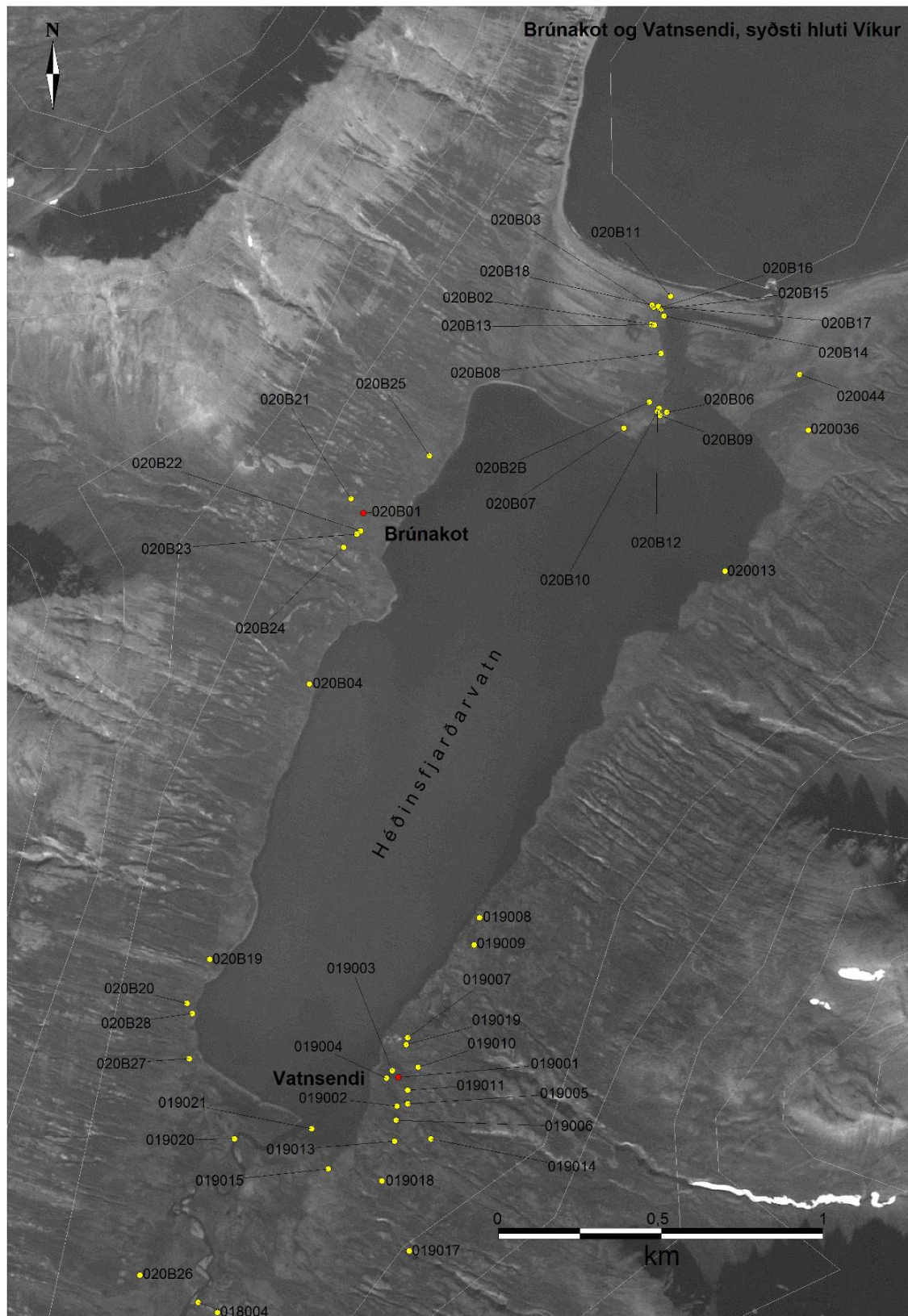
Kort 13: Siglunes - nesið

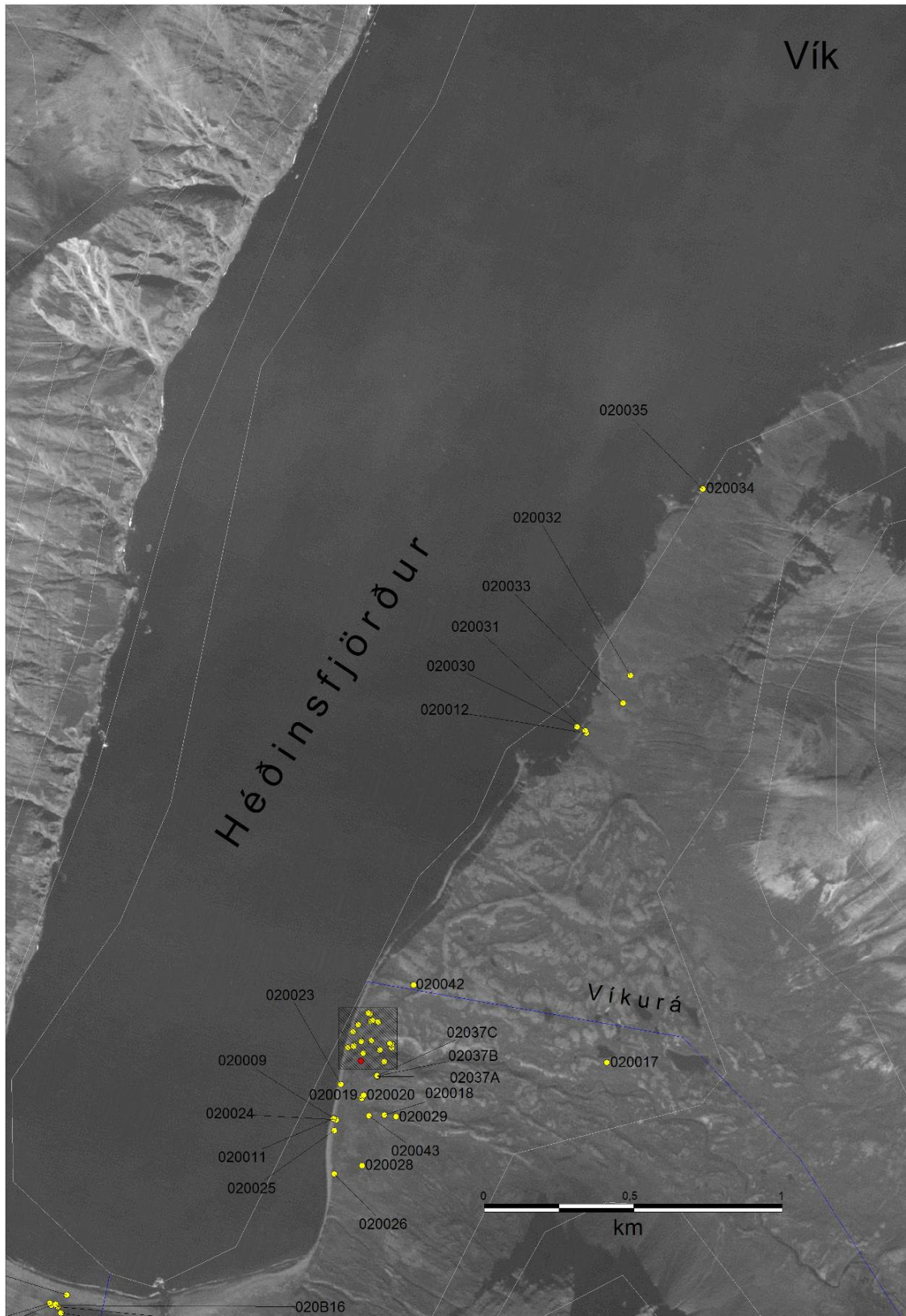
Kort 14: Reyðará og austurhluti Sigluness

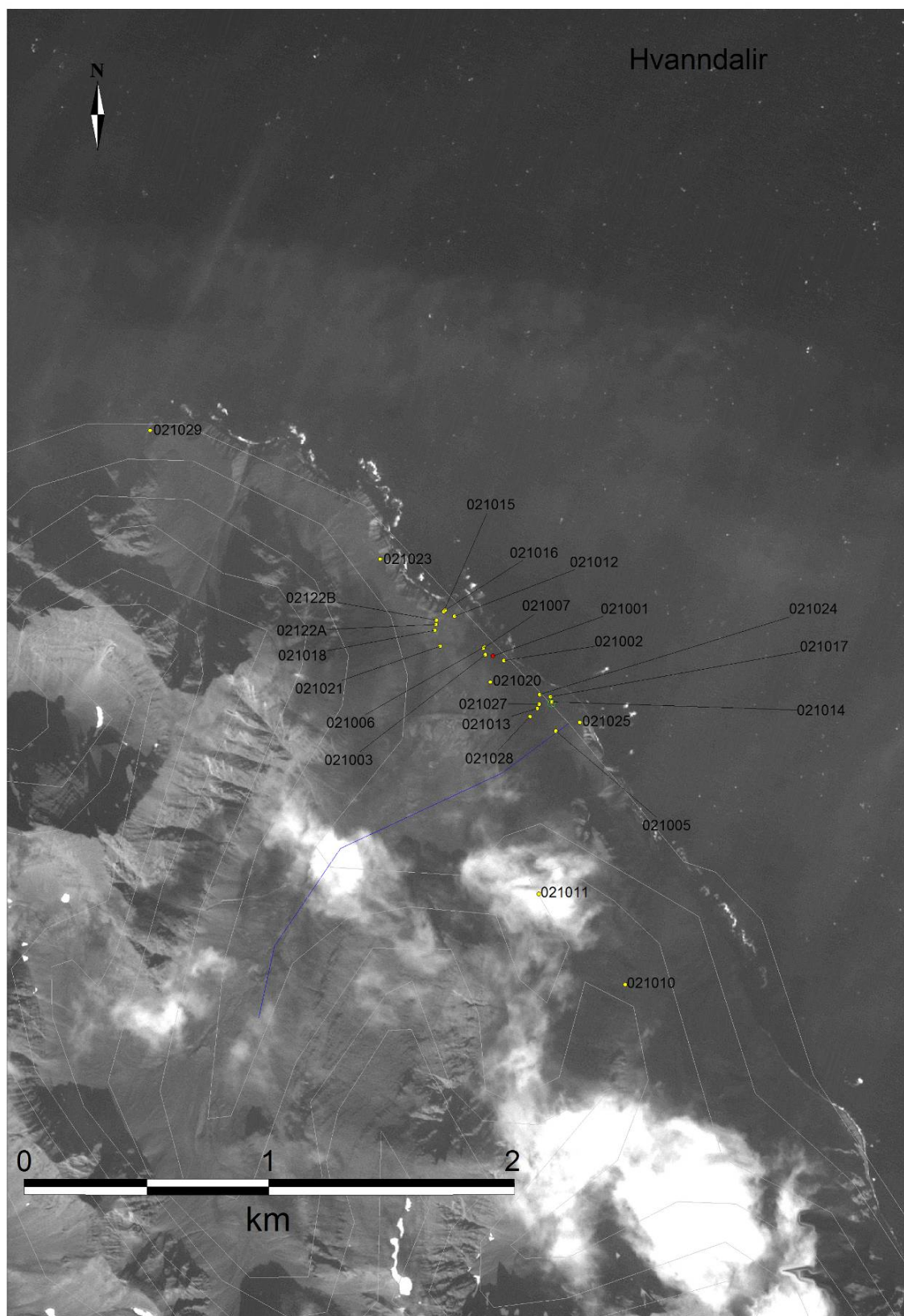
Kort 15: Ámá, Möðruvellir og Grundarkot. Skyggða svæðið er sýnt á korti 24.

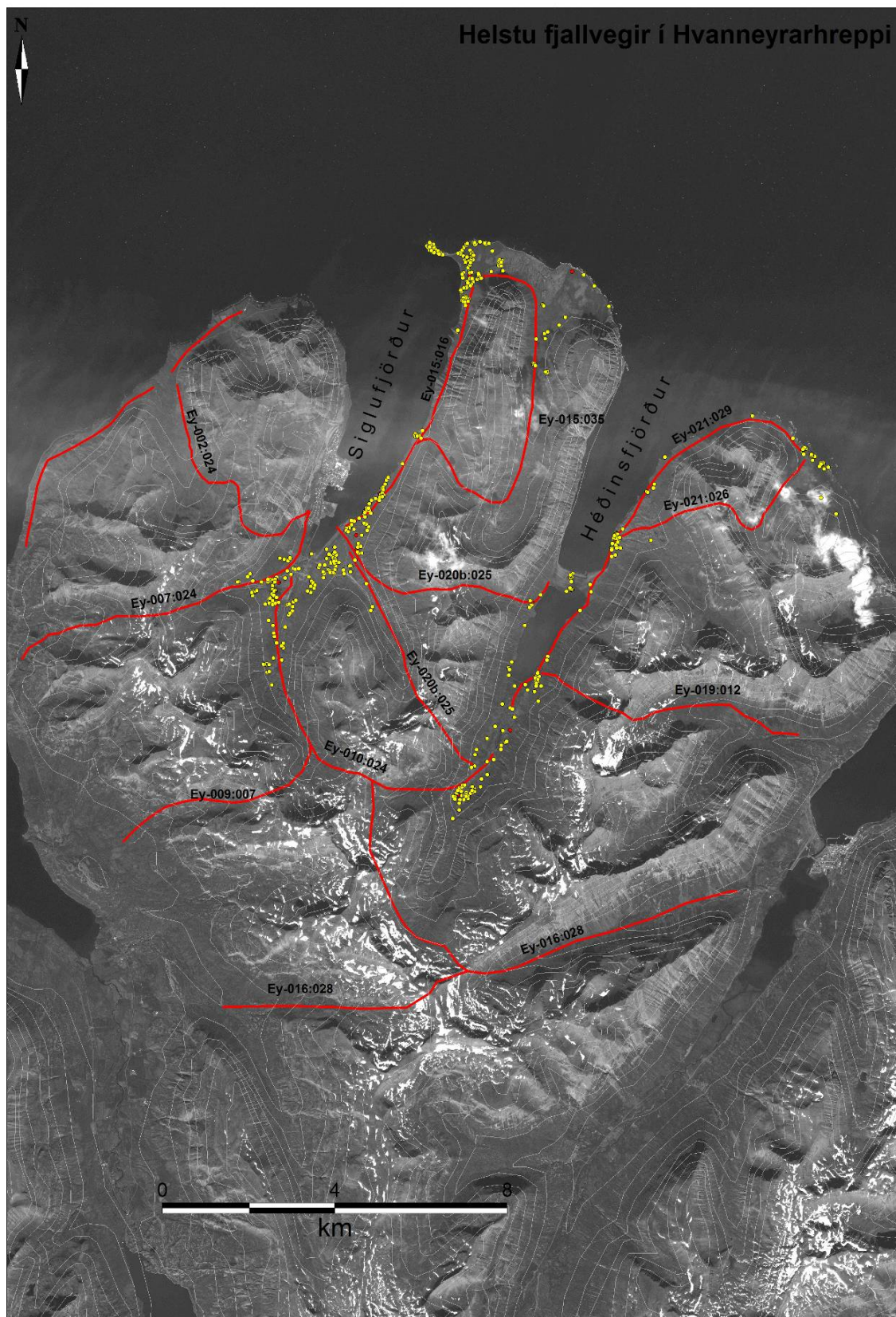
Kort 16: Brúnakot og Vatnsendi, syðsti hluti Víkur

Kort 17: Vík. Skyggða svæðið er sýnt á korti 27.

Kort 18: Hvanndalir

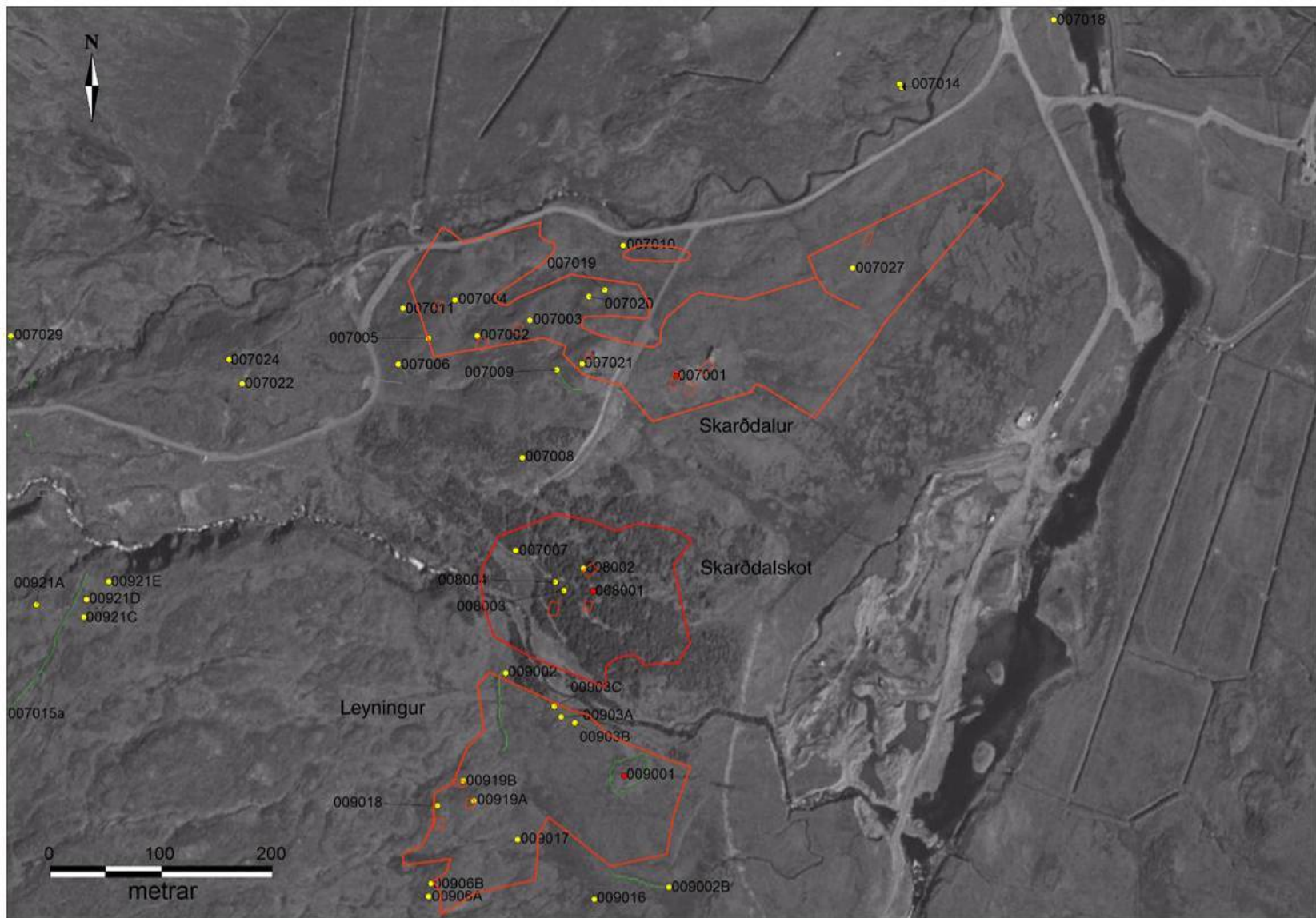

Kort 19: Helstu fjallvegir í Hvanneyrarhreppi

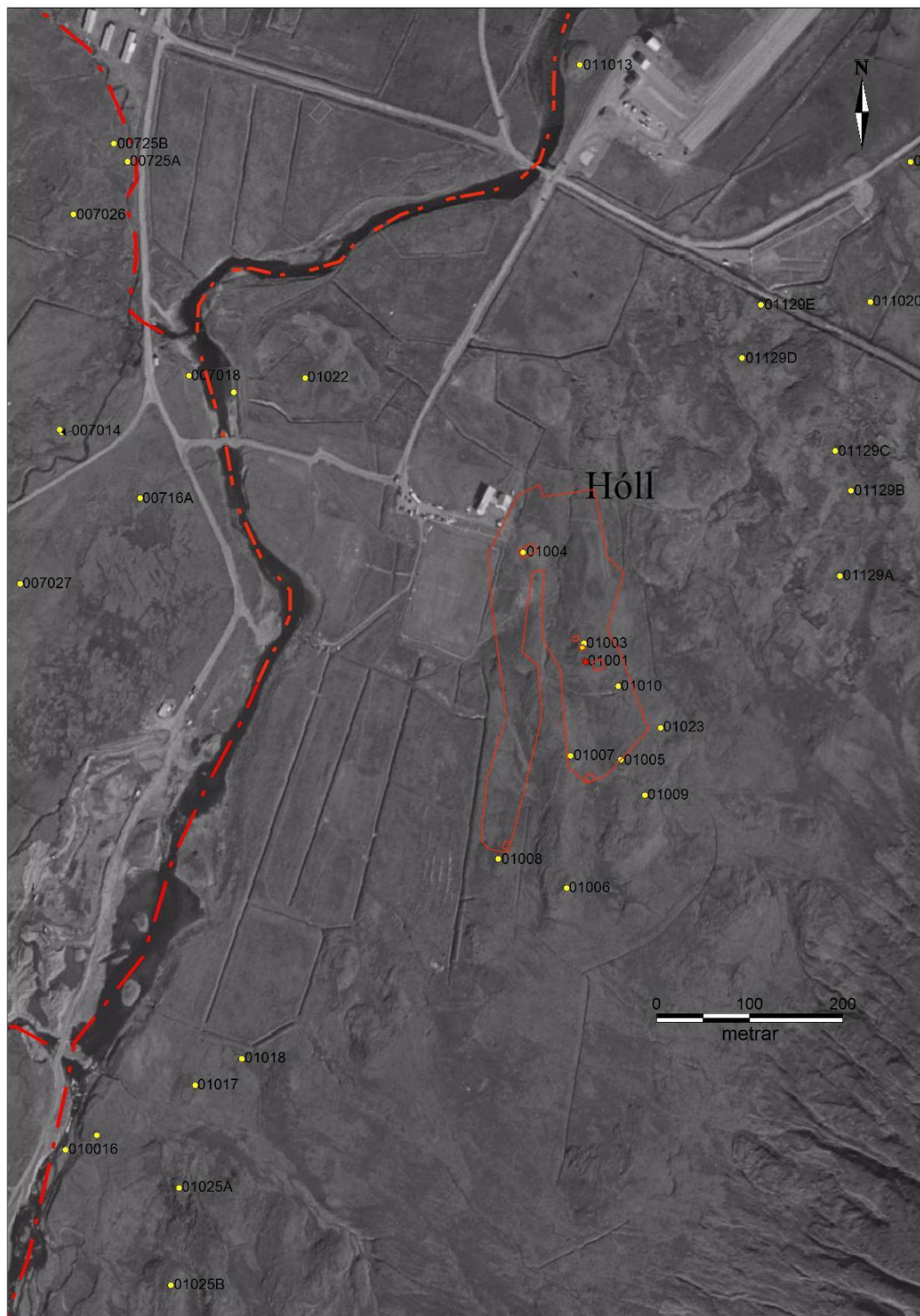
Túnakort frá 1920

Á kortunum hér á eftir eru útlínur gamalla túnakorta lagðar yfir loftmyndir. Kortin eru frá því um 1920 og sýna útlínur túna á þeim tíma og hús sem þá voru uppistandandi, bæði útihús og íbúðarhús. Túnakort eru einungis til af þeim bæjum sem voru í byggð 1920.

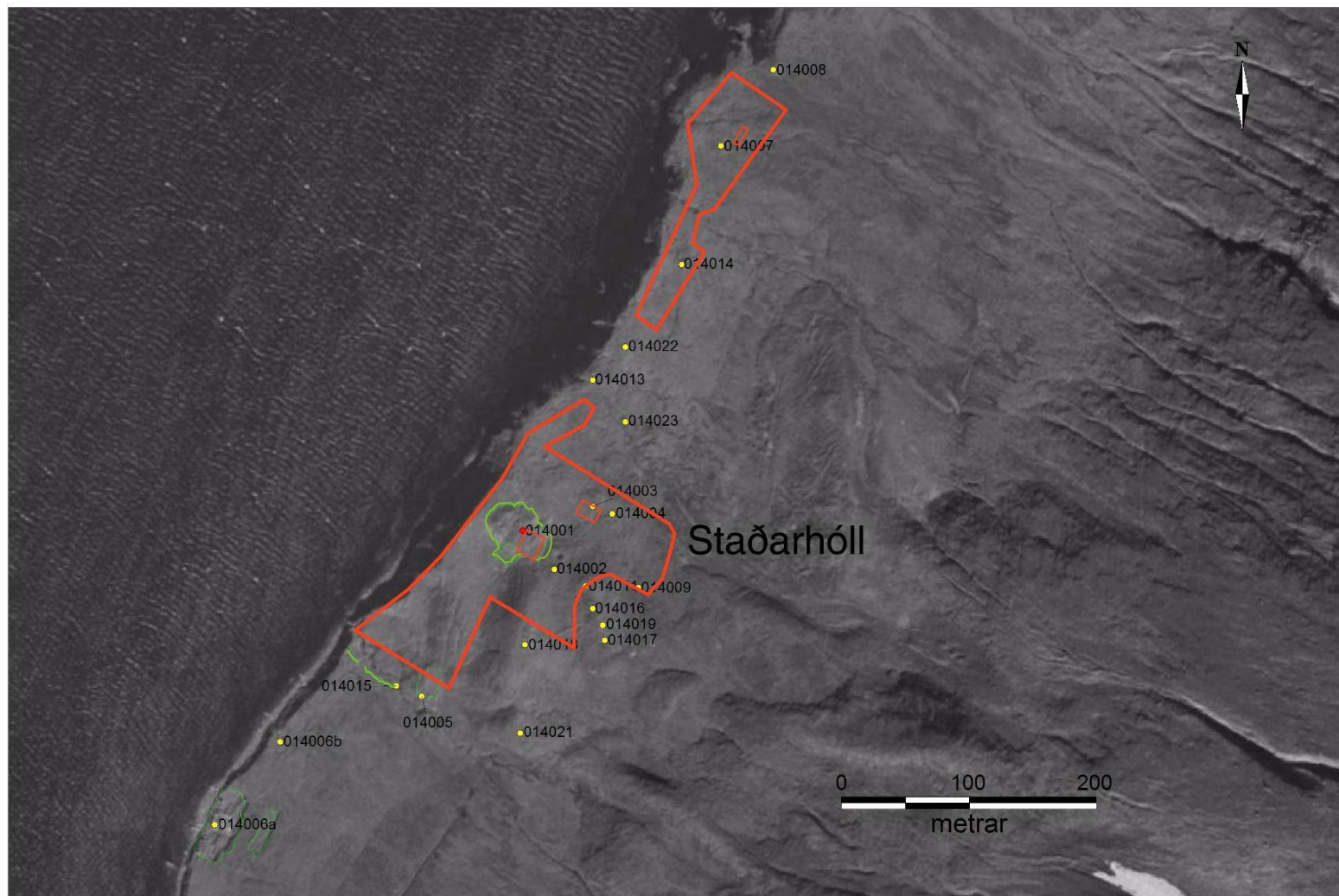
Í nokkrum tilfellum er skekkja í kortum eða hnitum og veldur því að útlínur útihúsa falla ekki nákvæmlega saman við þekkta hnitapunkta

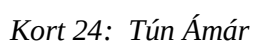
Kort 20: Tún Skarðdals, Skarðdalskots og Leynings

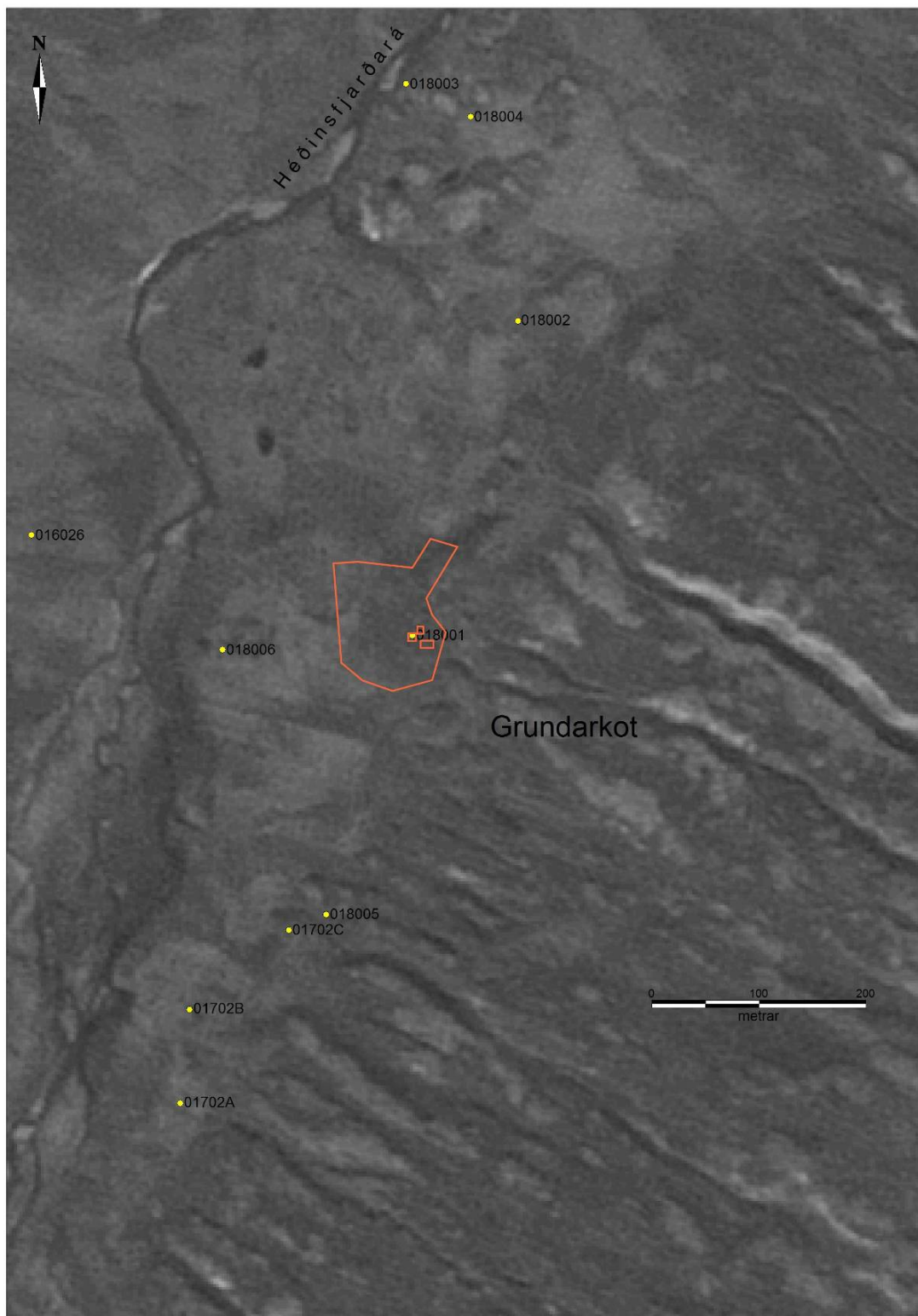

Kort 21: Tún Hóls

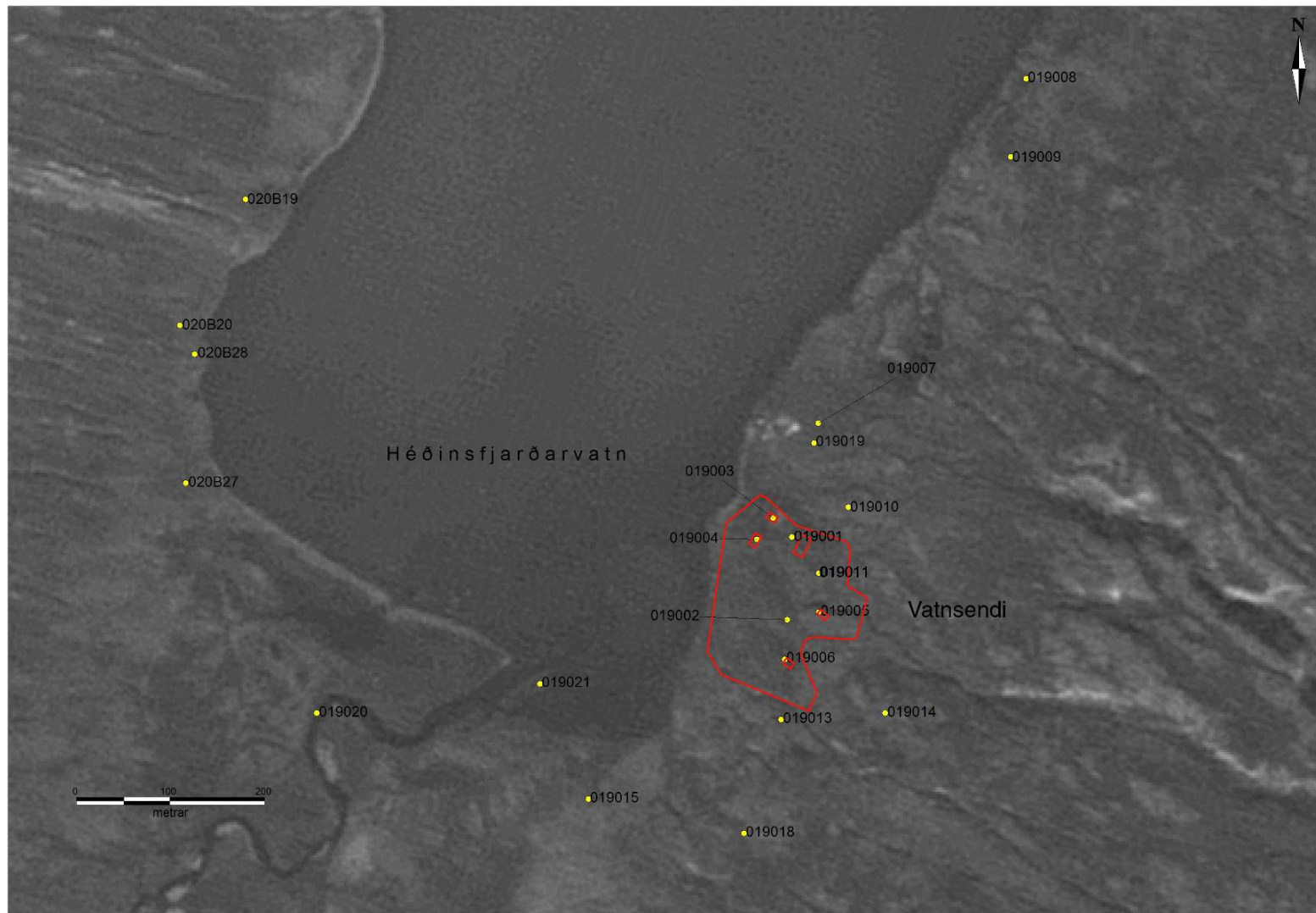

Kort 22: Tún Staðarhóls

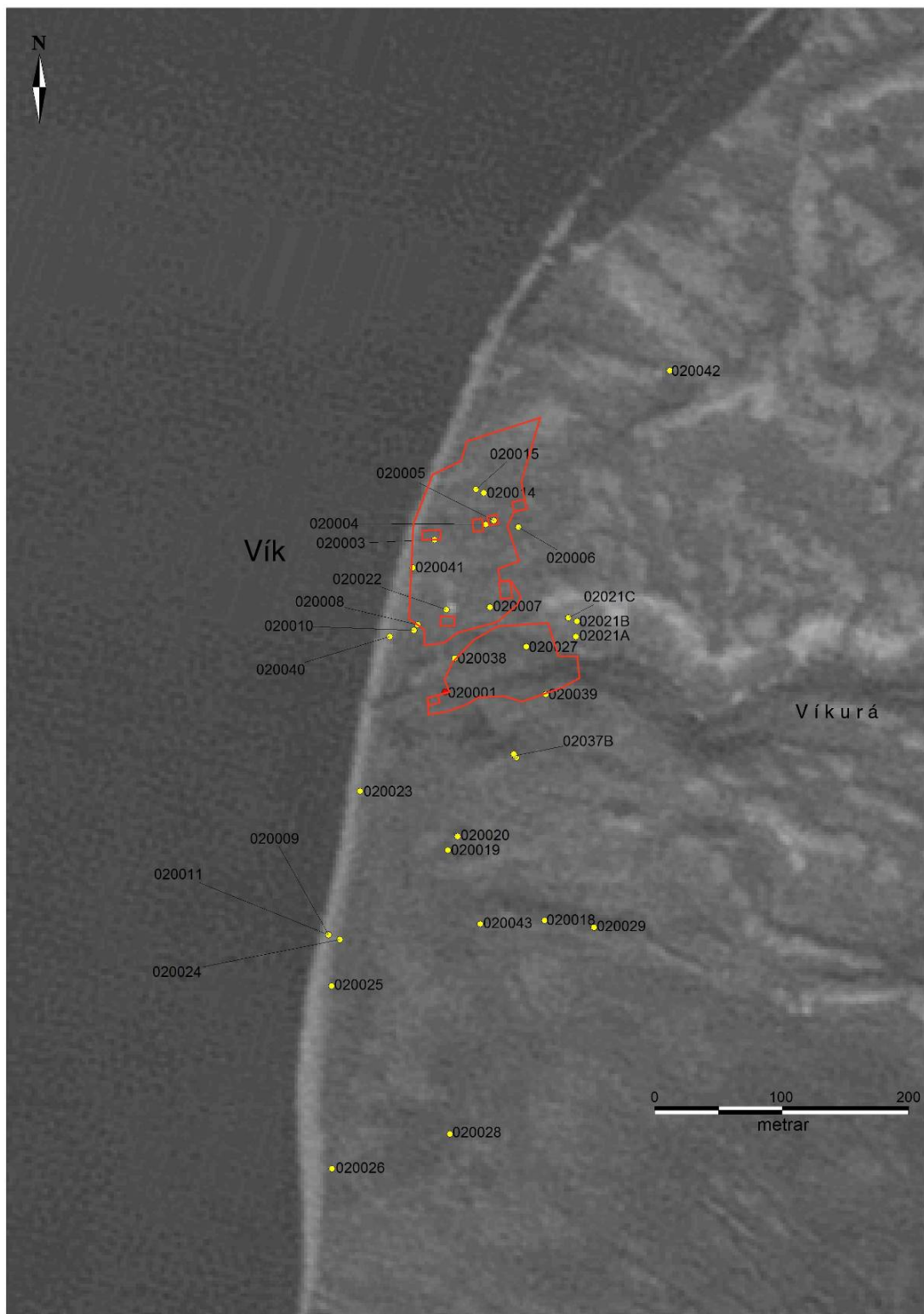

Kort 25: Tún Grundarkots

Kort 26: Tún Vatnsenda

Kort 27: Tún Víkur